TESS

YALAN BAHÇESİNDE BİR GÜL

Yoksul bir ailenin kızı olan Tess, daha iyi bir hayat sürmesi için üst sınıfa mensup akrabaları d'Urberville ailesinin yanında çalışması için ikna edilir. Yeni yaşamında verdiği kararlar yüzünden hayatı altüst olan Tess, gerçek aşkıyla da bu sırada tanışır. Ancak geçmişin bir gölge gibi peşinde oluşu ve art arda yaşanan sarsıcı olaylar, Tess'i aşk ile ona dayatılan hayat arasında bir seçim yapmaya zorlar.

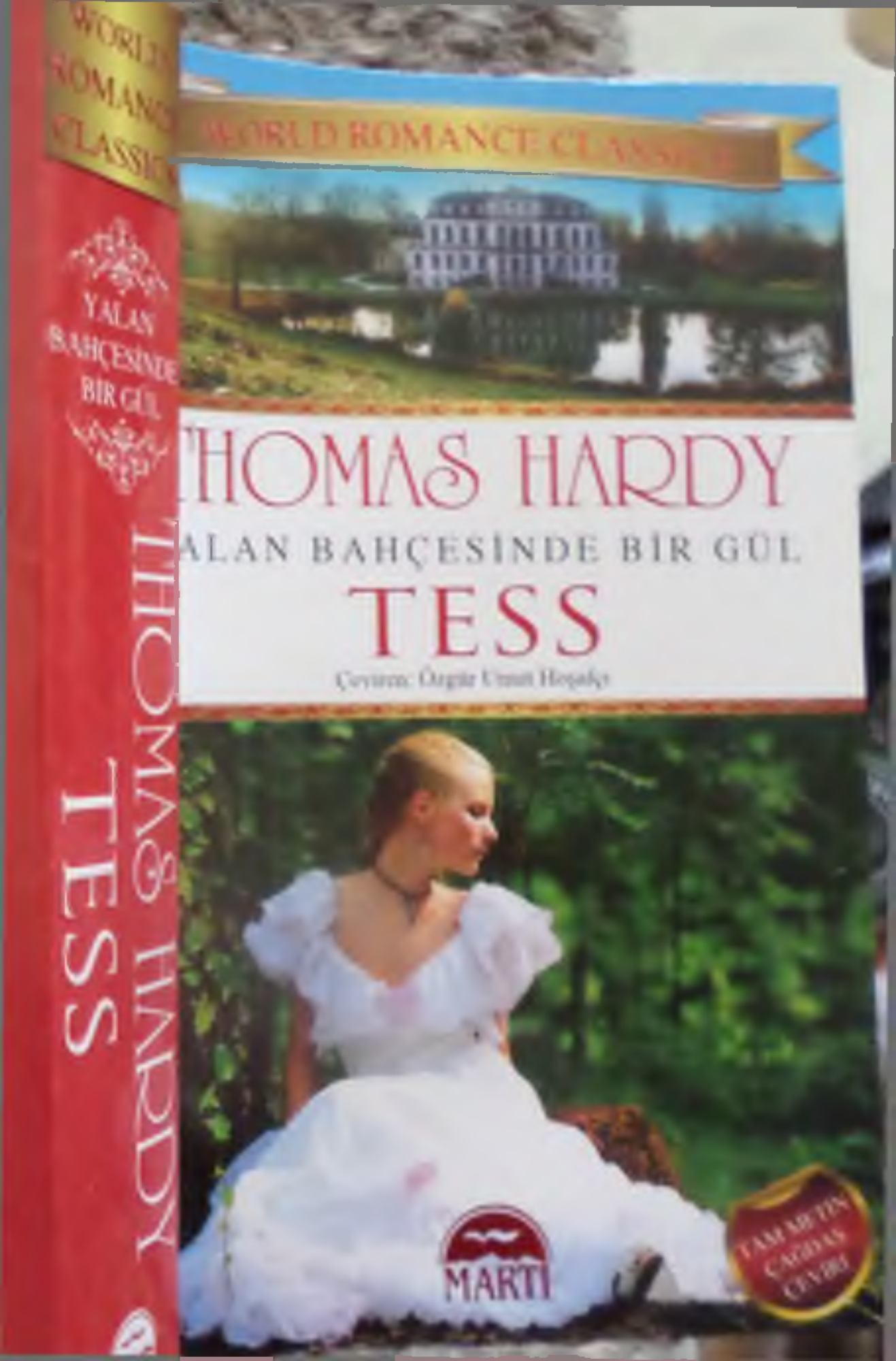
Thomas Hardy'nin en önemli eserlerinden biri olan *Tess*, 19. yüzyıl İngiltere'sinde alt sınıftan bir aileye mensup saf ve güzel bir kızın trajik öyküsünü toplumsal yargıların gölgesinde ele alıyor.

WORLD ROMANCE CLASSICS kapsamındaki eserler:

JANE EYRE	Charlotte Brontë	- Yayımlandı
AŞK VE GURUR	Jane Austen	- Yayımlandı
UĞULTULU TEPELER	Emily Brontë	- Yayımlandı
KAMELYALI KADIN	Alexandre Dumas	- Yayımlandı
ANNA KARENİNA	Lev Tolstoy	- Yayımlandı
TESS	Thomas Hardy	- Yayımlandı
LADY CHATTERLEY'NİN AŞIĞI	D. H. Lawrence	
MASUMİYET ÇAĞI	Edith Wharton	
MADAM BOVARY	Gustave Flaubert	
YÜZBAŞININ KIZI	Aleksandr Puşkin	
VADİDEKİ ZAMBAK	Honoré de Balzac	
EDEBİYAT DOKUSU	R. D. Blackmore	
OPERADAKİ HAYALET	Gaston Leroux	
SICİLYA'DA BİR AŞK HİKÂYESİ	Ann Radcliffe	
KIZIL DAMGA	Nathaniel Hawthorne	

MARTI

ISBN 978-605-348-186-7

WORLD ROMANCE CLASSICS
THOMAS HARDY
ALAN BAHÇESİNDE BİR GÜL
TESS
Çeviren: Özgür Ümit Hoşafçı
MARTI
TAM METİN ÇAĞDAŞ ÇEVİRİ
YALAN BAHÇESİNDE BİR GÜL
THOMAS HARDY
TESS

Klasikler zamana meydan okuyan, ölümsüz eserlerdir. Kendilerini insandan aldıkları için, insan durdukça klasikler de zamana meydan okumaya devam edecektir. Anlatılan hikâyeler başka zamanlarda, başka dünyalarda yaşanırsa da; savaşlardan, toplumsal hareketlerden, hayat mücadelelerinden bahsetse de; hepsinin merkezinde insan ve onun duyguları yer almaktadır.

İnsan bütün duyguları, bütün yönleriyle resmedilir klasiklerde. Yaşam ve ölüm, nefret ve tutku, neşe ve keder... ve tabii ki, olmazsa olmaz aşk. Hiçbir edebi eser aşksız olamayacağı gibi, klasikler de aşksız düşünülemez. İnsan ruhunun en canlı rengi olan aşk klasiklerle efsaneleşip ölümsüzleşir.

MARTI YAYINLARI olarak WORLD ROMANCE CLASSICS adı altında, klasiklerin uçsuz bucaksız dünyasına bir de aşkla bakalım istedik. Zaman içinde klasikleşip bütün dünyaya mal olmuş bu engin külliyatı tararken insan ruhunun en derinlerindeki ölümsüz aşkı arayan eserleri seçmeye çalıştık. Her zaman genç ve taze olan bu eserleri, onlara yaraşır bir şekilde, yeni ve çağdaş bir dille, kısaltıp sadeleştirmeden tam metinle ve özenli, estetik tasarımlarla sizlerin beğenisine sunuyoruz.

MARTI

WORLD ROMANCE CLASSICS

YALAN BAHÇESİNDE BİR GÜL

THOMAS HARDY

TESS

MARTI

WORLD ROMANCE CLASSICS

THOMAS HARDY

YALAN BAHÇESİNDE BİR GÜL

TESS

Çeviren: Özgür Umut Hoşafçı

MARTI

Tess
Thomas Hardy

1. Baskı: Eylül 2013
ISBN: 978-605-348-186-7
Yayınevi Sertifika No: 12330

Copyright©THOMAS HARDY
Bu kitabın Türkçe yayın hakları Martı Yayın Dağ. San. Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Yayınevinden izin alınmadan kısmen ya da tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Baskı
Ezgi Mat. Teks. Pors. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
Matbaa Sertifika No: 12142
Sanayi Cad. Altay Sok. No: 14 Çobançeşme-Yenibosna/İstanbul
Tel: 0 212 452 23 02

MARTI YAYINCILIK
Martı Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Maltepe Mh. Davutpaşa Cd.
Yılanlı Ayazma Sk. No: 8
Zeytinburnu/İstanbul
Tel: 0 212 483 27 37 - 483 43 13
Faks: 0 212 483 27 38
www.martiyayinlari.com
info@martiyayinlari.com

Orijinal Adı	: Tess of the d'Urbervilles
Yayın Yönetmeni	: Şahin Güç
Çeviren	: Özgür Umut Hoşafçı
Editör	: Rose Mary Samanoğlu
Dizgi	: Nuri Cumhur Özkaya
Redaksiyon	: Kerem Yıldız
Son Okuma	: Nagihan Karadağ
Kapak	: Yasin Öksüz

WORLD ROMANCE CLASSICS

THOMAS HARDY

YALAN BAHÇESİNDE BİR GÜL

TESS

Çeviren: Özgür Umut Hoşafçı

MARTI

Thomas Hardy

1840 yılında İngiltere'nin Dorset şehrindeki Higher Bockhampton kasabasında dünyaya gelen Thomas Hardy, on altı yaşında okuldan ayrılarak John Hicks adındaki bir mimarın yanında çıraklığa başlar. King's College London'da eğitim gören yazar, mimarlık alanında kazandığı birçok ödülden sonra Dorset'e geri dönerek kendini yazarlığa adar. 1870 yılında Cornwall'daki bir kilisenin restorasyon işini yaparken tanıştığı Emma Lavinia Gifford'la evlenen Thomas Hardy, eşinin 1912 yılındaki ani ölümüyle sarsılır ve bu dönemin etkileri yazarın eserleri üzerinde büyük ölçüde hissedilir. Thomas Hardy'nin edebiyat çevrelerinde tanınmasını sağlayan kitabı ise *Çılgın Kalabalıktan Uzak* (1874) olur.

Eserlerinde genellikle 19. yüzyıl İngiltere'sinin toplumsal analizini, bireysel tıkanıklıkları ve önyargıları başarıyla yansıtan Thomas Hardy, 1891 yılında yayımlanan romanı *Tess*'le edebiyat dünyasında büyük ses getirir. İlgiyle okunan *Tess*, 1979 yılında Roman Polanski tarafından senaryolaştırılarak sinemaya uyarlanır ve yoğun ilgi görür. Ömrünün son otuz yılını şiir yazarak geçiren Thomas Hardy, 1928 yılında akciğer iltihabı nedeniyle hayatını kaybeder.

Özgür Umut Hoşafçı

1976 yılında Eskişehir'de doğan Özgür Umut Hoşafçı, çevirmenlik kariyerine üniversite yıllarında akademik tercümeler yaparak başladı. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden mezun olduktan sonra, yüksek lisans eğitimine devam ettiği sırada Aleister Crowley'in *Ayçocuk* kitabını Türkçeye kazandırarak ilk roman çevirisini gerçekleştirdi. Sonraki yıllarda ağırlıklı olarak astroloji, mitoloji, okült bilimler alanlarındaki tercümelerin yanı sıra çeşitli roman çevirileri yapmayı da sürdüren Hoşafçı halen çeviri çalışmalarını geniş bir yelpazede sürdürmektedir.

ÖNSÖZ

Klasikler zamana meydan okuyan, ölümsüz eserlerdir. Konularını insandan aldıkları için, insan durdukça klasikler de zamana meydan okumaya devam edecektir. Anlatılan hikâyeler başka zamanlarda, başka dünyalarda yaşansa da; savaşlardan, toplumsal hareketlerden, hayat mücadelelerinden bahsetse de; hepsinin ortasında insan ve onun duyguları yer almaktadır.

İnsan bütün duyguları, bütün yönleriyle resmedilir klasiklerde. Yaşam ve ölüm, nefret ve tutku, neşe ve keder... ve tabii ki, olmazsa olmaz aşk. Hiçbir edebi eser aşksız olamayacağı gibi, klasikler de aşksız düşünülemez. İnsan ruhunun en canlı rengi olan aşk klasiklerle efsaneleşip ölümsüzleşir.

MARTI YAYINLARI olarak WORLD ROMANCE CLASSICS adı altında, klasiklerin uçsuz bucaksız dünyasına bir de aşkla bakalım istedik. Zaman içinde klasikleşip bütün dünyaya mal olmuş bu engin külliyatı tararken insan ruhunun en derinlerindeki ölümsüz aşkı arayan eserleri seçmeye çalıştık. Her zaman genç ve taze olan bu eserleri, onlara yakışır bir şekilde, yeni ve çağdaş bir dille, kısaltıp sadeleştirmeden tam metinle ve özenli, estetik tasarımlarla sizlerin beğenisine sunuyoruz.

BİRİNCİ BÖLÜM

BAKİRE

I

Mayıs ayının ikinci yarısında bir akşam, orta yaşlı bir adam Shaston'dan, Blakemore ya da Blackmoor denen vadinin bitişiğinde yer alan memleketi Marlott köyüne doğru yürüyordu. Vücudunu taşıyan bir çift raşitik bacak yüzünden düz bir şekilde ilerleyemiyor, bu bacak adamın sola doğru yalpalamasına neden oluyordu. Aklında belli bir düşünce olmadığı halde bir fikri onaylamak ister gibi ara sıra, başını hızla öne eğiyordu. Kolunda boş bir yumurta sepeti asılıydı. Şapkasının havlı kısmı buruşmuş, kenarında, şapkayı takıp çıkarırken başparmağının denk geldiği kısım epey eskimişti. Kısa süre sonra, kır bir kısrağa binmiş, anlaşılmaz bir ezgi mırıldanan yaşlı vaize rastladı.

"İyi akşamlar, Bayım, dedi sepetli yolcu."

"İyi akşamlar, Sör John," diye karşılık verdi vaiz."

Yaya, bir iki adım daha attıktan sonra durdu, vaize döndü.

"Kusuruma bakmazsanız size bir şey soracağım; geçenlerde son pazarın kurulduğu gün, yine bu vakitlerde sizinle karşılaşmıştık. Ben 'İyi akşamlar,' demiştim, siz de bana tıpkı şimdiki gibi, 'İyi akşamlar, Sör John,' diye karşılık vermiştiniz."

"Evet öyle olmuştu," dedi vaiz.

"Bir ay kadar önce de aynısı olmuştu."

"Mümkündür."

"Peki, Jack Durbeyfield olduğumu bildiğiniz halde, benim gibi gösterişsiz, yoksul birine neden Sör John diye hitap ettiniz?"

"İçimden öyle geliverdi işte," dedi vaiz bir anlık tereddütün ardından. Atını bir iki adım sürdükten sonra: "Geçenlerde yeni kontluk tarihi için soyağaçlarını incelerken keşfettiğim bir şeyden dolayı oldu. Ben Vaiz Tringham'ım. Aynı zamanda Stagfoot Sokağı'nın antikacısıyım. Kadim şövalye ailesi d'Urberville soyundan geldiğini, onların soyunu temsil ettiğini sahiden bilmiyor musun? Hani şu Abbey Roll savaşı sırasında Fatih William'la birlikte Normandiya'ya göçen, ünlü şövalye Pagan d'Urberville'in soyundan gelen aileyi?"

"Daha önce hiç duymadım, efendim!"

"Doğrusu bu. Çeneni şöyle bir kaldır da yüzünü daha iyi göreyim. Evet, bu bir d'Urberville burnu ve bir d'Urberville çenesi. Gerçi biraz bozulmuş. Deden Normandiya'da, Giamorganshire'ın fethi sırasında Estermavilta Lordu'na yardım eden on iki şövalyeden biriydi. Ailenin kollarının İngiltere'nin bu kısmında malikâneleri vardır. Adları Kral Stephen zamanının yıllık mali kayıtlarında bile geçiyor. Kral John'un saltanatı sırasında, içlerinden biri Hospitalier şövalyelerine bir malikâne bağışlayacak kadar zengindi.

Ve II. Edward zamanında deden Brian, oradaki yüce meclise katılması için Westminster'a çağırılmıştı. Oliver Cromwell zamanında aileniz az da olsa gerileme yaşadı ancak önemli bir gerileme değildi bu ve II. Charles'ın hükümdarlığı sırasında krala bağlılığınızdan ötürü Royal Oak şövalyeliğine yükseltilmiştiniz. Aranızdan kuşaklar boyu nice Sör John'lar çıkmış, şövalyelik de baronet payesi gibi babadan oğula geçseydi, eski zamanlarda öyleydi, şimdi sen de Sör John olacaktın."

"Vay be, demek öyle!"

Vaiz kamçısıyla bacağına kararlı bir tavırla vurarak sözlerini, "Kısacası İngiltere'de sizin ailenizin bir eşi daha yok," diye sonlandırdı.

"Bu çok şaşırtıcı, demek yok ha?" dedi Durbeyfield. "Oysa ben yıllar boyu, bu yöredeki en sıradan kişiymişim gibi oradan oraya sürüklenip durdum. Peki, bu mesele ne zamandan beri biliniyor, Vaiz Tringham?"

Papaz bildiği kadarıyla bunun çoktan unutulduğunu açıklamış, bir daha da hatırlanacağını sanmadığını söylemişti. Kendi araştırmaları geçen baharda, d'Urberville ailesinin geçirdiği değişimlerin izini sürmekle meşgulken başlamıştı. Durbeyfield'ın adına rastlayınca, hemen adamın babası ve dedesiyle ilgili soruşturmalar yapmaya girişmişti. Bu konuda en ufak bir şüphesi kalmayana kadar da soruşturmayı sürdürmüştü.

"Başlarda bu tür işe yaramaz bilgiler için seni rahatsız etmemeye karar vermiştim," dedi, "Gel gör ki, dürtülerimiz bazen muhakememizden çok daha güçlüdür. Bu konuda bir şeyler bilebileceğini düşündüm."

"Evet, ailemin Blackmoor'a gelmeden önce iyi günleri olduğunu birkaç kez duymuştum. Ama, demek ki geçmişte bir yerine iki atımız varmış, hepsi o kadar, diyerek pek de oralı olmadım. Evimde eskilerden kalma gümüş bir kaşıkla oyma bir mühür var. Bir kaşıkla bir mühürden ne olacak ki? Bunca yıldır şu soylu d'Urberville'lerle aynı kandan olduğumu düşünmenin yanında... dediklerine göre, babamın dedesi sırlarla dolu bir adammış ve nereden geldiği hakkında hiç konuşmazmış. Fazla ileri gitmiyorsam, Vaiz, ocağımız şimdilerde nerede tütüyor? Yani d'Urberville'ler şimdi nerede yaşıyorlar?"

"Hiçbir yerde. Eski bir kont ailesi olarak soyunuz tükendi."

"İşte bu çok fena."

"Evet öyle. Sahte aile kroniklerine göre ailedeki erkeklerin soyu tükenmiş. Sönüp gitmişler yani."

"Peki mezarlarımız nerede?"

"Greenhill'in altındaki Kingsbere'de, Purbeck mermerinden yapılmış kubbelerin altındaki heykelleriyle, sıralanmış haldeki mezarlarında yatıyorlar."

"Peki, ya aile malikânelerimiz ve mülkler nerede?"

"Artık yoklar."

"Ya... toprakları da mı yok?"

"Hayır, hiçbir şey. Söylediğim gibi, bir zamanlar zenginlermiş çünkü aileniz pek çok koldan oluşuyormuş. Vaktiyle bu kontlukta Kingsbere'de bir malikâneniz varmış. Bir diğeri Sherton'da, biri Millpond'da, bir diğeri ise Lullstead ve Wellbridge'deymiş."

"Günün birinde eski halimize yine döner miyiz dersiniz?"

"Bunu söyleyemem!"

Kısa bir sessizlikten sonra Durbeyfield, "Peki bu durumda ne yapmalıyım sizce?" diye sordu.

"Ah, hiçbir şey, hiçbir şey. Sadece kudretlilerin bile günün birinde nasıl düşebileceğini düşünerek kendini ıslah et. Bütün bunlar yerel tarihçilerle şecere uzmanlarının ilgisini çekebilecek gerçekler, o kadar. Bu kontluk bölgesinde, kulübelerde yaşayanlar aileler arasında bile neredeyse aynı durumda olan niceleri var. Hadi, iyi geceler."

"Peki geri dönüp bunun şerefine benimle birer bira içmeye ne dersiniz, Vaiz Tringham? Rolliver'in hanındaki kadar iyi olmasa da Pure Drop'ta çok güzel fıçı birası bulunur."

"Hayır, teşekkürler. Bu akşam olmaz, Durbeyfield. Zaten yeterince içmişsin." Rahip sözlerini bu şekilde tamamlayarak yola koyuldu. Bu merak uyandırıcı hikâyeyi ayrıntılarıyla anlatmakla doğru yapıp yapmadığı konusunda şüpheleri vardı.

O gittikten sonra Durbeyfield derin düşüncelere dalmış halde birkaç adım atıp yolun kenarındaki çimenliğe oturdu, sepetini de önüne koydu. Birkaç dakika sonra uzakta genç bir çocuk belirdi. Az önce Durbeyfield'ın gittiği yönde ilerliyordu. Durbeyfield onu görünce elini kaldırdı. Delikanlı adımlarını hızlandırarak onun yanına geldi.

"Şu sepeti al, evlat! Benim için bir şey yapmanı istiyorum."

Sopa gibi uzun, ince delikanlı kaşlarını çattı.

"John Durbeyfield, sen kim oluyorsun da bana emirler verip, 'evlat' diye sesleniyorsun? Ben nasıl senin adını biliyorsam, sen de benimkini gayet iyi biliyorsun!"

"Sen adımı bildiğini sanıyorsun. Sır da bu işte, sır da bu işte!

Şimdi emirlerimi yerine getir ve vereceğim haberi derhal söyleyeceğim yere ilet! Evet, Fred. Aslında sırrı sana açıklasam da olur. Ben soylular sınıfına mensubum. Bugün hatta az önce öğrendim bunu."

Durbeyfield bu açıklamayı yaparken oturduğu yerde yayılmış, gösterişli bir tavırla çimenliğin üzerine, papatyaların arasına boylu boyunca uzanmıştı.

Delikanlı ise tam karşısında durmuş onu tepeden tırnağa süzüyordu.

"Sör Jon Durbeyfield, işte ben buyum. Yani şövalyeler de baronetler gibi olsaydı, bu olacaktım. Tarihe bile geçmişim. Kingsberesub-Greenhill adında bir yer duydun mu hiç evlat?"

"Evet, oradaki Greenhill Panayırına gitmiştim."

"Eh işte o şehrin kilisesinin altında yatanlar..."

"Şehir filan değil ki orası, bahsettiğin yer yani. Tek göz odalı birkaç evin olduğu lanet olası bir yer."

"Yeri boş ver, evlat. Mesele bu değil zaten. O yöredeki kilisenin altında benim atalarım yatıyor. Üstlerinde zırhları ve mücevherleriyle, tonlarca ağırlıktaki koca kurşun tabutlar içinde yüzlercesi. Güney Wessex Kontluğu'nda ailesinde böylesine yüce ve soylu iskeletleri olan benden başka biri daha yoktur.

"Şimdi şu sepeti alıp doğruca Martott'a git bakalım. Pure Drop Hanı'na varınca beni eve götürmesi için derhal bir at ve araba göndermelerini söyle. Arabaya ufak bir şişe rom koymayı da unutmasınlar, onu da hesabıma yazsınlar. Bunu hallettikten sonra sepeti evime götür. Karıma çamaşır yıkamayı bırakmasını söyle çünkü artık çalışmasına gerek yok. Ben eve dönene kadar beklesin.

ona verecek haberlerim olduğunu söylersin."

Delikanlının kuşkulu bir tavırla yerinden kıpırdamadan beklediğini görünce elini cebine atıp bir şilin çıkardı. Sahip olduğu birkaç şilinden biriydi bu.

"Al bakalım, bu da zahmetine karşılık evlat."

Bunun üzerine delikanlının tavrı değişmişti.

"Elbette, Sör John. Teşekkür ederim. Sizin için yapabileceğim başka bir şey var mı, Sör John?"

"Evdekilere söyle, akşam yemeği için olabilirse, koyun kızartsınlar. Eğer yapamazlarsa güveç olsun, onu da yapamazlarsa bumbar."

"Elbette, Sör John."

Çocuk sepeti aldı, tam yola çıkacağın sırada köy tarafından gelen üflemeli bandosunun sesini duydu.

"Bu da nesi?" diye sordu Durbeyfield. "Yoksa benim için mi?"

"Kadınlar Kulübü'nün yürüyüşü, Sör John. Kızınız da kulübün üyelerinden biri."

"Tabii ya! Çok daha mühim şeyler düşündüğüm için aklımdan çıkmış işte! Hadi fırla Marlott, şu arabayı bir an önce göndersinler. Belki etrafta dolaşırken kulübü de bir teftiş ederim."

Delikanlı ayrılınca Durbeyfield akşam güneşine karşı çimen ve papatyaların üzerine uzanıp beklemeye koyuldu. Uzunca bir süre kimsecikler geçmedi. Mavi tepelerin etrafında duyulan yegâne insan sesi de bandonun uzaktan duyulan notalarıydı.

II

Marlott köyü güzel Blakemore ya da yukarıda da söylendiği gibi Blakemore Vadisi'nin kuzeydoğu kıvrımlarının ortasındaki kuşatılmış ve ıssız bölgede yer alır. Londra'ya yalnızca dört saatlik mesafede olduğu halde, çoğunlukla turistler ve manzara ressamları tarafından ayak basılmamış yerleri barındırır.

Burası en iyi şekilde çevresini kuşatan tepelerin doruklarından –yazın kurak günleri hariç elbette– görülebilir. Kötü havalarda, yolu bilmeden vadinin içlerine dalan bir yabancının kendini dar, dolambaçlı ve çamurlu yollarda bulması muhtemeldir.

Toprakların asla ekinsiz ve baharların asla kuru kalmadığı kontluğun bu verimli ve korunaklı toprakları güneyde Hambledon Tepesi, Bulbarrow, Nettlecombe-Tout, Dogbury, High Stoy, Bubb Down'ı kucaklayan sarp ve kireçli yükseltilerle sınırlanmıştır. Kıyıdan kuzeye doğru ağır aksak ilerleyen bir yolcu, kalkerli yaylalar ve mısır tarlalarının arasından geçerek kilometrelerce yürüdükten

sonra birden bu dik ve sarp yokuşlardan biriyle karşılaşınca şaşırır ve az önce içinden geçtiği topraklardan büsbütün farklı bir yerin bir harita gibi önünde serildiğini görmekten haz duyar. Hemen ardında çıplak tepeler vardır. Güneş sanki bu manzaraya alabildiğine geniş bir nitelik kazandırmak ister gibi tüm aydınlığıyla tarlaların üzerine vurur. Patikalar bembeyazdır, çitler alçak, hava berraktır. Burada, bu vadide, dünya daha küçük ve hassas bir ölçek üzerine kurulmuş gibidir. Tarlalar küçük çayırlardan ibarettir ve öylesine küçülmüşlerdir ki bu yükseklikten bakılınca tarlaların etrafındaki çitler çayırların daha soluk yeşil örtüsüne doğru yayılan koyu yeşil ipliklerden örülü bir ağa benzer. Aşağıdaki hava ise yorucudur ve göğün mavisiyle öylesine kaynaşmıştır ki ressamların "orta mesafe" dediği şey, aynı zamanda bu rengi de kapsar gibidir. İleride ise ufuk olabildiğince koyu deniz mavisi rengindedir. İşlenebilir topraklar az ve sınırlıdır. Ufak istisnalar dışında manzara büyük tepe ve vadilerin ufaklarla karıştığı, ot ve ağaç kütlelerinden oluşan geniş, zengin bir görünümden ibarettir. İşte Blackmoor Vadisi böyle bir yerdir.

Bölge yer şekilleri bakımından olduğu kadar tarihsel açıdan da ilgi çekicidir. Vadi geçmiş zamanlarda Beyaz Karaca ormanı adıyla bilinirdi. Bu adı III. Henry zamanından kalma tuhaf bir efsaneden almıştır. Efsaneye göre, vadi eskiden Ak Karaca Ormanı adıyla anılırmış. Thomas de la Lynd adında biri güzel bir karacayı öldüreceği sırada Kral koşup adamı yakalamış ve bu durum, ağır bir cezaya vesile olmuş. O günlerde, hatta yakın tarihe kadar yöre sık ormanlarla kaplıymış. Bugün yörenin önceki durumunun izlerine, yaşlı meşe korularında ve yamaçlarda halen hayatta kalmış

olan düzensiz kereste ormanlarında, pek çok çayırı gölgelendiren içi oyuk ağaçlarsa rastlamak mümkündür.

Ormanlar artık kaybolsa da ancak gölgelerinde yaşayan bazı eski âdetler hâlâ mevcuttur. Yine de çoğu başkalaşmış ve kılık değiştirmiş haldedir. Örneğin Mayıs Günü dansını oradaki adıyla öğleden sonraları yapılan kulüp-eğlencesi ya da "kulüp-yürüyüşü" biçiminde görmek mümkündür.

Marlott'ta yaşayan daha genç kuşak için hayli ilgi çekici bir olay olsa da, törene katılanlar bunun asıl ilgi çekici yanını pek fark etmiyor gibiydiler. Tuhaf olan, her yıldönümünde topluca yapılan yürüyüş ve dans geleneğinin devam ediyor olması değil, törene katılan üyelerin yalnızca kadınlar olmasıdır. Erkekler kulübünde ise bu tür kutlamalar her ne kadar artık kaybolmaya yüz tutmuş olsa da daha az yaygındı. Ancak hem daha yumuşak cinsin doğal utangaçlığı, hem de erkek akrabalarının takındığı iğneleyici tavırlar, bu tür kadın kulüplerinden artakalan (tabii varsa) bu kulübü onların ününden ve amacından mahrum bırakmıştı. Yalnızca Marlott kulübü bu yerel bayramı yaşatmaya devam etmişti. Bir hayır derneği olmak yerine gönüllülük esasına dayalı bir tür kız kardeşlik olarak yüzlerce yıl ayakta kalmıştı ve halen de ilerliyordu.

Bandodakilerin hepsi beyaz elbiseler giyerlerdi. Bu, sevinç ve bahar mevsiminin aynı anlama geldiği, uzun vadeli düşünme alışkanlığının duyguları ortalama bir seviyeye düşürmediği eski günlerden kalma canlı bir âdetti. Önce köyü ikişer sıra halinde adımlayarak kendilerini teşhir ederler, güneş ışığı yeşil çitlere ve evlerin sarmaşıklı ön cephelerine karşı bu figürlerin üzerine vurmasıyla hayal ile gerçek birbirleriyle hafifçe çarpışırdı. Beyaz giy-

siler içinde olmalarına karşın iki beyaz renkten hiçbiri birbirine benzemezdi. Bazıları saf bir beyazlıkta, bazıları mavimsi bir solgunluktaydı. Daha yaşlı olanların giydikleri bazı elbiselerse (muhtemelen yıllarca katlı durmasından ötürü) kadavramsı bir sarılığa ve Georgian beyazına çalan bir renkteydi.

Beyaz giysilerin farklılığının yanında, her kadın ve genç kız sağ elinde soyulmuş bir söğüt dalı, sol elinde ise bir demet beyaz çiçek tutardı. Söğüt dalının soyulması ve beyaz çiçeklerin seçimi herkesin kendi zevkine bağlıydı.

Alayda bulunan birkaç orta yaşlı, hatta yaşlı denebilecek kadının gümüş rengi saç telleri, zamanın ve kederin kırıştırdığı yüzleri böylesine kaygısız bir konum için neredeyse grotesk hatta acınası bir görünüm yaratırdı. Gerçekten de bu endişeli ve tecrübeli kadınların her biri hakkında derlenebilecek ve söylenecek çok şey vardır. Zira bu kadınlar için, "bu tür şeylerden hoşlanmıyorum," diyecek yılları genç arkadaşlarına göre daha yakındır. Ama bırakın, giysilerinin altında nabızları canlı ve ılık atanlar için bu kadınlar da yürüsün.

Alayın çoğunluğunu gerçekte genç kızlar oluşturuyordu. Gür saçlarının süslediği başları günışığı altında sarı, siyah ve kahverenginin her tonunu yansıtıyordu. Bazılarının gözleri, bazılarının burnu, bazılarının ağzı veya vücudu güzeldi. Bunların hepsine birlikte sahip olanlar ise azdı. Halkın kaba dikkatine maruz kaldıkları için dudaklarına şekil vermekte, başlarını dengede tutmakta ve farkındalıklarının mimiklerine yansımasını engellemekte güçlük çektikleri anlaşılıyordu ve bu da gözlerin üzerinde gezinmesine alışmamış gerçek köylü kızları olduklarını gösteriyordu.

Her birinin ruhunu ısıtan küçük, özel birer güneşi olduğundan ısınmak için güneşe ihtiyaç duymayacak kadar sıcakkanlı kızlardı. Bu, bir hayal, bir düşkünlük veya bir merak ya da en azından her ne kadar hiçbir şeye özlem duymamak olsa da, tıpkı tüm umutlarda olduğu gibi yaşayan uzak ve belirsiz bir umut olabilir. Bu nedenle hepsi de neşeli ve güleçtir.

Alay, Pure Drop Hanı'nın köşesine gelmişti ve küçük bir kapıdan geçip anayoldan çayırlığa dönmek üzereydiler ki kadınlardan biri seslendi:

"Aman Tanrım, şuraya bakın! Şu, arabayla eve dönen babanın ta kendisi, Tess Durbeyfield!"

Topluluğun genç üyelerinden biri başını sesin geldiği yöne çevirdi. En alımlısı olmasa da bu hoş ve alımlı bir kızdı. Bir şakayığı andıran hareketli ağzı, iri, masum gözleri yüzünün rengine, biçimine bir farklılık katıyordu. Saçlarına kırmızı bir kurdele bağlamıştı ve bu beyaz topluluğun içinde böylesine göze çarpan bir süs takmakla övünebilecek tek kişi oydu. Genç kız etrafa baktığı sırada Durbeyfield, Pure Drop Hanı'na ait, kıvırcık saçlı, adaleli, entarisinin kollarını dirseklerine kadar sıvamış genç kızın kullandığı arabaya kurulmuştu. Bu, hanın neşeli hizmetçisiydi. Zaman zaman bir seyise dönüştüğü de oluyordu. Koltukta arkasına yaslanmış olan Durbeyfield, gözleri keyiften yarı kapanmmış halde başının üzerinden elini sallıyor, bir yandan da şarkı söylüyordu: "Kingsbere'de kocaman bir aile mezarlığım var. Şövalye atalarım kurşun tabutlar içinde yatıyorlar!"

Kulüp üyeleri kıkırdıyordu. Sadece Tess dedikleri genç kız gülmüyor, babasının diğerlerinin gözünde gülünç duruma düştü-

günün farkında olduğu için sinirlenmiş görünüyordu.

"Biraz yorgun hepsi bu!" dedi telaşla... "Atımız hasta olduğu için eve arabayla dönüyor işte."

"Tanrı, şu zekâyı kutsasın, Tess," dedi arkadaşları. "Baban kendi pazar taşıtını bulmuş yine. Ha-ha-ha!"

"Bana bakın!" diye haykırdı Tess, "babama sataşmaya devam ederseniz sizinle hiçbir yere gitmem!"

Yanaklarını saran kırmızılık yüzüne ve boynuna da yayılmıştı. Derken gözleri nemlendi. Bakışlarını yere indirdi. Onu gerçekten incittiklerini fark eden arkadaşları daha fazla uzatmadılar. Böylece dirlik yeniden sağlanmış oldu. Tess'in gururu başını çevirip babasına bakmasına, onun davranışının ne anlama geldiğini eğer bir anlamı varsa anlamaya çabalamasına izin vermiyordu. Böylelikle o da diğerleriyle birlikte, dansların yapılacağı etrafı çitle çevrili alana doğru yürüdü. Oraya vardıklarında artık Tess sakinleşmişti. Sopasıyla yanındakini dürtüyor ve her zamanki gibi konuşuyordu.

Hayatının bu çağında Tess Durbeyfield, henüz tecrübelerle renklenmemiş katıksız bir heyecan yuvasıydı. Köy okuluna gitmesine rağmen hâlâ şiveli konuşuyordu. Bu şivenin en belirgin özelliği Ur hecesinin insan konuşmasının muhtemelen en zengin söyleyişlerden biri olan yaklaşık seslendirilişiydi. Genç kızın bu heceyi doğal bir biçimde söylemeye yatkın bükük, koyu kırmızı ağzı henüz kesin biçimini almamıştı ve bir kelimeyi söyledikten sonra ağzı kapanacağı sırada altdudağın üstdudağın ortasına hafifçe bastırması, telaffuzuna, kendine özgü bir başkalık katıyordu.

Çocukluğunun evreleri yüz ifadesinde gizliydi. Arkadaşla-

rıyla birlikte yürürken bütün o serpilmişliğine, kadınca güzelliğine karşın yanaklarında arada sırada on iki yaşının izlerini, gözlerinde ise dokuz yaşın ışıltılarını görmeniz mümkündü. Ve hatta dudaklarının kıvrımlarından ara sıra beş yaşının izlerinin uçuştuğu da oluyordu.

Yine de bunu çok az kişi bilir ve dikkate alırdı. Çoğunlukla yabancılardan oluşan bir azınlık yanlarından tesadüfen geçen Tess'e uzun süre bakar, onun körpeliği karşısında bir an büyülenir ve onu bir daha görüp göremeyeceklerini düşünürlerdi. Ama hemen hemen herkes için Tess yalnızca güzel bir köylü kızından başka bir şey değildi.

Seyis kızın idaresindeki zafer arabasında ilerleyen Durbeyfield ile ilgili olarak ne başka bir şey görülmüş ne de duyulmuş, kadınlar belirlenmiş bölgeye vardıklarında dans başlamıştı. Aralarında erkek olmadığı için kızlar önce birbirleriyle dans etti ancak işten çıkış saati yaklaştıkça köyün erkekleri, diğer işsiz ve serseri takımıyla birlikte alanın etrafında bir partner bulmaya istekli halde toplanmışlardı.

Bu meraklı seyirciler arasında çantalarını omuzlarına asmış, ellerinde sağlam sopalar bulunan üst tabakadan üç genç adam vardı. Birbirlerine olan benzerlikleri ve yaşlarının yakınlığı kardeş oldukları hissi uyandırıyordu. Gerçekten de öyleydiler. En büyükleri bir kravat takmış ve uzunca bir yelek giymişti. Başında ise papaz mevzuatına uygun ince kenarlı bir şapka vardı. İkincisi ise sıradan bir üniversitede öğrenciydi. Üçüncüsünün ve en gençlerinin görünüşü ise durumunu anlatmak için yeterli değildi. Gözleri ve giyimi, mesleki anlamda henüz yolunu bulmamış olduğunu gösteriyordu. Yalnızca onun tarafından bilinen bir şeylerin dağınık ve farazi öğrencisiydi.

Bu üç kardeş, Hamsin Yortusu tatillerini Blackmoor Vadisi boyunca yapacaklarını, kuzeydoğuda Shaston'dan başlayıp güneybatıya doğru uzanan bir yürüyüş turuyla geçireceklerini anlatıyorlardı.

Anayolun kenarındaki kapının üstüne yaslanıp dansın ve beyaz elbiseli kızların ne anlama geldiğini soruyorlardı. İki büyük kardeşin orada bir dakikadan fazla oyalanmaya niyetleri olmadığı belliydi. Ama kızlar topluluğunun erkeksiz dans etme merasimleri üçüncüsünün pek hoşuna gitmişti ve onu hareket etme konusunda ağırlaştırmıştı. Sırtındaki çantanın bağlarını çözüp sopasıyla birlikte yere bıraktı. Kapıyı açtı.

"Ne yapıyorsun, Angel?" diye sordu en büyükleri.

"Gidip şunlarla biraz kurtlarımı dökeceğim. Neden hep birlikte bir iki dakikalığına dansa katılmıyoruz? Fazla gecikmeyiz!"

"Olmaz, saçmalama!" dedi en büyükleri. "Herkesin önünde, bu erkek Fatmalarla dans ederken görülürsek ne olacağını bir düşün! Yürü hadi, hemen yola çıkmazsak karanlık basmadan Stourcastle'a varamayız. Yakınlarda konaklayabileceğimiz başka yer de yok. Hem vakitlice gitmezsek *A Counterblast to Agnosticism*'den bir bölüm daha bitiremeyiz. Kitabı boşuna taşımıyorum."

"Peki... Beş dakika sonra Cuthbert'le sana yetişirim. Siz gidin, beni beklemeyin. Söz veriyorum geç kalmam, Felix."

İki ağabey istemeden de olsa yollarına devam etti. Onlara peşlerinden daha kolay yetişebilmesi için kardeşlerinin sırt çantasını da yanlarına aldılar. Onların gitmesiyle en gençleri dans edilen alana daldı. Dans durduğu sırada yakınındaki iki üç kıza dönerek gösterişli bir tavırla, "Ah, çok yazık!" dedi. "Kavalyelerimiz nerede güzeller?"

Kızların içinden en cesuru, "Daha işten çıkmadılar," diye karşılık verdi. "Gelmek üzeredirler. Onlar gelene kadar bize kavalyelik eder miydiniz acaba, efendim?"

"Elbette! Ama bunca kıza tek bir erkek yetersiz kalır!"

"Hiç yoktan iyidir. İnsanın kendi cinsinden biriyle yüz yüze, diz dize dansı epey acıklı oluyor. Sarılmak yok, dolanmak yok. Şimdi haydi seçin bakalım."

Kızlardan daha utangaç olanı, "Hişt... o kadar ileri gitme," diye fısıldadı.

Böylece dansa davet edilen delikanlı kızlara şöyle bir göz attı. Aralarındaki farkları görse de topluluğa bütünüyle yabancı olduğundan hepsini ayrıntılı biçimde inceleyemedi. Neredeyse elinin altındaki ilk kızı seçti. Az önce konuşan ve seçilmeyi uman kız değildi bu. Tess Durbeyfield da değildi. Şecere, ataların iskeletleri, soylu geçmişin kayıtları, d'Urberville yüz hatları Tess'e yaşam mücadelesinde yardım etmeye başlamamıştı henüz, hatta en basit köylü kızlarını geride bırakıp kendine bir kavalye çekmeye bile yaramamıştı. Victoria döneminin serveti olmadıkça, Normandiyalı kanı için bu kadarı bile fazlaydı.

Dans eden kızın adı –her ne ise– miras kalan soylu isimlerden değildi ama o akşam bir kavalye bulmanın zevkini ilk çıkaran kişi olarak hepsi tarafından kıskanılmıştı. Yine de, ibretin gücü bu olsa gerek, yabancının ortaya çıkmasından önce kapıdan içeriye girmekte aceleci davranmayan köy delikanlıları şimdi hızla damlıyorlardı. Çok geçmeden kızlar delikanlılarla, sonunda en gösterişsiz kadınların bile arkadaşlarının arasında erkek figürlerini kendilerinin yapmaya zorlanmayacağı kadar iç içe geçmişlerdi.

Kilise saatinin vurmaya başlamasıyla genç öğrenci birden gitmesi gerektiğini unuttuğunu, bir an önce yanındakilere yetişmesi gerektiğini söyledi. Dansı bıraktığı sırada bakışları, iri gözlerinde delikanlının onu seçmemesinden kaynaklı belli belirsiz bir kırgınlık okunan Tess Durbeyfield'a takıldı. Kızın geride kalmasından dolayı onu seçmediğini anlayıp üzülerek aklında bu düşüncelerle çayırdan ayrıldı.

Geç kaldığı için patikadan koşmaya başladı. Çok geçmeden yokuştan inmiş, diğer bayırı tırmanmaya başlamıştı. Ağabeylerine henüz yetişemediğini görünce soluklanmak için bir an arkasına baktı. Çitlerle çevrili yeşil alanda, beyaz giysileri içindeki genç kızların döne döne dans ettiklerini görebiliyordu. Az önce orada olmasına rağmen daha şimdiden onu unutmuş gibiydiler.

Evet belki hepsi unutmuştu ama unutmayan biri vardı. Çitin önünde beyaz bir şekil tek başına duruyordu. Delikanlı onun dans etmediği kız olduğunu anlamıştı. Mesele çok da önemli değildi belki ama kızın onun yaptığı yanlış tercih nedeniyle incindiğini seziyordu. Onu dansa kaldırmış olmayı, onun adını sormuş olmayı isterdi. Öylesine mütevazı, öylesine etkileyici bir hali vardı ki, ince beyaz elbisesinin içinde öylesine kırılgan görünüyordu ki delikanlı çok aptalca davrandığını düşündü. Ancak yapacak bir şey yoktu artık. Döndü ve konuyu aklından çıkarmaya çalışarak hızlı adımlarla yola koyuldu.

III

Tess Durbeyfield'a gelince, olanları delikanlı kadar çabuk unutmamıştı. Çok sayıda kavalye bulabileceği halde uzun süre dans etmek gelmedi içinden. Ama ah! Onlar yabancı delikanlı gibi güzel konuşamıyorlardı. Güneşin ışınları, yabancının tepenin üzerinden uzaklaşan şeklini yutana kadar baktıktan sonra şöyle bir silkelenerek kederinden uyanarak müstakbel kavalyesine olumlu yanıt verdi.

Genç kız alacakaranlığa kadar arkadaşlarıyla kaldı. Az da olsa hevesle dansa katıldı. O güne dek kimseye gönül vermemiş olmasına karşın dansı sevmesinin hatırına pek çok kavalyesi oluyordu. Kur yapılan ve kalbi kazanılan kızların, "yumuşak ıstıraplarını, acı-tatlı kederlerini, makul acılarını" görüyor ama bunlara kendisinin de yetenekli olduğunu anlayamıyordu. Onu dansa kaldırmak için delikanlıların birbirleriyle ettikleri kavga ve mücadeleler Tess için eğlenceden başka bir şey değildi. Delikanlılar işi

ileriye götürmeye uğraştıklarında ise onları azarlıyordu.

İstese daha geç vakte kadar da kalabilirdi ama babasının olayındaki o tuhaf görüntü ve tavır aklına takılıp onu tedirgin ediyordu. Ona ne olduğunu merak ederek dansçılardan ayrılıp köyün en ucundaki kulübesine doğru yürümeye başladı.

Eve varmasına metreler kala, az önce ayrıldığı yerde duydukları kadar ritmik, bildiği, hatta çok iyi bildiği sesler çalınmıştı kulağına. Sesler evin içinden geliyordu. Taş döşemenin üzerinde şiddetli biçimde sallanan bir beşiğin düzenli gürültüsünden başka bir şey değildi bu. Bu gümbürtüye hareketli bir galop dansının sevilen şarkısı "The Spotted Cow"un sözlerini mırıldanan gür bir kadın sesi eşlik ediyordu:

"Yattığını gördüm onun ötedeki yeşil çukurda
Gel, aşkım! Göstereyim sana neresiymiş onun yeri"

Sonra beşiğin gürültüsü ile şarkı birdenbire kesiliyor, ezginin yerini en yüksek perdeden tiz bir haykırış alıyordu:

"Tanrı senin o elmas gözlerini bağışlasın! O balmumu yanaklarını, o kiraz dudaklarını esirgesin! Vücudunun her yerini korusun, yavrum benim!"

Bu duadan sonra beşiğin sallanma sesi yeniden başlıyor, şarkı da kaldığı yerden devam ediyordu. İşte Tess kulübenin kapısını açtığı sırada durum buydu. Genç kız halının üzerinde durup odaya göz gezdirdi.

Evin görüntüsü, hareketli şarkının ezgisine rağmen genç kıza tarifsiz bir sıkıntı vermişti. Çayırdaki bayram coşkusundan, beyaz

giysilerden, çiçek demetlerinden, söğüt dallarından, yemyeşil arazideki dans dönüşlerinden, o yabancıya karşı hissettiği güzel duyguların anlık hatırasından sonra tek mumla aydınlatılmış bu odanın sapsarı kasvetine dönmek nasıl da hoş bir geçişti! Bu çelişkilerin yanında, dışarıda o kadar şımarıklık etmek yerine eve daha erken dönüp de annesine yardım etmediği için de kendini ayıplıyordu. Annesi orada çocukların arasında, tam da Tess'in onu bıraktığı gibi pazartesiden hafta sonuna dek devam edecek her zamanki çamaşır yıkama işi için teknenin üzerine eğilmiş haldeydi. Aynı tekneden bir gün önce Tess'in beyaz giysisi de çıkmıştı. Genç kız içinde korkunç bir pişmanlık duymuştu çünkü dikkatsizce ıslak otlara sürtünerek, annesinin kendi elleriyle yıkayıp ütülediği giysisinin eteğini yemyeşil yapmıştı.

Her zamanki gibi Bayan Durbeyfield teknenin başında yine tek ayağı üzerinde dengede duruyor, ayağıyla da en küçük çocuğunun beşiğini sallıyordu. Yıllar boyu birçok çocuğun ağırlığı altında, döşeme taşlarına sürtünmekten beşiğin alt kısımları artık neredeyse düzleşmişti. Bu nedenle beşik her sallanışta şiddetli biçimde sıçrar, bebek tıpkı bir dokumacı mekiği gibi bir yandan ötekine gidip gelirdi. Çünkü Bayan Durbeyfield şarkının verdiği heyecanla beşiği, sabunlu suların başında geçirdiği uzun bir günden artan bütün gücüyle sallıyordu.

Tıngır-mıngır, tıngır-mıngır sallanıyordu beşik. Mumun ışığı önce uzadı, sonra aşağı yukarı sallanmaya başladı. Annenin dirseklerinden akan sular yere damlıyordu. Kadın yeni gelen kızına bakarak dizenin sonuna doğru hızlanan şarkıya devam etti. Ailesinin tüm yükü üzerinde olmasına rağmen Joan Durbeyfield hala

tutkuyla şarkı söyleyebiliyordu. Dış dünyadan Blakemore Vadisi'ne yüzerek giren her şarkı Tess'in annesi tarafından yakalanır ve en fazla bir hafta içinde öğrenilirdi.

Kadının yüz hatlarında gençliğinin güzelliğinden, körpeliğinden bir şeyler hâlâ kalmıştı. İşin aslı, Tess'in gurur duyabileceği kendine özgü güzelliklerinin çoğu annesinin armağanıydı. Bunun şövalyelikle, asaletle hiçbir ilgisi yoktu.

"Beşiği ben sallarım anne," dedi genç kız nazik bir tavırla, "Ya da elbisemi çıkarıp çamaşırları sıkmana da yardım ederim, ne dersin? Çamaşırı çoktan bitirdiğini tahmin ediyordum."

Annesi bütün işleri ona bırakıp dışarıda bu kadar uzun kalmasına kızmamıştı. Gerçekten de kızını bu yüzden hiç azarlamamıştı. Yapacağı işlerden kurtulmak için farkına varmadan yaptığı planlar hep yapacaklarını geciktirmek, başka zamana bırakmak şeklinde ortaya çıktığı için, Tess'in ona yardımcı olup olmadığının da pek farkına varmazdı. Yine de bu gece her zamankinden daha neşeliydi. Tess'e anaç bakışında, genç kızın anlayamadığı hülyalı bir hal, bir dalgınlık, bir heyecan vardı.

"Geldiğin iyi oldu," dedi annesi şarkıyı bitirir bitirmez. Gidip babanı almak istiyordum. Sana anlatacaklarım var, öğrenince çok şaşıracaksın, bebeğim! (Bayan Durbeyfield o yörenin şivesiyle konuşmayı alışkanlık haline getirmişti. Londra'da eğitim görmüş bir öğretmenin devlet okulunun altıncı sınıfına kadar okuttuğu kızı ise iki dil konuşurdu: Evde az çok yörenin şivesini, dışarıda, yüksek tabakadan kişilerin yanında ise bilinen İngilizceyi.)

"Ben yokken mi oldu bunlar?" diye sordu.

"Evet, ya!"

"Anlatacakların, bugün öğleden sonra babam o arabanın içinde görmemle mi ilgili yoksa? Neden öyle davrandı ki? Utancımdan yerin dibine geçtim."

"O da hikâyenin bir başka kısmı. Ülkenin en soylu kişilerinden olduğumuz ortaya çıktı. Atalarımız Oliver Cromwell devrinden bile öncesine –Pagan Türklerine– kadar uzanıyor. Anıtlar, kilise mezarlarındaki kubbeli lahitler, taçlar, armalı kalkanlar. Tanrı bilir daha neler var. Aziz Charles'ın devrinde Royal Oak şövalyeliğine dek yükselmişiz. Gerçek adımız d'Urberville! Göğsün kabardı, değil mi? Baban eve işte bu yüzden arabayla döndü. Başkalarının sandığı gibi sarhoş olduğu için değil."

"İşte buna sevindim. Peki bize herhangi bir faydası dokunacak mı?"

"E tabii! Bundan büyük şeyler doğabilir. Bu iş meydana çıkar çıkmaz, kendi soyumuzdan aileler arabalarıyla ziyaretimize gelebilirler. Baban, Shaston'dan dönerken yolda öğrenmiş bunları, gelir gelmez her şeyi anlattı."

"Babam nerede?" diye sordu Tess birden.

Annesi soruya cevap olarak konuyla ilgisiz bilgiler veriyordu:

"Baban bugün Shaston'daki doktoru görmeye gitmiş. Anlaşıldığı kadarıyla rahatsızlığı verem değil. Dediğine göre kalbi yağ bağlamış. İşte böyle."

Joan Durbeyfield konuşurken ıslak başparmağıyla işaretparmağını C harfi şeklinde bükmüştü. Diğer işaretparmağıyla harfi göstererek:

"Şimdiki halde kalbin hem buradan hem de şuradan bütü-

nüyle tıkanmış durumda. Şurası ise hâlen açık duruyor. Orası da kapandığı takdirde," Joan Durbeyfield parmaklarını tam bir halka yapacak şekilde bitiştirmişti, "gidersiniz Bay Durbeyfield" demiş. On yıl da yaşayabilirsiniz, on ay da, on gün de.

Tess endişelenmişe benziyordu. Demek babası beklenmedik bir zamanda karşılarına çıkan bu yüceliğe rağmen her an sonsuzluk ülkesinin yolunu tutabilirdi!

"Peki babam nerede?" diye sordu.

Annesi itiraz eden bir tavır takındı.

"Hemen kızayım deme!" dedi. "Zavallı adam, vaizin verdiği haber onu öylesine heyecanlandırmış, öylesine sevindirmiş ki, yarım saat kadar önce Rolliver Hanı'na gitti. Yarın arı kovanlarını teslim etmek üzere yola çıkacak. Güç toplaması gerek, yol uzun biliyorsun, gece yarısından hemen sonra çıkmalı."

"Güç toplayacakmış demek!" dedi Tess üzüntüyle.

Gözleri dolmuştu. Öfkeli bir sesle, "Ah, Tanrım! Demek güç toplamak için meyhaneye gidiyor. Sen de buna göz yumuyorsun, anne!"

Genç kızın öfkesi bütün odayı bir anda doldurmuş gibiydi. Tehditkâr bakışlarını eşyaların, mumun, sağda solda oynayan kardeşlerinin ve annesinin üzerinde gezdirdi. Bayan Durbeyfield dokunaklı bir sesle, "Hayır, göz yummuyorum," diye karşılık verdi. "Gidip onu getirmek için, senin dönmeni, eve göz kulak olmanı bekliyordum."

"Ben gider getiririm."

"Hayır, olmaz, Tess! Bir işe yaramaz, biliyorsun."

Tess üstelemedi. Annesinin itirazının ne anlama geldiğini bi-

liyordu. Bayan Durbeyfield'ın ceketi ve başlığı kadının konuya gereğinden fazla üzülmesinden dolayı, hemen yanındaki iskemlede duruyor, bu planlanmış gezi için hazır bekliyordu.

"Fal kitabını da müştemilata götürüver," diye devam etti Joan, ellerini çabucak kurulayıp kıyafetlerini giyerken.

Fal kitabı masanın üzerinde, kadının hemen dirseğinin dibinde duran kalın ciltli, eski bir kitaptı. Sayfaları karıştırılmaktan öylesine yıpranmıştı ki, kenarları harflerin bittiği yere kadar aşınmıştı. Tess kitabı götürürken annesi çoktan yola çıkmıştı.

Bayan Durbeyfield için aylak kocasının peşine düşüp hana gitmek, çocukları büyütmekle geçen pislik ve karmaşa dolu hayatında hâlâ devam eden bir eğlenceydi. Kocasını Rolliver'de bulmak onun yanında bir iki saat oturmak, çocuklarla ilgili her türlü düşünceyi bu vesileyle aklından çıkarmak onu mutlu ediyordu. Böyle zamanlarda hayatı bir tür hale, geçici bir parlaklıkla aydınlanırdı. Sıkıntılar, üzüntüler, hayatın daha başka gerçekleri metafizik bir anlamsızlığa bürünür, sakince düşünülerek salt akılla çözümlenebilecek doğal olaylar haline gelir, insanı manen ve bedenen yıpratan o ezici somutluklardan sıyrılırdı. Ortalıkta olmadıklarında çocuklar göz alıcı, istenen varlıklar halini alıyor, günlük hayat neşesinden ve güzelliğinden değer kaybetmemiş gibi görünüyordu. Orada, Rolliver'in hanında, kocası olan erkeğin yanında öylece otururken, az da olsa erkeğini bir zamanlar ona kur yaptığı günlerdeki gibi hissediyor, kusurlarına göz yumuyor; onu ideal bir sevgili gibi görürdü.

Küçük kardeşleriyle yalnız kalan Tess, önce fal kitabını müştemilata götürüp çatı direklerinin arasına sıkıştırdı. Annesinin ki-

taba karşı beslediği garip, fetişizme varan korku geceleri bu cildin evde kalmasına izin vermesini engelliyor, danışıldıktan sonra kitap buraya geri getiriliyordu. Hızla kaybolan batıl inançlar, folklor, şiveler, sözlü olarak aktarılan balatlarıyla anneyle durmaksızın gözden geçirilen kaideler altındaki ulusal eğitimi almış ve standart bilimi öğrenmiş kızı arasında genel anlamıyla iki yüz yıllık bir uçurum vardı. Birlikte oldukları zamanlarda Viktorya dönemiyle, I. James dönemi çatışırdı.

Bahçe yolundan geri dönerken, annesinin böyle özel bir günde fal kitabına neden bakmış olabileceğini düşünüyordu. Atalara dair şu son keşifle ilgili olabileceğini kavrıyor, ancak sırf kendisi için bakmış olabileceğini ise aklına getirmiyordu. Çok geçmeden, kendisini işine vererek bütün bu düşünceleri aklından çıkarmıştı. En küçük kardeşlerini yatırmıştı. Dokuz yaşındaki erkek kardeşi Abraham ile on iki buçuk yaşındaki kız kardeşi Eliza-Louise'in – ona kısaca Liza-Lu derlerdi– yardımıyla da gündüz kuruyan çamaşırlara su serpti. Tess ile ailenin diğer çocukları arasındaki yaş farkı dörtten başlıyordu. Çünkü aradaki boşluğu dolduran iki kardeş bebekken ölmüşlerdi. Aradaki bu yaş farkından dolayı Tess, küçük kardeşleriyle yalnız kalınca, geçici olarak annelerinin yardımcısı kılığına bürünürdü. Abraham'dan sonra sırasıyla iki kız daha vardı: Hope ile Modesty. Sonra üç yaşında bir oğlan, sonra da bir yaşına daha yeni basmış bir bebek.

Tüm bu genç ruhlar Durbeyfield gemisinin zevkleri, ihtiyaçları, sağlıkları, hatta varlıkları tam anlamıyla bu iki yetişkinin kararlarına bağlı olan yolcularıydı. Ailenin iki başkanı, geminin zorluklara, felakete, açlığa, hastalığa, sefalete, ölüme doğru yol

almasını isterse güvertenin altındaki bu yarım düzine küçük tutsak –bu altı biçare yaratık– da onlarla birlikte sürüklenmeye mecbur. dular. Kimse onlara başka şartlar hele de bu uyuşuk Durbeyfield ailesinin içinde, böylesine çetin koşullar altında yaşamak isteyip istemediklerini sormamıştı. Bazı kişiler, felsefesi, şarkısının canlılığı, saflığı kadar derin ve güvenilir olan ozanın "Doğa'nın kutsal düzeni" üzerine konuşma hakkını nereden bulduğunu bilmek istiyor.

Vakit ilerlemişti. Görünürde ne annesi ne de babası vardı. Tess kapıdan dışarıya bakarak Marlott'a kadar zihinsel bir yolculuk yapıyordu. Köy gözlerini kapıyor, mumlar ve lambalar teker teker söndürülüyordu. Işıkları söndürenleri, mumlara uzanan elleri canlandırabiliyordu.

Annesinin babasını getirmeye gitmesi, birilerinin de onları getirmeye gideceği anlamına geliyordu. Tess, sabahın birinden önce yolculuğa çıkmayı düşünen, sağlığı olmayan bir adamın gecenin bu geç saatinde, atalarının soylu kanını kutlamak için bile olsa meyhanede kalmaması gerektiğini düşünmüştü.

Küçük kardeşine dönerek, "Abraham," diye seslendi. "Şapkanı takıp Rolliver Hanı'na git. Korkmazsın, değil mi? Bak bakalım, annem ve babam ne yapıyor."

Çocuk yerinden fırlayıp kapıyı açtı. Gece onu adeta yutuverdi. Aradan yarım saat geçti. Ne kadın, ne erkek, ne de çocuk geri dönmüştü. Annesi ve babası gibi, Abraham da o tuzakçı han tarafından ökseotu sürülmüş ve yakalanmıştı.

"Kendim gitmeliyim," dedi Tess.

Bunun üzerine Liza-Lu yatar yatmaz Tess hepsini içeriye kilitleyip karanlık ve dolambaçlı patika ya da sokağa doğru yola ko-

yuldu. Acelesi olanlara göre değildi burası. Toprağın her santimi para etmeye başlamadan önce, tek kollu duvar saatlerinin günü bölmeye yettiği zamanlarda yapılmış eski bir sokaktı.

IV

Rolliver Hanı uzun ve harap köyün bu ucundaki tek birahaneydi. Övünebileceği tek şey ise ruhsatsız çalışması olabilirdi. Bina içlerinde yasal olarak içki içilmesi mümkün olmadığından, müşterilere açıkça yapılan içki servisi sınırlandırılmış, belli bir yerde –on beş santim eninde, iki metre boyunda bir tahtanın üzerinde– toplanmıştı. Bu tahta, bir raf oluşturacak biçimde tellerle bahçe parmaklığına sıkıca bağlanmıştı. Susamış yabancılar yolda dikilip içkilerini içerken, kadehlerini de işte bu tahtanın üzerine koyarlar, hanın içinde rahat bir yere kurulup içmeyi hayal ederek içkilerinin dibinde kalanları yere, Polonez usulü taşların üzerine boca ediyorlardı.

Bu durum yabancılar için geçerliydi. Ama aynı isteği duyan yerli müşteriler de vardı. Talebin olduğu yerde yöntemler tükenmez.

Üst kattaki geniş penceresi büyük, yünlü bir şalla sımsıkı ör-

tülen –Bayan Rolliver, yani hancı kadın herkes dağıldıktan sonra bu şalı yerinden çıkarırdı– geniş yatak odasında, hepsi de mutluluğu arayan bir düzineye yakın kişi toplanmıştı. Tümü de Marlott'un bu yakasının eski sakinleri olan bu insanlar, bu ücra köşede sık sık bir araya gelirlerdi. Köyün bu yakasının sakinleri için diğer yakadaki ruhsatlı meyhane Pure Drop'un pratik anlamda cazibesini azaltan yalnızca uzaklığı değildi, asıl mesele içkinin kalitesinin, üst kattaki bir odada Rolliver'le içki içmenin geniş bir binada büyük toprak sahipleriyle içmekten daha güzel olmasıydı.

Odada duran dört direkli büyük yatak üç yanına toplananlar için oturacak yer sağlıyordu. Bir iki kişi çekmecelerin üstüne oturmuştu. Bir diğeri ise meşe ağacından oyulmuş tuvaletin üstündeydi. İkisi de lavabonun, bir başkası taburenin üzerine oturmuştu. Böylece hepsi de rahat etmişti. Bu saatte, zihinsel olarak vardıkları rahatlıkla ruhları bedenlerinin dışına taşmış, oda kişiliklerinin verdiği bir ılıklıkla dolmuştu. Bu hava içinde bulundukları yer, eşyalar daha bir önem ve üstünlük taşıyordu. Pencerede asılı duran şal, bir duvar halısının güzelliğine sahipti. Çekmecelerin pirinç tokmakları altın gibiydi; oymalı karyola direkleri Süleyman Peygamber'in tapınağının sütunlarını andırıyordu.

Bayan Durbeyfield, Tess'ten ayrılmasının ardından hızlı adımlarla buraya gelmiş, ön kapıyı açmış, koyu bir loşluk içindeki girişi kattaki odayı geçmişti. Merdivenlere çıkan kapının kilidini, kapıların hilelerini iyi bilen biri gibi ustalıkla açmıştı. Merdivenleri ağır ağır çıktı. Son basamağa varmasıyla yüzü aydınlanınca, yatak odasındakilerin bakışlarına maruz kalmıştı.

"Buradakiler kendi adıma kulüp yürütüşü düzenlememi is-

teyen birkaç özel dost," diye bağırdı hanın sahibesi merdivenden gelen ayak seslerini duyunca. İlmihali tekrarlayan bir çocuk gibi heyecan içinde bir taraftan da merdivenlere bakıyordu.

"Ah, siz miydiniz Bayan Durbeyfield... Tanrım, beni korkuttunuz! Sizi hükümetten biri sandım!"

Bayan Durbeyfield odadakilerin baş selamları ve bakışlar arasında hoşnutluk içinde karşılanmıştı. Kocasının oturduğu yere doğru döndü. Bay Durbeyfield alçak sesle kendi kendine konuşuyordu.

"Etraftaki pek çok kişi kadar soyluyum ben! Greenhill'in altında Kingsbere'de büyük bir aile mezarlığına ve Wessex'te herkesten daha soylu iskeletlere sahibim!"

Karısı onun kulağına eğilerek, "Sana söyleyeceklerim var, diye fısıldadı. Aklıma aniden bir şey geldi... Büyük bir proje! Buradayım John, görmüyor musun beni?" Dirseğiyle kocasını dürttü. Adam ise pek oralı değildi. Karısına tıpkı camdan dışarı bakar gibi bakıyor, bir yandan da az önceki nakaratını tekrarlıyordu.

"Hişt! Sesli şarkı söylemeyin, Bayım," dedi hancı kadın. "Hükümetin adamlarından biri buradan geçecek olursa, ruhsatımı elimden alır."

"Kocam başımıza gelenleri anlatmıştır, sanırım," dedi Bayan Durbeyfield.

"Evet... anlattı sayılır. Sizce bu iş para getirir mi?"

"Aa, bu sır!" dedi Joan Durbeyfield ağırbaşlı bir edayla. İçinde olmasanız bile, arabaya alışkın olmak iyidir. Sonra edayla alçaltıp kısık sesle kocasıyla konuşmaya başladı:

"Sen bu haberi verdiğinden beri Trantridge'de -avlağın kı-

yısında– oturan d'Urberville adındaki çok zengin hanımefendiyi düşünüyorum."

"O da nereden çıktı?" dedi Sör John.

Karısı tüm bildiklerini ona da anlattı.

"Bu hanımefendi, akrabamız olsa gerek," dedi. "Ne planladığıma gelecek olursak; Tess'i ona göndereceğim, akraba olduğumuzu söylesin!"

Onlar bu meseleyi tartışırlarken, ikisinin de dikkatinden kaçarak içeri giren küçük Abraham anne-babasına eve dönmelerini söylemek için fırsat kolluyordu.

"Kadın zengin! Kızın söylediklerine de kulak verecektir elbette," diyordu Bayan Durbeyfield. "Çok güzel olacak. Aynı ailenin iki kolu neden birbirleriyle görüşmesin, anlamıyorum."

"Evet, akrabalık hakkımızı isteriz o zaman," diye bağırdı Abraham, karyolanın altından çıkarak. "Tess oraya gittikten sonra da hep birlikte gider, onu görürüz. Kadının arabasıyla gezeriz, üstümüze de siyah elbiseler giyeriz!"

"Nasıl geldin sen buraya, çocuk? Neler söylüyorsun öyle? Annenle baban hazırlanana kadar git merdivenlerde oyna! Aslında, Tess ailemizin bir diğer ferdi olan şu hanımefendiye mutlaka gitmeli. Kadının gönlünü kazanmayı becerir nasılsa. Tess becerir. Hem bakarsın bu sayede soylu bir beyefendiyle de evlenir. Yakın zamanda hem de, görürsün."

"Nereden biliyorsun?"

"Falına baktım, her şeyi anlatıyordu! Bugün de öyle şirin görünüyordu ki, görmeliydin. Teni de bir düşesinki kadar pürüzsüzdü."

"Peki oraya gitme işine ne diyor?"

"Daha sormadım. Böyle bir akrabamız olduğunu bile bilmiyor. Ama bu işin sonunda büyük bir evlilik yapacağı kesin. Gitmeye ses çıkarmayacaktır."

"Tess gariptir."

"Aslında içinde uysal bir kız var. O işi bana bırak."

Bu konuşma özel olmasına karşın yeterince önemli kısımları yine de çevredeki kulaklara kadar ulaşmış, insanların Durbeyfield'ların konuşacak sıradan insanlardan çok daha ağır meseleleri olduğunu düşündürmüştü. Tess'in –en büyük, güzel kızları– de geleceği parlaktı.

"Tess'i bugün diğerleriyle birlikte gördüm, komikti ama epey güzel kız doğrusu. Ama Joan Durbeyfield dikkatli olmalı. Yoksa bilirsiniz, aceleci sinek süte düşer." Bu yerel deyişe kimse cevap vermemişti.

Konuşma genele yayıldı. Bu sırada merdivende başka ayak sesleri de duyulmuştu.

"Birkaç özel dostumu çağırdım bu akşam buraya, hepsi benim davetlim!" Hancı kadın, davetsiz konuklara karşı uyarı olan bu cümleyi, gelen kişinin Tess olduğunu anlayana kadar arada hızla söyleyivermişti.

Annesi, genç kızının körpe yüz hatlarını, yüzü kırışmış orta yaşlılar için hiç de uygunsuz olmayan alkol ve duman kaplı odaya ait görmüyordu. Tess'in kapkara gözlerinde beliren sitem dolu parıltı başka bir şey söylemesine gerek bırakmamıştı. Annesi ile babası hemen yerlerinden doğrularak, kalan biralarını bitirdiler. Kızlarının peşi sıra apar topar merdivenleri indiler. Bayan Rolli-

ver'in uyarıları, onların ayak seslerini izledi:

"Gürültü yok, lütfen. Dikkat edin, canlarım! Yoksa ruhsatımı kaybedebilirim. Çağırıverirler beni ve sonra ne olur bilemem! Hadi iyi geceler!"

Hep birlikte evin yolunu tuttular. Durbeyfield'ın bir koluna karısı, diğerineyse kızı girmişti. Aslında çok fazla içmemişti. Sistemli bir akşamcının bir pazar öğleden sonrası midesinde kiliseye taşıyabileceği miktarın dörtte biri kadar, davranışlarını etkilemeyecek kadar içmişti. Ancak Sör John'un beden yapısının zayıflığı adamcağızın ufak tefek günahlarını dağ gibi büyütüyordu. Temiz havaya çıkınca, önünde uzanan üç yolun üçüne birden aynı anda nasıl gidebileceği konusunda kararsız kaldı. Yanındakiler de kendisiyle birlikte bir sağa, bir sola yalpalıyor, sanki bir tarafı bir yere, diğer tarafı ayrı bir yöne gidiyormuş gibi gülünç bir durum yaratıyordu. Aslında eve gece dönen ailelerde sık sık görülebilen bir durumdu bu. Birçok gülünç durumda olduğu üzere aslında yeteri kadar komik de değildi. İki kadın bu zorlama turları kahramanca bir çabayla Durbeyfield'dan, kendilerinden ve Abraham'dan olabildiğince gizlemeye çalıştılar. Böylece gıdım gıdım da olsa evlerinin kapısına yaklaştılar. Ailenin reisi evlerine yaklaştıkça yine eski tekerlemesini söylemeye başlamıştı. Şimdiki küçültücü durum karşısında ruhunu kuvvetlendirmek ister gibiydi: "Kingsbere'de bir aile mezarlığım var!"

"Hişt! Saçmalama Jacky," diye çıkıştı karısı. "Eski kontluktan kalan tek aile seninki değil. Anktellere, Horseylere, hatta Tringham'ların da en az senin ailen kadar eski. Gerçi senin ataların hepsinden daha yüceydi. Tanrı'ya şükür, öyle ulu bir ailem ol-

madı, neyse ki utanacağım bir şeyim de yok."

"Bundan o kadar da emin olma. Yaptığın dedikodularla, bir zamanlar kral ve kraliçe olan hepimizden daha fazla rezil etmişsin kendini."

Tess, o anda daha önemli olan meseleden bahsederek konuyu değiştirdi.

"Korkarım ki, babam arı kovanlarını götürmek için erken kalkamayacak!"

"Ben mi kalkamayacağım? Bir iki saate bir şeyim kalmaz," dedi Durbeyfield.

Yatağa girdiklerinde saat on bire geliyordu. Arı kovanlarının cumartesi pazarındaki perakendecilere yetiştirilmesi için yola en geç saat ikide çıkmak gerekiyordu. Çünkü yol çok kötüydü ve mesafe yaklaşık yirmi ila otuz mildi. Atları da yaşlı ve tembeldi. Saat bir buçukta Bayan Durbeyfield Tess'in diğer küçük kız ve erkek kardeşleriyle yattığı büyük odaya geldi.

"Zavallı adam gidemeyecek," dedi, gözleri daha annesinin eli kapıya dokununca, açılıveren en büyük kızına. Tess yatağın içinde doğrulup oturdu. Gördüğü rüya ile annesinin verdiği haber arasında belirsiz bir boşluktaydı.

"Ama birinin gitmesi lazım," diye karşılık verdi. "Kovanları götürmekte zaten geç kaldık. Bu yıl için oğul verme zamanı bitmek üzere. Kovanları gelecek haftaki panayıra kadar bekletirsek elimizde kalır!"

Bayan Durbeyfield acil duruma yeteri kadar önem vermiyordu.

"Gençlerden biri gitsin mi? Dün seninle dans etmeye can atan

delikanlılardan biri yani," diye öneride bulundu.

"Hayır. Dünyada olmaz!" diye karşılık verdi Tess gururla. "Hem babamın neden gidemediğini de ilan etmiş oluruz. Utanç verici! Abraham eşlik ederse ben gidebilirim belki."

Sonunda annesi de bu fikri kabul etti. Aynı odanın bir köşesinde yatan Abraham'ı derin uykusundan uyandırıp kendisine gelmesini beklemeden alelacele giyinmeye zorladılar. Bu sırada Tess de çarçabuk giyinmişti. İki kardeş bir fenerle doğruca ahıra gittiler. Güçlükle ayakta duran küçük araba önceden hazırlanmıştı. Genç kız, arabadan biraz daha iyi durumda olan atı, Prens'i ahırdan çıkardı.

Zavallı hayvan şaşkınlık içinde etrafa, geceye, fenere, iki kardeşe bakıyordu. Bütün canlıların sığınaklarına çekilip uyuması gereken bu geç saatte kendisinin işe koşulmak üzere dışarı çıkarılmasına inanamıyor gibiydi. Feneri, içine birkaç mum da koyarak arabanın yanına astılar. Atı önlerinde uzanan yola sürdüler. Bu denli cansız bir hayvana çok yüklenmemek için yokuşlarda arabadan inip atın yanında yürüyorlardı. Ellerinden geldiğince neşelenmeye çalışmak için, fenerin aydınlığı, ellerinde tereyağlı ekmekleri, gevezelik ederek doğmasına daha çok fazla zaman olan gerçek günün yerine kendilerine yapay bir gündüz yaptılar. Abraham artık büsbütün kendine gelmiş –o ana kadar adeta transtaydı– göğe doğru uzanan karaltıların aldığı tuhaf şekillerden söz ediyordu. Ağacın biri mesela, ininden fırlamış öfkeli bir kaplana, bir diğeri ise bir devin başına benziyordu.

Koyu renkli, kalın bir çatı örtüsünün altında uyuklayan küçük Stourcastle kasabasını geçtikten sonra, daha yüksek bir araziye

ulaşmışlardı. Sollarında Bulbarrow ya da Bealborrow denen yükselti vardı. Göğe doğru yükselen bu tepe, Güney Wessex'in neredeyse en yüksek yeriydi. Etrafı hendeklerle doluydu. Uzun yol, buradan sonra hayli düzleşiyordu. Arabanın ön kısmında oturuyorlardı. Abraham biraz düşünceli bir şekilde, "Tess!" dedi.

"Evet?"

"Kibar kişiler olmamıza memnun değil misin?"

"Çok sevinmedim."

"Ama bir beyefendiyle evleneceğine seviniyorsundur herhalde?"

"Ne!" diye haykırdı Tess başını kaldırarak.

" Soylu akrabamız senin bir beyefendiyle evlenmene yardım edecekmiş ya."

"Benim mi? Hangi soylu akrabamız? Öyle bir akrabamız yok ki. Kim soktu bunları senin aklına?"

"Babamı bulmak için Rolliver'e gittiğimde, konuşurlarken duydum. Trantridge'de zengin bir akrabamız oturuyormuş ve annem ona gidip akrabamız olduğunu söylersen, bir beyefendiyle evlenmene yardım edeceğinden bahsetti."

Kız aniden donup kalarak düşünceli bir suskunluğa gömülmüştü. Abraham sözlerinin dinlenmesinden ziyade söylemenin verdiği hazla hâlâ konuşuyordu, dolayısıyla da kız kardeşinin dalgınlığı çok da önemli değildi. Çocuk sırtını kovanlara dayamış, yüzünü göğe kaldırmıştı. Soğuk nabızları gökyüzündeki karanlık boşluklarda, bu iki tutamlık insan hayatından çok uzaklarda sakince atmakta olan yıldızlar üzerinde gözlemler yapıyordu. Yıldızların ne kadar uzakta olduğunu, Tanrı'nın yıldızların diğer tarafında mı

oturup oturmadığını soruyordu. Ne var ki bu çocukça konuşmalar dönüp dolaşıp aynı konuya, küçük çocuğun hayal gücünü yaratılışın mucizelerinden bile daha fazla zorlayan o konuya, gelip dayanıyordu sonunda. Eğer Tess bir beyefendiyle evlenip zengin olursa, kocaman, yıldızları Nettlecombe-Tout kadar yakın gösterecek büyüklükte bir dürbün alacak kadar parası olacak mıydı?

Bütün aileyi meşgul ettiği anlaşılan aynı konunun yeniden açılması Tess'i büsbütün öfkelendirmişti.

"Boş ver şimdi bunları!" diye bağırdı...

"Yıldızlar birer dünyadır demiştin," değil mi, Tess?

"Evet."

"Tıpkı bizimki gibi mi?"

"Bilmiyorum ama sanırım öyle. Bazen onları bizim bahçedeki bodur ağacın elmalarına benzetiyorum. Çoğu görkemli ve sağlam, birkaçı ise çürük."

"Üzerinde yaşadığımız dünya hangisi peki? Görkemli mi, yoksa çürük mü?"

"Çürük."

"Bunca sağlamı varken çürüğünü seçmemiz çok yazık olmuş!"

"Evet!"

"Gerçekten de söylediğin gibi mi, Tess?" diye sordu Abraham, birden ablasına dönerek. Bu nadide bilgileri tekrar düşününce büsbütün etkilenmiş görünüyordu.

"Sağlam bir dünyaya düşseydik. Nasıl olurdu acaba?"

"Babam böyle öksürmez, şimdiki gibi sürünmezdi elbette. Bu yolculuğa çıkamayacak kadar sarhoş da olmazdı. Annem de

durup dinlenmeden çamaşır yıkamak zorunda kalmazdı."

"Sen de hali hazırda zengin bir hanımefendi olurdun, zengin olmak için soylu bir beyefendiyle evlenmek zorunda kalmazdın değil mi?"

"Aman Aby, yeter, bundan bahsetme artık!"

Düşünceleriyle baş başa kalınca çok geçmeden Abraham'ın uykusu gelmişti. Tess atı yönetmekte çok da yetenekli değildi. Yine de arabayı bir süre tek başına idare edebileceğini düşünerek, Abraham'a eğer isterse uyuyabileceğini söyledi. Kovanların önünde yer açıp kardeşinin aşağıya düşmesini engelleyecek bir tür yuva yaptı. Sonra dizginleri alıp önceki gibi arabayı sürmeye koyuldu.

Prens, herhangi bir ani hareket yapma gücünden yoksun olduğundan, azıcık dikkatle yönetilebiliyordu. Yanında düşüncelerini başka tarafa çekecek bir yoldaş da kalmadığı için Tess sırtını arı kovanlarına dayayarak her zamankinden daha derin düşüncelere daldı. Omuzlarının iki yanından geçip giden ağaç ve çitlerden oluşan sessiz tören alayı, gerçekliğin dışından fantastik sahnelere ekleniyordu. Ara sıra hızlanan rüzgârın esişi de, boşlukta evrenle, zamanda ise tarihle komşu olan muazzam derecede üzgün bir ruhun iç çekişine dönüşüyordu.

Genç kız daha sonra kendi hayatındaki olaylar dizisi üzerine düşündü. Babasının gururunun ne denli boş olduğunu anlıyor gibiydi. Annesinin hayalindeki beyefendi damat adayı da öyleydi. Tess onu görür gibi oluyordu; buruşuk yüzlü, önemli bir kişiydi. Tess'in yoksulluğuna da, kefenlenmiş şövalye atalarına da gülecekti. Genç kızın gözlerinde her şey gittikçe büyüyor, abartılı biçimlere bürünüyordu. Zamanın nasıl geçtiğinin farkında değildi

artık. Birden ani bir sarsıntıyla yerinden sıçrayarak ve daldığı uykudan bir anda uyanıverdi.

Tess'in bilincini kaybettiği yerin çok ilerisindeydiler. Araba durmuştu. Ön taraftan ömründe daha önce hiç rastlamadığı yankılı bir inilti duydu. Hemen ardından, "Kim var orada?" diye haykırdı.

Arabaya astıkları fener yerinde yoktu ama tam karşısında onunkinden çok daha parlak ışık veren biri duruyordu. Korkunç bir şeyler olmuştu anlaşılan. Arabanın koşum takımları yolu tıkayan nesneye dolaşmıştı.

Tess telaşla arabadan atladığında korkunç gerçeği anladı. İnleme sesi babasının zavallı atı Prens'ten geliyordu. Sabahki posta arabası, iki sessiz tekerleğiyle her zamanki gibi bu yollarda ok gibi hızla ilerlerken, onun yavaş ve ışıklandırılmamış küçük arabasına çarpmış, posta arabasının sivri çubuğu tıpkı bir kılıç gibi bahtsız Prens'in böğrüne saplanmıştı. Aldığı yaradan oluk oluk akan kan, fısıldayarak yere boşalıyordu.

Çaresizlik içindeki Tess koşup elini hayvanın yarasına bastırdı. Elde ettiği tek sonuç, yüzüne ve eteğine sıçrayan kan lekeleri olmuştu. Sonra öylece ayakta durup etrafa bakmaya başladı. Prens de, ayakta durabildiği sürece, kımıldamadan ve hareketsizce durdu. Sonra birden yere yığılıverdi.

Bu esnada posta arabasının sürücüsü de yanlarına gelmişti. Vakit kaybetmeden koşum takımlarını çekip daha soğumamış olan Prens'in üzerinden çıkarmaya koyuldu. Ama hayvan çoktan ölmüştü. Sürücü, yapılabilecek bir şey olmadığını görerek, kendi hayvanına bakmaya gitti. Posta arabasının atına bir şey olmamıştı.

"Yolun yanlış tarafından gidiyordunuz." dedi sürücü, Tess'e

dönerek. Posta çuvallarını hemen götürüp teslim etmek zorundayım. Onun için, en iyisi siz burada kalın. Arabanın yanından ayrılmayın. Ben mümkün olan en kısa sürede birini bulup yollarım. Gün ağarıyor, korkmanıza gerek yok.

Sonra arabasına binip hızla yola koyuldu. Tess beklemeye başlamıştı. Biraz sonra hava solgun bir renk aldı. Çitlerin ardındaki kuşlar silkelenip uyanmaya, cıvıldamaya başladı. Yolun üzerindeki bütün beyaz nesneler belirginleşti. Bu arada Tess'in hepsinden beyaz yüzü de aydınlanmıştı. Önünde duran geniş kan gölü şimdiden pıhtılaşmaya başlamış, renkten renge giriyordu. Güneşin doğmasıyla birlikte, yüzlerce saydam prizmadan süzülen renkler Tess'in üzerinde yansıdı. Prens, kan gölünün hemen yanında, hareketsiz, kaskatı yatıyordu. Gözleri yarı açıktı. Böğründeki delik, canının bütünüyle oradan akıp gittiğini düşündüremeyecek kadar küçük görünüyordu.

"Hepsi benim yüzümden," diye bağırdı genç kız gözlerini bu manzaradan ayırmadan. "En küçük bir mazeretim bile yok... annemle babam neyle geçinecekler şimdi?" Aby! Aby! Bu felaket boyunca uyumuş olan kardeşini sarsarak uyandırdı.

"Yola arabamızla devam edemeyeceğiz artık," dedi. "Prens öldü!"

Abraham olup bitenleri anlayacak hale gelince genç yüzünde elli yılın izi bir anda belirivermişti.

"Daha dün dans edip eğleniyor, gülüyordum!" dedi. "Meğer ne budalaymışım!"

"Çürük bir yıldızda yaşadığımız için oldu bütün bunlar, değil mi Tess?" diye mırıldandı. "Sağlam bir yıldızda oturmadığımızdan oldu hepsi."

Hiç sonu gelmeyecekmiş gibi görünen bir süre boyunca sessizce beklediler. Sonunda bir ses ve yaklaşan bir karaltı algıladılar. Posta arabası sürücüsünün verdiği sözü tuttuğunu anladılar. Gelen Stourcastle yakınlarındaki çiftliğin adamlarından biriydi. Yanında güçlü bir de binek atı getirmişti. Adam atı Prens'in yerine, kovan yüklü küçük arabaya koştu. Sonra hep birlikte Casterbridge'e doğru yola çıktılar.

Aynı günün akşamı boş araba kaza yerine geri döndü. Prens sabah bıraktıkları yerde, hendeğin içinde yatıyor, kan gölünün bıraktığı iz yolun ortasında hâlâ görülebiliyordu. Yoldan gelip geçen taşıtlar üzerinden geçip çizgiler oluşturmuşlardı. Zavallı hayvandan artakalanları daha önce çektiği arabanın içine yerleştirdiler. Prens, toynakları havada, nalları batmakta olan güneşte parlayarak, Marlott'a on sekiz dokuz millik yolu geri gitti.

Tess daha önce dönmüştü. Haberi annesiyle babasına nasıl vereceğini düşünüyordu. Ama yüzlerini görünce, olayı daha önce duyduklarını anlamış ve söylemekten kurtulduğu için bir nebze rahatlamıştı. Yine de, ihmalinden ötürü kendisine sitem etmekten alıkoymuyordu bu onu.

Ancak ev halkının yaradılıştan gelen uyuşuklukları başlarına gelen bu talihsizliği kolay atlatmalarını sağlamıştı. Onların yerinde çalışkan bir aile olsa, felaket hiç kuşkusuz çok daha ağır gelirdi. İşin garibi, çalışkan bir aile için ancak zorluk sayılabilecek olay, Durbeyfield ailesi için gerçek anlamda bir yıkımdı.

Sakatatçı ve sepicinin, hayvanın yaşlı olduğunu ileri sürerek, Prens'in leşine ancak bir kaç şilin verebileceklerini söylemeleri üzerine bunu fırsat bilen Durbeyfield, "Olmaz!" diye atıldı,

"Emektar atımı satmayacağım. Biz d'Urberville'ler bu topraklarda şövalyelik yaparken, atlarımızı kedi maması olsun diye satmazdık. Paraları onların olsun! Sağlığında çok hizmet etti bana. Ben de onu bırakmayacağım!"

Aylardır tek bir buğday tanesi yetiştirmek için uğraşmayan Durbeyfield, atına mezar kazmak için bahçede canla başla çalışıyordu. Çukur hazır olunca, Durbeyfield'la karısı, atın gövdesine bir ip bağlayıp onu mezarına doğru çekmeye başladı. Çocuklar da cenaze alayını izliyorlardı. Abraham'la Liza-Lu ağlıyor, Hope'la Modesty ise üzüntülerini duvarlarda yankılanan acı haykırışlarla gösteriyordu. Prens çukurun içine devrilince, bütün aile mezarın başına toplandı. Evin ekmek kaynağı gitmişti. Peki şimdi ne yapacaklardı?

"Cennete mi gitti şimdi?" diye sordu Abraham hıçkırıklar içinde.

Durbeyfield çukuru toprakla örterken, çocuklar yeniden ağlamaya başladı. Tess ağlamıyordu. Gözleri kuru, yüzü solgundu. Kendisini bir katil olarak görüyordu.

V

Çoğunlukla ata bağımlı olan işler altüst olmuştu, yoksulluk olmasa bile sıkıntılı günlerin kapıda olduğu belliydi. John Durbeyfield, mahallelinin deyimiyle istikrarsız bir adamdı. Kimi günler sıkı çalışacak kadar gücü yerinde olurdu, ancak bu günler her zaman ihtiyaç duyulan zamanlarla uyuşmazdı; uyuşsa dahi gündelikçi işçi gibi düzenli çalışmaya alışık olmadığından da sürekli çalışamazdı.

Bu esnada, anne babasını bu bataklığa sürükleyenlerden biri olarak Tess de bu durumdan çıkmaları için onlara nasıl yardım edebileceğini üşünürken, annesi planını ona açmıştı.

"Acısıyla tatlısıyla kabul etmeliyiz yaşamı, Tess," dedi. "Üstelik soyumuzun yüceliğine başka bir zamanda bu kadar ihtiyacımız olmadı. Arkadaşlarını yoklamalısın. Avlak civarında oturan şu çok zengin Bayan d'Urberville'in akrabamız olması gerektiğini biliyor muydun? Ona gidip akraba olduğumuzu belirtip sıkıntı-

mıza yardımcı olmasını söylemelisin."

"Bunu yapamam," diyerek itiraz etti Tess. "Böyle bir hata varsa da bize karşı içten olsun yeter. yardım beklememiz doğru olmaz."

"Her istediğini yaptırmak için onu kazanabilirsin kızım. Hem belki de bildiğinden fazlası vardır. Ben duyacağımı duydum, çok şey hem de."

Ailesine verdiği zararın ağırlığı altında eziliyor olması annesinin isteğine, normalden daha uyumlu davranmaya zorluyordu Tess'i. Yine de annesinin neden onun adına, yararı dokunup dokunmayacağı böylesine şüpheli olan girişimler tasarlamaktan bu kadar memnuniyet duyduğunu anlayamıyordu. Belki de soruşturmuş ve şu Bayan d'Urberville'in eşsiz biçimde erdemli ve hayırsever bir hanımefendi olduğunu öğrenmişti. Ancak gururu, şu yoksul akraba rolünden nefret etmesine neden oluyordu.

"İş bulup çalışmayı tercih ederim," diye mırıldandı Tess.

"Bunu sen halledersin, Durbeyfield," dedi Bayan Durbeyfield arkada oturan kocasına dönerek. "Sen de söylesene gitmesi gerektiğini, ancak o zaman gider."

"Çocuklarımın tanımadığımız akrabalara minnet etmelerini istemiyorum," diye homurdandı Durbeyfield. "Ailenin en soylu dalının reisiyim ben, buna göre yaşamam gerekir."

Babasının kalmasını istemesinin gerekçesi, Tess'e kendi gerekçesinden çok daha ağır gelmişti.

"Madem atı ben öldürdüm," dedi kederle, "bir şeyler yapmam gerek. Tamam, gidip görüşeyim ancak yardım isteme konusunu bana bırakmalısın. Ayrıca onun beni zengin bir adamla ev-

lendireceğini sakın aklına getirme, bu zırvalık!"

"İyi söyledin Tess!" dedi babası kısa ve öz.

"Benim böyle bir niyetim olduğunu da nereden çıkardın?" diye sordu Joan.

"Niyetini az çok kestirebiliyorum anne, ama yine de gideceğim."

Tess ertesi gün erkenden kalkıp Shaston denilen dağ kasabasına gitti. Buradan da haftada iki defa doğuya giden bir yük arabasına bindi. Chaseborough'a kadar giden araba şu gizemli ve muammalı Bayan d'Urberville'in oturduğu papazlık bölgesinin yakınından da geçiyordu.

Tess Durbeyfield'ın bu unutulmaz sabahta kat ettiği yol, onun doğup büyüdüğü vadinin kuzeydoğusundaki engebelerin ortasında uzanıyordu. Onun için dünya Blakemore Vadisi'nden ibaretti, ırklar da vadi sakinlerininkinden. Çocukken Marlott'un kapılarından ve çitlerin üstünden vadinin uzunluğuna meraklı bakardı. O zaman ona gizemli gelen birtakım şeyler bugün hâlâ anlaşılmazdı. Her gün odasının penceresinden kuleleri, köyleri, soluk beyaz konakları izlerdi. Tüm bunların tepesinde de bütün görkemiyle Shaston kasabası yükselirdi. Pencereleri akşam güneşinde fenerler gibi ışıl ışıl parıldardı. Oraya hiç gitmemişti. Sadece küçücük bir vadi arazisini ve çevresini yakından bilirdi; bunun dışında kalan bölgeler hakkında ne biliyorsa hepsi bundan birkaç yıl kadar önce bıraktığı köy okulunda öğrendiklerine dayanıyordu.

O dönemde hemcinsleri ve akranları tarafından çok sevilirdi. Neredeyse tüm yıl boyunca okuldan iki kızla birlikte dönerdi. Rengi atmış solgun entarisinin üstüne ağ örgüsünden pembe gö-

güçlüğüyle Tess tam ortada yürürdü, uzun bacaklarını saran simsıkı çorapları, sebze ve maden defineleri araştırırken yollarda ve bayırlarda orada burada diz çökmekten yırtık içinde olur, kıvırık toprak rengi saçları omuzlarına düşer, iki yanındaki kızlar kollarını Tess'in beline dolarken o da onların omuzlarına sarılırdı.

Tess büyüyüp de aklı ermeye başlayınca, annesine karşı Malthusçu bir yaklaşım benimsiyordu, zira düşüncesizce durmadan Tess'e kız ve erkek kardeşler verdiğinden artık onlara bakmak ve onların gereksinimlerini karşılamak büyük bir sorun olmaya başlamıştı. Annesinin aklı, mutlu bir çocuğun aklına denkti aslında. Joan Durbeyfield, Providence'teki kendi hizmetkâr ailesinin çocuklarından biriydi, hem en büyüğü de değildi.

Buna karşın Tess, çevre çiftliklere tırpancılık, hasat kaldırma veya babasının inekleri varken öğrenip de el yatkınlığı sayesinde ustalaştığından tercih ettiği süt sağma ve tereyağı yapma işlerine yardım etmek amacıyla okulu bırakır bırakmaz, küçük kardeşlerine de elinden geldiğince yardım etmeye ve onlara insani bir iyilikseverlikle yaklaşmaya başlamıştı.

Her geçen gün zaten genç omuzlarına yeni aile sorumluluklarının yükü biniyordu. Durbeyfield'ları temsil etmek üzere d'Urberville'leri Tess'in ziyaret etmesi gerektiği tabii ki açıktı. Bu mesele de, Durbeyfield'ların en iyi taraflarını sunduklarını da kabul etmek gerekir.

Trantridge Kavşağı'nda arabadan indi. Bayan d'Urberville'in evinin avlağın hemen yanındaki yamaçta olduğu söylendiğinden, o istikamete doğru tepeyi tırmanmaya koyuldu. Ne yapıp edip kendisi ve ailesi için mal sahibini sıkıştırıp durmak zorunda kalan huy-

suz çiftçisi, tarla ve otlakları olan, alelade bir malikâne değildi burası. İkamet için gerekli olanların dışında ne bir dönüm toprağı ne de mal sahibinin kontrolünde, bir kâhyanın yönetiminde süslü bir çiftlik eviydi, daha çok sırf zevk için inşa edilmiş bir köşke benziyordu.

Her dem yeşil ağaçların içinde ilk olarak sarmaşıklarla kaplı, koyu kırmızı bahçıvan kulübesi fark ediliyordu. Tess önce burasının asıl konak olduğunu sansa da, biraz da çekinerek küçük yan kapıdan araziye girerek yolun kıvrıldığı yere ulaşıp gerçek konakla karşı karşıya gelince yanıldığını anlamıştı. Yapı inşa edileli çok olmamıştı, hatta yeniydi. Bahçıvan kulübesinin tuğlaları gibi, yemyeşil ağaçlarla hoş bir tezat oluşturacak kadar kırmızı olan ev, etraftaki yumuşatıcı renklere –ve uçuk mavi avlak manzarasına– aykırı biçimde, çiçeklenmiş bir sardunya gibi yükseliyordu. Arkasında ise, yaşlı ormanların bütün özelliklerini taşıyan, üzerlerini Druid ökseotlarının sardığı ulu meşelerin ve insan eliyle dikilmemiş, yay yapmak amacıyla budandıkları zamanlardaki gibi yetişmiş olan porsukağaçlarının bulunduğu, eski çağlardan kalma, İngiltere'nın sayılı gerçek yaşlı ormanlardan biri uzanıyordu. Anak eski çağlardan kalma bu orman yamaçtan görünse de, malikâne arazisinin sınırları dışında kalıyordu.

Bu geniş ve ferah arazi pırıl pırıldı ve iyi korunmuştu. Hemen ötedeki koruluğa kadar arazi hektarlarca limonlukla kaplıydı. Burada her şey para demekti, hem de darphaneden çıkan son bozukluğa kadar. Kısmen Avusturya çamlarıyla yaprak dökmeyen meşelerin gölgesinde kalan ve en son araç gereçlerle donatılmış ahırlar kolaylık mabetleri gibi kıymetliydi. Geniş çimenliğin ortasında

süslü bir çadır kurulmuştu.

Sade Tess Durbeyfield kısmen tetikte, çakıl yolun kenarında durmuş bakınıyordu. Daha nerede olduğunu bile anlayamadan ayakları onu buraya getirmiş ve tahmininden bambaşka şeyler görmüştü.

"Ben de eski bir aile olduğumuzu sanıyordum, oysa buradaki her şey yeni," dedi kendi kendine safça.

Annesinin şu "akrabalık iddiası," planına uymak için bu kadar hevesli davranmamış olmayı, daha yakın birilerinden destek istemiş olmayı diledi.

Tüm bunların sahibi olan d'Urberville'ler –ya da önceden kendilerini adlandırdıkları biçimiyle Stoke-d'Urberville'ler– ülkenin modası geçmiş bu köşesinde pek de sıradan bir aile değildi. Papaz Tringham, bizim paytak John Durbeyfield'ın bu bölgede ya da civarda yaşamış olan köklü d'Urberville ailesinin tek temsilcisi ve doğrudan vârisi olduğunu söylerken doğru söylemişti. Ancak çok iyi bildiği üzere Stoke-d'Urberville'lerin, gerçek aile ağacında kendisinden daha fazla d'Urberville'lerden olmadığını da eklemiş olabilirdi. Yine de ne yazık ki böyle yenilenmeye ihtiyaç duyan bir aile ismine yapılan bu eklemenin bir katkı sağladığını da kabul etmek gerekir.

Yakın zamanda ölen ve Kuzey'de dürüst bir tüccar olarak (tefecilik yaptığını söyleyenler de vardı) hayli servet yapmış olan yaşlı B. Simon Stoke, Güney İngiltere'de, yakın iş çevresinden uzak bir kontluk bölgesine yerleşmeye karar verince, ne kumaz

tüccarın kimliğini ele verecek, ne de gerçek ismi kadar sade, süssüz ve sıradan bir ad olmayacak türden farklı bir isimle bu yeni yaşamına başlama gereği duymuştu. İstediği türden bir isim bulabilmek için Britanya Müzesi'nde bir saat boyunca oturmuş, yerleşmeyi düşündüğü bölgede yaşamış ve soyu ya tamamen ya da kısmen tükenmiş ailelerden bahseden sayfalarca kitap karıştırarak yaptığı titiz araştırmasının sonucunda, kulağa diğerleri kadar hoş gelen d'Urberville ismini seçti. Böylece isminin sonuna, kendisi ve vârislerinin ebediyen taşıyacağı d'Urberville'i eklettirdi. Yine de bu hususta hiç aşırıya kaçmadı ve aile ağacını yeni bir temele dayandırırken, onu akraba evlilikleri ve aristokrat bağlantılara göre düzenleyerek ve bu bağlantıların arasına ölçülülüğü aşacak bir rütbede bir tek unvan dahi sıkıştırmayarak son derece mantıklı davrandı.

Zavallı Tess ile ailesi –öğrenseler şaşkına dönecekleri– bu hayal ürünü işin iç yüzünü elbette bilmiyordu. Zaten böylesi bir isim eklemenin mümkün olabileceği akıllarının ucundan bile geçmezdi, her ne kadar talihin bir armağanı olabilecek olsa da, onlar aile isminin doğuştan geldiğine inanırlardı.

Tess olduğu yerde, suya atlamaya hazırlanırken tereddüt eden bir yüzücü gibi kalakalmış, geri dönmesi mi kararlılıkla devam etmesi mi gerektiğini kestiremez halde bocalarken, çadırın üçgen kapısında bir karaltı belirdi. Elinde sigara olan, uzun boylu, genç bir adamdı.

Kırmızı, pürüzsüz ancak biçimsiz, dolgun dudakları ve taranıp uçları yukarıya kıvrılmış kara bıyıkları olan, ancak olsa olsa yirmi üç ya da yirmi dört yaşında, esmer yüzlü bir adamdı. Yüz

hatlarında barbarlık ifadeleri olsa da, yüzünde ve fıldır fıldır kara gözlerinde fevkalade bir kuvvet de vardı.

"Senin için ne yapabilirim güzelim?" diye sordu yaklaşırken. Sonra kızın epey şaşkın olduğunu fark edince, "sana zarar vermem merak etme. Bay d'Urberville'im ben, acaba beni mi, annemi mi görmeye geldin?"

Bir d'Urberville'in ta kendisi ve adaşı ile karşılaşmanın verdiği his, tahmininin de öyle ötesindeydi ki, ev ve arazinin ona farklı gelmesi önemini yitirmişti. O, yaşlı, ağırbaşlı, d'Urberville'lere özgü yüz hatları hem ailesinin hem de bütün İngiltere'nin yüzlerce yıllık tarihini simgeleyen vücut bulmuş anıların izlerini taşıyan bir yüz hayal etmişti.

"Annenizi görmeye gelmiştim, Beyefendi," dedi Tess.

"Korkarım bu mümkün değil, hasta, yatıyor," diye yanıtladı, merhum beyefendinin tek oğlu ve sahte ailenin şimdiki temsilcisi olan Bay Alec, "acaba ben yardımcı olamaz mıyım? Annemle görüşmek istediğin iş neydi?"

"İş için gelmedim, aslında ben... ne için geldiğimi söylemek zor!"

"Keyfi bir ziyaret mi?"

"Ah, hayır. Size söylersem, korkarım ki..."

Başından beri gönderilme nedeninin gülünç olduğunu düşünüyordu ve bu his şimdi öyle kuvvetli hale gelmişti ki, adamın onu ürküttüyor olmasına ve o arazide bulunmaktan duyduğu genel rahatsızlığa verdiği tedirginliğe karşın gülümsercesine kıvrılıvermiş olan gül rengi dudakları, yağız Alexander'ın dikkatini çekmişti.

"Aslında çok saçma bir şey," diye kekeledi. "Korkarım size anlatamam!"

"Hadi ama, aldırma. Ben saçma şeyleri severim. sen anlatmayı bir dene bakalım, tatlım," dedi nazikçe.

"Gelmemi annem istedi," dedi Tess, "doğrusu benim de aklımı kurcalıyordu bu, ancak bu şekilde olacağını düşünmemiştim. Buraya, Beyefendi, sizinle aynı aileden olduğumuzu söylemek için geldim."

"Hadi canım! Yoksul akrabalar, ha?"

"Evet."

"Stoke'lar mı?"

"Hayır, d'Urberville'ler."

"Muhakkak... öyle ya d'Urberville'ler demek istemiştim zaten."

"Aile ismimiz zaman içinde değişikliğe uğrayarak Durbeyfield'a dönüşmüş. Ancak, d'Urberville'lerden olduğumuzu gösterecek birçok kanıtımız da var. Antikacılar öyle düşünüyor ve... şey... eski bir mührümüz var; bir kalkanın üzerinde şahlanmış bir aslan resmi olan, üst tarafında da bir kale görünüyor. Ayrıca çok eski bir gümüş kaşığımız da var; ucu küçük bir kepçe gibi, yuvarlak, işte bunun üzerinde de aynı kale resmi var. Fakat annem onu bezelye çorbası karıştırmak için kullandığından epey aşınmış."

"Benim miğfer sorgucumda da gümüşten bir kale vardır, armalarımda da şahlanan aslan," dedi nazikçe.

"İşte bu yüzden de annem size kendimizi tanıtmamız gerektiğini söyledi, aslında korkunç bir kaza yüzünden atımızı kaybettik, hem ailenin en köklü kolu da bizmişiz."

"Ne iyi etmiş annen, büyük nezaket doğrusu, haberdar etmenizden son derece hoşnutum," dedi Alec, konuşurken, kızın ya-

naklarını kızartacak kadar dikkatle bakıyordu. "Demek akrabalarımız olarak buraya dostane bir ziyaret için geldin tatlı kız, öyle mi?"

"Evet, sanırım," dedi Tess sesi titreyerek, yine huzursuz görünüyordu.

"Pekâlâ, bunda bir kötülük yok. Nerede oturuyorsunuz? Kimsiniz?"

Tess, kısaca anlattı, yöneltilen yeni soruları da yanıtlayarak, ve onu getiren arabayla geri dönmek niyetinde olduğunu söyledi.

"Arabanın Trantridge Kavşağı'ndan geçmesine daha çok var. O zamana kadar araziyi dolaşmaya ne dersin, tatlı kuzen?"

Tess aslında ziyaretini mümkün olduğunca kısa tutmak niyetindeydi, ancak genç adam öyle ısrarcıydı ki, sonunda ona eşlik etmeye razı oldu. Alec ona çimenleri, çiçek tarhlarını ve limonlukları gezdirdi. Meyve bahçesini ve seraları dolaşırken de çilek sevip sevmediğini sordu.

"Severim, tabii, mevsiminde..."

"Bak buradakiler çıkmış bile," dedi Alec ve eğilip cins cins çileklerin her birinden birer tane kopardı. Son olarak "Britanya kraliçesi" olarak bilinen türün en güzellerinden birini özenle seçip kopardıktan sonra ayağa kalkıp, meyveyi sapından tutarak Tess'in ağzına uzattı.

"Yo, hayır, durun," dedi Tess adamın elleriyle dudakları arasına parmaklarını koyarak, "kendi başıma yemeyi yeğlerim."

"Hadi ama saçmalama," diye ısrar edince Alec, Tess çekinerek de olsa hafifçe araladı dudaklarını.

Böyle bir süre gelişigüzel dolaşarak vakit geçirdiler, Tess yan

hoşnut, yarı gönülsüz bir ruh hali içinde kendisine ikram edilenleri yiyordu. Artık tek bir çilek olsun yiyecek yeri kalmayınca da. Alec kızın küçük sepetini çilekle doldurdu. Buradan gül bahçesine geçtiler, burada da Tess göğsüne taksın diye bir sürü çiçek topladı. Tess, bir rüyadaymışçasına, sonunda göğsünde yeni bir çiçek takacak yer kalmayana dek, kendisine ne söylense yaptı. Sonunda Alec de genç kızın şapkasına kendi elleriyle birkaç gül sıkıştırdıktan sonra tüm cömertliğiyle sepetini ağzına kadar gülle doldurdu.

"Shaston'a giden arabaya yetişmek istiyorsan," dedi Alec sonunda saatine bakarken, gitme zamanın yaklaşmış, o zamana kadar bir şeyler yemelisin. Hadi gel, bakalım hemen yiyebileceğimiz ne bulabiliriz.

Stoke-d'Urberville, Tess'i yeniden çimenliğe, oradan da çadıra getirdi. Burada onu bırakıp dışarı çıktıktan kısa süre sonra elinde hafif yiyeceklerle dolu bir sepetle geri döndü ve yiyecekleri Tess'in önüne koydu. Beyefendinin, baş başa sohbetlerinin hizmetçiler tarafından bölünmesini istemediği açıktı.

"Sigaradan rahatsız oluyor musun?" diye sordu.

"Yo, hayır, hiç rahatsız etmiyor efendim."

Alec tüm çadırı kaplamış olan duman bulutlarının içinden, onun tatlı tatlı ve bilinçsizce çiğneyişini seyrederken, Tess Durbeyfield safça göğsündeki güllere bakarken, karşısında, mavi uyuşturucu sisin ardında oturan adamın, kendi hayat dramının "korkunç şeytanı", olacağını olduğunu aklından bile geçirmiyordu. Oysa o gencecik yaşam tayfındaki kan kırmızısı ışın olacaktı... Tess'in sahip olduğu doğal bir nitelik, o an kendisi için yarardan çok zarardı. Aynı zamanda Alec d'Urberville'in gözlerini bir an

olsun kızdan ayıramamasının da nedeniydi. Bu özellik yaşından çok büyük görünmesiydi, gerçekten de yaşından önce serpilmişti. Gerçekte olduğundan çok daha olgun bir kadına. Bunu, ifade ettiği nitelikten yoksun olan annesinden miras almıştı. Bu, ta ki arkadaşları bunun ancak zamanın düzeltebileceği bir hata olduğunu söyleyene kadar. Tess'in de aklını zaman zaman kurcalamıştı.

Tess yemeğini hemen bitirdi.

"Artık gitmeliyim, efendim," dedi ayağa kalkarken. d'Urberville de, onu uğurlamak üzere kalktı.

"Söylesene seni hangi isimle çağırırlar?" diye sordu yol boyunca kıza eşlik ederken evden görünmeyecekleri kadar uzaklaştıklarında.

"Tess Durbeyfield. Marlott'ta böyle derler bana."

"Ailen atlarını kaybetmişti, değil mi?"

"Şey... aslında onu ben öldürdüm!" dedi Tess. Sonra da gözlerine yaşlar dolmuş bir halde Prens'in ölümünün detaylarını anlatmaya koyuldu "Bu konuda babama nasıl yardım edebilirim hiç bilmiyorum, " diye bitirdi sözlerini.

"Bir düşünelim bakalım, ne yapabiliriz," dedi Alec, "annem sana uygun bir iş bulabilir." Ancak Tess, şu 'd'Urberville' zırvalığından bahsetmeye lüzum yok, 'Durbeyfield' kâfi. Hem bunun bambaşka bir isim olduğu belli."

"Ben de aynı şeyi arzu ediyorum efendim," dedi Tess ağırbaşlılıkla.

Tam yolun dönemecine geldiklerinde, bahçıvan kulübesine varmadan, yalnızca bir an için, yüksek ağaçların arasına ulaştıklarında, d'Urberville, Tess'e doğru eğildi. Sanki onu... Ama hayır,

Tess'in rahatça gitmesine izin verdi.

İşte asıl hikâye böyle başladı. Tess bu tanışmanın önemini sezebilmiş olsaydı, o gün kaderin niçin karşısına yanlış erkeği çıkardığını ve neden her bakımdan en doğru olabilecek erkekle karşılaşmayıp, onun beğenisini kazanmadığını kendi kendine sormazdı! Aslında Tess'in tanıdıkları arasında buna benzer özelliklere sahip olan tek erkek vardı. Ne var ki o erkek için Tess gelip geçici bir izlenimden ötesi değildi.

Olayların, iyi tasarısının kötü düzenlenmiş uygulanışında, çağrılan ile gelen nadiren denktir. Sevecek adam nadiren sevilecek zamana yetişir. Doğa, görmekle mutluluğa kavuşacak olana her zaman, "Gör!" demez veya birinin "Nerede?" diye feryat ederek sorduğu soruya, saklambaç yıpratıcı bir hal almadan "Burada!" diye yanıt vermez. Bugün toplum denen bu makinenin bizi sağa sola, yukarı aşağı sarsıp duran kolları, insanlık gelişiminin doruğuna ulaşınca daha iyi işlemez mi; tarih hatalarını daha mükemmel bir sezgiyle telafi edemez mi, diye düşünebiliriz. Oysa böylesine bir bütünlüğü kim öngörebilir, hatta kim olabilirliğine inanabilir ki? Milyonlarca olayda olduğu gibi, bu olayda da karşılaşanlar, mükemmel bir bütünün tam zamanında karşı karşıya gelmiş iki yarısı değildi maalesef. Eksik kalan parça hâlâ diğer parçadan bağımsız olarak dünyanın bir yerlerinde dolaşarak ahmakça bir duygusuzluk içinde vaktinin dolmasını bekliyordu. İş işten geçene kadar bu böyle sürecekti. Oysa bu ahmakça geciktirmede nice endişeler, kuruntular, vesveseler, düş kırıklıkları, sarsıntılar, kargaşalar ve kaderin cilvesinin parmağı vardı.

D'Urberville de artık çadıra dönmüştü. Bir sandalyeye ata

biner gibi oturdu. yüzünde bir memnuniyet ifadesi ile düşüncelere daldı. Sonra birden kahkahalarla gülmeye başladı.

"Yaşadık! Şu işe bak! Ha-ha-ha! Ne de tatlı kız!"

VI

Tess yokuşu inip Trantridge Kavşağı'nda dalgın bir halde Chaseborough'tan Shaston'a dönen arabayı beklemeye koyuldu. Arabaya binerken diğer yolcuların ona söylediklerini tam olarak anlamadan karşılık verdi. Araba hareket ettiğinde dışarıyı değil de kendi içini izliyordu.

"Hey, tıpkı bir çiçek demetine benziyorsun," diyerek birden açık açık ona seslendi arabadaki yolculardan biri. "Haziran başında böyle güller... hayret!"

Tess arabadakileri şaşırtacak görünümünün ancak o zaman farkına vardı. Göğsünde güller, şapkasında güller, ağzına kadar dolu sepetinden taşan güller. Utançla kızararak tüm bu çiçeklerin ona armağan edilmiş olduğunu söyledi. Yolcuların bakmadığı bir anda da, gizlice şapkasındaki göze batan gülleri çıkarıp sepete koydu ve üzerlerini mendiliyle örttü. Sonra yeniden düşüncelere dalıp gitti.

Bir ara başını öne eğdi ve göğsüne takılmış bir gül dikeni çenesine battı. Blackmoor Vadisi'ndeki herkes kadar Tess'in de batıl inançları vardı, bu yüzden de dikeninin çenesine batışını kötü şans belirtisi saydı.

Araba Shaston'a varmıştı. Eve gitmek için bu dağ köyünden Marlott'a kadar bir kaç millik hafif yokuşu yürümesi gerekiyordu. Annesi, yola devam edemeyecek kadar yorgun hissederse geceyi Shaston'da, tanıdıkları bir hanımın evinde geçirmesini nasihat etmişti. Tess de yorgun olduğundan öyle yaptı ve ancak ertesi öğleden sonra eve vardı.

Daha eve girer girmez, annesinin zafer kazanmış gibi tavırlarından, kendisi yokken bir şeyler olduğunu anladı.

"Ah! Her şeyden haberim var!" diyerek karşıladı kızını Joan Durbeyfield, "sana her şeyin iyi gideceğini söylememiş miydim? İşte bak doğru çıktı sözüm!"

"Ben yokken ne oldu, ne kaçırdım?" diye sordu Tess bıkkın bir sesle, "hangi sözün doğru çıkmış?"

"Onları tavlamışsın!" diye takıldı Bayan Durbeyfield, takdir dolu gözlerle kızını süzerken.

"Nereden çıkardın bunu?"

"Gelen mektuptan."

Tess mektup gelecek kadar uzun süre geçtiğini fark etti birden.

"Şöyle diyor mektup... yani Bayan d'Urberville, meşgale olarak ilgilendiği ufak bir tavuk hayvanı çiftliği olduğunu ve seni onun başına getirmek istediğini yazmış. Fakat bana sorarsan, seni çok beklentiye sokmadan oraya çağırmak için hazırlanmış bir

oyun bu, hem de ustaca hazırlanmış türden, bunun anlamı açık, muhakkak seni akbabası olarak yanına almak istiyor."

"İyi de ben onunla görüşemedim ki."

"Eh, biriyle görüşmüşsün demek ki."

"Oğluyla."

"Peki, o seni akrabası olarak kabul etti mi?"

"Şey... aslında bana kuzen dedi."

"İşte biliyordum, biliyordum!" dedi Joan Durbeyfield kocasına dönerek, "duydun değil mi? Ona kuzen demiş?" diye haykırdı. "Kadın seni yanına istediğine göre annesiyle de konuşmuş olmalı."

"Fakat tavuklara bakmayı becerebilir miyim ki bilmiyorum." dedi Tess kuşkuyla.

"Elbette, sen beceremeyeceksin de kim becerecek? Doğduğundan beri bu işi yaparsın, seni bu konuda iyi yetiştirdik. Hem bana sorarsan bu, bir iş yapıyor görünmen ve kendini onlara borçlu hissetmemen adına, seni yanına almaları için sadece bir kılıf."

"Bana hiç gitmemek daha iyi olacakmış gibi geliyor," dedi Tess düşünceli bir halde. "Mektubu kim yazmış, müsaadenle anne, bir bakabilir miyim şuna?"

"Tabii al bak, işte Bayan d'Urberville yazmış."

Mektup üçüncü şahsa hitaben yazılmıştı. Bayan Durbeyfield'a, tavuk çiftliğinin idaresi için, söz konusu hanımefendinin kızının hizmetinden yararlanabileceğini söylüyor ve "Gelebilirse rahat bir oda verilecektir kendisine. Ondan hoşlanırsak, ücreti dolgun olacaktır," diye ekleniyordu.

"Hepsi bu mu?" dedi Tess şaşkınlıkla.

"Ne yani, seni hemen bağrına mı basmalarını mı bekliyordun?"

"Burada, sizin yanınızda kalmayı yeğlerim," dedi Tess pencereden dışarıya bakarak.

"Ama neden?"

"Nedenini söyleyemem, aslında ben de tam olarak bilmiyorum."

Tess yakın çiftliklerde kendisine küçük işler bakındı fakat bir hafta aramasına karşın uygun bir yer bulamadı. Amacı tüm yaz boyunca çalışıp yeni bir at alabilecek kadar parayı denkleştirmekti. Bir akşam yine eve eli boş döndüğünde daha kapıdayken kardeşlerinden biri hoplaya zıplaya bağırmaya başladı.

"O adam buraya geldi!"

Annesi, bütün varlığından gülücükler saçarak kapıya koştu ve olan biteni anlatmaya koyuldu.

"Bayan d'Urberville'in oğlunu söylüyor, buraya kadar gelmiş, atla gezinirken, her nasılsa yolu Marlott'a düşmüş işte. Düşmüşken de Tess'in tavuk çiftliğini idare etmek için gelip gelemeyeceğini, annesi adına öğrenmek istemiş. Bu zamana kadar tavuklara bakan genç adamın çok da güvenilir biri olmadığı da ortaya çıkmış.

"Şu Bay d'Urberville, 'Kızımız göründüğü gibiyse, gerçekten de iyi bir kız olmalı,' dedi, senin ağırlığınca altın değerinde olduğunu düşünüyor, hem sana ilgi duyduğu da açık. Gerçekten."

Tess o yılgın anında, bir anlığına da olsa, bir yabancının üzerinde bu böyle bir izlenim bırakabildiğine gerçekten sevinmişti.

"Büyük nezaket göstermiş," diye mırıldandı, "onlarla orada

yaşamanın nasıl bir şey olduğunu bir bilsem, hemen giderdim."

"Çok yakışıklıymış doğrusu!"

"Bence hiç de değil," dedi Tess soğuk bir sesle.

"Bu fırsat senin, ister tep, ister tepme; ama parmağında harika bir elmas yüzük olduğundan eminim!"

Oturduğu pencere pervazından küçük Abraham da atıldı.

"Evet, ben de gördüm yüzüğü! Elini bıyıklarına götürünce ışıl ışıl parladı. Anne, neden durmadan bıyıklarına götürüyordu elini?"

"Şunun dediğine bakın!" diye haykırdı Bayan Durbeyfield, annelere özgü bir hayranlıkla.

"Belki de elmas yüzüğünü göstermek içindir," dedi Sör John oturduğu yerden, rüyadaymış gibi bir sesle.

"Tess, sülalemizin en genç kolunu fethedivermişe benziyor," dedi Bayan Durbeyfield kocasına dönerek. "Bu fırsata sırtını dönerse aptallık etmiş olur."

"Biraz daha düşüneceğim," dedi Tess odadan çıkarken.

"Çocuklarımın evden uzaklaşmas hoşuma gitmiyor," diye seslendi pazarlıkçı. "Aile reisi bensem diğerleri buraya gelmeli."

"Lütfen izin ver de gitsin, Jacky," diye atıldı ahmak karısı, tatlı dille onu ikna etmeye çalışarak. "Baksana genç beyefendi ona vurulmuş. Bu açık. Hem ona kuzen demiş. Belli ki onunla evlenmek, onu bir hanımefendi yapmak istiyor. O zaman kızımız da ataları gibi yaşayabilir, görmüyor musun?"

John Durbeyfield ne çalışkan ne de sağlıklıydı ancak kibirde üstüne yoktu. Bu yüzden karısının söyledikleri hoşuna gitmişti.

"Kim bilir, belki de şu genç Bay d'Urberville'in niyeti evli-

liktir," dedi. "Hem ailenin en eski koluyla kan bağı kurarak kanını daha soylu kılmak istemesi de muhtemel. Tess, seni yaramaz kız! Bu işi bu hale getiren yaptığı tek bir ziyaret mi acaba?"

Bu esnada Tess de bahçedeki üzüm kütüklerinin arasında düşüncelere dalmış bir haldeki gezintisini sonlandırmış, yeniden içeri girmişti girer girmez annesi atıldı.

"Karar verdin mi? Ne yapacaksın?"

"Keşke Bayan d'Urberville ile bir defa olsun görüşebilseydim!" diye homurdandı Tess.

"Görüşmemiş olmanın ne zararı var ki, sen bir karar ver, elbet görürsün."

Babası öksürdü. Koltuğunda hiç konuşmadan oturuyordu.

"Bilemiyorum, karar veremiyorum!" dedi genç kız, tedirginlikten. "İyisi mi kararı size bırakmak. O atın ölümü benim elimden oldu, yenisinin alınması için de bir şeyler yapmam gerek. Ancak şu Bay d'Urberville pek içime sinmiyor, bileseniz!"

Atın ölümünden sonra ablalarının zengin akrabalarının yanına gitmesini teselli sayan çocuklar bu fikri öyle benimsemişlerdi ki, Tess'in isteksizliği karşısında bir anda bağırıp çağırmaya, hatta tereddüdü yüzünden Tess'i kınayıp onunla dalga geçmeye başladılar.

"Tess git-me-ye-cek-mişşş! Hanımefendi ol-ma-ya-cak-mışşş! Gitmem di-yor-muşşş!" diye bağırıyorlardı avazları çıktığı kadar. "Yeni bir atımız olmayacak, giysi alacak altınlarımız olmayacak, Tess cici giysiler giy-me-ye-cek-mişşş!"

Annesi de çocuklara katıldı, ev işlerini olduklarından daha ağır göstermekte de bu yöntemi kullanırdı, yine aynı yola başvur-

muştu. Bir tek babası tarafsızca ve sessizce oturuyordu.

"Tamam," dedi sonunda Tess. "Gideceğim."

Annesi dayanamayıp yeniden zihninde canlanan evlilik fikrini dışa vuruverdi.

"Aferin kızıma! En doğrusu bu. Böyle güzel bir kız için bile bundan iyi fırsat çıkmaz!"

Tess kendini zorlayarak gülümsedi.

"Umarım para kazanmak için iyi bir fırsattır, diğer fırsatlarda gözüm yok benim. Bu saçma sapan fikirlerini sağda solda dile getireyim deme, aman ha."

Bayan Durbeyfield bu konuda söz vermek istemiyordu. Ziyaretlerine gelen o soylunun kızı hakkında gurur okşayıcı sözlerini işittikten sonra nasıl yaymasındı bu havadisi?

Gitmesinin kesin karara bağlanması üzerine Tess, d'Urberville'lere işi kabul ettiğini ve hangi gün isterlerse yola çıkmaya hazır olduğunu bildiren bir mektup yazdı. Çok geçmeden cevap geldi. Bayan d'Urberville pek memnun olduğunu, ertesi gün yola çıkmaya hazır olmasını bildiriyordu. Eşyalarıyla birlikte Tess'i konağa getirmesi için bir yük arabası göndereceğini, arabanın vadinin yukarısında onu bekleyeceğini de eklemişti. Ancak Bayan d'Urberville'in elyazısı oldukça erkeksiydi. Joan Durbeyfield da gönderilecek arabadan hoşnut değildi.

"Akrabasını aldırtmak için neden özel arabasını değil de bir yük arabası gönderiyor ki?" diye homurdandı.

Tess'e gelince, kararı kesinleştikten sonra biraz olsun rahatlamıştı; artık eskisi kadar tedirgin ve düşünceli değil. Onun için hiç de ağır olmayan bir işte dolgun ücretle çalışıp babasına yeni

bir at alma fikri kendine güvenini artırıyordu. Hep okulda ders vermek, bir öğretmen olmak istemişti ancak belli ki kaderin onun için planları başkaydı. Annesinden zihnen daha olgun olduğundan, onun beklentileri ve umutlarını hiç ciddiye almamıştı. Annesi o doğduğundan beri Tess'i zengin biriyle evlendirme hayalleri kurardı.

VII

Evden ayrılacağı gün şafak sökmeden uyandı. Sabahın ilk ışıklarından hemen önce, zamanı doğru bildiği inancıyla bir kuş duru sesiyle inatla şakıyor, onun sesi dışında, diğer kuşlar onu yalanlıyormuş gibi korulukta çıt çıkmıyordu. Tess kahvaltı saatine kadar, eşyalarını topladı. Sonra da gündelik elbisesini giyip aşağıya indi. Sadece pazar günleri giydiği elbise özenle katlanıp sandığa yerleştirilmişti bile.

"Akrabalarını görmeye giderken böyle giyinilir mi?" diye sorarak onu içtenlikle uyardı annesi.

"Ama ben çalışmaya gidiyorum oraya!" diye karşılık verdi Tess.

"Eh, sen de haksız değilsin tabii." Sonra da sanki bir sır veriyormuş gibi, "başlangıçta, gerçekten çalışmaya gitmişsin gibi olacak tabii ki. Fakat karşılarına en güzel halinle çıkman daha akıllıca olmaz mı?"

"Tamam, tamam, sen en iyisini bilirsin," dedi Tess soğukkanlılıkla. Sonra annesini hoşnut etmek için kendini onun ellerine bıraktı. "Ne istersen yap anne," dedi, soğukkanlılıkla.

Bayan Durbeyfield kızının uysallığına pek memnun olmuştu, telaşla koştu. Tess'in saçlarını yıkamak için büyükçe bir leğenle döndü. Öyle özenle yaptı ki bu işi, kızının saçlarını kurutup taradıktan sonra saçları her zamankinden daha gür ve hacimli bir hal kazanmıştı. Pembe bir kurdeleyle saçları her zamankinden daha geniş biçimde bağladıktan sonra, Tess'e kulüp yürüyüşünde giydiği, saçlarının dolgun görünümünü tamamlayan ve serpilen vücuduna kadınsı bir dolgunluk kazandıran dökümlü, beyaz elbisesini giydirdi. Oysa Tess henüz çocuk yaştaydı.

"Çorabımın topuğunda delik var anne, haberin olsun!" dedi Tess.

"Olsun. Çoraptaki deliklerin zararı olmaz, konuşmayacaklar ya!" dedi annesi neşeyle.

Kızının güzelliğinden öyle kıvanç duyuyordu ki, eserini bütün olarak gözden geçirebilmek için tuvalden uzaklaşan bir ressam gibi birkaç adım geriledi, sonra da haykırıverdi.

"Sen de bak, nasıl oldun! Geçen günkünden kat kat güzelsin."

Ayna çok küçüktü, Tess'in ancak bir yerini gösterebiliyordu. Bayan Durbeyfield heyecan içinde pencereye koşarak kanadının arkasına siyah bir pelerin astı, böylece Tess geniş camda yansımasını rahat rahat görebilecekti. Köylüler süslenirken pencereyi bu şekilde hep ayna niyetine kullanırdı.

Bu işin ardından annesi alt kata inerek odada oturan kocası-

nın yanına gidip böbürlene böbürlene konuşmaya başladı:

"Bizim kıza vurulacak. Demişti dersin bak! Zaten ona tutulmamak da sağlam yürek ister. Yalnız ne olur sıkı tut dilini, ne adamın ona vurulduğundan, ne de bu fırsatın büyüklüğünden Tess'e bahset. Biliyorsun tuhaflığını, öğrenince adama düşman kesilirse şaşırmam, ya da son anda gitmekten vazgeçerse. Şayet bir aksilik çıkmazsa Stagfoot yolundaki o papaza –o aziz adamcağıza!– bize ailemiz hakkında verdiği bilgiler için bir teşekkür armağanı vereceğim."

Hazırlanma heyecanı atlatılıp da Tess'in ayrılma vakti yaklaşırken, Joan Durbeyfield'ın aklına bir şüphe düştü ve bunu görmezden gelemeyerek Tess'e onunla biraz yürümek istediğini söyledi. Onu vadiden dışarıdaki dünyaya ve Stake-d'Urberville'lerin göndereceği arabanın bekleyeceği, Tess'in sandığını da bir el arabasına yükleyip önceden bir çocukla yolladıkları tepeye uzanan yokuşa kadar uğurlayacaktı.

Tess'in kardeşleri annelerinin şapkasını giydiğini görünce birlikte gitmek için tuttırdılar.

"Biz de ablamla yürümek istiyoruz," diye sızlanıyorlardı, "o kuzenimiz beyefendiyle evlenip güzel elbiseler giyecek!"

"Sakın bir daha duymayayım bu lafı," diye bağırdı Tess. Kıpkırmızı kesilmişti, sonra da annesine dönüp çıkıştı: "Hep sen sokuyorsun bu saçmalıkları kafalarına!"

"Çocuklar, ablanız çalışmak için gidiyor zengin akrabamızın yanına," dedi bunun üzerine. "Yeni bir at almamız için para biriktirecek."

"Hoşça kal baba!" dedi Tess, boğuk bir sesle, sanki boğazına

bir şey düğümlenmişti.

Olup bitenlerin şerefine içkiyi biraz fazla kaçırmış olan Sör John koltuğunda uyukluyordu. Kızının sesini duyunca göğsüne düşmüş başını kaldırdı.

"Güle güle kızım!" dedi. "Genç dostum, kendi soyundan böylesine güzel bir kız karşısında duyarsız kalmayacaktır. Tess, eski şatafatımızı kaybettiğimiz için, eğer isterse unvanımı ona satabileceğimi söyle. Evet, unvanımı satabilirim. çok bir şey de istemem."

"En az bin sterlin olmalı!" diye atıldı Leydi Durbeyfield.

"Evet, ona söyle. Bin sterline veririm. Aslında daha da az olabilir. Zaten bu unvan benim gibi bir biçareden çok onun gibi varlıklı bir centilmene yakışır. Söyle ona, yüz sterline veririm. Ufak tefek ayrıntılar üzerinde duracak değilim ya, elli de olur. Hatta yirmi sterlin olsun! Evet evet! Yirmi sterlin.. son fiyatım bu, daha aşağıya inip de şerefimize gölge düşüremem. Yirmi sterlinden bir kuruş eksik verirse satmam ona göre!"

Tess'in gözlerine yaşlar dolmuş, sesi büsbütün boğuklaşmıştı, boğazında düğümlenen duygularını akıtamadı. Hiçbir şey demeden dönüp kendisini dışarı attı.

Böylece, iki yanında iki kardeşi yola koyuldu. Çocuklar, ablalarının ellerini sıkıca tutmuş, büyük bir başarı elde etmek üzere olan birine bakar gibi, ara sıra başlarını kaldırıp ona bakıyorlardı. Anneleri de küçük kardeşleriyle beraber arkalarından geliyordu. Trantridge'den gelecek olan arabanın bekleyeceği yokuşun başına varana kadar böyle yürüdüler. Uzaklarda, Shaston'un mağara oyuklarına benzeyen evleri dağ çizgisini kesiyor, yolda Tess'in

tüm varlığını içine alan sandığı taşıyan çocuktan başka kimsecikler görünmüyordu.

"Şurada oturup bekleyelim," dedi Bayan Durbeyfield. "Araba şimdi gelir, işte, orada, geliyor bile!"

Gerçekten de araba gelmişti. Tepenin arkasından birden ortaya çıkmış, sandığı taşıyan çocuğun yanında durmuştu. Böylece anne ile çocuklar daha fazla yürümekten kurtulmuştu. Tess onlarla çabucak vedalaştıktan sonra hızla yürümeye başladı.

Sandık önceden arabaya yerleştirilmişti. Genç kız arabaya varmadan tepenin doruğundaki ağaçların arasından başka bir araba fırladı, dönemeci aldıktan sonra yük arabasını geçerek, Tess'in yanında durdu.

Tess çok şaşırmıştı.

Bayan Durbeyfield, yük arabasının ne kadar gösterişsiz olduğunu ancak ikinci arabayı görünce fark etti. Gerçekten de son gelen iki tekerlekli, tek atlı, ışıl ışıl parlayan, cilalı ve yepyeni bir arabaydı ve son derece gösterişliydi. Sürücü yirmi üç, yirmi dört yaşlarında, dişlerinin arasına bir puro sıkıştırmış genç bir adamdı. Başında da son moda havalı bir kasket vardı, kurşuni bir ceket, aynı renkte bir pantolon ve beyaz bir gömlek giymiş, dik bir de yakalık takmıştı. Ellerinde de şık eldivenleri vardı. Bu adam, Tess'in cevabını öğrenmek için evine kadar gelen Bay d'Urberville'di.

Bayan Durbeyfield küçük bir çocuk gibi el çırptı, sonra önüne baktı, sonra tekrar delikanlıya baktı. Bunun anlamı açıktı, yanılmış olamazdı.

"Ablamla evlenecek akrabamız bu mu?" diye sordu çocukların en küçüğü. Arabanın sahibi, müslin elbisesinin içinde dimdik

durmuş ve kararsız görünen Tess'le konuşmaya başlamıştı. Görünüşe göre bu bocalamada kararsızlıktan başka bir şey vardı, sanki kuşkulanıyor, hatta korkuyordu. Gösterişsiz yük arabasını yeğlediği açıktı. Genç adam arabadan indi. Tess'i arabaya binmeye zorlayan bir hali vardı. Tess dönüp yokuşun aşağısında bekleyen annesine ve kardeşlerine baktı. Sanki onu çabuk karar vermeye zorluyordu bir şeyler. Prens'in ölümüne kendisinin neden olduğunu düşünüyordu. Bu yüzden hemen arabaya bindi. Genç adam da arabaya atlayıp onun yanına oturdu ve vakit kaybetmeden atı kamçıladı. Bir dakika geçmeden Tess'in sandığını taşıyan yük arabasını geçmiş, dönemeci alarak gözden kaybolmuşlardı.

Tess'in gözden kaybolmasıyla birlikte olup bitenlerin çarpıcı cazibesi de sona ermiş, küçüklerin gözlerinden yaşlar süzülmeye başlamıştı

"Keşke zavallı, zavallı Tess ablacığım, hanımefendi olmak için uzaklara gitmek zorunda olmasaydı!" dedi en ufakları, sonra da dudaklarını büzerek hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

Bu görüş sanki bulaşıcıydı, bir anda çocukların hepsi gözyaşlarına boğuldu, sonunda üçü birden hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamıştı.

Joan Durbeyfield'ın da gözleri dolmuştu. Ancak köye döndüğünde sinirleri yatışmış, bu tesadüfün hayırlı olduğuna inanmaya başlamıştı. Yine de o gece yatağında derin derin iç geçirdi.

"Neyin var?" diye sordu kocası.

"Aslında ben de ne olduğunu pek bilmiyorum. Ne bileyim işte, Tess gitmese belki daha mı iyi olurdu acaba, diye düşünüyordum."

"Bunu daha önce düşünmeliydin."

"Evet ama onun için iyi bir fırsat olduğunu düşünmüştüm. Ama şimdi, öyle hemen göndermekle doğru yapıp yapmadığımı kestiremiyorum. Önce o adamın sahiden iyi kalpli olup olmadığını anlamak, Tess'e iyi koca olup olamayacağını araştırmak gerekirdi."

"Evet. Bunları yapman gerekirdi," diye homurdandı Sör John.

Fakat Joan Durbeyfield her zaman bir teselli bulurdu:

"Artık Tess o delikanlıyı elde etmenin bir yolunu bulur elbet, elindeki kozu kullanmayı bilirse başarır. Şimdi olmasa bile, önünde sonunda evlenecektir nasıl olsa. Tess'in aşkından yanıp tutuştuğu her halinden belli zaten."

"Tess'in elindeki koz neymiş peki? d'Urberville soyundan olması mı?"

"Ah hayır budala, onun kozu, o güzel yüzü... Vaktiyle benim de tek kozum bu değil miydi?"

VIII

D'Urberville, Tess yanında oturduktan sonra arabayı ilk tepenin doruğu boyunca hızla sürüyor, bir yandan da genç kıza iltifatlar yağdırıyordu. Sandığını taşıyan araba çok gerilerde kalmıştı. Gittikçe yükselen toprak çevrelerinde genişleyip yayılıyordu. Geride Tess'in doğduğu yemyeşil vadi uzanıyordu, önlerinde ise Tess'in Trantridge'i ziyareti sırasında şöyle bir görebildiği, ancak hakkında hiçbir şey bilmediği boz renkli topraklar vardı. Böylece yolun bir mil kadar yokuş aşağı indiği yere geldiler.

Tess Durbeyfield cesur bir kızdı ancak atın ölümüyle sonuçlanan kazadan bu yana arabalardan korkar olmuştu. Alec'in araba kullanışı da onu çok tedirgin ediyordu.

"Yokuş aşağı inerken arabayı yavaş süreceksiniz, değil mi?" diye sordu aldırmıyormuş gibi görünmeye çalışarak.

D'Urberville göz ucuyla Tess'i süzdü, iri beyaz ön dişleriyle purosunun ucunu kopardı; gülümsedi, purosundan birkaç nefes

çektikten sonra. "Bunu senin gibi yürekli, hayat dolu bir kız mı soruyor Tess? Bunda şaşılacak bir şey yok, yokuş aşağı giderken her zaman dörtnala sürerim. İnsanın ruhunu bundan daha çok canlandıracak bir şey yoktur."

"Ama şimdi buna pek ihtiyacınız yoktur sanırım."

"Yanız olsam başka tabii, ama şimdi düşünmem gereken iki kişi var. Tib'i de hesaba katmalı, zira huyu da pek tuhaftır."

"Kimi dediniz?"

"Tib'i diyorum canım, Tib işte, at. Az önce bana nasıl kötü baktı, görmedin mi?"

"Lütfen beni korkutmaya çalışmayın, efendim!" dedi Tess gerilerek.

"Öyle bir niyetim yok. Bu dünyada şu atı yönetebilecek tek kişi benim. Kimse yönetemez demiyorum ama bu cesareti ve gücü bu güne kadar sadece ben gösterdim."

"Peki neden bu kadar huysuz bir at besliyorsunuz?"

"Bu soruyu sormaya hakkın var! Ne yapalım, benim payıma da bu düştü. Tib birini öldürmüş vaktiyle. Onu aldığım sıralarda az kaldı beni de öldürüyordu. Bunun üzerine neredeyse ben de onu öldürecektim, şaka etmiyorum, çok ciddiyim. Yine de huysuzluğu tam olarak geçmedi. Sırtına binen adamın hayatı hiçbir zaman güvende değildir."

Yokuşun başına varmışlardı, aşağı inmek üzereydiler ve at belli ki sahibinin isteğiyle kendisinden beklenilen pervasızlığı sergiliyordu. Zira tek bir kışkırtmaya gerek kalmadan yola atıldı.

Uçarcasına iniyorlardı yokuşu, tekerlekler topaç gibi dönüyor, araba bir sağa bir sola yalpalıyor, dingil arabanın hareketlerine

göre eğilip bükülüyordu. Atın karaltısı önlerinde dalgalanıyor, kâh tekerleklerden biri yoldan çıkıyor, kâh bir taş çitlerin üstüne fırlıyor, atın nallarından gün ışını gölgede bırakacak kıvılcımlar çıkıyordu.

Rüzgâr, Tess'in müslin elbisesinden geçip içine kadar işliyor, yeni yıkanmış saçlarını arkaya doğru uçuruyordu. Tess korkusunu belli etmemeye kararlı olsa da kendini tutamadı ve birden Alec'in dizginleri tutan koluna yapışıverdi.

"Sakın dokunma! Yoksa ikimiz birden dışarı fırlarız! Sıkıca belime sarıl!"

Tess adamın beline sarıldı, yokuşun dibine kadar da bırakmadı.

Tess'in yüzü alev alevdi.

"Kurtulduk, neyse ki," diye söylendi Tess. "Deliliğinize rağmen kurtulduk!"

"Aa, çok ayıp Tess!" dedi genç adam, "öfkeyle konuşma böyle!"

"Gerçekleri söylüyorum."

"Tehlikeden kurtulur kurtulmaz ellerini nankörce belimden çekmen şart mıydı peki?"

Tess hiç istemeden ve aslında düşünmeden beline sarılmıştı o an yanındaki kadın mı erkek mi, umurunda olmadan. Hemen kendini toparlayıp, karşılık dahi vermedi. Çok geçmeden yeni bir yokuşun tepesine vardılar.

"İşte, yeniden başlıyoruz!" dedi Alec.

"Hayır, hayır, olmaz!" diye bağırdı Tess. "Yalvarırım biraz mantıklı olun!"

"Fakat insan kendini ülkenin en yüksek tepelerinden birinde bulduysa, önünde sonunda aşağı inmek zorundadır," diye üsteledi Alexander.

Derken, bir kez daha uçarcasına inmeye başladılar. Araba sarsıla sarsıla yol alırken adam dönüp genç kıza baktı.

"Hadi az önceki gibi kollarını belime dola güzelim," dedi şaka yollu.

"Asla!" diye karşılık verdi Tess ve adama dokunmamaya çalışarak oturduğu yere tutundu.

"İzin ver de kiraz dudaklarına küçücük bir buse kondurayım Tess. Hatta o sıcacık yanaklara da razıyım, işte o zaman dururum, şerefim üzerine söz veriyorum, dururum!"

Tess öyle şaşırmıştı ki, elinden geldiğince adamdan uzaklaştı. Ancak bu yaptığı Alec'in atını daha da zorlamasına, dolayısıyla da genç kızın daha çok sarsılmasına yol açtı.

"Başka türlü durmayacak mısınız yani?" diye haykırdı en sonunda, vahşi bir hayvanın korkmuş gözlerini andıran iri gözlerini adama dikerek, çaresizce. Annesinin onu böylesine özenle giydirmesi, hazin amaçlara hizmet etmekten başka hiçbir şeye yaramamıştı.

"Hayır, ne olursa olsun, başka türlü durmayacağım tatlım!" dedi Alec küstahça.

"Ah, Tanrım!" diye mırıldandı Tess acınacak bir çaresizlikle. "Pekâlâ, umurumda değil!"

Alec dizginleri çekti. Araba yavaşlamaya başladı. Genç adam uğruna o kadar çabaladığı buseyi tam konduracaktı ki Tess bunun iffetine gölge düşüreceğini fark etmiş gibi yana kaçıverdi.

"Kahrolası!" diye haykırdı öfkeyle. Aklına eseni yapmaya alışık olan küstah adam. "Sen istedin, ikimizin de kafası kırılacak! Sözünden nasıl böyle dönebiliyorsun sen? Seni cadı seni!"

"Pekâlâ," diye karşılık verdi Tess çaresizce. "Madem bu kadar kararlısınız, yerimden kıpırdamayacağım! Yalnız bilin ki, akrabam olarak bana iyi davranıp kollayacağınızı sanmıştım!"

"Akrabalığı boş ver! Hadi!"

"Fakat ben kimsenin beni öpmesini istemiyorum, efendim!" diye yalvardı Tess. Yanağından koca bir damla yaş süzüldü, ağlamamak için kendini tutmaya çalıştıkça dudakları büzülüyordu. "Böyle olacağını bilseydim, hiç gelmezdim!"

Alec bu yalvarmalara aldırmıyordu, kızın kıpırdamadan oturduğunu görünce eğilip öptü. Tess utancından kıpkırmızı kesildi, hemen mendilini çıkardı ve yanağını, tam da Alec'in dudaklarının dokunduğu yeri silmeye koyuldu. Bu gördüğü karşısında delikanlının keyfi büsbütün kaçtı, çünkü Tess bunu hiç düşünmeden, kendiliğinden yapmıştı.

"Bir köylü kız, için fazla duyarlısın!" dedi Alec.

Tess karşılık vermedi. Aslında bu dokundurmanın anlamını pek anlayamamış, ancak içgüdüsel olarak yanağını silerek karşısındakini aşağılamaktan da geri kalmamıştı.

Delikanlının öfkesini sezdiğinden hep önüne bakan Tess, Melbury yokuşundan Wingreen'e doğru giderlerken bir yokuşun daha başına geldiklerini gördü.

"Yaptığına pişman edeceğim seni!" dedi adam kırbacını sallarken. Kırgınlığının hâlâ geçmediği sesinden belliydi, "ancak seni bir kez daha öpmeme razı olursan o başka; ama kendin de isteye-

ceksin, bir de mendil falan olmayacak."

"Peki, peki efendim," dedi Tess içini çekerek. "Ah! Şapkam! Şapkam uçtu! Durun da alayım."

Konuşurlarken şapkası yolun ortasına uçmuştu. Yokuş yukarı çıkışları da inişleri kadar hızlıydı, adam dizginleri çekti. Şapkayı alacağını söylemiş olsa da Tess öteki taraftan aşağı inmişti bile. Alec de arabanın arkasından onu seyrediyordu.

"Şapkasız çok daha güzelsin; inan ki öyle!" dedi adam kızı süzerek. "Hadi bin bakalım! Ne var? Ne oldu?"

Tess şapkasını başına geçirip kurdelelerini bağlamış olsa da yerinden kıpırdamaya niyetli görünmüyordu.

"Yok, olmaz, gelmem," dedi Tess korkuyla. "O arabaya bir daha binmeyeceğim!"

"Ne? Yanıma oturmayacak mısın yani?"

"Hayır, asla. Yürüyeceğim."

"Trantridge'e en az yedi mil var."

"On dört mil olsa da umurumda değil! Hem yük arabası da arkadan geliyor nasıl olsa."

"Seni kurnaz sürtük, o şapkayı bilerek uçurdun, değil mi? Bahse girerim ki bunu mahsus yaptın!"

Tess'in suskunluğu adamın kuşkularını doğrulamıştı. Bunun üzerine öfkeyle Tess'e sayıp sövmeye başladı, yaptığı hileden dolayı ona aklına ne geldiyse söyledi. Atı ansızın çevirip kızın üstüne sürmeye, onu arabayla çit arasına sıkıştırmaya kalkıştı. Ne var ki Tess her şeyi göze almıştı, çitin tepesine tırmandı ve oradan öfkeyle haykırdı.

"Böyle çirkin sözler söylediğiniz için kendinizden utanmalı-

sınız! Hiç sevmiyorum sizi! Hatta nefret ediyorum, iğreniyorum! Annemin evine döneceğim ben, görürsünüz, mutlaka döneceğim!"

Genç kızın çaresizliğini görünce delikanlının öfkesi kayboldu, katıla katıla gülmeye başladı.

"Bilakis, ben seni daha çok sevdim!" dedi. "Hadi güzelim, gel de barışalım. Sen istemedikçe bir daha böyle bir şey yapmayacağıma söz veriyorum. Hadi, Tanrı aşkına, yalvartma beni!"

Ne kadar dil dökse de Tess'i kandırıp yeniden arabaya bindiremedi. Bununla birlikte, genç kız onun arabasıyla peşinden gelmesine itiraz etmedi ve böyle ağır ağır Trantridge kasabasına doğru ilerlemeye koyuldular. Yanı başında yürüyen kızı gördükçe d'Urberville'in yüreği sızlıyor, buna kendi kabalığının yol açtığını düşünerek üzülüyordu. Ne var ki onun güvenini şu an için kaybettiği açıktı. Genç kız dalgın dalgın yürüyordu, belli ki eve geri dönüp dönmemeyi düşünüyordu. Fakat ortada önemli nedenler olmadıkça kararından cayması çocukluk olacaktı. Anne babasının yüzüne bir daha nasıl bakar, sandığını onlardan nasıl geri isteyebilir, bunları düşünüyordu. Ailesinin zararını karşılama planını böyle duygusal bir nedenle altüst etmeye de cesaret edemiyordu.

Birkaç dakika sonra yamaçtaki bacalar görünmüştü. Sağa doğru yumuşak bir dönemeci aldıktan sonra da Tess'i bekleyen kaderi, tavuk çiftliği ile kulübe karşılarında belirdi.

IX

Tess'in denetçi, bakıcı, satıcı, hekim ve arkadaş olarak atandığı tavuk çiftliği, etrafı çitle çevrilmiş bir alanın ortasındaki eski, saman damlı bir kulübeydi. Önceden bir bahçe olan arazi kumla döşenmişti. Kulübenin üzerini de baştan sona sarmaşık bürümüş, hatta dallar bacayı bile genişletmiş, yıkık bir kule görünümü vermişti. Evin alt odalarının tümü hayvanlara ayrılmıştı. Tavuklar bu odalarda mal sahibi edasıyla, sanki binayı şimdi kilise mezarlığında yatan merhum mülk sahipleri değil de onlar yaptırmış gibi salına salına dolaşıyorlardı. Bu kulübe ilk sahiplerine dünya kadar paraya mal olmuş, d'Urberville'ler buraya yerleşene kadar sayısız nesil boyunca aynı ailenin yönetiminde kalmıştı. Eski mal sahiplerinin çocukları, atalarının onca sevgi ve parayla yaptırdıkları; nesillerce kendilerinin olan evin mülk kanunu yoluyla d'Urberville'lerin eline geçmesinden sonra Bayan d'Urberville tarafından düşüncesizce kümese dönüştürülmesini ailelerine yapılmış bir haka-

ret sayıyorlardı. İçinde düzinelerce bebeğin ağlayıp bakıldığı odalar şimdi yumurtadan yeni çıkmış civcivlerin tıkırtılarıyla dolup taşıyordu. Eskiden, ağırbaşlı çiftçilerin oturduğu koltukları şaşkın tavuklar işgal ediyor, bir zamanlar alev alev yanan ocak, şimdi tavukların içine yumurtladıkları ters çevrilmiş arı kovanlarıyla doluydu. Dışarıda da durum farksızdı, horozlar kuşaktan kuşağa her aile reisinin özenle ekip biçtiği yan bahçeyi acımasızca didik didik etmişlerdi. Evin bulunduğu bahçe ise, üzerinde tek bir kapı bulunan duvarla çevrilmişti.

Tess ertesi sabah bilgili bir tavukçunun kızı olarak kümesteki düzeni değiştirmeye, daha iyi bir duruma sokmaya çalışırken duvardaki kapı açıldı ve içeriye beyaz şapkalı, beyaz önlüklü bir hizmetçi kız girdi. Malikâneden geliyordu.

"Bayan d'Urberville her zamanki gibi tavukları istiyor," dedi hizmetçi. Tess'in söylediklerinden pek bir şey anlamadığını görünce de ekledi: "Hanımefendi hem çok yaşlı, hem de kördür!"

"Kör mü?" diye sordu Tess şaşkın şaşkın.

Bu bilgiden şüphe duymaya vakit bulamadan, hizmetçi kızın talimatına uyarak Hamburg cinsi tavukların en güzellerinden ikisini koltuğunun altına sıkıştırarak kendisi gibi iki tavuk yüklenmiş olan hizmetçinin peşi sıra az ilerideki konağa doğru yürümeye başladı. Malikânenin her yanında, içinde oturanlardan birinin kümes hayvanlarına düşkün olduğunun ipuçlarına rastlanıyordu. Evin önünde uçuşan kuş tüyleri, çimenlikte ise tavuk kümesleri vardı.

Malikâne sahibesi zemin kattaki oturma odasında, ışığa arkası dönük oturuyordu. Altmış yaşlarındaydı, ak saçlarının üzerine geniş bir şapka takmıştı. Ancak uzun zamandır gözleri görmeyen

ya da doğuştan körlerdeki dingin yüz ifadesi yoktu. Bilakis, görme duyusunu ağır ağır yitirmiş, görebilmek için gözlerini kıyasıya zorlamış, sonunda da çaresiz körlüğe razı olmuş kişilere özgü bir yüzdü bu. Tess, koltukaltındaki tüylü dostlarıyla bu hanıma doğru ilerledi.

Bayan d'Urberville ayak seslerinden gelenin kim olduğunu hemen anlamıştı.

"Ah, siz tavuklarıma bakmaya gelen genç hanımsınız, değil mi?" dedi. "Umarım onlara iyi davranırsınız. Çiftlik kâhyam sizin tam aradığımız gibi biri olduğunuzu söyledi. Peki, nerede benimkiler. Ah, bu Strut! Ama pek keyifsiz bir hali var bugün, değil mi? Yabancı biri elleyince tedirgin oldu tabii. Phena da öyle... evet. İkisi de biraz korkmuşa benziyor. Korktunuz mu canlarım? Ancak yakında alışacaklardır."

Yaşlı kadın konuşurken Tess ile hizmetçi, onun işaretlerine göre hayvanları birer birer kucağına bırakmışlardı. Bayan d'Urberville de gagalarını, ibiklerini, kanatlarını ve pençelerini özenle incelemişti. Tek bir dokunuşuyla hepsini tanıyor, tüylerinin karışık yahut çamurlu olup olmadığını anlıyordu. Sonra kursaklarını yokladı. Ne yediklerini öğrendi. Hatta az veya çok yiyip yemediklerini bile fark etmişti. Yüzü, aklındaki düşüncelere göre bir ifadeden diğerine değişiyordu hızla.

Tess ile hizmetçinin getirdiği tavuklar avluya bırakıldı. Bütün sevgili tavuklar, horozlar elden geçirilmek üzere yaşlı kadına getirildi... Hamburgh'lar, İspenç'ler, Koçin'ler, Brahma'lar, Dorking'ler ve o sırada değerli olan diğer cins kümes hayvanları bir bir içeriye getirildi. Bayan d'Urberville kucağına aldığı kümes hayvan-

larının hemen hemen hepsini, çok az yanılma payıyla tanıdı.

Bütün bunlar Tess'e kiliseye üye alım ayinlerini anımsatmıştı. Bayan d'Urberville piskopos, tavuklarla horozlar kiliseye kabul edilecek gençler, kendisiyle hizmetçi kız da üye adaylarını yetiştirip sunan bölge papazıyla yardımcısıydı sanki. Ayin sonlanınca Bayan d'Urberville yüzünü buruşturup kastıktan sonra Tess'e döndü.

"Islık çalabilir misin?" diye sordu birden.

"Islık mı dediniz, Hanımefendi?"

"Evet. Islıkla şarkı falan çalabilir misin?"

Çoğu köylü kızı gibi Tess de ıslık çalmayı biliyordu. Ancak bu marifetini kibar, soylu kişilerin yanında göstermeye pek heves duymuyordu, yine de uysallıkla ıslık çalmayı bildiğini söyledi.

"O halde her gün çalmalısın. Çok güzel ıslık çalan bir delikanlımız vardı ama ayrıldı. Şakrakkuşlarıma ıslık çalmanı isterim. Onları göremiyorum, en azından seslerini duyarım. Hem bu yolla onlara melodileri ıslıkla öğretiriz. Ona kafeslerin yerini göster, Elizabeth. Yarın ıslık çalmaya başlamalısın. Yoksa tüm bildiklerini unutacaklar. Kaç gündür ilgilenen kimse yok başlarında."

"Bay d'Urberville bu sabah onlara ıslık çalıyordu hanımefendi", dedi Elizabeth.

"Hadi canım!"

Yaşlı kadının yüzü tiksintiyle buruştu ama başka bir şey söylemedi.

İşte Tess'in akrabası olan hanımefendiyle tanışması böyle oldu. Hayvanlar yerlerine bırakıldı. Genç kız Bayan d'Urberville'in tavrı karşısında çok şaşırmamıştı çünkü onun aralarındaki ak-

rabalıktan bihaber olduğundan emindi. Kör kadın ile oğlu arasındaki çok kuvvetli olmadığını da sezmişti. Ancak Tess yanılıyordu, çünkü Bayan d'Urberville aslında oğlunu içerleyerek seven, ancak ona ölesiye bağlı olan ilk anne değildi.

Tess çiftliğe yerleşmişti. Bir gün önceki hiç de hoş olmayan başlangıca rağmen ertesi sabah henüz yabancısı olduğu hayata kendini vermeye çabalıyordu. İşini kaybetmemek adına Bayan d'Urberville'in kendisinden istedikleri için yeteneklerini sınayacaktı. Duvarlarla çevrili bahçede yalnız kalır kalmaz kümeslerden birinin üzerine oturup ıslık çalmayı denedi. Epeydir ihmal ettiği eski yeteneğinin dudaklarının arasından hızla boş bi nefes çıkaracak kadar bozulmuş olduğunu gördü. Düzgün bir ses çıkaramamıştı, yaratılıştan sahip olduğu bu sanatı unutmuş olmasına şaşıyordu. Evi olduğu gibi bahçe duvarlarını da adeta bir pelerin gibi sarıp sarmalayan sarmaşıkların arasında bir kıpırtı fark edinceye dek ıslık çalmaya çalıştı. O kıpırtının nedeni, onu oturacağı yer olan bahçıvan kulübesinin kapısının önüne getirdiği önceki günden bu yana görmediği Alec d'Urberville'di.

"Yemin ederim ki, ne doğada ne de sanatta senin kadar güzel bir varlık yoktur kuzen Tess!" diye seslendi genç adam, kuzen sözcüğüne alay edercesine vurgu yapmıştı. "Duvarın üzerinden, o güzel pembe dudaklarını ıslık çalacak şekilde büzüp de içten içe sövüşünü seyrediyordum. Doğru dürüst bir ses çıkartamıyor olsan da orada bir sabır abidesi gibi oturuyorsun. Şu işe bak, ıslık çalamadığın için ne kadar da öfkelisin."

"Öfkeli olabilirim ama küfretmedim!"

"Ya, öyle mi?" dedi Alec. "Ama ben neden ıslık çalmaya uğraştığını biliyorum. Ah, şu kuşlar! Annem müzik eğitimlerini devam ettirmek istiyor, değil mi? Ne bencillik ama! Bir genç kız için bu lanet tavuklara, horozlara bakmak yetmiyormuş gibi! Yerinde olsam bu işe başlamadan hemen reddederdim."

"Ama bu işi özellikle yapmamı istiyor, yarın sabaha kadar hazır olmamı bekliyor."

"Ya? Pekâlâ... o halde sana bir iki ders vereyim!"

"Hayır, istemem!" diye reddederken kapıya doğru çekildi.

"Saçmalama! Sana dokunmak niyetinde değilim. Bak, tam burada duracağım. Sen de orada. Evet, dudaklarını o kadar sen büzmeyeceksin, bak böyle üfleyeceksin işte!"

"Al, al dudaklarımı," şarkısından bir bölüm çalmaya başlamış, bu imayla da Tess üzerindeki tüm yapıcı etkisini kaybetmişti.

"Hadi, dene bakalım," dedi Alec.

Tess'in yüzü heykel gibi ifadesiz bir hal almıştı, d'Urberville'e uzak durmaya çalışıyor, ancak genç adam ısrar ediyordu. Sonunda Tess onu başından savmak için adamın gösterdiği gibi dudaklarını büzdü. Ancak halini gülünç bularak kendini tutamayıp güldü. Güldüğü için de sinirlenip kıpkırmızı kesildi.

"Hadi tekrar dene," diyerek onu cesaretlendirdi Alec.

Tess tüm ciddiyetini takınarak gayret etti. Sonunda hiç beklemedik bir anda doğru sesi çıkartabildi. Kazandığı başarı karşısında gözleri kocaman açıldı ve genç adama gayriihtiyari gülümsedi.

"İşte oldu..." dedi Alec. "Artık çalabiliyorsun, bundan sonrasını sen halledersin, söz verdiğim gibi sana yaklaşmayacağım."

böyle bir şey hiçbir faninin başına gelmese de sözümde duracağım... Peki Tess, sen de annemin tuhaf olduğunu düşünmüyor musun?"

"Anneniz hakkında pek bir şey bilmiyorum."

"Zamanla ne kadar acayip bir kadın olduğunu göreceksin; seni şakrak kuşlarına ıslık çalmaya razı ettiğinde bunu anlamış olmalısın. Şu sıralar annemin gözünden düşmüş durumdayım, fakat hayvanlarına iyi bakarsan onun sevgisini kazanabilirsin. Burada herhangi bir güçlükle karşılaşırsan ya da bir şeye ihtiyacın olursa, kâhyaya gitmek yerine bana gel!"

İşte Tess Durbeyfield bu şekilde işi üstlendi. Takip eden günlerde ilk günkü tecrübelerinden farklı bir şey yaşamadı. Alec d'Urberville'in varlığına da yavaş yavaş alışıyordu... Genç adam da, şakalar yaparak ya da yalnız olduklarında ona kuzenim diye hitap ederek Tess'e kendini sevdirmeye çalışıyordu. Böylece Tess, başlangıçta duyduğu utangaçlığı ve çekingenliği biraz üzerinden atmıştı.

Tess ıslık çalmayı yeniden öğrenince, Bayan d'Urberville'in odasında şakrakkuşlarına melodi öğretmenin sandığı kadar zor bir iş olmadığını anladı. Çünkü müziksever annesinden öğrendiği sayısız melodi, bu öttücü kuşlara da hitap ediyordu. Her sabah kafeslerin önünde ıslık çalmak, bahçede ıslık alıştırması yapmaktan çok daha güzeldi. Genç d'Urberville'in varlığının verdiği sıkıntı olmadan ağzını ıslık çalacak şekilde büzüyor, dudaklarını kafeslerin tellerine yaklaştırıyor ve dikkatli dinleyicilerine zarafetle ıslık çalıyordu.

Bayan d'Urberville de, şakrak kuşları ile belirli saatlerde rahatça dolaştıkları odayı paylaşıyor, uzun ipek perdelerle çevrili büyük bir karyolada uyuyordu. Hayvanlar eşyaların ve döşemenin üstünde küçük beyaz lekeler bırakıyorlardı.

Bir defasında Tess, her zamanki gibi kafeslerin sıralandığı pencerelerin önünde onlara melodi öğretmeye çalışırken yatağın gerisinden bir hışırtı işitti. Hanımefendi o an odada değildi. Dönüp bakınca perdelerin saçakları altında bir çift çizme burnu gördüğü izlenimine kapıldı, haliyle ıslık çalışı öyle karıştı ki, eğer orada bir dinleyici varsa, varlığının fark edildiğini anlamış olmalıydı. Daha sonra Tess her sabah odadaki tüm perdelerin arkasını yokladı fakat kimseyle karşılaşmadı, belli ki Alec d'Urberville bu tuzakların genç kızı ürkütüeceğini düşünüp bu tuhaf davranışından vazgeçmişti.

X

Her köyün kendine has âdetleri, hatta ahlak anlayışı vardır. Trantridge ve civarı da bazı şen şakrak genç kadınlarıyla meşhurdu, bu da bölgeye hâkim olan anlayışı gösteriyordu. Buranın diğer bir kusuru ise köylülerin çok içmesiydi. Çevredeki çiftliklerde genelde para biriktirmenin gereksizliği üzerine sohbetler döner, işçi kılıklı aritmetikçiler ince ince hesaplar yapmaya girişir, en sonunda da ömür boyu para biriktirmek yerine yaşlılıklarında papaza gidip günah çıkarmanın daha faydalı olduğu sonucuna varırlardı.

Bu filozofların tek eğlenceleri her cumartesi akşamı işten sonra iki üç mil ötede, içinde pazar kurulan ahlakça yozlaşmış bir kasaba olan Chaseborough'a gitmekti. Gece geç saatlerde dönerek tüm pazar gününü uyuyarak geçirir ve o hanlarda kendilerine bira diye satılan tuhaf içkileri hazmetmeye çalışırlardı.

Tess uzun süre bu haftalık gezilere katılmadı. Fakat kendisinden yaşça pek de büyük olmayan evli, hatta çocuklu genç ka-

dınların –rençperler kırkında neyse, yirmisinde de öyle olduğundan buralarda erken evlendirilirdi– ısrarıyla bir gün o da gitmeye razı oldu. Bu ilk yolculuğunda beklediğinden çok daha fazla eğlendi. Bütün hafta boyunca tavuk çiftliğine gösterdiği ihtimamdan sonra, başkalarının gürültülü neşesi ona da çabucak bulaştı, sonra da defalarca kasabaya gitti. Zarafeti, cazibesi ve daha da önemlisi kadınlığın eşiğinde olması, Chaseborough sokaklarında aylak aylak dolaşan serserilerin sinsi bakışlarını üstüne çekiyordu. Bu yüzden kasabaya çoğu kez yalnız gelse bile, dönüş yolunda yalnız kalmamaya dikkat etti; özellikle de karanlık bastırdıktan sonra ne yapıp edip birkaç arkadaşını bulmaya, onların koruyucu yoldaşlığına sığındı.

Bu durum pazarla panayırın aynı zamana denk geldiği eylül ayındaki bir cumartesi gününe dek bir iki ay böyle devam etti. Bu rastlantıyla Trantridge'den gelenler iki katı fazla eğlenmeye çalıştılar. O gün Tess'in işleri yola çıkmasını geciktirmiş, arkadaşları ondan çok daha önce kasabaya varmıştı. Güzel bir eylül akşamıydı. Günün son ışıkları, ipliksi çizgiler halinde mavi gölgelerle oynaşırken, dans eden sayısız kanatlı böcek sayılmazsa, hava daha yoğun nesnelerden yardım görmeden de bir görünüm meydana getirecek kadar güzel bir hal almıştı.

Tess kasabaya varıncaya kadar pazar ile panayırın aynı güne denk geldiğini anlamadı; zaten vardığında akşam çökmek üzereydi. Çabucak çarşıdan alacaklarını aldı, sonra her zamanki gibi Trantridge'den gelen işçilerin bazılarını aramaya koyuldu. İlk başta kimseyi bulamadı, ancak daha sonra Trantridge'lilerin çoğunun kendi deyişleriyle "özel cig dansı" yapmak için tanıdıkları bir

turba tüccarı ve saman bağlayıcısının evine gittiklerini öğrendi. Tess tam da kasabanın ücra bir köşesindeki evi aramaya koyulmuştu ki, bir köşe başında Alec d'Urberville'le çarpıştı.

"Hey, güzelim! Bu saatte hâlâ ne yapıyorsun burada?"

"Eve dönmek için arkadaşlarımı arıyorum," dedi ve arka sokağa sapmak için davrandı.

"Görüşürüz," diye seslendi genç adam omzunun üstünden.

Tess saman bağlayıcısının evine yaklaştıkça kulaklarına keman sesi gelmeye başladı ancak genellikle ayak sesleri müzik sesini bastırsa da, dans sesleri işitilmiyordu... Ön kapı açık olduğundan, evin içinden arka taraftaki bahçeyi gece karanlığının izin verdiği kadar görebiliyordu. Kapıyı çalıp da bir cevap alamayınca içeri girdi, seslerin geldiği küçük yapıya giden yola çıktı.

Depo olarak kullanılan yapının hiç penceresi yoktu. Açık kapısından dışarıdaki karanlığa doğru sarı renkli, parlak bir sis yayılıyordu. Tess ilkin bunun üzerine ışık vurmuş sigara dumanı olduğunu sansa da, yaklaşınca bunun içeride yanan mumların aydınlattığı garip bir toz bulutu olduğunu anladı. Mumların hafif pusun üzerine vuran ışığı, kapının dış hatlarını bir çerçeve gibi gösteriyordu.

Yaklaşıp bakınca dansın ritmine göre aşağı yukarı zıplayan belli belirsiz siluetler gördü, dışarıdan neden ayak sesi duyulmadığını da o an anladı. Çiftler ayaklarında lastik çizmelerle, turba ya da daha başka ürünlerin depolanmasıyla meydana gelen kepeklerin içinde dans ediyorlardı. Dans edenler kepekleri çiğnendikçe havaya toz bulutları kalkıyordu. O sarı ve ekşimsi kokulu sis bulutunun asıl nedeni de bu tozun dans edenlerin teriyle, turba ve çü-

rümüş saman artığıyla karışmasıydı. Bu ortamda bezgin kemancılar öyle takatsizce ve öyle zorlanarak çalıyorlardı ki, notalar ayakların oynayışındaki canlılığa dikkati çekecek kadar hafif çıkıyordu. Öksüre tıksıra dans eden çiftler tozdan pek seçilemediklerı için nemfleri sıkıca tutup yakalamış satirleri, Syrinks'lerle dans eden Pan'ları, Priapus'un elinden kurtulmaya çalışan ve her defasında başarısız olan Lotus'u andırıyorlardı.

Ara sıra temiz hava almak isteyen bir çift kapıya yaklaştığında sis onların hatlarını artık perdelemediğinden, tüm bu mitolojik varlıklar bir anda civar evlerde oturan alelade komşulara dönüşüyordu. Trantridge'liler iki üç saat içinde işte böyle değişmişti. Genç kızlar sıralara, saman bağlayıcıları da duvar diplerine oturmuşlardı. İçlerinden biri Tess'i tanıdı.

"Genç kızlar Flower Luce Hanı'nda da dans etmeyi doğru bulmuyor," dedi. "Sevdikleri adamı herkese ifşa etmek hoşlarına gitmiyor tabii. Hem tam eğlencemizi bulduğumuzda da kapanıyor orası, biliyorsun, bu yüzden buraya geldik. İçki de aldırdık."

"Peki eve ne zaman döneceksiniz?" diye sordu Tess biraz endişeyle.

"Hemen çıkarız... yani birazdan. Bu son dans."

Tess dansın sona ermesini beklemeye koyuldu. Bazılarının ayrılmaya hiç niyeti olmasa da bir kısmı yola çıkmak istiyordu fakat yeni bir dans daha başlayınca, Tess son dansın bu olduğunu düşündü. Fakat bunu bir diğeri ve bir diğeri izledi. Tess çok huzursuzdu. Ancak bu kadar beklemişti, biraz daha beklemesinde bir sıkıntı olmayacağını düşündü. Hem yollar panayır yüzünden kötü niyetli serserilerle doluydu. Tasarlayabildiği tehlikelerden kork-

masa da, bilinmeyenden fena halde ürküyordu. Oysa Marlott civarında bu kadar tedirgin olmazdı.

"Hadi ama, asma suratını, güzel kardeşim," dedi yüzü ter içinde kalmış genç bir delikanlı içtenlikle. Hasır şapkası öyle çok geriye kaymıştı ki kenarı başını bir azizin halesi gibi çevreliyordu. "Ne acelen var, yarın pazar. Kilise zamanında uyuyarak kendimize geliriz. Şimdi benimle birazcık dans etmek ister misin?"

Tess aslında danstan nefret etmezdi fakat orada dans etmek gibi bir niyeti yoktu. Dans gittikçe kızışıyor, sarı duman sütununun ardında görünen kemancılar, arada bir yanlış nota çalarak ya da yayların sırtını tellere sürterek şarkıda tuhaf değişikliklere neden oluyorlardı. Ancak kimse buna aldırış etmeden, nefes nefese ve durmadan dönüp duruyorlardı.

Dans edenler pek eş değiştirmiyorlardı. Eş değiştirmek şu veya bu çiftin henüz tatmin edici bir seçme yapmadıkları anlamına geliyordu. Zaten şimdiye kadar herkes kendine uygun bir eş bulmuş, böylece zaman içinde evren ile maddenin özü olan coşku ve düş başlamıştı.

Aniden boğuk bir patırtı duyuldu; bir çift yuvarlanmış, öylece yerde yatıyordu. Duramayan bir başka çift ise onların üstüne yuvarlandı. Odanın ortasına yüzüstü uzanmış bedenlerin çevresinden, içinde birbirine karışmış kolların, bacakların oynaştığı görülen bir toz bulutu yükseliyordu.

"Beceriksizliğinin cezasını eve gidince çekeceksin," diyen bir kadın feryadı yükseldi insan yığınının içinden, kazaya sebep olan adamın talihsiz damının, adamın kısa süre önce evlendiği karısının sesiydi bu. Aralarındaki aşk sürdüğü sürece evli çiftler ara-

sındaki böylesi atışmalarında bir olağanüstülük yoktu.

O an Tess'in arkasından, bahçenin karanlığından gelen bir kahkaha odanın içindeki gülüşmelerle birleşti. Tess arkasına, önce bir puronun kızıl ateşini, sonra da Alec d'Urberville'i gördü. Bir el işaretiyle çağırınca Tess gönülsüzce adama yaklaştı.

"Ne yapıyorsun burada güzelim?"

O yorucu iş gününün ve kasabada yaptığı yürüyüşün ardından Tess kendini o denli yorgun hissediyordu ki, genç adama sıkıntısını anlatıverdi. Yolları pek bilmediğinden eve dönmek için arkadaşlarını beklediğini açıkladı ve yola tek başına çıkmaktan çekindiğini saklamadı.

"Fakat pek niyetleri yok gibi," diye ekledi, "daha ne kadar bekleyebilirim bilmiyorum."

"Bekleme. Buraya tek bir binek atla geldim. Beraber Flower Luce Hanı'na gidelim de sana bir araba kiralayayım. Ben seni götürürüm!"

Tess bu teklife çok sevinse de adama olan güvensizliğini henüz aşamamıştı, bu yüzden teşekkür edip ona rahatsızlık vermek istemediğini söyledi.

"Onlara bekleyeceğimi söyledim zaten, onlar da beni bekler," diyerek nezaketle reddetti.

"Öyle olsun özgür kız! Sen nasıl istersen... zaten benim de acelem yok... keyifleri yerinde görünüyor"

Alec d'Urberville karanlıkta kalsa da dans edenlerin bazıları onu fark etmişti. Bir an için duraksadıktan sonra zamanın bir hayli ilerlemiş olduğunu düşündüler. Adam tekrar bir puro yakıp uzaklaşır uzaklaşmaz da Trantridge'liler başka çiftliklerden gelenlerin

arasından sıyrılıp bir araya geldiler ve hep birlikte yola çıkmaya hazırlandılar. Yarım saat sonra, saat çanı on bir on beşi vururken evlerine giden tepeye uzanan ve ay ışığıyla daha da beyazlaşan kuru ve tozlu üç millik yolda ilerlemeye koyulmuşlardı.

Tess bir o arkadaşıyla, bir diğeriyle yürüyordu. Rahatça aralarına karışıvermiş erkeklerin taze gece havasına çıkınca yalpalayıp sendelemeye başladıklarını fark etmekte gecikmedi. Hatta bazı kadınlar da yürürken sağa sola yalpalıyordu. Bilhassa yakın zamana kadar d'Urberville'in gözdesi olan ve "Maça Kızı" lakabıyla anılan esmer güzeli Car Darch, "Karo Kızı" olarak anılan kız kardeşi Nancy ve dans sırasında yere yuvarlanan genç kadın epey sallanıyordu. Oldukça uygunsuz ve hantal görünüyor olmalarına karşın onlar kendilerini bambaşka bir gözle görüyorlardı. Yol boyunca kendilerinin ve çevresindeki doğanın bütün parçaları büyük bir uyum ve neşeyle birbiriyle kaynaşmış tek bir organizma oluşturduğu, derin ve özgün düşünceler besleyen, destekleyici bir ortamda ilerlediklerini duyumsuyorlardı. Tepelerindeki yıldızlar ve ay kadar mutlu, onlar kadar ateşliydiler.

Bu türden can sıkıcı olaylar babasının evindeyken başından geçtiği için Tess onların durumunu çok iyi anlıyordu. Bu yüzden de mehtapta yaptıkları bu yürüyüşten pek tat almıyordu, ancak malum nedenlerden dolayı onlardan ayrılmak cesaretini kendinde bulmadı.

Anayolda giderken dağınık düzende yürümüşlerdi ancak şimdi bir otlağın kapısından geçmeleri gerekiyordu. En öndeki kapıyı açmakta güçlük çekince hep birlikte kapıya yığıldılar.

En öndeki, annesinin pazardan istedikleriyle kendi aldıklarını

hasır bir sepet içinde başının üstünde taşıyan Maça Kızı Car'dı. Car elleri böğründe yürürken epeyce ağır olan sepet düşmek üzereymiş gibi çarpık duruyordu.

Birden içlerinden biri seslendi.

"Hey! O sırtından sarkan da ne öyle, Car?"

Hepsi dönüp Car'a baktı. kadının açık renk pamuklu elbisesinin sırtında, tam başının arkasında, kalın bir sicim gibi beline kadar uzanan ve Çinlilerin saç örgüsünü andıran bir şey gördüler.

"Saçıdır canım," dedi biri.

Ancak hayır, o sarkan şey saç değildi, kapkaraydı, ayın soğuk, durgun ışıklarında kaygan bir yılan gibi ışıldıyordu.

"Ayol pekmez bu," diye atıldı içlerinden dikkatli bir kadın.

Gerçekten de pekmezdi. Car'ın büyükannesi pekmeze pek düşkündü. Bol bol bal aldıkları kovanları olsa da, kadıncağızın cam pekmez istemişti. Car da ona sürpriz yapmak için pazardan pekmez almıştı. Telaşla sepeti yere indirip içine bakan kız kavanozun kırılmış olduğunu gördü.

O sırada Car'ın sırtının hali karşısında gruptan kahkahalar yükselmişti. Güzel kız buna çok sinirlendi ve o anki imkânları ve kendisiyle alay edenlerin yardımıyla bu nahoş görüntüden kurtulmaya çalışarak geçmek üzere oldukları tarlaya koştu ve kendisini sırtüstü otların üstüne attı. Otların üstünde sağa sola kıvrılarak, bedenini dirsekleri üstünde çekerek giysisini elinden geldiğince temizlemeye çalışırken kahkahalar daha da yükselmişti. Car'ın hali öyle gülünçtü ki, zaten yorgun olan grup gülmekten daha da yorulmuş, bitap bir halde kapıya, direklere ve bastonlarına dayanmıştı. O ana kadar sessizliğini koruyan Tess de böyle neşeli bir anda di-

gerlerine katılmaktan kendisini alamadı. Fakat bu büyük bir talihsizlikti, hem de pek çok bakımdan. Zira eski gözde Car, öbür işçilerin sesleri arasında Tess'in ölçülü ve tatlı sesini tanıdı. O anda, çoktandır onu yiyip bitiren rekabet duygusuna kapılıp büyük bir öfkeye kapıldı. Birden ayağa fırlayarak koşup nefretini uyandıran kişinin tam karşısına dikildi.

"Sen ne cüretle bana gülüyorsun şırfıntı?" diye bağırdı.

"Diğerleri gülünce kendime hâkim olamadım işte," diyerek özür dilemeye çalışsa da tutamıyordu kendini.

"Tabii, sen herkesten üstünsün, değil mi? Ne de olsa şimdi onun gözdesi sensin. Ama dur sen! Ben senin gibi kaç kişiyi cebimden çıkarırım, anlayacaksın şimdi... işte... bak gör!"

Car elbisesinin düğmelerini çözüp birden soyunmaya başladı, üstelik pekmez yüzünden gülünç bir hale gelmiş elbiseden kurtulduğuna gerçekten de memnun görünüyordu. Körpe bir köylü kızının kusursuz dolgunluğunu, ay ışığında bir Praxitelean eseri kadar güzel ve berrak görünen tombul boynunu, omuzlarını ve kollarını çıplak bırakıncaya dek soyundu. Vücudu, ay ışığında Praksiteles'in heykelleri kadar güzel ve duru görünüyordu. Car yumruklarını sıkıp Tess'e doğru savurdu.

"Seninle kavga etmeyeceğim," dedi Tess mağrur bir tavırla. "Açıkçası senin böyle bir kız olduğunu bilseydim sizin gibi aşüftelerle asla yola çıkmazdım."

Hemen hemen herkesi hedef alan bu sözler Tess'in talihsiz sarışın başına diğerlerinin de sövmesine sebep oldu. Özellikle o sırada Karo Kızı Nancy Car'ın da aynı şekilde d'Urberville'e ilgi duyduğundan kuşkulanılıyordu, bu yüzden iki kardeş ortak düş-

mana karşı birleşti. Başka kadınlar da katıldı onlara. Oysa eğlenceli geçen bu akşam olmasa, hiçbirinin böyle saldırmayacağı açıktı, aptallık ediyorlardı. Bu yüzden de Tess'in haksız bir saldırıya uğradığını anlayan evli çift genç kızı savunarak arabuluculuğa çalıştı. Ancak bu, kavganın daha çok kızışmasına sebep oldu.

Tess öyle öfkeli, öyle utanç içindeydi ki, artık ne yolun ıssızlığına, ne de saate aldırış ediyordu. Tek düşüncesi, ertesi gün bu öfkelerini unutacaklarını da çok iyi biliyor olmasına karşın bu insanların yanından bir an önce uzaklaşmaktı. Hep birlikte tarlanın içindeydiler, Tess ise yalnız başına koşup uzaklaşmak için geride kalmıştı. Tam o sırada yolu perdeleyen çitin arasından bir atlı çıkıverdi, bu Alec d'Urberville'di.

"Ne oluyor burada, niye kavga ediyorsunuz?" diye sordu.

Pek hevesli bir açıklama gelmemişti, zaten d'Urberville de aslında bir cevap beklemiyordu. Çünkü civardayken seslerini işitip gizlice yaklaşmış ve yeteri kadar bilgi edinmişti.

Tess ötekilerden uzakta, kapının yanında duruyordu. Genç adam kıza yaklaştı.

"Atla arkama," diye fısıldadı. "Bu cazgır kedilerden bir an önce kurtulalım!"

Tess'in üzüntüsü öyle büyüktü ki neredeyse baygınlık geçirecekti. Başka zaman olsa, daha önce birçok kereler yaptığı gibi bu yardımı hemen reddederdi. Ne var ki düştüğü durum ve duyduğu büyük yalnızlık duygusu onu başka şekilde davranmaya zorluyordu. Alec'in teklifi son derece kritik bir anda gelince kendini içgüdüsüne bıraktı. Önce kapıya tırmandı, buradan da atın üstüne atladı. Eğlenceden dönen kavgacılar ne olup bittiğini anlayamadan

onlar uzak kurşuniliklerde hızla gözden kaybolmuştu bile.

Maça Kızı elbisesinin halini büsbütün unutmuştu; Karo Kızı ile yeni evli çift genç kadının yanında durdu. Hepsi atın nal seslerinin kaybolduğu yöne doğru baktılar.

"Neye bakıyorsunuz siz öyle?" diye sordu olup biteni fark edememiş bir adam.

Esmer Car yapmacık bir kahkaha attı. Kocasının koluna dayanarak ayakta durmaya çalışan genç kadın da ona katıldı.

Esmer Car'ın annesi de bıyıklarını sıvazlayarak "Ha-ha-hay!" diye bastı kahkahayı. Sonra özlü bir deyiş söyledi.

"Yağmurdan kaçayım derken doluya tutuldu!"

Sonra aşırı içki tüketiminin bile sürekli bir hasar vermediği bu açık hava insanları tarladan yola çıktılar. Yürürlerken her birinin başının çevresinde, ay ışığının çiğ tabakasına vurmasından meydana gelen yarı saydam bir hare de ilerliyordu, yolcuların her biri yalnız kendi haresini görebiliyor, bu hareler başın gölgesinden hiç ayrılmıyor, bu titrek, kararsız gölgeye de güzellik katıyordu. Sonunda bütün kararsız, düzensiz kıpırtılar ışımanın bir parçası gibi görünmeye başladı; insan nefesinin buharı gece pusunun bir parçası haline geldi. Çevrenin, mehtabın ve doğanın özü, şarabın ruhuyla ahenk içinde kaynaşıyordu sanki.

XI

Bir süre hiç konuşmadan dörtnala ilerlediler.

Tess, d'Urberville'in arkasında adama sarılmış giderken, zaferiyle kalbi hâlâ şiddetle çarpıyor, fakat bir yandan da kuşku duyuyordu. Atın, d'Urberville'in arada sırada bindiği çılgın hayvan olmadığını fark etmişti. Bu yüzden kendini tehlikede hissetmiyordu, ancak Alec'e sıkı sıkı sarılmasına rağmen oturduğu yer hiç de güvenilir değildi. Atı ağır sürmesini rica etti. Alec d'Urberville Tess'in ricasını yerine getirdi.

"Ne iyi yaptık, değil mi sevgili Tess?" diye sordu çok geçmeden.

"Evet," dedi Tess, "size gerçekten de minnettarım."

"Minnettar mısın?"

Tess cevap vermedi.

"Niçin seni öpmemden hoşlanmıyorsun, Tess?"

"Çünkü sanırım... ben sizi sevmiyorum."

"Emin misin?"

"Size bazen çok kızıyorum."

"Ben de bundan korkuyordum," dedi Alec, ancak yine de bu itirafa itiraz etmedi. Tess'in soğuk durmasındansa kızmasının daha iyi olduğunu düşünüyordu herhalde, devam etti: "Seni kızdırdığımda bana söyle? Niçin söylemiyorsun?"

"Nedenini biliyorsunuz. Ben burada çaresizim, sözüm geçmiyor."

"Sana yaklaşmak isterken seni incitmedim ya?"

"Çok kez incittiniz."

"Kaç kere?"

"Bunu siz de biliyorsunuz. Birçok defa."

"Yani her deneyişimde mi?"

Tess cevap vermedi.

At, akşamdan beri çukurluklara dolan aydınlık sis her yanı kaplayıncaya dek eşkin gitti. Sis yüzünden ay sanki boşlukta asılı duruyor, pus daha da büyük görünmesini sağlıyordu. Ya bu nedenle, ya dalgınlıktan ya da uykusu geldiğinden Tess, Trantridge sapağını çoktan geçtiklerini, genç adamın Trantridge yönüne sapmadığını anlayamamıştı.

Tess'in üzerine tarif edilemez bir yorgunluk çökmüştü. Hafta boyunca her sabah saat beşte kalkmış, bütün gün ayakta çalışmış, üstelik bu akşam da Chaseborough'a olan üç millik yolu yürümüş, ağzına lokma koymadan da tam üç saat arkadaşlarını beklemişti. Dönüş yolunda ise arkadaşlarıyla birlikte bir mil kadar yürümüş, sonra da o kavganın heyecanını yaşamıştı. At yavaş ilerlediğinden saat bir olmuştu. Sonunda Tess kendini tutamayıp uykuya daldı.

Farkında bile olmadan başını Alec'in sırtına yasladı. Alec bunun üzerine atı durdurdu. Ayaklarını üzengilerden çekti ve eyerin üstünde yan döndü. sonra da Tess'i tutmak için kollarını kızın beline sardı.

Ancak Tess bir anda korunma durumuna geçti ve aniden canlanan o karşı koyma güdülerinden birine kapılarak genç adamı hafifçe itti. eğerde yan oturan Alec dengesini kaybeder gibi oldu. At kuvvetli olsa da şans eseri en uslu olanıydı, bu sayede yola yuvarlanmaktan kurtuldu.

"Bana haksızlık ediyorsun," diye atıldı Alec. "Hem de çok büyük bir haksızlık, sadece düşmeni engellemeye çalışıyordum, kötü bir niyetim yoktu!"

Tess kuşkuyla bir süre düşündükten sonra adamın söylediğinin doğru olabileceğine karar verip pişmanlıkla özür diledi.

"Bana biraz olsun güvendiğini gösterinceye dek seni affetmeyeceğim Tess," dedi Alec. "Senin gibi küçücük bir çocuk tarafından bu kadar aşağılanacak ne yaptım ki ben Tanrı aşkına? Şu bitmek bilmeyen dört ay boyunca duygularımı hep görmezden geldin. Hep benden kaçtın. Bana hakaretler ettin. Artık buna dayanamıyorum!"

"Tamam, yarın giderim efendim," dedi Tess alçakgönüllükle.

"Hayır!" diye bağırdı Alec, "ayrılmayacaksın! Son kez soruyorum; seni kolumla sarmama izin vererek bana olan güvenini gösterir misin? Gel hadi, burada yalnızız, birbirimizi iyi tanıyoruz; seni sevdiğimi, gözümde dünyanın en güzel kadını olduğunu biliyorsun. Öylesin de. Sana bir âşık gibi yaklaşamaz mıyım?"

Tess'in ağzından kısa, hırçın bir nefes çıktı. Oturduğu yerde

huzursuzca kıpırdandı. Uzaklara baktı.

"Bilmiyorum... nasıl evet veya hayır diyeyim ki ben?"

Bunun üzerine Alec kolunu Tess'in beline istediği gibi dolayarak meseleyi halletti.

Tess de daha fazla karşı koymadı. Genç kız akla uygun düşmeyecek bir süredir ilerlemekte olduklarını fark edinceye kadar böyle yan yana gittiler. Oysa Chaseborough'dan çiftliğe olan o kısacık yolu gittiklerinden çok daha uzun süre gitmişlerdi. Hem artık yolda değil, bir patikadaydılar.

"Biz neredeyiz?" diye atıldı birden Tess.

"Bir ormanın yanından geçiyoruz."

"Orman mı? Ne ormanı? Yoldan çok uzaktayız, değil mi?"

"Avlaktayız... İngiltere'nin en yaşlı ormanı. Bu güzel gecede yolumuzu neden bir parça olsun uzatmayalım ki?"

"Nasıl bu kadar hain olabilirsin?" dedi Tess. Derin bir keder kaplamıştı yüreğini. Yerinden kayma pahasına da olsa genç adamın parmaklarını teker teker açarak kolundan kurtuldu. "Tam da size böylesi bir güven gösterirken, sizi iterek hata ettiğimi düşünüp sizi hoşnut etmeye çalışırken! Lütfen beni yere indirin. Bırakın eve kadar yürüyeyim."

"Hava aydınlık olsa bile eve kadar yürüyemezsin güzelim. Trantridge'den millerce uzaktayız. Gittikçe koyulaşan bu sis varken muhtemelen ormanda kaybolursun."

"Olsun," diye yalvardı Tess, "rica ederim indirin beni. Nerede olduğumuz umurumda bile değil. Yalvarırım beni aşağı indirin, lütfen!"

"Pekâlâ tatlım... bir şartla indiririm. Seni böyle sapa bir yere

getiren ben olduğuma göre, sağ salim eve dönmen de benim sorumluluğumda. Sen ne dersen de, tek başına Trantridge'e ulaşman mümkün değil. Dorusunu istersen güzelim, şu sis yüzünden nerede olduğumuzu ben de bilmiyorum. Şimdi, ben çalıların arasından yola çıkıp nerede olduğumuzu anlayana dek beni burada beklemeye söz verirsen seni indiririm. Dönünce de sana nerede olduğumuzu söylerim. O zaman ille de yürümek istiyorsan yürürsün, yok istemiyorsan ata binersin!"

Tess, Alec'in şartını kabul etti ve atın sol tarafından aşağı kaydı. Her şeye rağmen o arada adam kızın yanağına kaçamak bir öpücük kondurmayı başarmıştı. Sonra atın diğer yanından sıçrayarak indi.

"Herhalde benim de atı tutmam gerekecek?" dedi Tess.

"Yok, yok! Gerekli değil," dedi Alec, sesli soluyan atı okşayarak.

Atın başını çalılara çevirerek hayvanı bir dala bağladı. Tess için kuru yapraklarla bir yer hazırladı.

"Hadi, otur," dedi, "yapraklar kuru. Ara sıra ata bak yeter."

Tess'ten bir iki adım uzaklaşmıştı ki birden döndü.

"Aklıma gelmişken söyleyeyim, bugün babanın yeni bir atı oldu. Biri vermiş."

"Biri mi? Siz mi?"

Alec başını salladı.

"Ah, ne kadar iyisiniz!" deyiverdi Tess. Der demez de içinde bulundukları durumda ona böyle teşekkür etmenin ne kadar uygunsuz düştüğünü fark etti, içi burkuldu.

"Çocuklar da bir iki oyuncak aldı."

"Haberim yoktu. Onlara bir şeyler gönderdiğinizi bilmiyordum," diye mırıldandı Tess. Her şeye rağmen çok duygulanmıştı. "Keşke hiç yapmasaydınız böyle bir şey... ah, işte, neredeyse bunu dileyecek hale geldim."

"Neden ki tatlım?"

"Bu bana sıkıntı veriyor."

"Ah Tess... beni biraz olsun sevmiyor musun?"

"Size minnettarım, fakat korkarım ki..."

Birden, bunun genç adamın kendisine beslediği duygular olduğunu kavradı, yanağından süzülen gözyaşları bir anda çoğaldı, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

"Ağlama sevgilim, hadi ama! Otur bakalım. Ben dönene kadar burada bekle."

Tess, genç adamın yığdığı yaprakların arasına oturdu. Ürpermiş, hafifçe titriyordu.

"Üşüdün mü?" diye sordu Alec.

"Çok değil."

Alec kızın elbisesine dokundu.

"İyi ama üstündeki elbise incecik... olmaz ki böyle."

"En güzel yazlık elbisem bu. Hem yola çıktığımda hava çok sıcaktı. Bu kadar geçe kalacağımı düşünmemiştim."

"Eylül geceleri çok serin olur," diyerek üzerindeki ince paltoyu çıkardı. Şefkatle Tess'in omuzlarına koyarken, "işte oldu, artık üşümezsin," dedi. "Sen şimdi burada dinlen güzelim. Ben hemen döneceğim."

Paltonun düğmelerini ilikledikten sonra, ağaçların arasına gerilmiş bir perde gibi görünen pusun içine daldı. Tess, adam yürürken

çıkan dal çıtırtılarını, bir kuşun sekişi kadar duyulmaz oluncaya dek dinledi. Ayın beyaz ışığı azalmıştı adamın kendisini bıraktığı yerde uykuya dalarken, ay da tamamen kaybolmuştu.

Bu esnada Alec ormanının hangi bölümünde olduklarını anlamak için yokuş yukarı tırmanıyordu. Genç kızla daha fazla yalnız kalabilmek için önüne çıkan her yola dalmış, dikkatini yol kenarındaki nesnelerden çok, ay ışığındaki Tess'e vermişti. Yorgun atın dinlenmeye ihtiyacı olduğunu düşünerek, sınır taşlarını aramakta da acele etmemişti.

Alec tepeyi aşıp bitişik vadiye ulaştı. Burada iyi tanıdığı bir yol çiti görünce nerede olduğunu aşağı yukarı anladı. Hemen dönmek için yola koyuldu. Ancak o dönene dek ay batmış, sabaha pek bir şey kalmamış olsa da yoğun sisin de etkisiyle Avlak koyu bir karanlığa gömülmüştü. Alec dalların yüzüne çarpmasını önleyebilmek için ellerini uzatarak yürüyordu ki, yola çıktığı yeri bulamayacağını fark etti. Tırmanıyor, iniyor, dönüyor da dönüyordu. Derken, hemen yakınında bir yerden atın hafif kıpırtısını duyar gibi oldu. Hiç beklemediği bir anda da ayağı kızın ceketinin koluna takılıverdi.

"Tess!" diye seslendi hemen.

Cevap gelmedi. Karanlık öyle koyulaşmıştı ki adam kuru otlar üzerinde bıraktığı kızın, ayağının dibindeki beyaz müslin elbiseli siluetini ancak belli belirsiz seçebiliyordu. Her şeyin aynı göründüğü koyu bir karanlık içindeydi.

Eğildi, hafif, düzgün nefes sesleri duydu, diz çöktü, biraz daha, biraz daha derken sonunda Tess'in nefesi yüzünü ısıtıncaya kadar eğildi. O anda kızın yanağı yanağına değdi, derin bir uykudaydı. Kirpikleri hâlâ ıslaktı.

Her yere kopkoyu bir karanlık ve sessizlik hâkimdi. Üzerinde içinde güzel kuşların uyuduğu asırlık meşe ve porsuk ağaçları yükseliyordu; ağaçların çevresinde ise ürkek yabani tavşanlar dolaşıyordu. Peki ya, kimilerinin söylediği gibi Tess'in koruyucu meleği neredeydi? Onun saf inancının Tanrısı neredeydi? Belki de Tishbite'in ironik biçimde bahsettiği o diğer Tanrı gibi çeneye dalmıştı, belki de bir iş peşindeydi, yahut bir yolculuğa çıkmıştı. Belki de uyuyor ve uyandırılmaktan hoşlanmıyordu.

Niçin bir bürümcük kadar ince ve bir kar tanesi kadar saf olan bu güzel dişi varlığa böylesine kaba ve nahoş bir leke bulaşacak ve neden, bu çirkin lekeyi istemese de kabul etmek zorunda kalacaktı? Binlerce yıllık felsefe, neden hep en kaba olanın, en ince ve zarif olanı kendisine mal etmek istediğini, neden hep kötü adamın iyi kadını, kötü kadının da iyi adamı seçtiğini çözümleyememişti. Tess'in başına gelen felaketin gizli bir günahın bedeli olabileceğini ileri sürenler çıkabilir. Kuşkusuz Tess'in zırhlı ataları bir savaştan neşeyle evlerine dönerken, kendi çağlarında da köylü kızlarına karşı aynı şeyi belki daha da şiddetle uygulamışlardı. Fakat her ne kadar ataların günahlarını masum çocuklarına yüklemek ilahiyatçıların benimsediği bir ahlaki görüş olsa da, ortalama insan karakteri tarafından küçümsenmeye mahkûmdur. Bu yüzden bu görüş bu zararı telafi etmeye yetmez.

Tess'in kendi halkının kadercilikle hep söylediği gibi, "Bunun olacağı varmış!"

İşte meselenin asıl acı tarafı da budur, bundan sonra sayılamayacak kadar çok toplumsal olay, onun benliğini parçalara ayıracak ve talihini Trantridge'deki tavuk çiftliğinde denemek üzere baba evinden çıkan o genç kızın benliğinden onu koparacaktı.

İKİNCİ BÖLÜM

BEKÂRETİN KAYBI

XII

Sepeti çok ağır, bohçası da büyüktü. Fakat yine de maddi yüklerde ciddi bir ağırlık olmadığını keşfetmiş insanlar gibi yüklenmişti onları. Ara sıra bir bahçe kapısının önünde durup dinleniyor, sonra yükünü sırtlandığı gibi kararlı adımlarla yoluna devam ediyordu.

Tess Durbeyfield'ın Trantridge'e gelişi üzerinden dört, Avlaktaki o gece yolculuğunun üzerinden de birkaç hafta geçmişti. Ekim ayının sonlarına doğru bir pazar günüydü. Güneş doğalı çok olmamıştı, ışıkları cılızdı. Yüzünü yakın zamana kadar yabancısı olduğu vadiyi çevreleyen doğal engeli aydınlatıyordu. Doğduğu yere ulaşmak için işte o engeli aşması gerekiyordu. Bayır bu yönde yavaş yavaş alçalıyordu. Buranın toprağı da, dokusu da, görünümü de Blakemore'dan çok farklıydı. Vadiyi çepeçevre dolanan tren yolunun kaynaştırıcı etkisine rağmen, iki kasaba ahalisinin yara-

dılışları, konuşma tarzları da başka başkaydı. Öyle ki Trantridge'deki geçici konaklama yeri ile vadi arasındaki mesafe en fazla yirmi mil kadar olduğu halde, doğduğu köy Tess'e çok daha uzaktaymış gibi geliyordu. Oraya tıkılmış olan köylüler, sadece kuzeyi ve batıyla ticaret yapar, sadece kuzeye ya da batıya yolculuk eder, kuzeyden ya da batıdan kızlarla evlenir, sadece kuzeyi ya da batıyı düşlerlerdi. Bu tarafın halkı ise faaliyetlerini de, dikkatlerini de daha çok doğu ile güneye yöneltmişti.

Yokuş, Alec'in o haziran gününde Tess'i arabasını deli gibi sürerek getirdiği gibiydi. Tess durmadan devam etti yoluna. Bayırın üstündeki dikliğin kenarına varınca da, şimdi sis bulutunun içinde yarı perdelenmiş gibi duran çok iyi bildiği o yemyeşil dünyaya baktı. Buradan manzara hep güzel olurdu; hele o gün Tess'e olduğundan da güzel geliyordu. Çünkü burayı son gördüğünden beri, yılanın en tatlı güzel kuşların şakıdığı yerde tısladığını öğrenmiş, aldığı ders hayat görüşünü kökünden değiştirmişti. Tepenin üzerinde kımıldamadan duran, düşüncenin kamburlaştırdığı bu genç kadın, artık baba evindeki sade ve basit kızcağızdan tamamen farklı biriydi. Arkasına bakmak için döndü. İleriye, karşıdaki vadiye bakmaya hiç cesareti yoktu.

Uzun beyaz yoldan genç kızın dikkatini çekmek için elini sallayan bir erkeğin sürdüğü iki tekerlekli bir araba geliyordu. Tess büyük bir rahatlıkla beklemesi için verilen işarete uydu ve çok geçmeden adam ve at yanına geldi.

"Neden böyle gizlice kaçtın?" diye sordu Alec azarlar gibi, nefes nefese kalmıştı. "Hem de pazar günü, herkes yatarken! Şans eseri öğrendim gittiğini. Sana yetişmek için atı deliler gibi sürdüm.

Şu hayvanın haline bak. Neden böyle gidiyorsun ki? Gitmene hiç kimse engel olmaz zaten, gizlemene ne gerek var? Hem bu yolu yürümen, bu ağır yükü taşımaya kalkışman da çok saçma! Geri dönmek istemediğin takdirde seni arabayla götürmek için böyle deliler gibi peşinden koştum."

"Geri dönmeyeceğim," dedi Tess.

"Bu cevabı bekliyordum. Pekâlâ, o halde sepetini arabaya yerleştir, izin ver de arabaya binmene yardımcı olayım."

Tess sepetini ve bohçasını arabaya yerleştirdi. Sonra çıkıp oturdu. Alec'ten korkmuyordu artık. Bu güvenin temelinde ise derin kederi yatıyordu.

Adam hemen bir sigara yaktı. Seyahat yol kenarındaki önemsiz nesneler üzerine duygusal olmayan, kesik kesik sohbetlerle devam etti. Alec, yazın ilk günlerinde Tess'i çiftliğe getirirken onu öpmeye kalktığını sanki tümüyle unutmuştu, ancak Tess unutmamıştı ve adamın yanında bir kukla gibi oturarak sözlerine kısa kısa sözcüklerle yanıt veriyordu.

Birkaç mil sonra, ardında Marlott köyünün olduğu koruluğa vardılar. Tess'in ifadesiz yüzünde ancak o zaman duygusal bir anlam belirdi ve gözlerinden birkaç damla yaş süzüldü.

"Neden ağlıyorsun?" diye sordu Alec ilgisizce.

"Orada doğdum ben, bunu düşünüyordum," diye mırıldandı Tess.

"Eh... hepimiz bir yerlerde doğduk."

"Keşke hiç doğmamış olsaydım. Ne orada ne başka yerde."

"Of! Madem istemiyordun, Trantridge'e niçin geldin?"

Tess yanıt vermedi.

"Kara gözlerimin hatırı için gelmediğinden eminim!" dedi Alec.

"Kesinlikle haklısınız. Size olan sevgim yüzünden gelseydim, sizi gerçekten içtenlikle sevseydim ya da hâlâ seviyor olsaydım, gösterdiğim zayıflıktan ötürü şimdi kendimden bu kadar nefret etmez, bu kadar tiksinmezdim. Kısa bir süre için, bir anlığına gözlerimi kamaştırdınız, işte o kadar."

Alec omuz silkti.

"Niyetinizi iş işten geçtikten sonra anladım," diye sürdürdü Tess.

"Her kadın aynı şeyi söyler."

"Böyle konuşma cüretini nasıl gösterirsiniz!" diye çıkıştı Tess. İçinde uyanan ve Alec'in bir gün tekrar göreceği gizli bir kuvvetle gözleri parıldayarak hızla genç adama döndü ve devam etti: "Tanrım! Sizi arabadan atabilirim! Her kadının söylediğini, bazı kadınların hissedebileceğini düşünemiyor musunuz?"

"Pekâlâ," dedi d'Urberville gülerek, "seni incitmek istememiştim, çok üzgünüm. Hata ettiğimi kabul ediyorum. Yalnız bunu durmadan yüzüme vurmana gerek yok. En yüksek fiyatı ödemeye hazırım. Tekrar tarlalarda, mandıralarda çalışmak zorunda olmadığını biliyorsun. Son zamanlarda giyindiğin o basit, gösterişsiz şeyler yerine seni harika giysilerle donatabileceğimi de biliyorsun."

Tess'in dudağı hafifçe kıvrıldı. Oysa dürtülerine uymaya eğilimli cömert yaradılışında, alayın ve hor görmenin pek az yeri vardı.

"Senden hiçbir şey kabul etmeyeceğimi söylemiştim. Asla

Kabul etmeyeceğim... edemem. Yoksa senin malın olmaya devam ederim. Ama olmayacağım."

"Hal ve tavırlarından insan senin gerçek bir d'Urberville olmakla kalmayıp aynı zamanda bir de prenses olduğunu sanır. Hah! Peki tatlım, sen bilirsin, o halde daha fazla konuşmaya lüzum yok. Sanırım ben kötü bir insanım... hem de çok kötü. Kötü bir insan olarak doğmuşum, kötü bir insan olarak yaşadım, büyük bir ihtimalle de kötü bir insan olarak öleceğim. Ama kaybolmuş ruhumun üstüne yemin ederim ki, sana karşı kötü olmayacağım, Tess. Bir ihtiyacın olursa, en küçük bir güçlükle karşılaşırsan derhal bana yaz. İsteğini hemen yerine getirim. Bir süreliğine Londra'ya gidiyorum. İhtiyara katlanamıyorum artık. Ancak tüm mektuplar bana iletilecek."

Tess daha ileri gelmesini istemediğini söyleyince ağaçlıkta durdular. Önce d'Urberville indi, sonra da Tess'i kucaklayıp indirdi ve kızın eşyalarını yanına, yere bıraktı. Tess ona hafifçe eğilerek selam verdi. Bakışları genç adamınkinin içinde dolaştı, sonra yoluna devam etmek üzere eşyalarını almak için döndü.

Alec d'Urberville ağzındaki sigarayı çıkarıp kıza yaklaştı.

"Böyle dönüp gitmeyeceksin ya tatlım? Hadi yaklaş bakalım!"

"Nasıl istiyorsanız," dedi Tess ilgisizce. "Bak işte, beni nasıl buyruğunuz altına almışsınız!"

Tess döndü. Yüzünü adama yaklaştırdı. D'Urberville kızın yanağına, tutkusu henüz tümüyle ölmemiş küçük bir öpücük kondururken mermerden bir heykel gibi, gözleri vadinin en uzağındaki ağaçları üstüne takılmış halde öylece durdu. Genç adamın davra-

nışının farkında değilmiş gibiydi.

"Dostluğumuzun şerefine öteki yanağını da öpeceğim!"

Tess aynı uysallıkla, d'Urberville öteki yanağını da öpsün diye bir berberin yahut ressamın isteğini yerine getirirmiş gibi çevirdi yüzünü. Tarlalardaki mantarların derisi kadar pürüzsüz, serin ve nemli olan cildini öpüp kokladı genç adam.

"Demek bana dudaklarını vermeyecek, beni öpmeyeceksin! Bunu zaten hiçbir zaman isteyerek yapmadın. Korkarım beni hiç sevmeyeceksin!"

"Asla," dedi Tess, "bunu size defalarca söyledim. Sizi hiçbir zaman içtenlikle, gerçekten sevmedim. Sevmeyeceğim de. Oysa şu anda bu hususta yalan söylesem benim için çok faydalı olurdu. Ancak neyse ki, az da olsa böyle bir yalanı söylemeyecek kadar şeref kaldı bende. Sizi sevseydim, bunu belli etmek için çok güzel fırsatlar geçmişti elime. Ama sevmiyorum."

D'Urberville duydukları kalbine, vicdanına ve nezaketine dokunmuş gibi üzüntüyle bıraktı nefesini.

"Bu hüzün gülünç denecek kadar fazla tatlım. Şu anda mecbur olmasam da, bu kadar üzülmenin yersiz olduğunu söylüyorum. Bu bölgede soylu olsun olmasın, güzelliğinle herhangi bir kadınla rahatlıkla yarışabilirsin. Tekrar bana dönecek misin, Tess? İnan seni böyle yollamak hiç içime sinmiyor."

"Asla! Daha önce görmem gerekeni fark eder fark etmez kararımı verdim. Dönmeyeceğim."

"Öyleyse sana iyi günler, dört aylık kuzenim. Elveda."

D'Urberville çevik bir hareketle arabaya atladı. Dizginleri ayarlayarak kırmızı meyveli çitlerin arasından geçip gitti.

Tess arkasından bakmadı bile. Kıvrıla kıvrıla uzanan yolda ağır ağır ilerledi. Henüz zaman çok erkendi. Güneşin alt yuvarlağı dağın üstüne çıkmıştı ama titrek, cansız ışıkları hâlâ etkisizdi. Görünürde kimsecikler yoktu. Hüzünlü ekim ayı ve Tess'in ondan da hüzünlü benliği o bölgede dolaşan yalnız iki varlık gibi görünüyordu. Fakat çok geçmeden peşinden ayak seslerini geldiğini duydu. Bir erkeğin ayak sesleri... Adam çok hızlı yürüdüğünden çok geçmeden ona yetişti. Tess adamın hemen arkasında olduğunu bile anlamaya fırsat bulamadan seslendi.

"Günaydın!" Esnafa benziyordu. Elinde kırmızı boya dolu bir teneke kutu vardı. İşgüzar bir tavırla, "Sepetinizi taşımama izin verir misiniz?" diye sordu.

Tess teklifi kabul ederek, adamın yanında yürümeye başladı.

"Pazar günü yola çıkmak için çok erken bir saat," dedi adam neşeyle.

"Öyle," dedi Tess.

"Yoğun iş haftasından sonra çoğu insan dinlenmek ister."

Tess başını salladı.

"Oysa ben tüm hafta yaptığımdan daha fazla iş yaparım pazarları."

"Ya?"

"Bütün hafta insanlar, pazar günleri de Tanrı için çalışırım. Bu ötekinden daha doğru değil mi? Şu duvarın orada biraz işim var, bir dakika bekleyin, uzun sürmez," dedi ve yol kenarından çayırlığa saptı.

Sepeti onda olduğundan Tess için yapılacak başka bir şey yoktu. Bekledi. Bir yandan da adamı seyrediyordu. Yabancı,

Tess'in sepetiyle teneke kutuyu yere bıraktı. Kutunun içindeki boyayı fırçayla karıştırdıktan sonra, çayırlık kapısının önündeki üç tahtadan ortadakinin üzerine, okuyanın kafasına iyice yerleşsin diye her kelimenin arasında virgül koyarak, kocaman harflerle yazmaya koyuldu:

SENİN, LANETİN, UYUMAZ

Bu göze çarpıcı kıpkırmızı kelimeler koruluğun solgun, tükenen renkleri ve yosunlu çit tahtaları üzerinde pırıl pırıl parladı. Kelimeler adeta kendi kendilerini haykırıyor, havaya yankılanıyordu. Kimileri bu tahrifat karşısında sanki "Vah, vah! Zavallı ilahiyat bilimi!" diyebilir. Bu, zamanında insanlığa fevkalade hizmetlerde bulunan bir inancın son gülünç cümlesiydi. Lakin Tess'in yüreğine suçlayıcı bir korku saldı. Bu hiç tanımadığı yabancı sanki onun başından geçen son olayı biliyordu.

Adam yazmayı bitirince Tess'in sepetini yerden aldı. Yola koyuldular.

"Yazdıklarınıza inanıyor musunuz?" diye sordu Tess alçak sesle.

"Hem de kendi varlığıma inandığım kadar."

"Ama," dedi Tess titreyerek, "ya günahınızı kendi isteğinizle işlemedinizse?"

Adam başını salladı.

"Bu yakıcı sorun üzerinde fazla konuşamam. Geçtiğimiz yaz bu bölgenin bütün kapılarına, duvarlarına, çitlerine bu cümleleri yazarak yüzlerce mil kat ettim ancak uygulamak okuyanların

imanlarına kalmış."

"Bence bu korkunç sözler," dedi Tess. "Yakıcı! Ölümcül!"

"Evet, öyle olmaları istenmiş," dedi adam kendinden emin bir tavırla, "ama daha yıkıcılarını bir okusanız. Onları kenar mahallelere, liman kentlerine saklıyorum. İnsanı kıvrandırırlar! Bu yazdıklarım köy yerleri için iyidir. İşte şu ambarın yanında yıkılmak üzere olan tahta paravana da yazmalıyım. Sizin gibi tehlikeli genç kızların dikkatini çeker. Bekler misiniz, Küçükhanım?"

"Hayır," dedi ve sepetini alıp yürümeye devam etti.

Az ötede başını çevirip baktığında eski, kurşuni renkli duvar, sanki kendisinden yerine getirmesi hiç istenmemiş bu ödevin ağırlığından sıkılmış gibi garip, alışılmamış bir tavırla öncekine benzeyen sözcükleri duyurmaya başlıyordu. Tess okurken kıpkırmızı kesildi. Adamın yarısına geldiği yazının nasıl biteceğini anlamıştı:

ZİNA ETMEYECEKSİN...

Neşeli yabancı onun baktığını fark edince fırçasını bırakıp seslendi.

"Bu mühim konular üzerine bilgi edinmek isterseniz, gittiğiniz yörede bugün gayet kıymetli bir papaz vaaz verecek. Emminster'li Papaz Bay Clare. Ben artık onun mezhebinden değilim, ancak çok iyi insandır. Beni bu yola sevk eden de odur."

Tess cevap vermedi. Gözlerini toprağa dikip öfkeden kalbi çarpa çarpa yoluna devam etti. Biraz sakinleşince kendi kendine mırıldandı.

"Pöf! Tanrı'nın böyle şeyler söyleyeceğine inanmıyorum."

Birden baba evinin bacasından incecik bir duman yükseldiğini gördü, kalbi sızladı. Eve varınca gördüğü manzara karşısında daha da hüzünlendi. Pazar sabahı olduğundan yarım saat daha fazla uyumaya hakkı olduğunu düşünen babası gibi, çocuklar da yukarıdaki odalarındaydı. Aşağı henüz inmiş olan annesi ise meşe ağacı kabukları attığı ocağın başından döndü, onu görünce yerinden sıçradı ve kızını kucaklamak için koştu.

"Ah! Sevgili Tess'im!" diye bağırdı annesi şaşkınlıkla. Genç kızı öptü. "Nasılsın? Hiç fark etmedim geldiğini! Düğün hazırlıklarını yapmak için mi döndün yoksa?"

"Hayır anne, onun için gelmedim."

"O halde izinlisin."

"Evet. Uzun bir tatil yapacağım."

"Ne yani... kuzenin seninle evlenmeyecek mi?"

"O benim kuzenim değil ve hayır, benimle evlenmeyecek!"

Kızının yüzüne dikkatle bakınca Tess annesine yaklaştı. Yüzünü Joan'ın boynuna gömüp başına gelenleri anlattı.

"Buna rağmen nasıl seninle evlenmesini istemezsin?" dedi annesi hayretle. "Başına gelenlerden sonra hangi kadın olsa onunla evlenmek isterdi."

"Evet, benden başka her kadın."

"Bu işi becerseydin masal gibi bir şey olurdu," diye devam etti annesi. Öfkesinden neredeyse ağlayacaktı. "Sizin hakkında aldığımız onca haberden sonra böyle olacağını kim tahmin ederdi? Yalnız kendini düşüneceğine neden biraz da aileni hesaba katmadın ki? Bak işte, köle gibi çalışıyorum hâlâ. Zavallı, kalbi delik bir tava gibi tıkanmış bir baban var! Son umudum sendin! Dört ay

önce birlikte giderken öyle güzel bir çift olmuştunuz ki, bak, bize ne hediye etti. Akrabası olduğumuzu düşündüğü için yaptı. Akraba olduğunuz için değilse bile, sana olan aşkı yüzünden onunla evlenmeliydin. Onu evlenmeye razı etmeliydin!"

Alec d'Urberville'le evlenmek mi? Onun Tess'le evlenmesi! Fakat d'Urberville evlilik üzerine tek bir kelime söylememişti ki! Hem söyleseydi ne olurdu sanki? Toplumsal yönden huzura kavuşmak için çırpınan bir kişi nasıl olur da Tess'i, d'Urberville'e olumlu bir cevap vermeye zorlardı, anlayamıyordu. Zavallı annesi onun bu adama olan duygularını bilmiyordu; meselenin bu şekilde sonuçlanması belki de talihsizlikti, ancak akıl almaz bir gerçekti de. Böyle olmuştu işte. Tess'in kendinden iğrenmesinin nedeni de buydu zaten. Alec'i hiçbir zaman tam anlamıyla sevmemişti; şimdi ise umursamıyordu bile. Alec onu korkutmuş, sindirmişti; çaresizliğinden ustaca istifade ederek onu dize getirmişti. Ateşli tavırları genç kızın gözünü bir süre boyamış, sanki kör etmişti. Öyle ki sonunda utanılacak bir boyun eğişle ona teslim olmuştu. Ne var ki pek kısa sürmüştü bu. Hemen ardından ondan öyle iğrenmiş, öyle tiksinmişti ki, kaçmıştı işte.

Hepsi buydu. Ona karşı beslediği duygu nefret miydi? Hayır, tam nefret sayılmazdı. Ne var ki Alec onun için bir hiçti. Tess adını ve namusunu kurtarmak için bile onunla evlenmeyi düşünemiyordu.

"Madem onun karısı olmayı hiç düşünmedin, dikkatli davranman gerekirdi!"

Kalbi parçalanıyormuşçasına büyük bir ıstırap duyarak annesine sarıldı.

"Ah, annem! Nereden bilecektim ki? Dört ay önce buradan ayrıldığımda henüz çocuk değil miydim? Erkeklerin böyle tehlikeli olabileceklerini bana niçin anlatmadın? Niçin beni ikaz etmedin? Soylu hanımlar kendilerini nasıl koruyacaklarını biliyor. Çünkü bu gibi şeyleri anlatan romanlar okuyorlar; ama benim bunları öğrenmeye hiç zamanım olmadı. Sen de bana hiç yardım etmedin!"

"Korktum, d'Urberville'in içten duygularından, sonucun ne olacağından bahsedersem seni ürküteceğimden korktum kızım," dedi Joan Durbeyfield gözyaşlarını önlüğüyle silerek. "Elindeki şansı kaybetmeni istemiyordum. Eh, böylesi daha hayırlıdır belki. Dünyanın düzeni bu, ne yapalım kızım! Olacağı varmış!"

XIII

Tess Durbeyfield'ın sözde akrabalarının yanından döndüğü söylentisi ortalığa yayıldı. Öğleden sonra Marlott'un genç kızlarının çoğu, Tess'in okul arkadaşları ve tanıdıkları, ayrıcalıklı birinin misafirleri olacaklarını düşünerek kolalanmış, ütülenmiş en iyi elbiseleri içinde Tess'i görmeye geldiler. İşte şimdi bu kibar ancak çapkın ve kalp kırıcı beyefendinin, sözde otuz birinci göbekten kuzenin Tess'e vurgun olduğu söylentileri Trantridge'in sınırları dışına kadar yayıldığından, kızlar büyüleniyor, Tess'in durumunu büsbütün gözlerinde büyütüyorlardı. Tess'in içinde bulunduğu korkunç tehlike, hiç kuşkusuz onu çok daha çekici hale getiriyordu.

Ziyarete gelenler öyle çok merak ediyorlardı ki. Tess arkasını döndüğü bir anda en küçükleri fısıldadı.

"Ne kadar da hoş değil mi, bu elbise onu daha da güzelleştirmiş! Pahalı bir şey olduğuna eminim. Herhalde Bay d'Urbervilles'in armağanıdır."

Dolaptan birkaç tabak çanak almak için bir anlığına arkasını dönen Tess, bu söylenenleri işitmemişti. Duysaydı muhtemelen işin doğrusunu arkadaşlarına hemen anlatırdı. Fakat, basit ve gösteriş meraklısı bir kadın olan Joan Durbeyfield duymuştu. Kızı için şatafatlı bir evlilik umudu kalmadığını kabullenince, bir yasak aşkın heyecanına kapılmış, elinden geldiğince Tess'in d'Urberville ile geçirdiği macerayla beslenmeye koyulmuştu. Kızı bütün ününü böylesine sınırlı, böylesine çabuk kazanılır türden bir zafere borçlu olsa bile, o genel durumdan hoşnuttu. Hem belli de olmazdı, günün birinde iş evliliğe kadar gidebilirdi. Bayan Durbeyfield, kızların Tess'e duydukları hayranlığa sıcak bir karşılık vermek isteyerek onlardan çaya kalmalarını rica etti.

Kızların gevezelikleri, gülüşmeleri, iyi niyetli imaları, hepsinden çok kıskançlık dolu heyecanları, titremeleri çok geçmeden Tess'i bile canlandırdı. Akşama doğru arkadaşlarının heyecanı kıza da geçmiş, neşelenmişti. Eski haline benzer bir canlılıkla konuşmaya başladı ve tazecik güzelliği içinde yanakları pembe pembe oldu.

Arada sırada kendini kaptırıp kızların sorularını üstünlük taslayan bir tavırla cevaplandırdığı oluyordu çünkü flört macerasının oldukça kıskanılacak bir şey olduğunu fark etmişti. Ama zavallı Tess, Robert South'un deyişiyle, "kendi perişanlığına âşık olmaktan" öyle uzaktı ki, aldanışı bir şimşek çakışı gibi geçici oldu. Arada sırada üstün gelen zayıflığıyla alay etmek istermiş gibi soğuk bir sağduyu kaplıyordu tüm benliğini; gururunun dehşeti Tess'i sonunda mahkûm ederek onu tekrar çekingen ilgisizliğinin içine savurdu.

Artık günlerden pazar değildi, ertesi sabah olduğunda gün ağarırken derin bir umutsuzluk içinde uyandı. Yabanlık elbiseler çıkarılmış, şen şakrak konuklar gitmişti. Yatağında mışıl mışıl uyumakta olan küçük kardeşlerinin ortasında yapayalnızdı.

Dönüşünün doğurduğu heyecan da, bu dönüşün yarattığı ilgi de uçup gitmişti. Önünde upuzun taşlı bir yol olduğunu biliyor ve kimseden yardım ya da sevgi beklemeden bu yolu tek başına aşmak zorunda olduğunu hissediyordu. İşte bunu anladığında yaşadığı buhran öyle korkunç bir hal almıştı ki, bir mezara girip sonsuza kadar orada saklanmak istiyordu.

Birkaç hafta içinde, bir pazar sabahı kiliseye gidip insan içine çıkacak kadar toparlandı. İlahileri ve mezmurları dinlemekten, sabah duasına katılmaktan her zaman hoşlanırdı. Annesinden aldığı doğuştan gelen müzik sevgisi yüzünden en basit parça bile kalbini bağrından koparıp çıkaracakmış gibi onu derinden etkiliyordu.

Kendine özgü nedenlerden dolayı mümkün olduğu kadar dikkati çekmemek, delikanlıların sevdalı davranışlarından kurtulmak için daha çan sesleri başlamadan yola çıktı. Galerinin altında, yalnızca yaşlı kadın ve erkeklerin geldiği, odun yığınının ve kilise araçlarının arasındaki üst üste yığılmış cenaze taşıyıcılarının durduğu yere yakın bir sıraya oturdu.

Çok geçmeden köylüler ikişer üçer gelmeye ve Tess'in önündeki sıralara yerleşmeye başladı. Bir dakikanın dörtte üçü kadar bir süre başlarını eğip dua eder gibi durdular, oysa hiçbirinin dua ettiği yoktu. Sonra doğrulup çevrelerine bakındılar. İlk okunan ilahi, Tess'in en çok sevdiği ilahi olan Langdon'du. Ne tuhaftır! Tess şimdiye kadar onun ne adını duymuştu ne de kişiliği hakkında bil-

gisi vardı: buna karşın bu güçlü besteci, yalnız kendisinin hissettiği duyguları mezarının içinden ona kadar iletebiliyordu. ne Tanrısal bir gücü vardı bu bestecinin!

Başlarını önlerine eğenler biraz sonra yine etrafa bakınmaya ve sonunda Tess'i fark ederek aralarında fısıldaşmaya başladılar. Tess onların neler konuştuğunu bildiğinden çok üzüldü. Bir daha kiliseye hiç gelemeyeceğini hissetti.

Küçük kardeşleriyle paylaştığı yatak odası artık başlıca sığınağı olmuştu, buradan karları, yağmurları, rüzgârları, güneşin göz kamaştırıcı batışlarını, birbiri ardına gelen dolunayları seyretti. Eve o derece kapandı ki, hemen herkes onun köyden gittiğini sandı.

Bu dönemde Tess'in yaptığı tek şey, karanlık çöktükten sonra çıkıp dolaşmaktı. Ancak o saatlerde, ormana ulaşınca yalnızlığını her zamankinden daha az duyuyordu. Aydınlıkla karanlığın denk olduğu, akşamın o göz açıp kapayıncaya kadar geçiveren kısacık anını yakalamayı öğrendi. O an aydınlıkla karanlık öyle dengede durur ki gündüzün sınırında askıda bekleyen gece çatışır ve birbirinin etkisini yok eder; geriye ise sadece bir zihin özgürlüğü kalırdı. Yaşamanın fenalığı küçüldükçe küçülürdü, Tess gölgelerden korkmuyordu. Kafasındaki tek düşünce insanoğlundan ya da dünya denen o soğuk bileşikten sakınmaktı. O öyle bir bileşikti ki, kütle olarak ne kadar korkunçsa bütünde o denli korkunçluktan uzak, hatta acınacak bir şeydi.

Bu ıssız tepeler ve vadilerde içinde hareket ettiği çevrenin bir parçasıymış gibi süzülüyordu. Kıvrak, usul usul yol alan vücudu, görünümün ayrılmaz bir parçası haline gelmiş gibiydi, kimi

vakit uçarı hayal gücü de çevreyi kendi hikâyesinin bir parçası olarak görmesine neden oluyordu, zaten dünya öyle bir psikolojik olgudur ki, içindeki her şey size nasıl görünüyorsa, gerçekte de öyledir.

Baharın körpe tomurcuklarının ve kışın kuru dallarının arasında esen gece yarısı rüzgârları acı bir sitem ifadesi; yağmurlar ise telafisi imkânsız hüzünlerin. Ancak Tess bu bilinmez varlığı ne çocukluğunun Tanrısı olarak, ne de bir başka Tanrı olarak görebiliyordu. Çitlerin içinde uyuyan kuşların arasında yürür, mehtapta zıplayan tavşanları seyreder, sülünlerin tünediği dalların arasından geçerken durup kendisine bakıyor, kendisini saflığın uğrağı olan yerlere zorla dalmış bir davetsiz misafir gibi görüyordu. Fark gözetilmeyen bir yerde ayırım yapmaya kalkıştığının farkında bile değildi. Ancak düşmanlık beslediği sürece uyum içinde olabiliyordu. Zira o kabul görmüş bir toplumsal yasayı çiğnememek için yaratılmıştı, fakat içinde kendisini bir yabancı olarak gördüğü bu çevre, o toplumsal yasayı tanımıyordu bile.

XIV

Puslu bir ağustos sabahıydı. Güneşin ilk ışıklarının saldırısına uğrayan yoğun gece pusu ayrışıp dağılıyor, kuytulara çekilip gizleniyordu. Güneş, pustan ötürü tuhaf bir dinginlik ve duygulu bir hale bürünmüştü. Yüzündeki anlam dolayısıyla erkeksi bir isim istiyor gibiydi. Bu görünüm, ortalığın tenhalığıyla birleşince insana güneşe tapılan kadim çağları hatırlatıyordu. İnsan gökyüzünün altında bundan daha akla yakın bir dinin var olmadığına inanabilirdi. Zira ilginç şeylerle dolu bir evrene, bir delikanlının kuvvet ve dikkatiyle bakan sarı saçlı, güler yüzlü, tatlı bakışlı erişilmez bir yaratıktı güneş.

Işığı panjurlardan içeriye süzüldü, dolapların, masaların ve diğer eşyaların üzerine kor gibi kıpkırmızı şeritler fırlatarak henüz kalkmamış hasatçıları uyandırdı.

Fakat o sabah, tüm kırmızılar içinde en parlak olanı Marlott yakınındaki sarı mısır tarlasında yükselen iki boyalı tahtaydı. Bun-

lar diğer iki tahtayla birlikte, bugün çalışmaya hazır olsun diye önceki gün tarlaya getirilen biçerdöverin malta haçını meydana getiriyorlardı. Güneşin altında daha bir parlıyor, kor gibi için için yanıyor gibi duruyorlardı.

Tarla çoktan açılmıştı; yani atlarla makinenin ilk geçişi için ekinler elle biçilerek bir metre kadar genişlikte çepeçevre bir yol hazırlanmıştı.

Derken tam da doğu çitinin tepesindeki gölgeler batı çitinin ortasına düştüğünde, orta yerine çarptığı saatte biri erkekler, diğeri kadınlardan oluşan iki grup dar yolda göründü. Ayakları hâlâ loşluğun içinde olduğu halde, başları güneş ışıklarının keyfini çıkarıyordu. En yakındaki tarla kapısının yanlarındaki iki taştan direk arasına girerek dar yolda kayboldular. O anda, tarlanın içinden çekirge çiftleşmesini andıran garip bir tıkırtı duyuldu, biçerdöver çalışmaya başlamıştı, az sonra da üç atla beraber göründü. Makineyi çeken atlardan birinin üstünde biri vardı, makinenin sürücü yerinde de biri oturuyordu, mekanik kolları ağır ağır dönerek tümseği aşıp gözden kayboldu. Daha bir dakika geçmeden aynı hızı koruyarak tarlanın diğer yanından çıkarken, önce öndeki atın alnında parıldayan pirinç yıldız, sonra kırmızı boyalı tahtalar, sonra da biçerdöverin kendisi göze çarptı. Her geçişinde tarlayı çeviren biçilmiş dar ekin yolu biraz daha genişliyor, biçilmemiş ekinlerin kapladığı alan giderek azalıyordu. Yılanlar, tavşanlar, tarlafareleri, sıçanlar kaçışıp biçilmemiş ekinlerin içine, sığınaklarının güvensizliğinden bihaber olarak saklanıyorlardı. Gizlendikleri yer dehşet verici bir şekilde hızla küçülürken, son birkaç metrelik ekin de hiç duraksamayan makinenin dişleri altına düşünceye ve en sonunda

da hasatçıların taşları ve sopalarıyla öldürülünceye kadar dost düşman demeden birbirlerine iyice sokuldular.

Ardından biçerdöver her biri tam bir demet meydana getirecek kümeler halinde bıraktı ekinleri. Makinenin işi bitince, gerideki bekleşen işçiler bu kümelenmiş ekinleri demetlemeye giriştiler. Çoğunlukla kadınlardan oluşuyorlardı ancak aralarında pantolonlarının askısını bellerine tutturmuş erkekler de vardı. Öyle ki, pantolonun arkasındaki askı düğmeleri, güneş vurdukça bellerinin tam ortasında ışıldayan bir çift göz gibi parlıyordu.

Ancak diğer cins onlardan çok daha ilgi çekiciydi, ne de olsa dış dünyanın bir parçası haline geldiklerinde ve sıradan zamanlardaki gibi sadece bir nesne olmadıklarında, kadınlar kendilerine has bir cazibe kazanıyorlardı. Erkekler önemli olsa da, kadınlar tarlanın bir parçasıydı. Bir şekilde sınırlarını kaybediyor, çevrenin özünü iyice özümsüyor ve onun tarafından özümseniyorlardı.

Kadınlar ya da daha ziyade genç kızlar, güneşten korunmak için geniş, pamuklu şapkalar giymişler, ekinler yaralamasın diye ellerine eldivenler takmışlardı. Kimi pembe bir hırka, kimi bej rengi dar kollu bir giysi, bir başkası da biçerdöver kadar kırmızı renkte bir eteklik giymişti. Daha yaşlıları ise, kahverengi kaba giysiler ya da tulumlar içindeydi. Tarlada çalışan kadınlar geleneksel olarak böyle giyinse de, genç kızlar bu kılığı hiç beğenmiyordu.

O sabah gözler, içlerindeki en kıvrak ve güzel vücuda sahip olan pembe ceketli kıza dönüyordu. Ama şapkasını kaşlarının üstüne o kadar çekmişti ki yüzünün hiçbir yeri görünmüyordu. Ancak başlığının altından koyu kahverengi bir iki bukle düşmüştü. Diğer kadınlar sık sık dönüp çevrelerine bakınırken, onun dikkat

çekmesinin nedeni belki de dikkat çekmeye çalışmamasından kaynaklanıyordu.

Genç kızın ekinleri bağlaması bir saat düzgünlüğüyle devam edip gidiyordu. Son bağlanan demetten bir avuç dolusu başak çekip alıyor, uçlarını düzeltmek için üzerlerine sol eliyle vuruyordu. Sonra eğilerek öne doğru ilerliyor, ekinleri iki eliyle dizlerine doğru çekiyor, eldivenli sol elini yığının altından geçirerek öteki yanda sağ eliyle buluşturuyordu. Demetlere bir âşığın kucaklayışı gibi sarılıyordu. İpin iki ucunu yan yana getiriyor, bağlarken demetin üstüne dizlerini bastırıyordu. Hafif meltemle havalanan eteğini hemen eliyle indiriyordu. Giysisinin yeniyle güderi eldiveninin arasından kolunun küçük bir parçası görünüyordu. Gün ilerledikçe kolunun dişice pürüzsüzlüğü ekinlerin sebep olduğu çiziklerle kanla bozuluyordu. Bazen dinlenmek ve önlüğünü düzeltmek için doğruluyordu; o zaman kişi, koyu kara gözlü, üzerine düşen her şeye yalvarırcasına sarılıyormuş gibi görünen uzun gür bukleli genç bir kadının oval yüzünü görebiliyordu. Yanaklar daha solgun, dişler daha pürüzsüz, kırmızı dudakları bir köylü kızında olabileceğinden çok daha inceydi.

Bu, bir parça değişmiş olan Tess Durbeyfield, öteki adıyla d'Urberville'di hem eski Tess'ti, hem de değildi. Hayatının şimdiki evresinde bu bildiği, alışık olduğu yerlerde artık bir yabancı gibi yaşıyordu. Tarımın en hareketli mevsimiydi. Tess uzun süre eve kapandıktan sonra evde yapabileceği hiçbir şey olmadığını görünce bu süreyi tarlalarda çalışarak değerlendirmek istemişti.

Diğer kadınların davranışları da aslında az çok Tess'inkiyle tüm topluluk her demetin tamamlanışında, kadril dansı oyuncuları

gibi yan yana geliyor, her biri demetini on ya da bir düzinelik yığınlar meydana gelinceye kadar ötekilerinin üstüne bırakıyordu.

Kahvaltı için gittiler, sonra yine geldiler. Çalışma eskisi gibi devam etti. Tess'i gözetleyen biri, saat on bire yaklaştıkça bakışlarının tepenin yamacına doğru düşünceli düşünceli kaydığını görebilirdi. Tam saat on bire doğru, yaşları altı ila on dört arasında değişen bir grup çocuğun başı tepenin üzerinden göründü. Tess'in yüzü hafifçe canlandı ancak çalışmaya ara vermedi.

Gelenlerin en büyüğü, ucuna ekin saplarının yapıştığı bir şala sarınmış bir kızdı. Kucağında ilk bakışta oyuncak bebeği andıran bir şey vardı; oysa oyuncak değil, uzun elbiseler giydirilmiş gerçek bir bebekti bu. Bir başka çocuk da öğle yemeğini taşıyordu. Hasatçılar işi bıraktı. Kumanyalarını alıp demet yığınlarından birinin dibine otururak yemeye koyuldular. Derken erkekler de geldi. Bir testiyi uzatıyor, bir bardağı elden ele geçiriyorlardı.

Tess Durbeyfield işini en son bırakanlar arasındaydı. Yığının en ucuna oturdu. Yüzünü arkadaşlarından öteki yana doğru çevirdi. Tavşan postundan başlık giymiş, kemerine mendil dolamış bir delikanlı koşup ona içmesi için bir bardak bira uzattı ancak Tess ikramını geri çevirdi. Sofra bezi yayılır yayılmaz Tess çocukların en büyüğünü, yani kendi kız kardeşini yanına çağırıp, bebeği onun kucağından aldı. Küçük kız, bu yükten kurtulduğuna memnun, hemen koşarak az ileride oynayan öbür çocuklara katıldı. Tess, sessizce ancak cesaretle, utana sıkıla da olsa entarisinin göğsünü açtı ve bebeği emzirmeye başladı.

Yakınında oturan erkekler saygıyla başlarını öbür yana çevirdi, kimi sigarasını içiyor, kimi de çoktan boşalmış olan testiye

dalgın dalgın vuruyordu. Tess hariç diğer bütün kadınlar bozulmuş saçlarını düzeltip topladı ve hararetli bir sohbete daldılar.

Bebeğin karnı doyunca genç anne onu kucağına dimdik oturttu. Uzaklara bakarak, hoşnutsuzluğa benzeyen üzüntülü bir ilgisizlikle dizlerinin üstünde hoplattı. Sonra aniden bebeği onu hiç bırakmak istemiyormuş gibi deli gibi öpmeye başladı. Çocuk, derin bir sevgi ile nefretin birbirine karıştığı böyle garip bir saldırı karşısında ağlamaya başladı.

"Ondan nefret ediyormuş gibi davransa da, ikisinin de kilise mezarlığını boylamasının daha iyi olacağını söylese de aslında ona çok düşkün," dedi kırmızı eteklikli kadın.

"Yakında bırakır böyle söylemeyi, alışır, insan nelere alışmıyor ki," dedi tulumlu kadınlardan biri.

"Aslında sıradan bir baştan çıkarma olayı değil bu bence. Bizimkiler bir gece avlakta ağlayan bir kadın sesi işitmişler, hemen o anda oraya gitselerdi suçüstü yakalayacaklardı oysa."

"Böyle bir şeyin onca kişinin içinde Tess'in başına gelmesi çok acı. Zaten hep güzeller çeker! Çirkinler kiliseler gibi güvendedir," dedi içlerinden biri ve aralarındaki çirkince bir kadına dönüp seslendi. "Değil mi, Jenny?"

Gerçekten de Tess'in durumu içler acısıydı. Dipsiz gözbebeklerini çevreleyen irisinde renk üstüne renk, gölge üstüne gölge taşıyan, ne mavi, ne kurşuni, ne de menekşe rengi olan, daha çok bütün bu ve daha yüzlerce rengin karışımından meydana gelen iri, sevgi dolu gözleri ve o güzel çiçek gibi ağzıyla Tess'e kim baksa aynı şeyi hissederdi, düşmanı bile olsa.

Kendisini bile şaşırtan bir kararla, toyluğunun beslediği piş-

manlığın ve kederin kalbine eziyet ettiği uzun aylardan sonra sonunda sağduyuyla aydınlanmış, ilk defa tarlalara gelmişti. Yeniden yararlı olmak istemişti... Ne pahasına olursa olsun özgürlüğü yeniden tadacak, geçmişi ardında bırakacaktı... Sonucu ne olursa olsun zaman her şeyin üstünü örtecekti. Birkaç yıl sonra zaman unutturacaktı her şeyi, sanki hiç olmamışçasına. Bu arada ağaçlar her zamanki gibi yemyeşil, kuşlar ötüşüyor, güneş pırıl pırıl parlıyordu. Bildik çevre ne onun derdiyle kararmış, ne de acısıyla hastalanmıştı.

Istırabının kuruntuyla beslendiğini artık anlamıştı. O, kendinden başka hiç kimse için bir varlık, bir tecrübe, kuvvetli bir duygu, duyulardan meydana gelmiş bir yapı değildi. Bütün insanoğlu için gelip geçici bir düşünceydi. Gece gündüz kendini harap etmesi, insanların gözünde "kendini mutsuz ettiği" anlamına geliyordu. Oysa neşeli olmaya, tüm kaygıları atmaya, gündüzden, çiçeklerden ve bebeğinden zevk almaya çalışsa "en doğrusunu yaptığını" düşüneceklerdi.

Peki ıssız bir adada olsa, başına gelen bu şey yüzünden böyle perişan eder miydi kendisini? Etmezdi elbette. Durumu soğukkanlılıkla daha kolay kabullenecek ve her şeyden zevk almaya bakacaktı. Onun ıstırabının kaynağı toplumsal düşüncelerdi. Doğal duygular değildi.

Ne düşünürse düşünsün, o sırada tarlada çalışacak işçilere çok ihtiyaç duyulduğu için Tess sonunda kalkıp eskisi gibi giyinmiş ve evinden çıkmıştı. İşte bu yüzden başını onurla dimdik tutmuş, çocuk kollarında olduğu zamanlarda bile insanların yüzüne dirayetle bakmayı becermişti.

Erkek hasatçılar ekin yığınının üstünden esneyip gerinerek sigaralarını söndürdüler. Karnını doyuran atlar yeniden kızıl makineye bağlandı. Yemeğini çabucak yiyen Tess, kız kardeşine gelip çocuğu almasını işaret etti. Giysisinin düğmelerini ilikleyip güderi eldivenlerini giydi ve yeniden bağlama işine yeniden koyuldu.

Öğleden sonra ve akşamüzeri de işler aynı şekilde devam etti. Karanlık çökünceye dek Tess de hasatçılarla beraber çalıştı. Sonra yük arabalarının en büyüğüne binerek doğuda yükselmiş olan, yüzü kurtların yemiş olduğu bir Toskana azizinin altın varaktan halesine benzeyen kocaman parlak ayın eşliğinde evlerine döndüler. Tess'in arkadaşları şarkılar söyledi. Kadınlar yol boyunca şarkı söyleyip Tess'e de cana yakın görünmek için ellerinden geleni yaptılar. Yeniden aralarına katılmasından ne kadar mutlu olduklarını dile getirdiler sık sık, fakat ormana evlenmeye gidip de gittiği gibi dönmeyen bir genç kızı anlatan manalı bir şarkı söylemekten de geri durmadılar. Hayat, olaylar arasındaki dengeyi sağlayan türlü avuntularla doludur. Tess'i bir toplum dersine dönüştüren şey, aynı zamanda onu kasabanın en ilgi çekici insanı yapmıştı. Çok geçmeden rençper kadınların sıcak ilgisi Tess'i düşüncelerinden uzaklaştırdı ve neşesi az çok yerine geldi.

Artık toplumsal hüzünden kurtulmaya başlıyordu. Ne var ki eve vardığında yepyeni bir üzüntü –hiçbir toplumsal yasa tanımayan, doğal bir felaket– bekliyordu onu. Bebeğin öğleden beri hasta olduğunu öğrendi. O kadar cılız ve hassas bir yapısı vardı ki her şey olağandı. Yine de bu durum Tess için çok sarsıcı olmuştu. Bebeği dünyaya getirmesiyle sonuçlanan suçunu unutarak içinden gelen çocuğun hayatını koruyarak bu toplumsal günahı sürdür-

mekti. Yine de tensel zevkin küçük mahkûmunun, annenin tahmininden çok daha erken kurtulacağı belliydi. Birden bebeğin vaftiz edilmediğini hatırladı. O anda duyduğu ıstırap, çocuğun ölümünden duyduğu acıyı bile bastıracak kadar korkunçtu. İşlediği günah yüzünden cehennem ateşinde yanması gerekiyorsa yanmaya hazırdı. Bütün kasaba kızları gibi o da İncil'e sıkı sıkıya bağlıydı. Kutsal Kitap'ta geçen Ohola ile Oholiva'nın hikâyesini ve bu hikâyeden alması gereken dersi çok iyi bilirdi. Fakat Kutsal Kitap'taki olayları benzer bir olay kendi çocuğunun başına geldiğinde durum hayli değişmişti. Yavrusu, biricik oğlu ölüyor, hiçbir kurtuluş umudu da görünmüyordu.

Neredeyse yatma vaktiydi. Tess yine de babasına koşup bir papaz getirip getiremeyeceğini sordu. Ne var ki Rolliver Hanı'ndaki haftalık içki âleminden henüz dönmüş olan babasının ailesinin tarihsel asaletine olan duyguları depreşmiş, Tess'in bu asalete sürdüğü lekeye olan hassasiyeti fazlasıyla artmıştı. Bu yüzden günahın silinmesi gerektiğini düşünerek bir papaza böyle bir ricada bulunamayacağını söyleyerek kapıyı kilitleyip anahtarı cebine attı.

Ev halkı odalarına çekildi. Umutsuzluğu büsbütün artan Tess de yatağına girdi. Gece yarısına doğru bebeğin durumunun daha da kötüye gittiğini gördü. Bebeği ölüyordu. Sessizce, acı çekmeden... Ama ölüyordu işte!

Tess acısından yatağın üzerinde sallanmaya başladı. Saat sabahın birini vurdu, hayalin sezdirmeden mantığı aştığı; en uğursuz ve korkunç olasılıkların sapasağlam gerçekler gibi göründüğü vakti. Tess çifte suçundan ötürü bebeğin cehennemin en alt katına gönderileceğini düşündü. Hem gayrimeşruydu, hem de vaftiz edil-

memişti. Baş iblisin üç boynuzlu çatalıyla onu dürtüşü canlandı gözlerinde. Çocukluğunda öğrendiklerinin yardımıyla manzaraya daha birçok tuhaf işkence, acı verici ayrıntılar ekledi. Hayal gücünü etkileyen uykudaki evin sessizliği ve bu korkunç tablo yüzünden yaşadığı dehşetle geceliği terden sırılsıklam oldu, yüreğinin her atışıyla yatağı sarsılmaya başladı.

Bebek gittikçe daha zor nefes alıyor, annenin gerginliği giderek artıyordu. Yavruyu öpücüklere boğmak faydasızdı, artık yatağın içinde oturamaz olduğundan bir o yana bir yana odada dolaşmaya başladı.

"Ah, merhametli Tanrım, acı ona! Zavallı bebeğime merhamet et!" diye haykırdı. "Bana öfkelen, beni cezalandır ama yavruma acı!"

Uzun süre dualar mırıldandı durdu. Sonra aniden doğruldu.

"Belki onu kurtarabilirim! Belki babam fark etmez!"

O kadar heyecanlanmıştı ki çehresini saran sıkıntı dağılıp aydınlanır gibi oldu.

Bir mum yaktı. Aynı odada yatan erkek ve kız kardeşlerini uyandırdı. Sonra bir leğenin içine su koyup kardeşlerini, parmakları dikey olacak biçimde ellerini yan yana getirerek çevresine diz çöktürttü. Çocuklar uyku sersemi ve ablalarının davranışı karşısında ürkmüş halde beklerken, kendisi de çocuk olan Tess, bebeğini yataktan aldı. Tess'in hâlâ olgunlaşmadığı, ona bir isim verebilecek yeterlilikte olmamasından belliydi. Tess kolunda çocukla leğenin başında dimdik durdu, kız kardeşi ise, dua kitabını kilisedeki yardımcının papazın önünde tuttuğu gibi tuttu. Böylece Tess çocuğu vaftiz etme işine girişti.

Beyaz geceliğinin içinde olduğundan daha uzun boylu ve heybetli görünüyordu. Yumuşak mum ışıkları yüzündeki güneş lekelerini, bileklerindeki ekin çiziklerini ve gözlerinin yorgunluğu gizliyor, üzerinde değiştirici bir etki yaparak ona kusursuz bir güzellik katıyordu. Çevresinde diz çökmüş olan küçükler ise gözlerini kırpıştırarak kuşku dolu bir hayretle Tess'in hazırlıklarını izliyorlardı.

"Onu gerçekten vaftiz edecek misin, Tess?" dedi içlerinden en heyecanlısı.

Ciddi bir tavırla olumlu yanıt verdi küçük anne. Bunun üzerine tekrar sordu çocuk.

"Adı ne olacak?"

Tess bunu hiç düşünmemişti. Ama hazırlıklarına devam ederken aklına Tekvin'deki bir cümle geldi. Bundan esinlenerek bir isim buldu.

"Sorrow, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına seni Sorrow ismiyle vaftiz ediyorum!"

Suyu serpiştirdi. Bir sessizlik oldu.

"Şimdi, 'Amin' deyin!"

"Amin!" dedi çocuklar bir ağızdan incecik sesleriyle.

Tess devam etti:

"Bu çocuğu kabul ediyor ve... onu kutsal haç işaretiyle işaretliyorum!"

Bu sırada Tess elini leğenin içine batırdı. Çocuğun üzerinde onun günahla, evrenle ve şeytanla olan erkekçe mücadelesini ve yaşantısının sonuna kadar Tanrı'ya sadık bir kul olduğunu anlatan sözcükleri söyleyerek kocaman bir haç işareti yaptı. Daha sonra

başka dualarla devam etti. Çocuklar ablalarının söylediklerini tiz sesleriyle tekrarlıyordu. Sonunda sesler yükseldi. Sessizliğin içine yeniden hep bir ağızdan, "Amin!" diye bağırdılar.

Ardından Tess onu tanıyanların asla unutamayacağı, kalbini konuşmasına verdiği zamanlardaki ahenkli sesiyle şükran duasını okudu. Bu ayinin geçerliliği üzerine duyduğu iman sanki ilahileşmişti. Yücelik yüzüne ışıl ışıl bir parlaklık vermişti. Çocuklar ona gittikçe artan bir saygıyla bakıyorlardı. Artık soru sorma istekleri kalmamıştı. Tess şimdi onlara ablaları gibi değil, kocaman, çok yüksek, aynı zamanda korkunç bir varlık gibi görünüyordu. Ablalarına hiç benzemeyen ilahi bir kişi haline gelmişti.

Bahtsız Sorrow'un günaha, dünyaya, şeytana karşı mücadelesi, kısıtlı bir parlaklıkta olmaya mahkûmdu. Dünyaya nasıl geldiği düşünülecek olursa, böylesi kendisi için daha iyiydi belki. Sabahın maviliğinde, bu zayıf ve çelimsiz asker, bu kul, o anda son nefesini verdi. Çocuklar uyanıp da onun öldüğünü anlayınca içli içli ağladılar. Başka bir güzel bebek alması için ablalarına yalvardılar.

Tess'in vaftiz esnasındaki soğukkanlılığı, çocuğunu kaybettikten sonra da devam etti. Gün aydınlandığında çocuğunun ruhu için duyduğu endişenin gereğinden biraz fazla olduğunu fark etti. Yerinde olsun veya olmasın, Tanrı bu yakınlaşma davranışını kabullenmediği takdirde yolsuzluklarla, haksızlıklarla kaybolmuş bir cennetin ne kendisi ne de çocuğu için bir değeri olmadığını düşünerek huzursuzluk duymaktan vazgeçti.

İşte Sorrow, bu istenmeyen çocuk, toplum yasasına saygı göstermeyen o utanmaz, doğanın usulsüz armağanı böylece göçüp

gitti. Bu küçücük varlık için zaman, yılları ve asırları bilmeden birkaç günle sınırlı kalmıştı. O küçücük bebek için bu kulübe bütün bir evren, o haftanın havası iklim, bebeklik devresi koca bir yaşam, güdüsü ise insan bilgisini emmekti.

Din üzerine uzun uzun düşünen Tess, çocuk için Hıristiyan geleneklerine uygun bir cenaze töreninin yeterli olup olmayacağını düşündü. Bunu ona papazdan başka hiç kimse söyleyemezdi, papaz ise köye yeni atanmıştı. Tess'i hiç tanımıyordu.

Genç anne karanlık çöktükten sonra papazın evine gitti ancak kapıda kalakaldı. İçeri girme cesaretini gösteremeden geri döndü. O ara eve dönmekte olan papazla karşılaşmasaydı bu işten vazgeçecekti.

"Size bir şey sormak istiyorum, efendim," diyerek çocuğunun hastalığı ve ölümüyle ortaya çıkan meseleyi anlattı.

"Öğrenmek istediğim, efendim," dedi ciddiyetle, "bebeğimi siz vaftiz etmişsiniz gibi olup olmadığıdır?"

Papaz nasihatlerinin çoğu kere kötüye kullanıldığını çok iyi bildiğinden, "Hayır, olmaz," demek niyetindeydi. Lakin karşısındaki kızın ağırbaşlılığı ve sesindeki sevgi onun soylu duygularını derinden etkiledi. Daha çok yöntemsel olan inancını, eylemsel kuşkuculukla bağdaştırmak için harcadığı on yıllık çabadan sonra hâlâ içinde kalan hislere dokundu. Bocaladı. İnsanlık ile kilise yüreğinde çarpışmaktaydı sanki. Zafer insanlığın oldu.

"Aziz evladım," dedi papaz. "Olur elbette."

"O halde çocuğumu Hıristiyan öğretisine uygun biçimde gömer misiniz?" diye atıldı Tess bunun üzerine.

Papaz kapana kısılmıştı, çünkü çocuğun hastalığını işitir işit-

mez vicdanını dinleyerek dini töreni yerine getirmek için önceki akşam karanlıkta onların evine gitmiş, ancak eve alınmamıştı. Töreni Tess'in değil de babasının istemediğini bilmiyordu.

"Bak... o başka işte."

"Başka mı? Niçin, efendim?" diye sordu Tess heyecanla.

"Bu durum yalnızca ikimizi ilgilendirseydi, istediğinizi hemen yerine getirirdim evladım. Ancak yapamam. Birtakım nedenlerden dolayı yapmamam gerek!"

"Bir kerecik yapın, ne olur efendim."

"Yapmasam daha iyi evladım."

"Ne olur efendim!" Tess konuşurken papazın ellerine sarılmıştı. Ancak papaz kabul etmedi.

"O halde sizi sevmiyorum," dedi Tess, bir anda sinirlenerek. "Kilisenize asla gelmeyeceğim!"

"Bu kadar düşüncesizce konuşmamalısın kızım!"

"Belki de... siz gömmeseniz de olur... değil mi? Fark eder mi? Yalvarırım bir azizin bir günahkârla konuştuğu gibi değil de, olduğunuz gibi konuşun benimle, çok çaresizim!"

"Peki, olur."

Böylece bebek çam tahtasından küçük bir kutu içinde, eski bir kadın şalının altına gizlenerek o gece kiliseye taşındı ve Tan'nın vaftiz edilmemiş bebekler, dile düşmüş ayyaşlar, canına kıyanlar ve lanetliler için ayırdığı, ısırgan otlarının yetişmesine izin verildiği o yoksul köşeye, mezarcıya bir şiling ve bir parça içki verilerek gömüldü. Tess çevrenin uğursuzluğuna karşın iki çıta ve bir tel parçasıyla kahramanca bir haç yaptı. Bunu çiçeklerle bağladı, içeriye kimseye görünmeden girebildiği bir akşam ise haçı

mezarın başına dikti. Ayakucuna da solmasınlar diye su dolu bir teneke kutu içinde aynı çiçeklerden bir demet bıraktı. Dikkatli biri tenekeye bakar bakmaz üstündeki "Keelwell Reçelleri" sözcüklerini görürdü, ancak görse ne çıkardı? Evlat sevgisiyle dolu gözler, daha yüksek şeylerin hayaline daldığından o yazıyı fark etmezdi bile.

XV

Roger Ascham, "Tecrübe sayesinde, dolaşa dolaşa kestirme bir yol buluruz," der. Çok dolaşmak ise bizi çoğunlukla daha uzun bir yolculuğa çıkmaktan alıkoyar, o halde tecrübelerimizin bize ne gibi bir faydası vardır? Tess Durbeyfield'ın edindiği tecrübe de böyle alıkoyucu türdendi. Nihayet ne yapacağını öğrenmişti, ancak artık bunu kim kabullenirdi? Aslında d'Urberville'lerin malikânesine giderken bildiği atasözlerinin ve dinsel öğretilerin rehberliğinde davranmış olsaydı, kuşkusuz bunlar başına gelmeyecekti. Ne var ki başka türlü davranmak ne Tess'in, ne de bir başkasının elinden gelirdi. Zira insan denen yaratık, ancak işine geldiği sürece bu altın düşüncelerin gerçeğini kavrar. Aziz Agustin gibi Tess de ya da daha niceleri de Tanrı'ya acı bir alayla şöyle seslenselerdi yeriydi.

"İzin verdiğinden çok daha iyi bir yol öğütlüyorsun bize!"

Tess kış ayları boyunca babasının evinde, künnes hayvanlarının tüylerini yolarak, hindilere, kazlara bakarak yahut Alec d'Ur-

berville'in kendisine verdiği ve tiksindiği o süslü elbiseleri bozup kardeşlerine giysiler dikerek geçirdi vaktini. Alec d'Urberville'den yardım istemek aklının ucundan bile geçmiyordu. Ancak çok çalışması gerektiği zamanlarda, sıklıkla başını ellerine dayayıp düşüncelere dalıyordu.

Yıl gelip geçerken o tarihleri kaydediyordu. Ormanda o baştan çıkarıldığı trajik gece, bebeğin doğum ve ölüm tarihleri, kendi doğum günü, onun da payı olan olaylarla belirginleşen her gün... Bir gün aynaya bakarken, kendisi için bunlardan çok daha önemli bir tarih olduğunu düşündü. Güzelliğinin kaybolacağı kendi ölüm tarihiydi bu. Yılın diğer günleri arasında sinsice yatan, her yıl geçerken, hiç ses etmeden, belirti vermeden kendini gizleyen gün... Ne zaman ölecekti? Her yıl bu tarih gelip geçtikçe, neden o günün ölüm günü olacağını sezinleyerek ürpermiyordu. O günü görüp de göçtükten sonra yakınları her yıldönümünde, "Zavallı Tess Durbeyfield'ın öldüğü gün bugün," diyeceklerdi iç çekerek. Ancak bu hatıra akıllarına olağanüstü hiçbir şey getirmeyecekti. Zaman içinde son durağı olması kararlaştırılan o günün ayda, haftada, mevsimde ya da yıldaki yerini bilmiyordu.

Tess birden sade bir köylü kızı olmaktan çıkıp anlaşılması güç bir kadına dönüştü. Yüzünde olgun çizgiler belirdi. Zaman içinde sesine acıklı bir hava hâkim oldu. Nefes kesici bir güzelliği vardı. Ruhu, acı tecrübeler geçirmiş bir kadının ruhuydu artık.

Son zamanlarda toplumdan o denli uzak durmuştu ki, Marlott kasabasında zaten herkesçe bilinmeyen hikâyesi neredeyse büsbütün unutulup gidecekti. Oysa ailesinin zengin d'Urberville'lerle akrabalık, hatta daha yakın bir birleşme umarak giriştikleri teşeb-

büsün yıkılışına tanık olan bir yerde asla huzura kavuşamayacağını anlamıştı. Hiç değilse kendisi unutana kadar Marlott'ta ona rahat yoktu. Buna rağmen içindeki umudun nabzını hâlâ duyabiliyordu. Anılardan uzak, ırak bir köşede belki hâlâ mutlu olabilirdi. Geçmişten ve geçmişe ait her şeyden kaçmak geçmişi yok etmek, silmek demekti, ancak bunu yalnızca oradan giderek başarabilirdi.

Bir kere kaybedince ebediyen kaybetmiş mi oluyordu gerçekten? Aslında geçmişi örtebilse bunun yanlış olduğunu da kanıtlayabilecekti. Yenilenme yeteneği elbette yalnızca bakirelikten esirgenmemişti.

Ne var ki Tess yeniden evden ayrılma fırsatı yakalamak için uzun bir zaman beklemek zorunda kaldı. Bahar geldi, tomurcuklar öyle hızlı filizleniyordu ki neredeyse işitilebiliyordu. Tıpkı vahşi hayvanlar gibi Tess de doğanın bu uyanışı karşısında canlandı. Evden ayrılma isteği büsbütün güçlendi. Sonunda mayıs ayının başlarında annesinin eski bir arkadaşından bir mektup aldı. Aslında kadını hiç görmemişti, yine de mektup yazarak ondan kendisine uygun bir iş bulmasını rica etmişti. Güneyde, hayli uzak bir mandırada sütçü bir kız arıyordu. Mandıranın sahibi yaz boyunca Tess'i işe almaya hazırdı.

Mandıra aslında Tess'in gitmek istediği kadar uzak değildi, ancak yine de geçmişinden uzaklaşmasına yetecekti çünkü kendi köyünde ünlü olan hikâyesi o bölgeye kadar ulaşamamıştı. Belli bölgelerde sınırlı yaşamlar sürenler için miller, coğrafi uzaklıklar, mahalleler ve kentler; eyaletlere ve krallıklara denkti.

Tess için hiç değilse bir şey açıktı; yeni yaşamının düşlerinde de, gerçeklerinde de d'Urberville hayali planlarına yer olmaya-

caktı. Artık sütçü kız Tess olacaktı. Başka bir şey değil. Annesi bile, bu konuyla ilgili tek kelime konuşmadıkları halde Tess'in düşüncelerini biliyor ve artık şövalye atalar bahsini hiç açmıyordu.

İnsanoğlunun karakteri aslında çelişkili kararsızlıklarla doludur. zira Tess'e de yeni işinin ilginç gelmesinin nedenlerinden biri de mandıranın olduğu bölgenin atalarının memleketine yakın olmasıydı (çünkü annesi aslında iliklerine kadar Blakemore olsa da onlar buralı değildi). Talbothays olarak bilinen bu mandıra aslında d'Urberville'lerin eski malikânelerinin de, büyükannelerinin ve onların güçlü kocalarının kemerli mezarlıklarının da yakınındaydı. İşte tüm bu bu mezarları görebilecek, yalnızca d'Urberville'in Babil gibi çöküşünü değil, o soydan gelen gösterişsiz birinin de sessiz sedasız göçüp gidebileceğini onaylayacaktı. Bu topraklar ona şans getirecekti. İlginç bir şeyler olabileceğini hissediyordu. Gideceğini öğrendiğinden beri, özsuyun körpe bir fidanın dallarında gezinmesi gibi, onun ruhunda da bir kıpırdanma, bir canlanma olmuştu. Geçici olarak bastırıldıktan sonra yeniden dalgalanıp kabaran, beraberinde umut ve kendine has, önüne geçilmez bir hoşnutluk getiren, henüz harcanmamış gençlikti bu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİRİLİŞ

XVI

Trantridge'den dönüşünden sonra, sakin geçen o iyileştirici bir iki yılın ardından, kekik kokulu, kuşların yumurtadan çıktığı bir mayıs sabahı Tess ikinci kez evinden ayrıldı.

Sandığını daha sonra arkasından yollanacak şekilde hazırladıktan sonra kiralık bir arabayla yola çıktı. İlk macerasında gittiği yolun aksi yönüne gidiyordu bu defa. Bir yanı uzaklaşmak için can atarken, daha ilk tepenin kıvrımında dönüp pişmanlıkla Marlott'a ve baba evine baktı.

Orada, Tess'in varlığından ve tebessümünden yoksun olsalar da, gündelik yaşamlarına eskisi gibi devam edeceklerdi. İlk birkaç gün sonra çocuklar ablalarının gidişiyle açılan boşluğu duymadan kendilerini oyunlarına vereceklerdi. Tess zaten bu ayrılığın kardeşleri için çok iyi olduğunu düşünüyordu. Çünkü evde bu haliyle onlara pek yararlı olamamakla kalmayıp, üstüne kötü örnek teşkil edecekti.

Stourcastle'ı geçtikten sonra, bölgeyi çepeçevre saran demiryolu bu iç kesimlerden geçmediğinden, güneybatı yönüne giden posta arabasını bekleyeceği bir kavşakta durdu. Beklerken onunla hemen hemen aynı yöne giden bir köylü yük arabasıyla çıkageldi ve yabancı olmasına karşın Tess'i arabasına almak için yanında yer gösterdi. Köylünün bu nazik teklifinin yalnızca görünüşüne duyduğu hayranlıktan ileri geldiğini anlamamış gibi görünerek kabul etti. Weatherbury'ye kadar çiftçiyle gitti. Oraya vardıktan sonra yolun geri kalan kısmını Casterbridge yönünden gelen posta arabasıyla gitmektense yürüyebilirdi de.

Bu uzun yolculuktan sonra, Weatherbury'de çiftçinin önerdiği bir handa hafif bir öğle yemeği yedi. Sonra da sepetini alıp son durağı olan mandıraya doğru yürümeye başladı.

Daha önce bu bölgeye hiç gelmemiş olmasına karşın kendini buraya yakın hissediyordu. Sol tarafta gözüne koyu renkli karartılar çarptı. Buranın, kilisesinde atalarının, tamamen faydasız atalarının kemiklerinin gömülü olduğu Kingsbere'i kuşatan ağaçlar olduğunu öğrendi. Tahmininde yanılmamıştı.

Artık atalarına hayran değildi. Hatta başına açtıkları yüzünden onlardan nefret etme noktasına gelmişti. Zaten onca zenginlik ve soyluluktan ailesinin eline kala kala bir mühürle bir kaşık kalmıştı. *Hem bende annemden de babamdan da birçok şey var*, dedi kendi kendine. "Mesela bütün güzelliğim basit bir sütçü kadın olan annemden geliyor."

Bilmediğinden yanlış dönemeçlere sapmıştı; iki saat kadar süren yorucu yolculuğun sonunda Egdon'ı aşıp, aşağısında Var ile Froom nehirlerinin suyuyla sulandığından bol bol süt ve tereyağı

nın üretildiği büyük mandıralar vadisinin alabildiğine uzandığı yüksek bir tepeye ulaştı.

Aslında, felaketle sonuçlanan Trantridge'deki misafirliği sayılmazsa, burası şimdiye kadar bildiği tek yer olan küçük mandıralar vadisi Blakemore'dan oldukça farklıydı. Burada her şey daha büyük ölçekliydi. Çitler Blakemore'dakilerin beş katı uzunluğundaydı, çiftlikler daha genişti ve çok daha fazla sığır sürüsü vardı. Gözlerinin önünde doğudan ta batıya uzanan on binlerce inek, bir bakışta görebileceğinden çok daha fazlaydı. Yemyeşil otlak, Van Alsloot veya Sallaert'in tabloları gibi hayvanlarla benek benekti. İneklerin kızıl ve küllü renkleri akşam güneşini emiyor, uzaklığa karşın bunları dikkat çekecek parlak ışınlar halinde yansıtıyorlardı.

Belki kuşbakışı manzara, belki de iyi bildiği diğer manzaradan daha güzel değildi, ancak ferahlatıcıydı. Rakip vadinin koyu mavi atmosferinden, ağır toprağından, güzelim kokusundan yoksundu; ancak havası tertemizdi, hafifti, sağlık vericiydi. Bu ünlü mandıranın otlaklarını sulayan nehir, Blakemore'daki ırmaklara benzemiyordu. Oradaki çaylar ve dereler, ağır ağır ve sessizce akardı ve çoğunlukla bulanık olurdu. Froom'un suları ise vaizlerin anlattığı Yaşam Irmağı kadar berrak ve duruydu, bulutların gölgeleri kadar hızlı akıyordu. Blackmore Vadisi'nde su kenarında zambaklar varken, burada düğünçiçeği yetişiyordu.

Havanın hafiflemesinden mi, kıskanç bakışların olmamasından mı bilinmez, Tess adeta canlanmıştı. Yumuşak güney meltemine karşı yürürken çevresini saran göz alıcı ışık küresiyle umutları birbirine karıştı. Rüzgârlar hoş sesler getiriyor ve her kuş cıvıltısı neşe taşıyordu.

Son zamanlarda Tess'in yüzü, kafasındaki düşüncelerin neşeli yahut üzgün oluşuna, içinde bulunduğu ruh durumuna göre değişmiş, sürekli olarak güzellikle bayağılık arasında dalgalanmıştı. Sîması bir gün al al iken, başka bir gün kederlenip duygulandığında solgun ve süzgün oluyordu. Duygulu ruh hali güzelliğinden çalıyordu, ne kadar hisli ise o kadar uzaklaşıyordu kusursuz cazibesinden. Şimdi ise güney rüzgârının okşadığı yüzündeki güzellik, en kusursuz olanıydı.

Nihayet kaçınılmaz, karşı konulmaz, kendiliğinden doğan, en aşağılığından en yücesine tüm yaşantıyı kapsayan bir yerde hoşça vakit geçirme eğilimi Tess'i de hükmü altına aldı. Daha yirmisindeydi; hem duyguca hem de zihnen büyümesini tamamlamamış bir genç kadındı. Zamanın üzerinde değiştirici bir etki yapmaması imkânsızdı.

Böylece minnettarlığı arttı, umutları çoğaldı, ruhu mutlulukla doldu. Neşesini yansıtacak şarkılar söyledi ancak hepsini yetersiz buldu. Bilgi ağacından yemeden önceki, pazar sabahları sık sık okuduğu bir mezmuru hatırlayıp onu söylemeye koyuldu.

"Ey güneş... Ey ay... Ey yıldızlar... Yerküreyi kaplayan yeşillikler... Uçuşan kuşlar... Vahşi hayvanlar ve sığırlar... İnsanoğlunun çocukları... Ebediyen Tanrı'ya şükredin, ona hamdedin ve onu yüceltin!"

Aniden sustu ve sonra mırıldandı:

"Belki de şimdiye kadar Tanrı'yı yeterince tanımadım!"

Belki de bu yarı bilinçsiz şarkı tektanrıcı bir ortamda fetişist

söyleyişti: başlıca arkadaşları doğanın biçimleri ve kuvvetleri olan kadınlar daha sonra içlerinde, kendilerine öğretilen düzenli dinden çok uzak atalarının putperest inanışlarını da benimseme eğilimindedir. Yine de Tess çocukluğundan beri söylediği şükran duasında kendi duygularına oldukça yakın bir anlam bulmuştu. İşte bu kadarı ona yetiyordu. Kendisine özgür bir yaşantı sağlayacak yere doğru giderken böyle önemsiz bir şeyden büyük hoşnutluk duymak, Durbeyfield'ların kişiliğinin bir özelliğiydi. Tess babasının hiç yapamadığı şekilde dimdik yürümek istiyordu; oysa aslında ani ve küçük başarılardan gurur duymasıyla babasına benziyordu. Bir zamanın güçlü d'Urberville'leri olsalar şimdi çeşitli zorunluluk açmazda olan bir aileydiler.

Annesinin tükenmemiş ailesinin enerjisinin ve Tess'in yaşının verdiği gücün, onu bu denli kahreden maceradan sonra yeniden canlanmasında etkili olduğunu unutmamak gerekir. Hem kadınlar da genellikle bu gibi aşağılayıcı olaylara katlanırlar, ancak önünde sonunda kendilerini toplamayı başarır ve çevrelerine ilgiyle bakmaya başlarlar. Bazı kuramcıların bizi inandırmaya çalıştıkları "kişi yaşadığı sürece umut vardır" inancı, zalimin bilmediği bir şey değildir.

Tess Durbeyfield böylece yüreği hafiflemiş ve şevkle dolu olarak Egdon tepelerinden uzun yolculuğunun son durağı olan mandıraya doğru inmeye başladı. Rakip vadilerin farklılıkları burada da kendisini belli ediyordu. Blakemore Vadisi'nin sırrı en iyi çevredeki tepelerden bakınca çözülürdü. Ancak bu vadiyi iyi tanıyabilmek, aşağıya, vadinin ortasına kadar inmek gerekiyordu. Tess de öyle yaptı ve iç kesimlerine varınca kendisini doğu-batı yö-

nünde göz alabildiğine uzanan yemyeşil bir çukur alanda buldu kendisini.

Nehir daha yükseklerden hırsızlık etmiş, vadiye parça parça bütün bu yatay toprakları taşımış ve bu birikintilerin ortasında daralmış, yaşlanmış ve tükenmiş olarak yılan gibi kıvrıla kıvrıla yatıyordu. Tess'in sakin vadide bulunuşunun yarattığı tek etki, yamaçtan indikten sonra yoluna pek uzak olmayan bir yerde boynunu dimdik tutarak kendine bakan bir balıkçılın aklını karıştırmak oldu.

Vadinin dört bir yanından bir süre tekrarlanan bir ses duydu.

"Hoo! Hoo! Hoo!"

En uzak doğudan en uzak batıya kadar bağırışlar bulaşıcıymış gibi arada sırada bir köpeğin havlamalarına eşlik ederek yayıldı. Güzel Tess'in işittiği, vadinin bilincinin anlatımı değil, süt sağma zamanının geldiğini haber veren basit bir bildiriydi. Saat dört buçuktu, sütçülerin inekleri içeri aldıkları zamandı.

Çağrıyı sakince bekleyen en yakındaki alacalı inekler, kocaman memeleri sallana sallana arkadaki mandıraya doğru ilerledi. Tess de peşlerine takıldı. İneklerin ardından açık kapıdan mandıraya daldı. Çitle çevrili alan boyunca uzun, saz damlı sundurmalar sıralanmıştı; damların üzerini yemyeşil taze yosunlar bürümüştü. Ahşap kazıklarla desteklenmiş dam saçakları, ineklerin sürekli sürtünmesinden cilalanmış gibi parıl parıldı. Saçakları destekleyen tahta direkler kendi haline bırakılmıştı. Sağmal inekler direklerin arasına sıralanmışlardı. Bu esnada güneş, bu sabırlı sıranın ardında alçalıyor, gölgelerini içerideki duvarın üstüne bir saray güzelinin profiliymiş gibi, Olimposluların, İskender'in, Sezar'ın yahut firavunların dış hatlarının mermer yüzeyler üzerine kopyalanması gibi

kusursuzlukla işliyordu.

Huysuz inekler ayrı bölmelerde sağılıyordu, uysal hayvanlar ise çiftlik bahçesinin ortasında. Bu iyi huylu hayvancağızların çoğu durmuş sakince sağılmayı bekliyorlardı. Hepsi besiliydi, yılın bu en iyi zamanında sağlanan bal ve sudan yapılmış bir çeşit birayla besleniyorlardı. Ak benekliler, güneş ışınlarını göz kamaştırıcı bir parlaklıkla yansıtıyorlardı. Boynuzlarındaki pirinç tepelikler birer madalya gibi ışıldıyordu. İri damarlı memeleri kum torbaları gibi cansız sarkıyordu. Meme uçları bir Çingene kazanının bacakları gibi dışarı çıkıyordu; sıralarının gelmesini beklerlerken sütleri sızıyor, damla damla toprağa düşüyordu.

XVII

İneklerin otlaktan gelmesiyle sütçü kadınlar ve erkekler kulübelerinden, mandıralardan çıkmaya başladı. Sütçü kadınlar sıcak hava yüzünden değil de ayakkabılarını samandan korumak için nalınlar giymişti. Üçayaklı taburelerinin üzerine oturmuş, yüzleri yana dönük, yanakları ineğin sağrısına dayalı süt sağıyorlar, bir yandan da kaçamak gözlerle Tess'e bakıyorlardı. Erkek sütçüler ise şapkalarının kenarını aşağıya doğru kıvırıp, alınlarını hayvanın sağrısına dayamış oldukları için genç kadını göremediler.

Bu erkeklerden biri orta yaşlı, güçlü kuvvetli bir adamdı: uzun, beyaz önlüğü ötekilerininkinden daha temizdi. Önlüğün altındaki ceketinin çarşıdan yeni alınmış gibi bir havası vardı... Tess'in aradığı mandıra sahibinden başkası değildi bu. Haftanın altı günü mandırada ötekilerle birlikte ırgat gibi çalışır, süt sağar, tereyağı yapardı. Haftanın yedinci günü ise tertemiz giyinir, kilisede ailesine ayrılmış sıraya azametle otururdu. Hatta bu çifte görünümün-

den dolayı ona takılmak için "Hafta boyunca bizim sütçü Dick, pazar günleri olur Bay Richard Crick," diye küçük bir şarkı bile uydurmuşlardı. Tess'in çevresine bakınarak durduğunu görünce onun yanına geldi.

Erkek sütçüler genellikle süt sağma zamanında çok aksi olurlar. Ama Bay Crick yeni bir yardımcı geldiği için keyfi yerindeydi. Tess hakkında kısa bir iş mektubu alıncaya kadar Bayan Durbeyfield'in varlığından haberi bile olmamasına rağmen annesinin ve ailenin diğer fertlerinin hatırını sorarak onu içtenlikle karşıladı.

"Ah, gençliğimde sizin oraları iyi bilirdim," dedi adam. "Fakat ne zamandır o tarafa hiç gitmedim. Şimdi merhum olmuş, buraya yakın oturan yaşlı bir kadın, bu bölgeden Blakemore Vadisi'ne sizin adınızı taşıyan bir ailenin gittiğini söylemişti zamanında bana. Artık kökü yeryüzünden silinmiş oldukça eski bir aileymiş bu. Yeni nesiller bunu bilmez, ben de yaşlı kadının sözlerini hiç ciddiye almamıştım!"

"Ne önemi var ki?" dedi Tess.

Sonra yalnızca işten konuştular.

"İnek sağmada iyisin, değil mi kızım? Yılın bu ayında ineklerimin sütlerinin heba olmasını istemem."

Tess bu konuda iyi olduğunu söyledi, bunun üzerine sütçü onu tepeden tırnağa inceledi. Tess'in yüzü al al olmuştu.

"Peki dayanabileceğine emin misin? Çok yorucudur."

"Evet, efendim."

Tess heyecanlı ve istekli görünüşüyle sütçünün kalbini kazanmıştı.

"Hadi bakalım, acıkmışsındır, yemeyecek misin? Pekâlâ,

nasıl istersen. Ama ben senin yerinde olsam, onca yolu geldikten sonra aç kurtlar gibi yemeğe saldırırdım."

"Hemen süt sağmaya başlamak istiyorum," dedi Tess.

Sonra ferahlık versin diye bir tas süt içti. Sütçü Crick'e göre, içecek olarak süt hiç de iyi bir şey değildi. Tess'in davranışını hayretle, hatta bir parça tiksintiyle karşıladı.

"Eh, o şeyi yutabiliyorsan sorun yok," dedi ilgisizce. "Yıllar var ki süte dokunmadım, hiç içemem, pis bir şey; kurşun gibi mideme oturur. Neyse, şu inekle başlayabilirsin. Ama sağması biraz güçtür," dedi Tess'e en yakındaki ineği gösterirken. Bunlar da insan gibidir işte, güçlük çıkaranları yahut usluları vardır. Neyse, kısa sürede alışırsın umarım."

Tess başlığını değiştirdi. Taburesine oturdu. İneğin altına doğru eğildi. Süt avucunun içinden kovaya fışkırırken, o gelecek için yepyeni bir temel attığını hissediyordu. Bu inançla içi biraz daha ferahladı, nabzı daha sakin atmaya başladı. Çevresine bakındı. Uysal hayvanları kadınlar sağıyor, huysuzlarla erkekler uğraşıyordu. Mandıra hayli büyüktü. Bay Crick'in sütçülerinin sayısı yüze yakındı. Hepsi de işini bilen usta sağıcılardı. En zorlu altı yedi ineği Bay Crick kendisi sağıyor, sütlerinin çekileceğinden korktuğu için onları kimseye bırakmıyordu, çünkü erkek sütçüler sık sık değişirdi. Aynı şekilde parmakları yorulur da iyi sağamazlar diye kadınlara da güvenmezdi. Süt sağmayı bu derece önemileştiren şey uğrayacakları kayıp değildi aslında, sütün azalması mandıranın geleceğini tehlikeye atardı.

Tess ineğin başına oturduktan sonra bir süre hiç konuşmadı. Sessizliği sayısız kovaya fışkıran sütlerin çıkardığı sesler ile hay-

varılara verilen ani emirler bozuyordu. Sağıcıların ellerinin aşağı yukarı gidişi ve ineklerin kuyruklarının sallanışı dışında bir hareket yoktu. Vadinin her iki yanına doğru uzanan geniş, düz otlakla çevrili olan mandırada çalışmaya devam ettiler.

Mandıra sahibi sağmayı bitirdiği ineğin başından kalarak, bir elinde üç ayaklı taburesi, ötekinde kovasıyla yakınındaki diğer zorlu hayvana doğru ilerledi.

"Sanki inekler bugün her zamanki gibi süt vermiyorlar," diye homurdandı.

"Aramıza yeni biri katıldığındadır," dedi Jonathan Kail. "Daha önce de şahit oldum böyle şeylere."

"Belki de. Olabilir. Hiç böyle düşünmemiştim."

"Böyle zamanlarda süt ineğin boynuzlarına kaçar derler," dedi bir kadın.

"Boynuzlarına mı kaçıyor bilemem," dedi mandıra sahibi kuşkuyla. "Neyse, inekler hakkında meşhur bir bilmece vardır, Jonathan, cevabı biliyor musun? Boynuzsuz inekler neden boynuzlulardan daha az süt verir?"

"Bilmiyorum, neden?" diye atıldı bir sütçü kız.

"Çünkü sayıca boynuzlulardan daha azlardır," dedi Crick. "Neyse, belli ki bu yaramazlar bugün pek süt vermeyecek. Arkadaşlar, biri şarkı söylese iyi olur. Tek çaresi bu."

Süt vermeyen inekleri kandırmak için yörede sık sık şarkılara başvurulurdu. Sütçüler şarkı söylemeye başladı, ancak içten değil de iş icabı söyledikleri belliydi. Kükürtlü alevler gördüğü için karanlıkta yatmaktan korkan bir katil üstüne alaylı bir şarkıdan on on beş mısra söylediler.

"Böyle eğilerek şarkı söylemek insanın nefesini bu kadar tüketmese keşke!" dedi biri. "Siz de çalgınızı alın isterseniz, efendim! Keman en iyi çalgıdır!"

Konuşmayı izleyen Tess mandıracının kastedildiğini sanmıştı, ancak daha önce fark etmediği bir adamın sesini duyunca yanıldığını anladı.

"Neden ki?" dedi adam, sesi sanki boz renkli ineğin karnından çıkmıştı.

"Evet, keman sesi gibisi yoktur," dedi mandıracı. "Yine de müzik boğaları ineklerden daha çok etkiliyor bence. Eskiden Wellstock'ta yaşlı bir adam vardı, adı William Dewy'ydi. Çalgıcılıkla bir hayli para kazanan bir ailedendi. İşine bak sen, Jonathan! Evet, bu adamı şöyle böyle tanırdım. William Dewy mehtaplı bir akşam keman çaldığı bir düğünden evine dönüyormuş. Ne var ki kestirmeden gitmesi için o taraftaki bir tarlada otlayan bir boğanın yanından geçmesi gerekmiş. William tüm hızıyla koşmaya başlamış, tabii boğa onu fark etmiş. Peşi sıra koşmaya başlamış. Düğün sahibi zengin olduğundan William o gece hayli içmiş, hal böyleyken çite zamanında ulaşıp atlamasının mümkün olmadığını anlamış. Son çare olarak koşarken kemanını çıkarıp çalmaya başlamış. Boğa birden yatışmış, durmadan çalan William'a sakin sakin bakmaya başlamış. Ama William kemanı bırakıp çitin üstünden atlamaya çalıştığı anda boğanın sakinliği uçup gitmiş ve boynuzlarını tekrar zavallı adamın arkasına doğru çevirmiş. Bunun üzerine William tekrar dönmüş ve çalmaya koyulmuş.

Saat gecenin üçü olduğundan oradan kimseciklerin geçmeyeceğini biliyormuş. Çok da yorgunmuş. Dört saat kadar keman

çaldıktan sonra, artık bitap halde kendi kendine, 'benimle ebedi huzur arasında tek bir şarkı var. Tanrı beni korusun, yoksa ben bitim,' demiş. Derken davarların Noel akşamları nasıl diz çöktükleri gelmiş aklına. O gece Noel akşamı olmasa da aklına bir fikir gelmiş ve bir Noel şarkısı çalmaya başlamış. Hayvan bu oyuna hemen kanmış ve dize gelip yere çöküvermiş. Tabii William durur mu, hemen bir tazı gibi atmış kendini çitin öbür yanına. Boğa hemen ardından fırlamış ana nafile, yetişememiş. William bu olayı anlatırken şöyle derdi: 'Çok aptal bakışlı adam gördüm ama Noel olmayan bir akşamda dinsel duygularıyla oynandığını fark eden o boğa kadar aptal bakışlısını görmedim!' Evet ya, William Dewy, adamın adı buydu; şu anda bile size merhumun Mellstock Kilisesi'nin neresinde yattığını söyleyebilirim, porsuk ağacı ile kuzey geçidi arasında."

"İlginç bir hikâye gerçekten. İnsanı ta ortaçağa, imanın yaşayan bir gerçek olduğu zamanlara götürüyor!"

Boz renkli ineğin altındaki kişi tarafından mırıldanılan bu sözler, aslında bir mandıra avlusu için oldukça ağır kaçıyordu; ne var ki hikâyesiyle alay edildiğini düşünen Bay Crick'ten başka kimse ne kastedildiğini anlamadığından pek üstünde durulmadı.

"Evet, efendim, haklısınız. Adamı iyi tanırdım."

"Buna hiç kuşkum yok," dedi boz renkli ineğin ardındaki ses.

Böylece Tess'in dikkati, başını ısrarla ineğin böğrüne dayalı tuttuğu için yüzünü göremediği mandıra sahibiyle konuşan erkeğe çevrildi. Mandıra sahibinin niçin ona "efendim" diye hitap ettiğini anlayamadı. Adam arada sırada yorulmuş gibi kendine özgü nidalar atarak üç hayvan sağabilecek kadar uzun bir zaman ineğin altında kaldı.

"Nazik davranın, efendim," dedi Bay Crick. "Bu iş için güç değil, ustalık gerek."

"Anlıyorum," dedi adam sonunda ve gerinerek ayağa kalktı. "Parmaklarımı ağrıttı ama sağmayı bitirdim sanırım."

Tess ancak o zaman onu tam olarak görebildi. Süt sağarken giydikleri beyaz üstlük ve deri tozluklar giymişti, çizmeleri de mandıra avlusunun samanına, çamuruna bulanmıştı. Ancak kılığından başka hiçbir şeyi bu yöreye özgü değildi. Bu yerel kıyafetin altında ise aydın, zarif, kederli, vakur ve değişik bir kişilik gizliydi sanki.

Ne var ki Tess onu daha önce de gördüğünü hatırladı ve tüm bu ayrıntılar yavaş yavaş kayboldu. Şu bir iki yıl içinde Tess'in başından o kadar çok şey geçmişti ki, onu nerede gördüğünü bir türlü çıkaramıyordu; sonra aniden onun Marlott'taki dansa katılan yabancı olduğunu hatırladı. Oradan tesadüfen geçen, nereden geldiğini bilmediği, Tess'le değil de başkalarıyla dans eden, sonra da onu küçümseyerek bırakıp giden yabancıydı.

Üzücü olaylardan önceki karşılaşmanın canlanmasıyla Tess'in anıları bir sel gibi aktı. Bir an için onun da kendisini tanıyarak bir şekilde başına gelenleri anlar diye dehşete kapıldı. Ama genç adamda onu hatırladığına dair bir ifade görmeyince rahatladı. İlk ve son karşılaşmalarından beri delikanlının değişik anlamlı yüzünün daha düşünceli ve daha ağırbaşlı bir hal almış olduğunu gördü. Sakalı yanaklarının üstünde saman rengindeydi. Aşağılara indikçe tatlı bir kahverengiye dönüyordu. Önlüğünün altına koyu renk kadife bir ceket, çizgili pantolon, tozluk ve kolalı gömlek giymişti. Süt sağmak için giydiği elbise olmasa onun burada ne yaptığını

kimse anlayamazdı. Ancak Tess bir tek ineği sağmak için harcadığı zamana bakarak onun buraya sütçülüğü öğrenmek için gelen bir stajyer olduğunu anladı.

Bu arada, sütçü kızlar birbirleriyle yeni gelen üzerinde fısıldamıyorlar. Tess'i göstererek, biraz da gıptayla ve hayranlıkla "Ne hoş kız!" diyorlardı birbirlerine. Biraz da karşılarındakinin bu iddiaya hak vermemelerini bekler gibiydiler, dürüst olmak gerekirse haksız bir beklenti değildi bu, ne de olsa "hoşluk" Tess'i betimlerken yetersiz kalan bir sıfattı. Süt sağma işi sona erince eve girdiler. Saygın bir kişi olduğundan süt sağmaya gelmeyen, sütçü kızlar basma giysi giydikleri için sıcak havalarda bile kalın bir şeyler giyen mandıra sahibinin karısı da oradaydı.

Tess kendisinden başka yalnızca iki üç kızın mandırada yatıp kalktığını öğrendi; yardımcıların çoğu iş bitiminde kendi evlerine gidiyorlardı. Akşam yemeğinde, hikâye üstüne düşüncelerini yürüten, kendilerinden üstün olan o acemi sütçüyü göremedi Tess, yine de bir şey sormak da istemedi.

Yemekten sonra kızların yattığı mandıranın üstündeki geniş odada Tess'e de yatacak yer hazırladılar. Tess, üç kızla aynı odayı paylaşıyordu. Kızların ikisi pek küçüktü, yeni yeni serpilmeye başlamışlardı, diğeriyse Tess'ten büyük görünüyordu.

Bitişik yatakta yatan genç kız daha uyumamış, diğer arkadaşına Tess'in yeni karıştığı insanlarla ilgili bir şeyler anlatıyordu. Kızın fısıltı halinde söyledikleri gölgelerle karışıp Tess'in uykulu kafasına girdi.

"Sütçülüğü öğrenen, harp çalan Bay Angel Clare bizimle pek konuşmuyor. Babası papazmış. Kızlara dikkat edemeyecek kadar

dalgın bir adam. Mandıra sahibinin öğrencisi, çiftçiliğin her çeşit kolunda bilgi ediniyor. Başka bir yerde davarcılığı öğrendiğini duydum. Şimdi de sütçülüğü öğrenmeye çalışıyormuş... Evet, sahiden de iyi bir ailenin çocuğu. Babası, saygıdeğer Bay Clare, Emminster'de oturuyor. Buradan bir hayli uzak bir yer."

"Ah, babasından bahsedildiğini işitmiştim," dedi onu dinleyen kız. Tess'in uykusu dağılmıştı, kız konuşmaya devam ediyordu. "Çok ağırbaşlı bir papazmış, değil mi?"

"Evet, evet, o işte. Tüm Wessex'te ondan ciddisi yok derler... Duyduğuma göre geleneklere bağlı bir papazmış... Bizim Bay Clare dışındaki bütün oğulları da papaz olacakmış."

Tess'in bu saatte niçin Bay Angel Clare'in kardeşleri gibi papaz olmayacağını soracak hali yoktu. Yavaş yavaş uykuya daldı. Arkadaşının sözleri, alt kattaki kesilmiş süt torbalarından damlayan suların şıpırtısına karışıyor. Bitişik bölmeden ise peynir kokuları geliyordu.

XVIII

Angel Clare, sadece Tess'in geçmişinden fırlayıp ortaya çıkmış, ötekilerden farklı görünen bir delikanlı değil, aynı zamanda karşısındakine değer verdiğini belli eden tatlı bir sese, dalgın bakışlı gözlere ve bir erkek için oldukça ufak sayılabilecek ama yeteri kadar kararlı bir ağza sahip olan, başlı başına bir varlıktı. Tavırları ve görüşleriyle maddi şeyleri pek umursamadığını ve varlıklı bir geleceği hedeflemediğini belli ediyordu. Oysa onu tanıyanlar, çocukken tuttuğunu koparacak biri olacağını söylerlerdi.

Kontluk bölgesinin diğer ucunda oturan yoksul bir papazın en küçük oğluydu. Talbothays Mandırası'na altı aylığına gelmişti. Bundan önce başka çiftliklerde de çalışıp öğrenim görmüştü. Amacı çekirdekten yetişme bir çiftçi kadar bilgi sahibi olmaktı. Çıraklık dönemini tamamladıktan sonra ya sömürgelere gidip çiftçilikle uğraşacak ya da ülkede kalıp bir çiftlik kuracaktı.

Tarımcıların ve hayvan yetiştiricilerinin arasına katılması,

genç adamın mesleğinde ne kendisinin, ne de başkalarının planladığı bir adımdı. İlk karısı kendisine bir kız çocuğu bırakarak ölen Papaz Bay Clare, ömrünün sonlarına doğru ikinci defa evlenmişti. Bu evliliğinde ise, hiç beklemediği halde karısı ona üç oğlan vermişti. En gençleri olan Angel ile babası arasında hemen hemen kaybolmuş bir nesil vardı. Üç çocuk içinde üniversiteye sadece Angel gitmemişti. Aslında bilimsel bir eğitim yapmasını gerektirecek birçok niteliğe sahipti.

Angel'in Marlott'taki dans yerinde görünmesinden iki üç ay kadar önce Angel okulu bırakıp çalışmalarını evde sürdürmeye başlamış, o esnada da kitapçıdan ısmarladığı bir felsefe kitabını yanlışlıkla babasına gönderilmişti. Papaz paketi açıp da içinde bir kitap olduğunu görünce birkaç sayfa okumuş, derhal yerinden fırlamış kolunun altında kitapla dosdoğru kitapçıya gitmişti.

"Bu kitap ne diye benim evime yollandı?" diye sormuştu kitapçıya, kesin bir tavırla kitabı adamın burnuna doğru tutarak.

"Sipariş edilmişti efendim."

"Şuna çok memnunum ki, bu kitabı ne ben ne de ailemden biri ısmarladı."

Bunun üzerine kitapçı sipariş defterine bakmış ve, "Ah, yanlış yere yollanmış efendim," demişti. "Bay Angel Clare tarafından sipariş edilmiş. Kusura bakmayın, size yollanmamalıydı."

Papaz tokat yemiş gibi yüzünü buruşturmuş, solgun ve kederli halde eve dönmüş, sonra da Angel'i çalışma odasına çağırmıştı.

"Şu kitaba bak evlat, hakkında ne biliyorsun?" demişti.

"Ben ısmarlamıştım."

"Niçin?"

"Okumak için."

"Bunu okumayı nasıl düşünebilirsin?"

"Neden düşünmeyeyim? Bu bir felsefe kitabı. Bundan daha ahlaki, hatta dinsel bir kitap az bulunur."

"Evet, yeteri kadar ahlaki, bunu inkar etmiyorum. Peki ya dinselliği? Hem de senin için, İncil'in papazı olacak senin için."

"Madem bu konuyu açtınız, baba," dedi Angel düşünceli bir tavırla. "Benim papaz olmak istemediğimi bilmeniz gerekir. Bu işi dürüstlükle yapamayacağımdan korkuyorum. Kiliseyi anne babamı sevdiğim kadar seviyorum. Ona karşı daima en derin sevgiyi duyacağım. Onun tarihi kadar hayranlık duyduğum bir örgüt olamaz. Ne var ki kilise, onaylanması olanaksız kurtarıcılığı kafasından atmadığı sürece, onun papazı olamam, doğru söylüyorum, olamam."

Papaz kendi kanından birinin bu noktaya geleceğini daha önce hiç düşünmemişti. Şaşırmış, afallamış, neredeyse aptallaşmıştı. Angel madem kiliseye girmeyecekti, onu ne diye Cambridge'e yollayacaktı ki? Sabit inançlara sahip bu papaz için üniversite öğreniminin papazlıktan başka bir şey için kullanılması, tanrısızlığın bir başlangıcı gibi geliyordu. Yalnızca dindar değil, aynı zamanda kilisedeki ve dışarıdaki teolojik üçkâğıtçılar tarafından yanlış ve aldatıcı biçimde yorumlandığı biçimiyle değil, İncil'e bağlı Evanjelik ekolünün ateşli ve eski manasına göre, katı bir mütedeyyin ve bir mümindi de.

Bu yüzden oğluyla tartıştı. Onu ikna etmeye çalıştı, hatta tehdit etti.

"O halde, Tanrı'nın şanı ve şerefi için kullanılmadıktan sonra seni üniversiteye yollamak için annenle ben ne diye tasarruf edip sıkıntıya girelim?" diye sordu yeniden.

"Fakat baba, öğrenim pekâlâ insanoğlunun şanı ve şerefi için de kullanılabilir."

Angel ısrar etseydi, belki kardeşleri gibi Cambridge'e giderdi. Fakat papazın bu öğrenim yerini yalnızca papazlığa geçilecek bir köprü olarak görmesi bir aile geleneğiydi. Bu düşünce onun kafasında öyle kök salmıştı ki, ısrar ettiği takdirde haksızlık gibi gelecekti ona. Üç delikanlının öğrenimi için gerçekten de çok ciddi bir tasarruf yapması gereken aileye karşı haksızlık etmek istemiyordu.

"Cambridge'e gitmesem de olur," dedi sonunda. "Zaten bu durumda oraya gitmeye hakkım yok."

Çok geçmeden bu kesin kararın etkileri kendini göstermeye başladı. Angel birbirini tutmaz işlere kaptırdı kendini, atılımlar yaptı, derin düşüncelere daldı. Toplumsal kalıplara, gelenek, göreneklere ilgisi gitgide azaldı. İnsanlar arasındaki sınıf farklılıklarından giderek daha fazla tiksiniyordu. Pek sayılan şu eski, iyi ailelere bile önem vermiyordu; bilhassa da içlerinde iyi ve yeni bir şeyler yapanlar yoksa. Bir süre sonra dünyanın ne biçim bir şey olduğunu görüp anlayabilmek için kalkıp Londra'ya gitti. Fırsat bulursa orada bir iş tutmayı, bir meslek edinmeyi de düşünüyordu. Ne var ki, kendisinden çok daha yaşlı bir kadına tutuluverdi. Neyse ki tam vaktinde kaçıp kurtulabildi ve bu maceradan fazla bir zarara uğramadı.

Çok küçük yaştan beri köylerde yaşadığından ve kırsal ha-

yatırımsızlığına alışmış olduğundan, modern şehir hayatı onda yenilmez, hatta mantıksız bir tiksinti duygusuna yol açmıştı. Yine bu yüzdendir ki ruhsal gelişmenin hiçbir zaman sağlayamayacağı büyük bir dünyevi başarı kazanmak elinde olduğu halde, bu yolu da kendi isteğiyle kapadı. Ancak bütün bunlara rağmen elbette bir şeyler yapması da gerekiyordu. Çok iyi değerlendirilebilecek sayısız yıllar boşuna harcamıştı. İşte o sıralarda ahbaplarından biri sömürgelerde tarım yapmak üzere İngiltere'den ayrıldı. Bu olay Angel'e esin kaynağı oldu, belki de kendisi için seçilecek en doğru yol buydu. Sömürgelerde, Amerika'da ya da kendi ülkesinde pekâlâ çiftçilik yapabilirdi. Her şeyden daha çok değer verdiği bir şeyden, düşünce özgürlüğünden fedakârlık etmesini gerektirmeden ona bağımsızlık sağlayabilecek bir meslekti bu. Ancak önce çıraklık dönemi geçirip işi iyice öğrenmek, beceri kazanmak gerekti.

İşte böylece Angel buraya, Talbothays'a inekler hakkında bilgi edinmeye çalışan bir öğrenci olarak gelmişti. Bu sırada yirmi altı yaşındaydı ve civarda kalabilecek rahat bir yer bulamadığı için mandıracının yanında pansiyoner olarak kalıyordu.

Angel'in odası boydan boya bütün mandıra binasının üzerini kaplayan, peynirlerin durduğu bölmeden tahta bir merdivenle çıkılan, geniş bir tavan arasıydı. Angel gelip de orayı seçene kadar oda hep kapalı kalmıştı ve içeride dünya kadar boş yer vardı. Ev halkı geceleri onun tavan arasında bir aşağı, bir yukarı dolaştığını duyardı. Tavan arası bir perdeyle ikiye bölünmüş, bir tarafa bir yatak konmuş, diğer bölüm ise sade döşeli bir oturma odasına dönüştürülmüştü.

Angel Clare önceleri bol bol kitap okuyarak, pazardan satın

aldığı, üzüntülü bir anında bir gün yaşantısını sokaklarda çalgı çalarak sürdüreceğini söylediği harpını çalarak çoğunlukla odasında zaman geçirdi. Fakat sonra yemeğini mandıra sahibinin, karısının, sütçü kadınlar ve erkeklerin bir arada neşeli bir topluluk meydana getirdikleri hem mutfak, hem de yemekhane olarak kullanılan yerde yemeye başladı. Böylece insan karakterini de incelemiş olacaktı. Çalışanların pek azı çiftlikte yatıp kalkıyor olsa da birçoğu yemeklerini burada yiyordu. Clare sık sık yemeğe indikçe onu da aralarına aldılar. Clare de onlardan çok hoşlandı. Buna en çok şaşıran yine kendisi olmuştu. Aklındaki sıradan köylü imgesiyle bu insanlar arasında tek bir ortak nokta bulamıyordu. Oraya ilk geldiği günler kafası bunun tam tersi bir toplumun taze anılarıyla doluydu. O zamanlar bu insanları adamakıllı yadırgamıştı. Mandıra sahibi ve ailesiyle aynı sınıftanmış gibi davranmak başlarda ona çok uygunsuz gelmişti. Ayrıca yeni çevresindeki görüşleri, yöntemleri, gelenekleri de çok anlamsız bulmuştu. Ne var ki orada yaşadığı süre içinde bu duyarlı konuk, o zamana dek bilmediği kimi gerçeklerin de farkına varmaya başladı. Nasıldır bilinmez, görünürde hiçbir nesnel değişiklik olmadığı halde, tekdüzeliliğin yerini çeşitlilik alıverdi. Ev sahibi, ailesi ve mandırada çalışan işçileri yakından tanıdıkça, her biri ayrı ayrı kişilikler haline geldi, tıpkı kimyasal bir işlemden geçen elementlerin ayrışması gibi. Bu durum Angel'e Pascal'ın sözlerini hatırlatıyordu: *A mesure qu'on a plus d'esprit, on trouve qu'il y a plus d'hommes originaux. Les gens du commun ne trouvent pas de difference entre les hommes.*

Kendine özgü, değişmez köylü tipi burada birçok farklı dost yaratığa ayrışmıştı. Kimi mutlu, kimi durgun, pek azı üzgün, kimi

fazlasıyla zeki, kimi ahlaksız, kimi yobaz... Angel'in kendi arkadaşları üzerine nasıl kişisel yargıları varsa, onların da birbirlerine karşı kişisel yargıları vardı elbette. Birbirlerini yeriyor ya da övüyorlardı, birbirlerinin kusurlarıyla ya da zaaflarıyla alay ediyor, birbirleri için üzülüyorlardı. Her biri kendine özgü bir yolla nahoş ölüme doğru ilerleyen birer insandı, herkes gibi.

Beklenmedik biçimde Angel Clare, mesleğine verdiği anlamdan ayrı bir şey olarak köy yaşamını kırsalın kendisinden dolayı sevmeye başladı. Genç adamın durumu dikkatle ele alınacak olursa, Tanrısal bir kuvvete olan inançlarının çöküşüyle uygar soyların yakalandığı müzmin melankoliden tümüyle kurtulduğu görülür. Yıllardan sonra ilk defa bir meslek için hazırlanmayı göz önünde tutmaksızın düşüncelerinin akışına uyarak okuyordu. Çiftçilik üzerine birkaç kitabı okumanın yeterli olduğunu bildiğinden bunlar çok az zamanını alıyordu.

Böylece eski dostlarından giderek uzaklaştı, hayatta da insanlıkta da yepyeni bir şeyler keşfetmeye başladı. Daha önce hemen hiç bilmediği doğa harikalarıyla yakın ilişkiler kurdu, keyfi yerinde mevsimleri, sabahı, akşamı, geceyi, öğle vaktini, değişik ruh halleri içindeki rüzgârları, ağaçları, suları, sisleri, gölgeleri, sessizliği ve cansız nesnelerin seslerini duydu, gördü, tanıdı.

Sabahın erken saatleri, kahvaltı ettikleri büyük odada ateş yakılmasını gerektirecek kadar serin oluyordu. Onun kendi masalarında yemek yiyemeyecek kadar soylu bir kişi olduğunu ileri süren Bayan Crick'in emriyle Angel Clare şöminenin köşesinde otur-

mayı âdet edinmişti: bardağı, tabağı dirseğinin dibindeki menteşeli bir kapak üstünde dururdu. Karşıdaki uzun, geniş, bölmeli pencereden giren ışık, oturduğu yerin tam üstüne düşüyordu. Ocaktan gelen soğuk mavi renkteki ışık da bununla birleştiğinde istediği zaman kitap okuyabiliyordu. Clare'le pencere arasında arkadaşlarının oturduğu masa vardı. Yemeklerini çiğnerlerken profilleri sert çizgilerle pencereye düşerdi. Yanda mandıraya açılan bir kapı vardı. Üçgen şeklindeki sıra sıra kovaların ağzına kadar sabah sütüyle dolu oldukları ötede, en uçta büyük yayığın sallandığı görülür, çıkardığı anlamsız sesler işitilirdi. Yayığı sallayan atın, bir çocuğun idaresinde tembel tembel döndüğü fark edilirdi.

Tess geleli günler olmuştu ancak Angel Clare onun varlığının farkında bile değildi. Yemek zamanı ya elindeki kitaba, ya postadan yeni gelen bir dergiye ya da notalara öylesine dalıp giderdi ki çevresinde ne olup bittiğini fark etmezdi. Tess pek az konuşuyordu, diğer kızlarsa tam aksine susmak bilmiyordu. Bu patırtının içinde Angel yeni bir sesin varlığını fark edemezdi elbet, zaten dış görünüşteki ayrıntılar üzerinde oldu olası durmaz, hep genel izlenime önem verirdi. Yine bir gün müzik parçalarından birini ezberlemeye çalışırken birden kendini yorgun hissetti. Elindeki nota sayfası ocağın içine doğru kaydı. Kahvaltıdan sonra tepede tek bir alev halinde birleşip döne döne ölüm dansı yapan odunların ateşini seyre koyuldu. Bu sanki aklında canlandırdığı müziğe uygun bir dans gibiydi. Kirişlerden sarkan, aynı müziğe uyarak titreyen, ise bulanmış iki baca kancasına baktı. Dansa sızlanarak eşlik eden çaydanlığı gördü. Masadaki konuşmalar da kafasındaki hayali orkestraya karışmıştı, birden kendi kendine, "Sütçü kızlardan birinin

sesi ne kadar da hoş, flüt sesi gibi, sanırım yeni gelen," diye düşünerek ve başını çevirip diğer kızlarla birlikte oturan yeni kıza baktı. Fakat o kendisine bakmıyordu. Uzun zamandır sessiz sedasız oturduğu için Clare'in varlığını unutup gitmişlerdi.

"Hayaletler hakkında bir şey bilmiyorum," diyordu sütçü kız. "Fakat yaşarken ruhlarımızın bedenlerimizden dışarı çıkarılabileceğini biliyorum."

Mandıra sahibi ağzı doluyken, sorgulayan bakışlarla, bıçağını ve çatalını masanın üstünde dimdik tutarak ona döndü.

"Ne dedin... sahi mi?"

"Ruhların bedenden çıktığını hissedebilmek için çok kolay bir yol var," diye devam etti. "Geceleyin otların üzerine uzanıp dosdoğru yukarıya, parlak yıldızlara bakacaksınız! Yıldızlara odaklanırsanız çok geçmeden ruhunuzun istemediği bedeninizden yüzlerce, yüzlerce mil uzağa gittiğini anlarsınız."

Mandıra sahibi karısına döndü:

"Ne ilginç, değil mi Christianer? Benim tam otuz yıldır yıldızlı gecelerde türlü nedenlerle aşmadığım yol kalmadı ama, bugüne dek ruhumun gömleğimin yakasından iki parmak bile dışarı çıktığı olmadı doğrusu!"

Mandıracı da dahil herkesin dikkati üzerine çevrildiğinden Tess kıpkırmızı kesildi. Bunun yalnızca bir hayal olabileceğini söyleyerek kahvaltısına devam etti.

Clare onu incelemeye devam etti. Tess çok geçmeden yemeğini bitirdi. Clare'in kendisini izlediğini sezerek işaretparmağıyla örtünün üstüne, gözetlendiğini anlayan evcil bir hayvanın sıkıntısıyla hayali şekiller çizmeye koyuldu. "Bu sütçü kız, doğanın ne

kadar temiz ve dokunulmamış bir varlığı!" diye geçirdi içinden Clare. Daha sonra Tess'teki tanıdık bir şey genç adamı unuttuğu neşeli geçmişe götürür gibi oldu. Genç kızı daha önce bir yerlerde gördüğü hissine kapıldı ancak nerede gördüğünü bir türlü çıkartmıyordu. Muhtemelen bir gezintisinde rastlamıştı, hoş onu nerede gördüğünü de pek merak etmiyordu. Kesin olan bir şey varsa, bundan sonra Angel güzel bir kadın görmek istedi mi diğer kızlara değil, Tess'e bakacaktı. Seçimini yapmıştı.

Bu olay, kadınlar üzerine düşünmek istediği zaman diğer sütçü kızlar yerine Tess'e bakması için yeterliydi.

XIX

İnekler genellikle bir seçim yapılmadan geldikleri sırayla sağılıyorlardı. Fakat bazı inekler, alıştıkları bir çift ele gösterdikleri düşkünlükle başkasının önünde durmuyorlar, yabancının kovasını teklifsizce tekmeleyip deviriyorlardı.

Sütçü Crick bu seçiciliği bozmak için elinden geleni yapıyordu, çünkü ineğin beğendiği sütçü çiftlikten ayrıldığı takdirde sıkıntı çıkıyordu. Ancak sütçü kızların amaçları, mandıracınınkinden başkaydı, her kızın alıştığı, sütlerini hayret edilecek derecede kolay ve çabasız sağdığı sekiz dokuz inek vardı.

Çok geçmeden Tess de arkadaşları gibi ineklerden hangilerinin kendi ellerinden hoşlandığını ayırt eder oldu. Son zamanlarda fazla çalışmadığı için parmakları eski gücünü kaybetmişlerdi. Sütçü Crick'in haklı olduğunu biliyordu. doksan beş ineğin özellikle sekizi Tess'i tercih ediyordu. Hatta bir ikisinin meme uçları çok sert olmasına karşın Tess dokunur dokunmaz sütlerini bırakı-

yorlardı. Yine de mandıra sahibinin isteğini bildiğinden dürüstlükle, henüz beceremediği en güç süt veren bir iki ineği atlatarak hayvanları geldikleri gibi sağmaya çalışıyordu. Fakat çok geçmeden hayvanların aslında gelişigüzel sıralanmadığını fark etti. İneklerin bu sıralanışıyla kendi isteği arasında garip bir uygunluk vardı. Mandıracının öğrencisi son zamanlarda inekleri bir araya toplama işine yardım ediyordu. Beşinci yahut altıncı defada Tess kumazca sorgulayan bakışlarını ineğin böğründen kaldırıp Angel Clare'e çevirdi.

"İnekleri sıraya koyuyorsunuz, Bay Clare," dedi kızararak. Suçlamayı yaptıktan sonra bir tebessümün belirtileri üstdudağını dişlerinin uçlarını gösterecek şekilde hafifçe yukarı kaldırdı. Altdudağı hareketsizdi.

"Evet, ama ne fark eder," diye cevap verdi Clare. "Nasılsa buradan ayrılacak değilsiniz?"

"Öyle mi? Umarım. Fakat emin değilim."

Tess daha sonra Angel Clare'in sözlerini yanlış anlayacağını düşünerek kendine kızdı. Çünkü genç adam onun gelişinin nedenlerini bilmiyordu. Daha sonra o kadar kaygılandı ki, genç adamın ilgisini fark ettiğini belli ettiği için duyduğu pişmanlığın etkisiyle iş bittikten sonra bahçede tek başına dolaşmaya çıktı.

Aylardan haziranda. Çok güzel bir yaz akşamıydı. Hava öyle saydam, o denli uyumluydu ki, cansız nesneler bile bunun farkındaymış gibi görünüyordu. Uzakla yakın arasında fark kalmamıştı. İnsan kendini çevredeki her şeye yakın hissediyordu. Sessizlik, yalnız sesin yokluğu olmaktan çıkmış, olumlu bir varlık gibi insanı derinden etkiliyordu. Ancak sessizliği bir çalgının tellerinin tıngırtısı bozuyordu.

Ses başının üstündeki tavan arasından geliyordu. Kapandıkları yerden donuk, pes ve sıkıntılı gelen bu sesler onu hiç bu kadar etkilememişti. Doğrusunu söylemek gerekirse hem müzik, hem de bunun çalmışı zayıftı; ama aralarındaki yakınlık tamdı. Tess büyülenmiş bir kuş gibiydi, olduğu noktadan ayrılamıyordu. Oradan uzaklaşacağı yerde, varlığı sezinlenmesin diye bir çitin gerisine saklanarak çalgı çalana yaklaştı.

Bahçenin Tess'in bulunduğu tarafı birkaç yıldır çok bakımsız kalmıştı. Bir dokunuşta havaya çiçek tozu bulutları yükselten otlarla ve çirkin kokular saçan çiçeklerle bezenmişti. Kırmızı, sarı ve mor renkli çiçekleriyle bakımlı çiçekler kadar göz kamaştırıcı olan zararlı otlar her yeri sarmıştı. Tess çeşitli otların, çiçeklerin arasından etekliğine suteresinin salgısını bulaştırarak, ayaklarının altındaki sümüklüböcekleri ezerek, ellerini devedikenlerinin sütü ve salyangozların sümüğüyle kirleterek, çıplak kollarını cildinin üzerinde kırmızı lekeler bırakan elma ağaçlarının üzerindeki bembeyaz yapışkan böceklere sürerek bir kedi gibi sessizce ilerledi. Böylece görünmeden Clare'e epey yaklaşmıştı.

Ne saatin kaç olduğunun farkındaydı ne de nerede olduğunun. Yıldızlara bakarak gerçekleştirdiği ruh yücelişine şimdi kendiliğinden erişmiş gibiydi. Ruhu elden düşme harpın ince notaları üzerinde dalgalanıyor, ezgiler rüzgârın esintisi gibi bedeninin içinden geçip gidiyordu sanki. Heyecandan gözlerinden yaşlar akıyordu. Akşam karanlığı çökmek üzereydi fakat bahçenin bu bakımsız köşesindeki parlak renkli kır çiçekleri hâlâ kapanmamakta inat ediyorlardı. Renk dalgaları ses dalgalarıyla karışıp kaynaşıyordu.

Alacakaranlık her yere çökerken, çoğunlukla bulutların batı

yığınındaki bir delikten hâlâ parlak bir ışık huzmes yayılıyordu, burada kazara gündüzden bir parça geride bırakılmıştı. Clare üzüntülü şarkısını sona erdirdi. Tess, Clare başka bir parçaya başlayacak diye bekledi. Ne var ki çalmaktan yorulan Clare kalkıp çitin yanına gelerek Tess'in arkasından içeriye atlamıştı. Tess yanakları al al yanarak gizlice uzaklaşmak istese de olduğu yerde kalakaldı.

Clare, onun açık renk yazlık giysisini fark etti. Bir hayli uzakta olmasına rağmen alçak perdeden çıkan sesi Tess'e kadar ulaştı.

"Neden kaçıyorsun? Korkuyor musun, Tess?"

"Ah, hayır, ben dışarıdaki varlıklardan, tabiattan korkmam: hele ki elma çiçeklerinin döküldüğü, her şeyin yemyeşil olduğu bir zamanda."

"Ama evdeyken korktuğun oluyor, değil mi?"

"Şey... Evet, efendim."

"Mesela nelerden korkuyorsun?"

"Söyleyemem."

"Sütün ekşimesinden mi?"

"Hayır."

"Hayattan?"

"Evet."

"Ah, hayattan ben de korkuyorum. Hem de sık sık. Şu yaşam denilen şey, hayat derdi hayli ciddi bir mesele, değil mi?"

"Öyle ya. İyi anlattınız."

"Senin kadar genç bir kızın bunu anlayabileceğini düşünmezdim doğrusu. Nasıl oluyor?"

Tess duraksadı.

"Hadi ama Tess, bana her şeyi anlatabilirsin."

"Ağaçların sorgulayan bakışları var, değil mi?" diye çekingen çekingen söze başladı. "Yani öyleymiş gibi görünüyor. Nehir de bakışlarınızla niçin beni tedirgin ediyorsunuz?' diye soruyor onlara. İnsan yarınları bir çizgi halinde görebiliyor. En yakınlar en büyüğü ve berrağı oluyor, ötekiler uzaklaştıkça küçülüyor, küçülüyor; ama tümü de zalim ve öfkeli. Benden sakının! dercesine öfkeliler. Ama siz, siz efendim, güzel müziğinizle hülyalar yaratabilir, bu korkunç hayalleri savuşturabilirsiniz."

Angel bu denli genç bir kızın böylesine acı hayaller kurmasına şaştı kaldı. Bu basit sütçü kızda akranlarını kıskandıracak bir başkalık, ender bulunur bir şeyler vardı. Bu genç yaşta böyle düşüncelere saplanması tuhaftı. Tuhaftan da öte, etkileyici aslında. Onda ilgi çekici, insanın içine dokunan bir şeyler vardı. Angel kızdaki derinliğin nedenini bilemezdi elbette. Bilemediği için de tecrübenin uzunluk süresine göre değil, acılığına göre insanı etkilediğini düşünemedi o anda. Tess'in yaşadığı bedensel felaket zihinsel gelişimini hızlandırmış, aklının meyve vermesiyle sonuçlanmıştı.

Tess'e gelince; bir papaz ailesinden olan, iyi öğrenim görmüş bu hoş beyefendinin neden yaşamayı bir talihsizlik olarak gördüğünü anlayamıyordu. Kendisi gibi mutsuz bir hayat yolcusu için çok iyi bir neden vardı. Ama bu hayran olunacak şair ruhlu adam nasıl olup da zillet vadisine inmiş, onun iki üç yıl önce hissettiklerini hissetmişti. "Ruhum yaşantımdan çok ölümü ve boğulmayı tercih ediyor. Hayattan nefret ediyorum, sonsuza kadar yaşamayacağım."

Angel Clare şu sırada mensup olduğu sınıfın dışında bir hayat sürüyordu, bu açıktı. Ne var ki Tess bunun geçici olduğunu biliyordu. Büyük Petro'nun bir tersanede işçilik yapması gibi bir şeydi bu da. Angel sadece öğrenmek istediklerini öğrenebilmek için orada bulunuyordu. İnek sağmak zorunda olduğu için inek sağmıyordu. Zengin, varlıklı bir mandıracı, toprak sahibi, çiftçi ya da hayvan yetiştiricisi olmak istediği için yapıyordu bunu. Öğrenimini tamamlayınca gidip Amerika'da ya da Avustralya'da yerleşecek, İbrahim Peygamber gibi koyun, sığır sürülerine, sayısız kadın ve erkek hizmetkâra hükmedecekti. Yine de müziğe, kitap okumaya düşkün, düşünen bir genç adamın babasıyla ağabeyleri gibi bir din adamı olmak yerine çiftçilik yapmak istemesi tuhaftı doğrusu.

Böylece hiçbiri diğerinin sırrını bilmeden, her biri ötekinin açığa vurduğu şeye saygı duyarak şaşırdılar. Birbirlerinin geçmişlerini öğrenmeye, birbirlerinin karakteri, huyu üzerine yeni yeni bilgiler edinmeye çalıştılar.

Her geçen gün, her geçen saat, Angel'e Tess'in yaradılışı hakkında yeni bir şeyler öğretiyordu. Tess de aynı şekilde onu giderek daha iyi tanıyordu. Genç kadın herkesten uzak bir hayat sürmeye çalışıyor, ne var ki yaradılışının hayat dolu oluşu ve bu canlılığın etkisini unutuyordu.

Önceleri Tess, Angel'e bir erkekten ziyade bir bilgi hazinesi gözüyle baktı. Öyleydi de. Clare'in engin bilgisi karşısında kendi bilgisinin azlığının kıyaslanamaz oluşunu her anladığında üzülüyor, umutsuzluğa kapılıyordu.

Bir gün Clare ona eski Yunan'daki köy hayatından bahsederken genç kızın bu umutsuzluğunu fark etti. Tess "Leydiler ve lordlar" olarak bilinen çiçeklerden topluyordu.

"Niçin böyle kederlendin, Tess?" diye sordu.

"Yalnızca... önemli değil, kendimle ilgili bir şey," dedi Tess bir yandan leydi çiçeğinin yapraklarını düzensizce koparırken, kederli bir gülümsemeyle. "Hayatım, fırsat bulamadığım için ziyan olmuş gibi! Sizin neler bildiğinizi, okuduğunuzu, gördüğünüzü, düşündüğünüzü gördükçe bir hiç olduğumu anlıyorum! Kutsal kitapta yaşayan Saba Melikesi gibiyim; içimde ruh yok!"

"Ah Tanrım, kendini üzmene gerek yok!" dedi Clare heyecanla. "Olur da tarih ya da başka bir konuda bir şeyler öğrenmek istersen, sana yardım etmekten kıvanç duyarım."

"Yine leydi," diyerek elindeki çiçeği Clare'e uzattı Tess. "Leydiler, lordlardan epey fazla."

"Boş ver lordları, leydileri. Çalışmak ister misin? Tarih mesela."

"Bazen bildiğimden daha fazla şey bilmek istemediğimi hissediyorum."

"Neden?"

"Uzun bir zincirin bir halkası olduğunu öğrenmenin ne faydası var ki? Eski bir kitapta da tıpkı benim gibi biri olduğunu öğrenmek, benim de tıpkı onun gibi yaşayacağımı bilmek... bu beni üzüyor. En iyisi geçmişinin de, geleceğinin de binlerce, binlerce kişininkinden farksız olduğunu hiç hatırlamamaktır belki de."

"Peki hiçbir şey öğrenmek istemiyor musun?"

"İstiyorum elbette. Mesela güneşin neden haklının da haksı-

zın da üzerinde aynı şekilde parladığını merak ediyorum," diye yanıt verdi Tess hafifçe titreyerek. "Ama bana bunu kitaplar anlatamaz!"

"Tess, bu karamsarlık sana hiç yakışmıyor, çok ayıp!"

Angel Clare bunu sorumluluk duygusuyla söyleyivermişti. Oysa geçmişte böyle duyguların hiç de yabancısı değildi. Şimdi ise bu toy ağza ve dudaklara bakarken, bu saf toprak kızının ancak bilmeden böyle bir duyguya kapılabileceğini düşündü. Clare, Tess'in yanaklarına gölgesi düşen uzun, kıvrık kirpiklerini bir süre seyrettikten sonra gitti. Tess çiçeklerin yapraklarını yolmaya devam ediyordu. Sonra düştüğü dalgınlıktan uyanarak elindeki son çiçeği kalbinin en gizli köşelerinde duyduğu bir ılıklıkla fırlatıp attı.

Kim bilir Angel ne kadar aptal bulmuştu kendisini! Tess kendi için iyi bir kanı beslemesini o kadar istiyordu ki, son zamanlarda var gücüyle unutmaya çalıştığı şeyi, ailesinin şövalye d'Urberville'lerle hısımlığını hatırlamak için adeta kendini zorladı. Bu hem faydasız bir nitelikti hem de bu hısımlığın meydana çıkması Tess'i birçok bakımdan felakete sürüklemişti. Ne var ki gerçek bir beyefendi, bir tarih öğrencisi olan Angel Clare, kilise mezarlığında mermer kabirler içinde yatanların Tess'in gerçek ataları olduğunu öğrenirse belki ona ayrı bir saygı duyardı. Onun Trantridge'dekiler gibi parayla hırsın yarattığı düzmece bir d'Urberville değil, gerçek bir d'Urberville, iliğine, kemiğine kadar d'Urberville olduğunu öğrenirse, biraz önce söylediklerini bağışlardı belki.

Ama açıklamayı yapmazdan önce kuşkucu Tess, Bay Clare'

in üzerinde yaratacağı etkiyi öğrenebilmek için doğrudan doğruya mandıracıya, servet ve topraklarını kaybetmiş eski ailelere saygı duyup duymadığını sordu.

"Tanıdığım en asi gençlerdendir o," dedi Bay Crick heyecanla. "Ailesinin diğer bireylerine hiç benzemez; üstelik eski ve köklü ailelerden her şeyden çok nefret eder. Eski ailelerin artık devirlerini kapadıklarını, onlardan geriye hiçbir şey kalmadığını söyler. Bu vadide millerce toprak sahibi olan Billett'ler, Drenkhard'lar, Grady'ler, St. Quitin'ler, Hardy'ler ve Gould'lar vardır. Bütün o topraklar Wessex kontunun şimdi. Neyse, işte burada çalışan küçük Retty Priddle'ı biliyorsun, aslında Paride'lerdendir. Evet, işte Bay Clare bir şekilde bunu öğrenmiş, sonra da günlerce Retty ile kıncı bir şekilde konuşmuştu. 'Ah,' derdi 'asla iyi bir sütçü kız olamayacaksınız! Tüm yeteneklerin çağlarca önce harcanıp gitmiş! Yeni bir şeyler yapacak kadar güçlenebilmen için, nadasa bırakılmış toprak gibi, en azından bin yıl dinlenmen gerek.' İşte böyle uğraştı durdu kızla. Geçen gün bir de oğlan geldi. İş istedi ve adının Matt olduğunu söyledi. Soyadını sorduğumuz zaman soyadının olmadığını, nedenini sorunca da ailesinin uzun zamandır burada oturmadığını anlattı. Bay Clare heyecanla yerinden fırlayarak çocuğun elini sıktı ve ona, 'Ah, işte istediğim kişi sensin! Senden çok umudum var' dedi ve para verdi. İşte böyle, eski ailelere hiç tahammülü yoktur."

Bu alaylı anlatım üzerine Clare'in görüşlerini öğrenen Tess,

zayıf bir anında ailesi üzerine tek bir kelime olsun söylemediğine sevindi. Oysa Tess'in ailesi, seyrek rastlanacak bir şekilde hükmünü tamamlamış ve yepyeni bir topluluk haline gelmişti. Tess, d'Urberville mezarlığı ve adını taşıdığı fatih şövalye üzerine hiçbir şey söylemedi. Genç adamın kendisine olan ilgisini, geleneksel olmayan yeniliğine borçlu olduğunu anlıyordu.

XX

Mevsim değişti; yeni yılın çiçekleri, yaprakları, ardıç kuşları, kelebekleri ve buna benzer kısa ömürlü varlıkları daha bir yıl önceki kuzenlerinin yerini aldı. Güneşin ışınları tomurcukları büyüttü. Çiçekler taç yapraklarını açarak gözle görünmez soluklarını enfes kokular halinde yaydı.

Mandıracı Crick'in kızları ve erkekleri rahatça, sessizce, hatasızlıkla yaşamaya devam etti. Yoksulluğun bittiği eşiğin üstünde, geleneklerin normal duyguları zorladığı eşiğin altında, mutluydular.

Tabiatın tek amacı görünen yapraklanma dönemi de böylece geçti. Tess'le Clare bilinçsizce birbirlerini gözlüyordu. Bir tutkunun eşiğinde ve bu tutkudan kaçınmaya çalışarak dengede duruyorlardı adeta. Ancak aynı zamanda, karşı konulmaz bir yasaya uyarak, aynı vadide akan iki ırmak gibi sonunda birleşmek üzere büyük bir hızla yaklaşıyorlardı.

Tess daha önce hiç bu kadar mutlu olmamıştı. Belki bir daha da tadamayacaktı. Hem zihnen hem de bedenen yeni çevreye uyuyordu. Zehirli bir ortamda kök salan fidan, bereketli bir toprağa nakledilmişti. Üstelik iki genç de sevgi ile aşk arasındaki kuşkulu topraklara dikilmiş iki ağaç gibiydiler şimdi. Bu öyle bir evredir ki, orada hiçbir derinliğe erişilemez, hiçbir düşünce yer edemez. Kişi gülünç biçimde, "Bu yeni akıntı beni kapıp götürecek güçte mi acaba? Geleceğim için ne gibi bir anlamı var? Geçmişimi aratacak mı?" gibi sorular sormaya başlar.

Tess, Angel Clare için gelişigüzel bir maceradan fazlası değildi henüz... Bu pespembe, bu iç ısıtıcı görüntü genç adamın bilincinde süreklilik sıfatını daha yeni yeni kazanmıştı. Böylece Angel zihninin onunla uğraşmasına izin verdi. Ancak bu uğraşın filozofça bir ilgiden öte bir şey olmamasına da dikkat etme kararındaydı, böylece kadın cinsinin en sevimli ve yeni örneğine bir ilgi duyduğunu kabullenerek Tess'i alabildiğine incelemeye, onu yakından tanımaya koyuldu.

Buluşmamak ellerinde değildi, onlar da şafak vakti, pembe yahut menekşe rengi gündoğumunda; o garip ve ağırbaşlı zamanda hemen her gün buluştular, çiftlikte çok erken kalkmak gerekiyordu. İnekler şafak vakti sağılıyordu. Daha önce, saat üç sıralarında kaymağın toplanması gerekiyordu. Genellikle diğerlerini uyandırma işi bir kişinin görevi oluyor, Tess çömez olduğu için de bu iş sık sık ona veriliyordu. Saat üçü çalar çalmaz odasını terk ediyor, mandıra sahibinin odasına koşuyor, sonra da Angel'in merdivenini çıkıp fısıldayarak sesleniyordu. Tess giyinip hazırlandığında Angel de dışarının nemli havasına çıkmış oluyordu. Diğer

sütçü kızlar ve erkekler genellikle on beş dakika kadar daha uyuyordu.

Renk tonları benzeşse de, aslında soluk gündoğumunun sesleri, soluk günbatımının seslerine benzemez. Şafakta ışık hareketli, karanlık ise durgundur; akşamları hareketli ve güçlü olan ise karanlıktır.

Sık sık buluşmaları rastlantı değildi aslında. Mandıranın en erken uyananları olmaları kendilerini dünyaya ilk gelenler gibi hissetmelerine neden oluyordu. Tess ilk günlerinde kaymağın yapılmasına yardım etmiyordu. Uyanır uyanmaz dışarı koşuyor, genellikle Clare'in onu beklediği yere gidiyordu. Çayırı kaplayan hayal gibi nemli taze hava onlara Âdem ile Havva imiş gibi bir yalnızlık hissi veriyordu. Clare'in ufkunun sınırları içinde Tess kadar kusursuz başka bir kadın yoktu. Genç kız ona hem bedenen, hem de kafaca ağırbaşlı, hemen hemen özgür görünüyordu. İngiltere'de çok az kadın yatağından bu saatte kalkardı. Hele sarışın kadınlar yazın ortalarındaki şafak zamanı uyumayı tercih ederler. Tess'in yüzü Clare'e çok yakın olurdu. Oysa bedeninin geri kalan kısmı görünmez, sisin içinde kalırdı.

İneklerin yattıkları yere kadar beraber yürürlerdi. Eşsiz, karışık ve şeffaf bir kasvet içinde hava Clare'e diriliş anını düşündürürdü. Magdala'nın yanı başında durduğu aklına bile gelmezdi. Tüm manzara kurşuni bir renge bürünmüşken, genç kızın sis perdesinin üstüne yükselen yüzünde bir parıltı olur, ruhani bir görünüm kazanır, kocaman bir ruhmuş gibi dururdu. Kendisinin haberi olmasa da aslında yüzü günün kuzeydoğudan gelen donuk ışıltısını kapardı. Clare'in yüzü de Tess'e aynı şekilde görünürdü.

İşte Clare'in dediği gibi Tess onu en çok böyle zamanlarda etkiliyordu. Artık bir sütçü kız olmaktan çıkıyor, kadınlığın hayale benzeyen özü oluyordu. Kadınlık tümüyle, tek ve örneksel bir şekilde onda toplanıyordu. Clare onu Artemis ya da Demeter gibi genç kızın anlayamadığı, anlamadığı için de hiç sevmediği çeşitli adlarla çağırırdı. Böyle zamanlarda ona, "Benim ismim Tess, öyle çağır beni" diyordu gözünün ucuyla Clare'e bakarak. Clare de onun isteğini yerine getiriyordu. Hava aydınlandıkça Tess'in yüzündeki o ruhani mana kaybolur, yerine kadınca bir anlam gelirdi. Az önce insanlara mutluluk bağışlayabilecek kadar güçlü görünen bu Tanrısal varlık, giderek basit bir köylü kızına dönüşürdü.

Bu sessiz ve tenha saatlerde su kuşlarının yanı başına kadar yaklaşabiliyorlardı. Koruluktan balıkçıllar gelir, kapıların, kepenklerin açılışını andıran takır tukur sesler çıkarırlardı. Angel ile Tess yanlarından geçerlerken suyun içinde cesaretle durup onları seyrederlerdi.

Sonra hafif, kat kat, pamuk gibi, yatak örtülerinden daha kalın olmayan, birbirinden ayrı parçalar halinde çimenliği kaplayan yaz sislerini görürlerdi. Otların kurşuni renkli ıslaklığı üzerinde ineklerin gece boyunca yattıkları yerlerin işaretleri olurdu. Hayvanların bedenlerinin büyüklüğünde, otlardan meydana gelmiş koyu yeşil renkte adacıklardı bunlar. Her adadan ineğin karnını doyurmak için tutturduğu yolu gösteren bu yolun sonunda hayvanı buldukları bir iz yılan gibi kıvrıla kıvrıla uzanırdı. İnek onları tanıyınca burun deliklerinden horuldayarak nefes verirdi. Hayvanları toplayıp mandıraya ya geri getirirler ya da durumun gerektirdiği şekilde oldukları yerde sağarlardı.

İşte bu zamanlarda bir sabah, sütçü Crick'in, geç kalan sağıcılara nutuk çeken, ellerini yıkamadığı için yaşlı Deborah Fyander ile sert sert konuşan sesini işittiler.

"Sok şu ellerini tulumbanın altına, Deb! İnsanlar senin şu davranışlarını görseydi sütlerimi, tereyağlarımı almazlardı! Bu işte temizlik çok önemlidir."

Her yemekten önce olduğu gibi, sütlerin sağılması Bayan Crick'in kahvaltı masasını duvar dibinden ortaya çektiği duyuluncaya kadar devam ederdi. Sonra aynı korkunç ses, dönüş yolunda tekrar masaya eşlik ederdi.

XXI

Kahvaltıdan sonra mandırada büyük bir kargaşa çıktı. Yayık her zamanki gibi sallanıyordu ama tereyağı bir türlü tutmuyordu. Sütçü Crick'in eli ayağı birbirine dolanmıştı. Büyük silindirin içinde sütün çalkalanışını duyuyorlar, ancak bekledikleri ses bir türlü gelmiyordu.

Mandıra sahibi Crick, karısı, sütçü kızlar, Tess, Manan, Retty Izz Huett, kulübelerinden gelen evli çiftler, Bay Clare, Jonathan Kail, yaşlı Deborah, hepsi yayığın başında umutsuzca bakıyordu. Dışarıda atı döndüren çocuğun gözleri korku doluydu, kederli at bile her dönüşünde pencereden içeriye üzüntülü, soran gözlerle bakıyordu.

"Egdon'daki büyücü Trendle'ın oğluna yıllardır gitmedik. Yıllar oldu!" diye acı acı söylendi Bay Crick. "Hoş, babasının tırnağı bile olamaz ya, neyse. Zerre kadar inanmam ona ama, bu iş böyle devam ederse çaresiz gideceğim."

Bay Clare bile Crick'in endişesi karşısında üzülmekten kendini alamamıştı.

"Büyücü Fall, Casterbridge'in öteki ucunda oturur. Onu 'Büyük-O' diye çağırırlardı. Çocukluğumda onun çok iyi biri olduğunu duyardım hep," dedi Jonathan Kail. Şimdi kemikleri kava dönmüştür herhalde," dedi.

"Dedem de Owlscombe'deki Büyücü Mynterne'ye giderdi," dedi Bay Crick, "Onun çok bilge olduğunu söylerdi. Şimdi nerede böyleleri!"

Bayan Crick durumu kavramaya başlamıştı.

"Sakın evdekilerden biri âşık olmasın?" diye sordu ağız arar gibi. "Gençken hep duyardık, böyle şeyler tereyağının bozulmasına sebep olurmuş. Evet ya, Crick, hatırlar mısın, yıllar önce bir kız vardı, o zaman da tereyağı tutmamıştı..."

"İyi de o olayın aşkla ilgisi yoktu ki!" dedi Crick ve Clare'e dönüp anlatmaya başladı. "Bir zamanlar burada Jack Dollop adında bir serseri çalışırdı. Sonra Mellstock'ta oturan bir kızla ilgilendi ve kızı, daha önce birçoklarının aldattığı gibi aldattı. Yine bir kutsal perşembe günü hepimiz burada toplanmıştık, tereyağı tutmuyordu. O sırada bir kadının, bir öküzü devirecek kuvvetteki pirinç kakmalı bir şemsiyeyle feryat figan, 'Jack Dollop denen herif burada mı çalışıyor?' diye bağırarak yaklaştığını gördük. Bu kızın annesiymiş meğer, biraz gerisinden Jack'in aldattığı kızcağız geliyordu ağlayarak. Jack bunları görünce telaşa kapıldı tabii. 'Tanrım, kıyamet kopacak! Bu kadın beni öldürür! Saklayın beni! Yerimi sakın söylemeyin!' dedi ve küçük kapıdan yaygın içine giriverdi. Zavallı kadıncağız içeri girip 'O alçak nerede?' diye sordu. 'Elime

bir geçireyim onu çiğ çiğ yiyeceğim!' Ses etmedik, Jack'e küfürler savurarak her yeri aradı. Jack de yayığın içinde kıpırdamadan duruyordu tabii. Zavallı kız ise kapıda durmuş ağlıyordu. Bu sahneyi asla unutamayacağım, asla! Gözyaşları mermeri eritebilirdi! Ama öfkeli anne Jack'i bulamadı."

Bay Crick sustuktan sonra dinleyiciler düşüncelerini anlatan bir iki kelime söyledi.

Bay Crick'in hikâyeleri aslında bitmemiş olsa da genelde bitmiş gibi görünürdü. Bunu bilmeyenler hikâye bitti diye yorumlar yapar, ancak eski arkadaşları onun bu huyunu bilir, devam etmesi için beklerlerdi. Crick yarım bıraktığı hikâyesine devam etti.

"Evet, kadın nereden anladı bilmem ama birden Jack'in yayığın içinde olduğunu seziverdi. O zamanlar yayık elle çalışırdı, tek kelime söylemeden yayığın kolunu yakalayıverdi ve döndürmeye koyuldu. 'Tanrım! Durdurun şunu! Çıkarın beni!' diye bağırıyordu Jack. 'Yağım çıkacak şimdi!' Korkağın tekiydi, zaten öyleleri hep korkak olur. Neyse, yaşlı kadın, 'Kızımın namusunu temizlemediğin sürece buradan çıkamayacaksın!' diye, Jack de 'Durdur şunu, seni cadı!' diye bağırıyordu. Tabii kadın bunu duyunca daha da sinirlendi, 'Cadı ha? Beş aydır anne diye peşimde dolanıyordun alçak!' Böylece yayık dönmeye devam etti. Jack'in kemikleri resmen çatırdıyordu ama hiçbirimiz araya girmeye cesaret edemiyorduk. Sonunda Jack verdiği sözü tutacağını söyledi. Böylece mesele de kapandı!"

Dinleyiciler gülümseyerek düşüncelerini belirtirlerken tam arkalarında bir kıpırtı duyunca dönüp baktılar. Tess sapsarı kesilmiş, kapıdan dışarı çıkıyordu. Çıkarken de işitilebilecek bir sesle

"Bugün hava ne kadar da sıcak," dedi.

Hava gerçekten de sıcaktı. Bu yüzden hiç kimse gidişinin anlatılan hikâyeyle bir ilişkisi olduğunu anlamadı. Bay Crick, Tess'in çıkabilmesi için kapıyı açarken şakacı bir tavırla, "Neyin var kızcağızım?" dedi, (Bay Crick ironik bir şekilde ve tabii bilinçsizce Tess'e böyle hitap ediyordu), "mandıramın en güzel kızı! Yazın ilk günlerindeyiz, daha şimdiden bu kadar bunalırsan sonra ne yaparız? Sıcak günlerde sana ihtiyacımız olacak, öyle değil mi Bay Clare."

"Bayılacak gibi oldum," diye mırıldandı Tess düşünmeden. "Sanırım biraz dışarıya çıksam daha iyi olacağım."

Tess kendini dışarı atar atmaz yayık beklenen sesi çıkarmaya başladı.

"Tutuyor," diye bağırdı Bayan Crick. Böylece dikkatleri Tess'ten yeniden yayığa çevrilmişti.

Istırap içinde kıvranan Tess çok geçmeden kendini az da olsa toparladı ama bütün öğleden sonra keyifsizdi. Akşam inekler sağıldıktan sonra da ötekilerle oturmak istemedi, dışarı çıkıp rastgele yürümeye başladı. Bay Crick'in hikâyesini gülünç bir olay olarak görmeleri onu perişan etmiş, kendisinden başka kimse hikâyenin acı tarafını tam anlamıyla kavrayamamıştı. Kesinlikle hiçbiri bunun Tess'in bam teline dokunduğunu bilmiyordu. Akşam güneşi Tess'e çirkin, alevler içinde yanan iğrenç bir yara gibi görünüyordu. Nehrin kıyısındaki sazlıkta bir serçenin, arkadaşlığı çoktan tükenmiş eski bir dostun üzüntülü sesini andıran çatlak ötüşü karşıladı onu.

Bu uzun haziran günlerinde sütçü kızlar ve ev halkı güneş

batar batmaz ya da daha da erken yataklarına çekiliyorlardı; çünkü sütün sağılmasından önce yapılan sabah işleri erkenden başlıyor, kovalar dolusu süt sağıldığı için çok yoruluyorlardı. Tess genellikle odasına arkadaşlarıyla birlikte çıkardı ama bu gece ilk çıkan Tess oldu. Ötekiler geldiğinde Tess uyuklamaya başlamıştı bile. Kaybolan güneşin renkleriyle kızarıp turunculaşan ışıkta arkadaşlarının soyunduklarını gördü, yeniden uykuya daldı. Ama biraz sonra konuşma sesleriyle uyandı. Bakışlarını sessizce arkadaşlarından yana çevirdi.

Üç oda arkadaşından hiçbiri yatağına yatmamıştı. Sırtlarında gecelikleri, yalınayak pencerenin önünde durmuş, büyük bir ilgiyle bahçede dolaşan birine bakıyorlardı. Kafa kafaya vermişlerdi. Birinin toparlak, neşeli bir yüzü vardı; ötekinin benzi solgun, saçları siyahtı; üçüncüsü ise kumral, beyaz tenli bir kızdı.

"İtiştirmesene! Sen de benim kadar görüyorsun!" dedi en küçükleri olan kumral Retty. Bakışlarını bahçeden ayırmamıştı.

"Sen de ona benim kadar âşıksın Retty Priddle. Ama nafile!" dedi neşeli bir yüzü olan, en büyükleri Marian. "Seninle ilgilenmiyor."

Retty Priddle hâlâ bakıyordu, ötekileri de.

"İşte yine geldi," diye atıldı, parlak siyah saçlı, solgun yüzlü Izz Huett.

"Sen hiç konuşma, Izz," dedi Retty, "seni onun gölgesini öperken gördüm."

"Ne yaparken gördüm dedin?" diye atıldı Marian.

"Clare kesilmiş süt fıçısının başında suyunu akıtırken, Izz teknelerden birini doldurmak için duvar dibindeydi, Clare'in göl-

gesi duvara düşmüştü, Bizim Izz de dudaklarını duvara dayayıp gölgeyi ağzından öptü. Gözlerimle gördüm inan, neyse ki Bay Clare görmedi!"

"Ah, Izz Huett, ah!" dedi Marian.

"Ne var ki bunda," dedi Izz Huett, yanakları kızarmış olsa da sakin görünmeye çalışarak. "Sen de en az benim kadar âşıksın ona Retty. Marian, elbet sen de ona âşık olacaksın!"

Marian'ın zaten kırmızı olan yüzü daha fazla kızarmadı.

"Ben mi?" dedi Marian. "Daha neler, saçmalama! Ah, işte yine geldi! Ah, sevgili gözler... o sevgili yüz! Sevgili Bay Clare!"

"Bak işte âşıksın, sen de itiraf ettin!"

"Sen de... tamam, hepimiz âşığız ona! Kendi aramızda aksini iddia edip komik duruma düşmeyelim! Ama başkalarına söylemeyin sakın! Ah bir istese onunla hemen yarın evlenirdim!"

"Ben de..." diye mırıldandı Izz Huett, "hatta daha da çabuk!"

"Ben de..." diye fısıldadı daha çekingen olan Retty.

Kızları dinlerken Tess'i ateş basmıştı.

"İyi de onunla hepimiz birden evlenemeyiz ya?" dedi Izz.

"Evlenmeyeceğiz zaten, hem de hiç birimiz, kötü olan da bu işte," dedi en büyükleri Marian. "Ah, işte bakın yine geldi."

Üçü birden bahçede dolaşana birer öpücük üflediler.

"Neden ki?" diye sordu Retty hemen.

"Çünkü o en çok Tess Durbeyfield'dan hoşlanıyor," dedi Marian fısıltıyla. "Bay Clare'i her gün gözledim. Çok açık!"

Düşünceli bir sessizlik oldu.

"Ama Tess ona pek aldırış etmiyor, değil mi?" dedi Retty sonunda çekinerek.

"Bana da öyle geliyor aslında."

"Ne saçma. Elbette hiçbirimizle evlenmeyecek, hem Tess'le de evlenmez. Yabancı bir ülkede toprak sahibi olarak çiftçilik yapacak o. Hem bir centilmenin oğlu, olsa olsa bizi çiftliğine işçi diye alır."

Biri içini çekti. Bir diğeri iç geçirdi. Ama en uzun iç çekiş Marian'ın tombul bedeninden geldi. Az ötede, yatağında yatan biri daha iç geçirdi. Köklü Paridelle ailesinin son çiçeğinin, kızıl saçlı, güzel Retty Priddle'ın gözlerine yaşlar doldu. Konuşmadan bir süre daha bahçeyi gözetlediler. Fakat hiçbir şeyden haberi olmayan Angel Clare artık içeri girmişti, onu bir daha göremediler. Gölgeler koyulaşırken üç kız yataklarına girdi. Birkaç dakika sonra da genç adamın odasına çıkan merdivenden yukarıya tırmandığını duydular. Marian çok geçmeden horlamaya başladı ama Izz'i uzun süre uyku tutmadı. Retty Priddle de ağlaya ağlaya uyuyup kalmıştı.

O sırada duygulu Tess tekrar uyuyamayacak kadar kadar huzursuzlanmıştı. Bu konuşma onun için yutması gereken ikinci bir acı lokma olmuştu. Oysa içinde kıskançlığa benzer bir duygu yoktu. Bu konuda önceliği olduğunu biliyordu. Onlardan daha güzel, daha bilgiliydi. Retty'den sonra en küçükleri olmasına rağmen daha kadınsı bir hali vardı. Üstelik bu açık yürekli arkadaşlarına karşı Bay Clare'in gönlündeki yerini korumak için çok az bir çaba sarf etmesi gerektiğini biliyordu. Önemli olan buydu zaten; çabalaması gerekiyor muydu? Ne de olsa ne Bay Clare, ne de Tess için bu maceranın ciddi bir tarafı vardı. Genç adamın Tess'e olan ilgisi geçiciydi, daha doğrusu geçici olmuştu. Yine de onlar gibi aynı sınıftan olmayan başka çiftlerin aşkları evlilikle sonuç-

lanmıştı; Tess bu konuda birçok örnek biliyordu. Hem Bayan Crick'in söyledikleri de vardı. Söylediğine göre Bay Clare ona soylu ve zengin bir kadınla evlendikten sonra para kazanmak için sömürgelerde çiftçilik etmenin gereksiz olduğunu anlatmıştı alaylı bir dille, kendisine en uygun eşin bir çiftçi kız olacağını da söylemişti. Lakin Bay Clare ne söylemiş olursa olsun, Tess evlenmemeye ve hiçbir erkeğe yakınlık göstermemeye karar vermişti. Bu yüzden de Talbothays'ta kaldığı sürece Bay Clare'in dikkatini ne diye üzerine çekmeye çalışsın, gözlerinde güneşlenmenin vereceği kısa süreli mutluluğun peşine düşsündü ki?

XXII

Ertesi sabah dört arkadaş esneye esneye aşağıya indiler. Sütün kaymağını alıp inekleri sağdıktan sonra, her zamanki gibi kahvaltı için içeriye girdiler. Fakat Bay Crick'in öfke içinde tepindiğini gördüler. Müşterilerinden birinin tereyağında kötü bir koku olduğundan, dolayısıyla bozuk olduğundan yakındığı bir mektup tutuyordu elinde.

"Adam haklı valla, bakın, siz de bakın tadına," dedi ve bir parça tereyağı bulunan kaşığı uzattı.

Etrafını sardılar, önce Bay Clare, sonra Tess, daha sonra da diğer sütçü kızlar ve erkekler gelip tereyağın tadına baktılar. En sonunda da kahvaltı masasının başında duran Bayan Crick gelip tattı. Gerçekten de tereyağında başka bir tat vardı.

Tadın ne olduğunu çıkarmaya çalışan Bay Crick birden bağırdı.

"Sarmısak yahu bu! Oysa o otlakta bir kök olsun sarmısak kalmadı sanıyordum!"

Bunun üzerine çoktandır orada çalışan emektar işçilerin hepsi bir vakitler gene böyle bir şey olduğunu hatırladılar. İnekleri kurumuş otlaklardan birine salmışlar, hayvanlar da otlaktaki tek tük sarmısakları yiyince tereyağı aynı şekilde bozulmuştu.

"O otlağı kontrol etmeliyiz," dedi Bay Crick heyecanla. "Bu böyle devam edemez."

Eski bıçaklarla silahlanarak dışarı çıktılar. Uygunsuz ot çok az olduğundan onları önlerinde uzanan zengin ot yığını arasında bulabilmek güç bir işti. Yine de yılmadan, tek sıra halinde dizilip otlağı taramaya koyuldular. En ön sırada Bay Crick ile arama işine gönüllü olarak katılan Bay Clare vardı. Onların hemen ardından Tess, Marian, Izz Huett, Retty, en arkadan da Bili Lewell, Jonathan, bir de iki evli kadın işçi olan yapağı gibi kara saçlı, devrik gözlü Beck Knibbs ile zayıf bir kadın olan ve sulak otlakların kış rutubetinden ciğerlerini üşütmüş Frances geliyordu.

Gözleri yerde tarlayı boydan boya ve sürüne sürüne öyle incelemişlerdi ki, bitirdiklerinde bakılmadık bir karış yer kalmamıştı. Yorucu bir işti. Koca tarlada yarım düzine sarmısak sapı bulmuşlardı; ama bitkinin kokusu o kadar kuvvetliydi ki bir tek inek yese bütün ürünü kokuturdu.

Karakter ve huy olarak birbirlerinden çok farklı olan bu insanlar eğilip sessizce otlağı tararlarken, tuhaf bir benzerlik, tekdüzelilik kazanmış gibiydiler. Düğünçiçeklerinin tatlı sarı rengi gölgede kalan yüzlerine vuruyor, bu yüzlere cinlere, perilere özgü aydınlık bir anlam katıyordu.

Her şeyde, toplumsal bir düşünceyle herkesle birlikte çalışdan Angel Clare arada sırada başını kaldırıp bakıyordu. Tess'in

yanı başında yürümesi bir rastlantı değildi tabii.

"Nasılsın bakalım?" diye mırıldandı.

"Çok iyiyim, teşekkür ederim, efendim" diye cevap verdi Tess ciddiyetle.

Daha yarım saat önce birçok özel mesele üzerine konuştuktan sonra bu biraz gereksiz bir giriş olmuştu. Daha fazla konuşmadılar. Sürünerek ilerlediler. Tess'in etekliği Clare'in tozluğuna sürtünüyor, Clare'in dirseği arada sırada Tess'inkine dokunuyordu. Peşlerinden gelen Crick sonunda dayanamadı.

"Belim kopacak!" diye bağırdı birden, yavaş yavaş doğrulup dikleşene kadar yüzündeki o ıstırap ifadesi değişmedi. "Ah, Tess, kızım, sen nasılsın bakalım? Daha iki gün önce rahatsızlandın, bu iş yüzünden fenalaşmayasın. Yoruldunsa bırak, ötekiler halleder."

Bay Crick sözlerini bitirdikten sonra ilerleyince Tess geride kaldı. Bay Clare de sıradan çıkıp sarmısak aramaya koyuldu, genç adamı yakınında görünce gece işittiklerinin etkisiyle konuşmaya başladı Tess.

"Güzel kızlar, değil mi?" diye sordu.

"Kimler?"

"Izz Huett ile Retty."

Tess bu kızların ikisinin de iyi birer çiftçi karısı olabileceğine, onları Clare'e beğendirmeye, kendi sefil güzelliğini saklamaya karar vermişti.

"Güzel mi? Şey... tabii. Hoşlar. Canlı görünüyorlar."

"Ama fani güzellikler uzun sürmüyor."

"Çok doğru."

"Aynı zamanda mükemmel birer sütçü kız."

"Evet ama senden iyi değiller!"

"Hayır, benden daha iyi kaymak yapıyorlar."

"Hadi canım?"

Clare durup kızlara baktı, onlar da Clare'e bakıyorlardı.

"Baksana, yanakları pembe pembe oldu." dedi Tess cesaretle.

"Kimlerin?"

"Retty ile Izz'in canım."

"İyi de neden ki?"

"Çünkü onlara bakıyorsun."

Fedakârlık duygusuyla da olsa Tess daha fazla devam edemedi. "Şayet bir soylu değil de gerçek bir çiftçi kız istiyorsan onlardan biriyle evlen, sakın benimle evlenmeyi düşünme," diye bağıramazdı ki!

Bay Crick'in peşinden gitti. Clare'in geride kalışını buruk bir memnunlukla karşıladı.

O günden sonra da hep Clare'den kaçma ıstırabına katlandı... Bir araya gelişleri rastlantı da olsa, onun yanında bulunmamaya dikkat ederek diğer üç kıza her türlü şansı tanıdı.

Tess arkadaşlarının, Angel Clare'in mandıradaki bütün genç kızların şerefini koruyan, içlerinden herhangi birinin mutluluğunu en küçük tehlikeye atmaktan sakınan biri olduğu yönündeki itiraflarından çıkarım yapabilecek kadar kadındı. Tess'in içinde Angel'e karşı bir saygı doğdu; onun kendini kollamakta gösterdiği titizliğe, bunu görev saymasına hayranlık duydu. Bu Tess'in karşı cinste bulmayı beklemediği bir nitelikti ve yokluğu halinde basit oda arkadaşlarının en azından ikisi, ağlaya ağlaya çileli yollarına gitmek zorunda kalabilirlerdi.

XXIII

Temmuz sıcakları fark ettirmeden bastırmıştı. Tabak gibi dümdüz olan ovanın havası uyuşturucu bir ağırlıkla mandıranın, ineklerin, ağaçların üstüne çöktü. Sık sık yağan sıcak, buram buram yağmurlar otlakları daha da bollaştırıyordu.

Bir pazar sabahıydı. Sağma işi bitmiş, dışarıdan gelen sağıcılar evlerine dönmüşlerdi. Tess ile üç arkadaşı telaşla hazırlanıyorlardı, mandıradan üç dört mil ötedeki Mellstock Kilisesi'ne gitmeye karar vermişlerdi. Tess, Talbothays'a geleli iki ay oluyordu ve bu onun mandıra dışına ilk yolculuğu olacaktı.

Önceki gün öğleden sonra ve gece çayırların üzerinde kuvvetli bir fırtına kopmuş, samanların bir kısmını nehre sürüklemişti ama bu sabah güneş tüm parlaklığıyla ışıldıyordu. Hava berrak ve taptazeydi.

Mellstock'a giden dolambaçlı yolun bir kısmı çok alçaktı. Kızlar yolun en çukur kesimine varınca, yaklaşık elli metrelik kıs-

tüm sularla kaplanmış olduğunu gördüler. Hafta içi olsa bunun önemi olmazdı, ayaklarına nalınlarını ya da çizmelerini giydikleri gibi karşıya geçiverirlerdi. Ne var ki pazardı. Hepsi beyaz çoraplarını, ince ayakkabılarını ve pembe, beyaz, leylak rengi elbiselerini giymişlerdi. Öyle ki üzerlerine bir damla çamur sıçrasa lekesi hemen belli olacaktı. Bulundukları yer kiliseden bir mil kadar uzakta olsa da çanların sesini işitebiliyorlardı.

"Yaz ortasında nehrin böyle yükseleceği kimin aklına gelirdi ki?" dedi Marian.

Ayaklarının kaymamasına dikkat ederek bayırın tepesine tırmandılar. Amaçları sulara girmeden yolun o kesimini tepeden aşmaktı.

"Mecbur suyun içinden geçmek gerek ya da dönüp Turnpike yolundan gideceğiz, ama o zaman da geç kalırız," dedi Betty umutsuzca.

"Geç gidersek herkes dönüp bize bakar," dedi Marian. "Öyle zamanlarda kıpkırmızı kesiliyorum. Sonra uzun zaman kendimi toparlayamıyorum."

Yol kenarındaki sete tutunarak ilerlemeye çalışırlarken, dönemecin öte yanından su sesi işittiler, az sonra da suların içinde kendilerine doğru gelen Angel Clare'i gördüler.

Dört yürek aynı anda kuvvetle çarptı.

Dini günleri önemseyen bir papazın oğluna hiç benzemiyordu. Üzerinde mandıra giysileri, uzun çizmeleri vardı. Serin tutsun diye şapkasının içine bir lahana yaprağı koymuş, elinde bir kazmayla ilerliyordu.

"Kiliseye gitmiyor," dedi Marian.

"Galiba... keşke o da gelseydi," dedi Tess.

Angel, aslında güzel yaz günlerinde (baştan savma tartışmacıların güvenilir ifadelerini benimseyebilmek için) taşlara yazılmış vaazları kilisedekilere tercih ederdi. Bu sabah selin samana verdiği zararın önemli olup olmadığını anlamaya çıkmıştı. Sonra uzaktan kızları görmüştü. Onlar geçecek yol bulmak için uğraşırlarken Clare'in farkına varmamışlardı. Angel Clare o noktada suyun yükselmiş olduğunu, kızların yolu geçemeyeceklerini anlayınca da onlara, özellikle bir tanesine, nasıl yardım edebileceğini düşünerek hızlandı. Bir çatının üzerindeki güvercinler gibi yol kenarındaki sette duran pembe yanaklı, parlak gözlü dört genç kız ince yazlık giysileri içinde o kadar cazip görünüyorlardı ki, Clare yanlarına gelmeden önce bir an durup onları seyretti. Kızların eteklerinin sürünmesiyle otların arasından sayısız kelebek havalanmış, tıpkı kuşhanedeymişler gibi kaçamayarak şeffaf kumaşın içinde kısılıp kalmışlardı. Angel'in bakışları içinde bulundukları güçlük yüzünden bastırmaya çalıştığı kahkahalarla o derece doluydu ki, Angel Clare'in bakışını hayretle karşılamaktan kendini alamadı.

Angel Clare uzun çizmelerinin üstüne varan suyun içinden yanlarına geldi. Kızların tırmandığı bayırın altındaki su basmış yolu izleyerek onlara doğru yaklaştı. Neyse ki suyun düzeyi uzun çizmelerini aşmıyordu. En önde yürüyen Marian'a dönerek, "Kiliseye mi gitmeye çalışıyorsunuz?" diye sordu.

Tess'e bakmadan, diğer ikisine de duyuracak biçimde söylemişti bunları.

"Evet efendim, geç kaldık ayrıca ve genç kalınca benim yüzüm..."

"Sizi karşıya taşıyabilirim, teker teker."

Dördü birden içlerinde tek bir kalp atıyormuş gibi kıpkırmızı kesildiler.

"Taşıyabileceğinizi sanmam, efendim," dedi Marian.

"Karşıya geçmeniz için başka çare yok. Hem ağır da değilsiniz! Haydi bakalım Marian, kollarını omuzlarıma koy. Evet işte böyle, sıkı tutun. Tamam oldu!"

Marian onun dediği gibi yaptı. Angel kucağında kızla sulara girdi, arkadan bakınca genç adamın ince bedeni Marian'ınkinin yanında çiçek demetine eklenmiş bir dal gibi duruyordu. Angel'in sulara batıp çıkan ayaklarının sesi işitiliyordu sadece. Marian'ın şapkasının tepesindeki kurdele de nerede olduklarını belli ediyordu. Birkaç dakika sonra Angel dönemeçte belirdi. Sıra Izz Huett'in taşınmasındaydı.

"İşte geliyor," diye mırıldandı Izz Huett. Heyecandan genç kızın dudaklarının kuruduğu işitilebiliyordu adeta. "Benim de Marian gibi kollarımı boynuna dolayıp yüzüne bakmam gerekecek."

"Eh, bunda bir şey yok ki." dedi Tess çabucak.

"Ama her şeyin bir zamanı vardır," diye sürdürdü Izz, "sarılacak zaman var, kaçınılacak zaman var!"

"Çok ayıp Izz! Bunlar İncil'den laflar!"

"Evet öyle," dedi Izz, "kilisede söylenen güzel şiirleri hiç unutmam!"

Angel Clare'in bu davranışının tek nedeni onlara yardım etmekti; ama dördüncü kız hariç tabii. Şimdi sıra Izz Huett'teydi. Kız kendini hülyalı bir tavırla onun kollarına bıraktı. Angel onu kucaklayıp uzaklaştı. Üçüncü defa geldiği işitildiğinde Retty'nin

kalbi göğsünden dışarı çıkacak gibi atıyordu. Angel kıza yaklaştı. Onu kucaklarken yan gözle Tess'e baktı. "Biraz sonra ikimiz olacağız," der gibiydi. Tess'in yüzünde de anladığını gösteren bir ifade belirdi; elinde değildi, sanki konuşmadan anlaşıyorlardı.

Zavallı küçük Retty, ufak tefek olsa da üç kızın içinde Angel'a en çok zahmet veren o oldu. Marian'ı bir yemek torbası taşır gibi taşımış, bu tombul ağırlığın altında adeta ezilmişti. Izz ise sakin ve ağırbaşlı davranmıştı. Retty'ye gelince, bir isteri demetiydi adeta.

Yine de Angel bu yatışmak bilmez varlıkla birlikte suyu geçmeyi başardı. Genç kızı karşı tarafa bıraktı. Tess bulunduğu yerden uzaktaki üç kişinin Angel'in onları bıraktığı tümseğin üstünde durduklarını görebiliyordu. Şimdi sıra ondaydı. Tess, Clare'in nefesinin, gözlerinin yakınlığının doğurduğu heyecanın şimdi kendi içinde şiddetlendiğini anlayınca şaşırdı; çünkü az önce arkadaşlarıyla için için alay etmişti. Heyecanını açığa vurmaktan korktuğundan son anda genç adamı küçümsüyormuş gibi bir tavır takındı.

"Belki set boyunca gidebilirim, Bay Clare. Muhtemelen çok yorulmuşsunuzdur!"

"Hayır, hayır," diye atıldı Clare hemen. Tess ne olduğunu anlayamadan kendisini onun kollarında buldu. Omzuna yaslanmıştı.

"Bir Raşel uğruna üç tane Lea taşımam gerekti."

"Onlar benden daha iyi kadınlar," dedi Tess alçakgönüllülükle. Aldığı karara sadık kalmak istiyordu.

"Fakat benim için yeteri kadar iyi değiller," dedi Clare.

Genç adam, Tess'in heyecanlandığını görebiliyordu. Birkaç

adım sessizce yürüdüler. Sonunda Tess çekinerek, "Umarım çok ağır değilimdir," dedi.

"Yok, değilsin tabii, Marian'ı taşımaya kalk da gör! Sen güneşte ısınıp dalga dalga kabarmış bir köpük gibisin. Elbisen de seni saran bir dalga sanki."

"Sana öyle geliyorsam ne mutlu."

"Bu zahmetin dörtte üçüne, dördüncünün hatırı için katlandığını bilmiyor musun?"

"Hayır."

"Bugün böyle bir şey olmasını beklemiyordum."

"Ben de öyle..." dedi Tess, onun suyun yükselişinden söz ettiğini sanarak, "sular çok hızlı yükselmiş."

"Ah, hadi ama Tessy!" diye alay etti Clare.

Tess'in yanakları adeta tutuşmuştu. Hissettikleri yüzünden Clare'in yüzüne bile bakamadı, Clare de durumdan uygunsuz biçimde faydalanmaya kalkıştığını düşünerek daha ileri gitmekten kaçındı. İkisinin de dudaklarından aşk sözcükleri çıkmamıştı şimdilik susmak daha yerinde olacaktı. Gene de geri kalan yolu elden geldiğince uzatmak için ağır yürümeye çalışıyordu. Sonunda dönemece vardılar. Yolculuklarının bundan sonraki kısmı diğer üç kızın gözleri önünde devam edecekti. Kuru toprağa ulaşınca Angel, Tess'i yere bıraktı.

Kızların üçü de Tess ile Angel Clare'e kocaman açtıkları gözleriyle imalı bakışlar atıyorlardı. Clare çabucak veda edip suları sıçrata sıçrata uzaklaştı.

Marian sessizliği bozana kadar konuşmadan yürüdüler...

"Kabul etmemiz gerek, onun karşısında hiç şansımız yok!"

dedi keyifsizce Tess'e bakarken.

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu Tess.

"En çok seni beğeniyor... en çok! Gördük seni nasıl taşıdığını. Şayet ona birazcık cesaret verseydin kesinlikle seni öperdi!"

"Yo, hayır," dedi Tess telaşla.

Yola çıkarkenki neşelerini kaybetmiş olsalar da aralarında ne düşmanlık ne de kin vardı. Onlar cömert, genç varlıklardı. Kaderciliğin kuvvetli olduğu ıssız memleket köşelerinde yetişmişlerdi. Tess'i suçlamıyorlardı.

Tess'in yüreği burkulmuştu. Kendini kandırmaya çalışmak anlamsızdı. Angel Clare'i seviyordu işte. Belki ötekilerin de ona tutkun olması büsbütün artırıyordu heyecanını. Böyle duygular bulaşıcıdır, özellikle de genç kızlar arasında. Yine de Tess'in zavallı aç yüreği şefkatle çarpıyordu arkadaşları için. Tess yaradılıştan dürüsttü. Bu duyguya karşı savaşmıştı ama ne var ki başaramamıştı, onu yenmeye gücü yetmemişti.

"Ne senin ne de ötekilerin yolunda duracağım," dedi o gece Retty'ye gözyaşları içinde. "Hiçbirinize engel olmayacağım. Kusura bakma, elimde değil ağlamamak! Onun evlenmeyi düşündüğünü sanmıyorum. Ama bana evlenme teklif etse bile kabul edemem... Zaten hiçbir erkeğin evlenme teklifini kabul edemem."

"Ah! Sahi mi? Neden ki?" diye sordu Retty şaşkınlıkla.

"Olmaz! Olamaz işte! İmkânsız! Ama doğrusunu istersen, ben yolunuza çıkmasam bile içinizden biriyle evlenmek isteyeceğini sanmıyorum!"

"Zaten böyle bir umuda kapılmadım hiç," diye inledi. "Ah ah, keşke ölsem!"

Zavallı kız, hiç anlamadığı duygular içinde çırpınarak o sırada içeri giren diğer iki kıza döndü.

"Tess ile yine arkadaş olalım," dedi. "Bay Clare'in aşkını umursamıyor."

Böylece aralarındaki gerginlik kayboldu. Tekrar arkadaş olup yakınlaştılar.

"Artık umurumda değil," dedi Marian alçak sesle. "Stickleford'lu bir çiftçiyle evlenecektim. Bana iki kere evlenme teklifinde bulundu, ama onun karısı olacağıma canıma kıyarım daha iyi! Sen ne diye konuşmuyorsun, Izz?"

"Konuşmuyorum çünkü," diye mırıldandı kız, "bu sabah onun kollarındayken beni öpeceğinden o kadar emindim ki! Başını göğsüne yaslayıp kıpırdamadan durdum, umutla bekledim. Ama öpmedi işte. Artık burada, Talbothays'ta kalmak istemiyorum! Evime döneceğim!"

Yatak odasının havası kızların umutsuz aşkıyla adeta bir kalp gibi atıyordu. Zalim tabiatın kendilerine bahşettiği duygunun baskısı altında heyecanla titrediler; bu ne istedikleri, ne de umdukları bir duyguydu. Günün olayı kalplerini altüst etmiş, aşklarını körüklemişti. Istırapları dayanabileceklerinden çok fazlaydı. Kişiliklerinin onları birbirinden farklılaştıran özellikleri bu duygularla adeta kaybolmuş, her biri cinsiyetlerinin bir parçasına dönüşmüştü. Bu konuda fazla umut beslemedikleri için de aralarında büyük bir açık yüreklilik hüküm sürüyordu; aralarında kıskançlık yoktu. Zaten hepsi dürüst ve sağduyulu kızlardı. Ne boş yere gurura kapılıyor, ne aşklarını inkâr ediyor, ne de bir diğerini ezmeye çalışıyorlardı. Toplumsal açıdan aşklarının değerli olmadığını biliyor-

lardı. Duygularının başlangıcı, kendi sınırları içine kapanmış görünen uygarlığın gözünde varlığını haklı çıkaracak her şeyden yoksundu. Tek hakikat ise bu aşkın onları öldürücü bir coşkuyla büyülemesiydi. Bu yüzden kızlar her şeyi oluruna bırakmışlardı.

Küçük yataklarında dönüp durdular. Peynir sıkıcısı aynı monotonlukla çalışıyor, sular tıp tıp damlıyordu.

Biri yarım saat sonra, "Uyanık mısın, Tess?" diye sordu. Izz Huett'in sesiydi bu.

Tess ses verince Retty ile Marian da yorganlarını fırlattıkları gibi ayağa kalktılar ve, "Biz de uyuyamadık!" diye haykırdılar.

"Kim bilir ailesinin onun için bulduğu kız nasıldır?"

"Kim bilir," dedi Izz.

Tess şaşırmıştı. Bir anda beti benzi atmıştı.

"Ona bir kız mı bulmuşlar?" diye sordu. "İlk defa duyuyorum."

"Evet ya. Dedikodu işte, kulağımıza ulaştı bir şekilde; kendi çevresinden biriymiş. Ailesi seçmiş. Oraya yakın bir yerin doktorunun kızıymış. Angel Clare'in kıza aldırış ettiği yok diyorlar ama bir gün onunla evleneceği de bir gerçek."

Bu konuda pek az şey biliyorlardı. Yine de bildikleri gece gece acıklı ve uğursuz düşler kurmalarına yetti. Düğün hazırlıklarını, mutlu gelini, gelinliğini, duvağını, genç karı kocanın ilk kez yalnız kalacakları o mutlu yuvayı düşlediler. Dört kız saatlerce konuştu, üzüldü, ağladı, ta ki uyku acılarını silip yok edene dek.

Tess o günden sonra Clare'in gönlünde ayrı bir yere sahip olduğu gibi saçma bir fikrin gerçek olmadığını anlayarak aptalca umutlar beslemekten vazgeçti. Güzelliğinin hatırı için duyulan bir

yaz macerası, geçici bir aşktı onunki... Başka bir şey olamazdı. Üstelik Clare onu gerçekten de diğerlerine yeğliyordu. İşin acı yanı şuki arkadaşlarından kişilikçe daha canlı, daha zeki ve daha güzel olduğunu bilen Tess, Clare'in nazarında, küçümsermiş gibi davrandığı kızlardan daha az değer taşıdığını anlıyordu.

XXIV

Bereketli Froom Vadisi'nin sıcak kokuları içinde, gübrelenen toprakların çıkardığı hışırtıların arasında damarlarda özün koşuşunun duyulduğu bir mevsimde, en düşsel aşkın bile tutkuya dönüşmemesi olanaksızdı. Çevre, oradaki aşka susamış göğüsleri de doyurup besliyordu sanki.

Temmuz ayı geçip gitti. Peşinden gelen ağustos ayı ise Talbothays'taki kalplere ayak uydurmaya çabalar gibiydi. Hava ilkbaharda ve yazın ilk günlerinde o kadar berrak ve temiz olduğu halde şimdi durgun ve güçsüzdü. Üzerlerine ağır kokular çöküyor, görünüm öğleye doğru halsiz bir durum alıyordu. Kavurucu sıcaklar otlakların yüksek kesimlerini sarartmıştı, sadece suların çağıldadığı yerlerde yeşildi otlaklar. Dışarıdaki sıcaklardan bunalan Angel Clare uysal, sessiz Tess'e duyduğu gittikçe artan tutkusuyla içten içe yanıp kavruluyordu.

Yağmur yağmadığı için yaylalar kurumuştu. Pazardan eve

hızla gelen sütçünün yaylı arabasının tekerlekleri yolun tozlu yüzeyini yalıyor, barut yüklü bir tren ateşe verilmiş gibi beyaz toz bulutlarını izliyordu. At sineklerinin kızdırdığı inekler parmaklıkların üstünde atlıyorlardı. Bay Crick pazartesinden cumartesiye devamlı çalışıyordu. Kapılar açık tutulmadığında pek hava akımı olmuyordu. Bahçedeki kara tavuklar, ardıç kuşları, kanatlı yaratıklardan çok dört ayaklı hayvanlarmış gibi frenk üzümü fidanlarının altında sürünüyorlardı. Mutfaktaki sinekler tembel tembel dolaşıyor İnsanı çileden çıkarıyorlardı. Hemen hemen her sohbet sıcaklarla ve güneş çarpmasıyla ilgiliydi. Bu arada, tereyağını tutturmak, hele yapılmış tereyağını bozulmadan korumak oldukça zorlaşmıştı.

İnekleri içeri almadan, daha serin olduğundan otlakta sağıyorlardı. Gün boyunca hayvanlar en küçük ağacın gölgesini izliyor, bu gölge günlük devre uyarak gövdenin çevresinde döndükçe onlar da dönüyorlardı. Sağıcılar geldiğinde ise hayvanlar sinekler yüzünden bir türlü rahat durmuyorlardı.

İşte böyle geçen öğle sonlarından birinde, aralarında en çok Tess'in ellerini seven Dumpling ile Old Pretty'nin de bulunduğu dört beş tane sağılmamış inek sürüden ayrılmış, bir çitin ardına sığınmışlardı. Genç kız sağmayı bitirdiği ineğin altından kalkınca bir süredir onu gözetlemekte olan Angel Clare seslendi.

"Şu inekleri de sen sağar mısın?" diye sordu. Tess sessizce razı oldu ve bir elinde tabure, bir elinde süt kovasıyla iki ineğin durduğu köşeye doğru yürümeye başladı. Sonra Angel de zor sağılan ineklerden birini sağmak üzere o tarafa yöneldi, ne de olsa artık o da mandıracı Crick kadar yetenekli olmuştu inek sağmakta.

Tüm erkekler ve bazı kadınlar sağma sırasında alınlarını hayvanın böğrüne dayar ve gözlerini kovanın içine dikerlerdi. Birkaç genç kız ise başlarını yana çevirip şakaklarını hayvanın böğrüne yaslayarak sağardı. Tess bunlardandı. Şakağı hayvanın böğrüne dayalı, gözleri otlağın en uzak ucuna dikilmiş halde sessiz düşüncelere dalar giderdi. İşte sırtında pembe entarisi, başında beyaz başlığıyla Old Pretty'yi de böyle sağıyordu şimdi.

Tess, Clare'in peşinden gelip ineğin altına oturmuş kendisini gözetlediğini bilmiyordu. Başının ve bedeninin hareketsizliği dikkat çekiyordu. Kendinden geçmiş gibiydi, gözleri açıktı ama görmüyordu. Old Pretty'nin kuyruğundan ve atan bir kalp gibi, bir tepkiye itaat ediyormuş gibi, ahenkli bir incelikle hareket eden Tess'in ellerinden başka hiçbir şey kıpırdamıyordu.

Angel Clare için bu yüz dünyanın en güzel, en sevimli yüzüydü. Bütün çekiciliği ise ilahilikten öte canlılığında, sıcaklığında ve biçimindeydi. Bu özellikler dudaklarında zirveye ulaşıyordu. Gözleri eskisi gibi derin ve anlamlıydı. Yanakları aynı güzellikteydi, kaşları eskisi kadar kavisli, çenesi ve boynu aynı şekilde biçimliydi; içinde azıcık bir sevgi bulunan bir genç adam için bile Tess'in kırmızı üstdudağının ortasındaki bombe akıl alıcı, çıldırtıcıydı. Clare bu dudaklara ve dişlere baktıkça Elizabeth tarzı resimlerdeki içi karla dolu gülleri hatırlıyordu. Genç adam sahibine tutkun olduğu bu ağza belki düşünmeden kusursuz diyebilirdi. Ama yo, kusursuz değildi bu dudaklar. Bu sözde kusursuz oluşumdaki ufak kusurdu onu böylesine tatlılaştıran ve insanileştiren.

Clare bu dudakların kıvrımlarını o kadar incelemişti ki kafasında rahatça canlandırabilirdi. Şimdi bu dudaklar karşısına renkle,

hayatla dolu olarak çıkınca etinin üstünde bir koku, sinirlerinin üstünde ise neredeyse bayıltıcı bir etki yapan hafif bir rüzgâr estirdiler; gerçekten de, esrarlı bir ruhsal gelişim sonunda aksırmasına sebep oldular.

Tess ancak o zaman Clare'in kendisini gözetlediğini anladı ama anladığını belli etmedi. Yalnız dikkatli bir göz, yüzündeki o tuhaf durağanlığın yok olduğunu, yanaklarındaki pembeliğin koyulaştığını görebilirdi.

Clare'e geçen etki sönmedi; kararlar, susmalar, temkinli davranışlar, korkular, bozguna uğramış bir tabur asker gibi geri kaçtılar. Clare yerinden fırladığı gibi Tess'in yanına gitti. Genç kızın önünde diz çöküp ellerini avuçlarının içine aldı.

Tess gafil avlanmıştı. Clare'in kucaklayışına düşüncesizce bıraktı kendini. Gelenin âşığı olduğunu görünce dudakları aralandı; heyecan dolu, çığlığa benzer bir nefes alışla, bir an süren bir coşkunlukla kendini bıraktı. Tam o çıldırtıcı dudağı öpmek üzereydi ki vicdanının sesini dinleyerek birden kendini toparladı.

"Özür dilerim, sevgili Tess," diye mırıldandı. "Affet, izin almam gerekirdi. Ben... ben... ne yaptığımı bilmiyorum. Bunu bana verilmiş bir hak olarak görmedim inan. Tessy, sana tüm içtenliğimle bağlıyım."

Bu sırada Old Pretty dönmüş şaşkın şaşkın onlara bakıyordu. Bir kişinin bulunması gereken yerde iki kişinin çömelmiş olduğunu fark edince öfkeyle arka ayağını kaldırdı.

"Kovayı devirecek! Çok kızdı," diye bağırarak Tess kendini yavaşça kurtarmaya çalıştı. Bakışları dört ayaklı hayvanla ilgilenirken, kalbi Clare ve kendisiyle ilgiliydi.

Tess ayağa kalktı. Birlikte öylece durdular. Clare'in kolu hâlâ Tess'in omuzundaydı. Genç kızın uzaklara dikilen gözleri dolmaya başladı.

"Neden ağlıyorsun, sevgilim?" diye sordu Clare.

"Bilmiyorum."

Derken içinde bulunduğu durumun yeni farkına varmış gibi telaşlandı, çekilmeye çalıştı.

"Sonunda açığa vurdum hislerimi işte Tess," dedi Clare ve tuhaf bir hüzünle içini çekti. Kalbinin sesinin mantığını susturduğunu kabullenmişti. "Ben... ben seni seviyorum Tess. Bu seni üzüyor. Ben de senin kadar şaşkınım. Korunmasızlığından faydalandığımı, düşüncesizce davrandığımı düşünmüyorsun değil mi?"

"Hayır... yapamam."

Bunun üzerine Clare kollarını gevşetip Tess'i serbest bıraktı. Bir iki dakika sonra ikisi de inekleri eskisi gibi sağmaya devam ediyorlardı. Hiç kimse onların tek bir varlık haline geldiklerini görmemişti. Mandıracı Crick birkaç dakika sonra oraya geldiğinde de, birbirlerinden hayli uzakta duran bu iki insan arasında tanışıklıktan öte bir şey olduğunu gösterecek en küçük bir belirtiye rastlamadı. Bay Crick olanların iç yüzünü bilseydi kuşkusuz hoş görürdü. Oysa Crick'in onları son gördüğünden beri aradan geçen zaman içinde, bu iki kişi asında evrenin eksenini değiştirecek kadar bambaşka bir şey vuku bulmuştu. Sanki bir perde açılıvermişti. bundan sonra her ikisinin de görüş alanını, kısa ya da uzun bir zaman için bambaşka ufuklar çevreleyecekti.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

XXV

Huzursuzlanan Clare akşamın alacakaranlığında dışarı çıktı. Gönlünü kaptırdığı kız odasına çekilmişti.

Gece de gündüz kadar boğucuydu. Karanlık bastıktan sonra bile en küçük bir serinleme olmuyordu. Yollar, çimenlikler, evlerin önü, çiftliğin duvarları fırın gibiydi ve uyurgezerin yüzüne öğle vaktinin sıcağını çarpışıyordu.

Mandıra bahçesinin doğuya bakan kapısına oturdu. Ne düşüneceğini bilemiyordu. Duyguları, yargılama gücünü yok etmiş gibiydi.

Üç saat önceki beklenmedik kucaklaşmadan beri iki genç birbirlerinden uzak durmaya çalışıyorlardı. Tess olanlardan dolayı durgundu, tetikteydi. Clare ise olayın büyüklüğü, tasarlanmadan gerçekleşmesi, yeniliğinden dolayı rahatsızdı. O güne kadar ikisi arasındaki gerçek ilişkinin ne olduğunu kavrayamamıştı. O gün-

den sonra ise üçüncü şahıslara yönelik karşılıklı tutumlarının ne olması gerektiğini bilemiyordu.

Bu mandıraya öğrenci olarak gelmişti. Buradaki geçici durumunun çabucak biteceği, hayatının gelip geçici, erkenden unutulacak bir bölümü olacağını düşünmüştü. Buradan, dışarıdaki çekici hayatı soğukkanlılıkla seyredebilecekti. Tıpkı Whitman'ın şiirindeki gibi:

Her zamanki giysileri içinde kadın ve erkek kalabalıkları
Ne kadar da garipsin bana karşı.

Buraya dış dünyaya yeniden dalmak üzere plan yapmak için gelmişti. Ama işte o sürükleyici sahne burası haline gelmişti. Dışarıdaki ilgi çekici dünya sıkıcı bir pantomime dönüşmüştü. Buradayken, bu görünüşte donuk ve duygusuz yerde yenilik, onun için başka hiçbir yerde olamayacağı şekilde başlamıştı.

Evin tüm pencereleri açık olduğundan yatmaya çekilen ev ahalisinin en küçük seslerini bile işitebiliyordu. Mandıra ona öylesine basit, önemsiz, öylesine saf bir ikametgâh gibi geliyordu ki, şimdiye dek onu herhangi bir özelliğe sahip veya incelenmesi gereken bir nesne olarak düşünmemişti. Peki şimdi ne anlama geliyordu? Yaşlı ve yosunlu tuğla çatı "Kal!" diyordu fısıltıyla. Pencereler gülümsüyor, kapı tatlı sözlerle onu çağırıyor, sarmaşıklar dalkavukluk ediyorlardı. Onun içindeki kişiliğin, kiremitlerin, harcın, asılı duran tüm gökyüzünün içine yayılıp onları yakıcı bir duygusallıkla nabzını attıracak geniş bir etki alanı vardı. Bu kudretli kişilik kime aitti? Bir sütçü kıza.

Sıkıcı mandıra hayatının Clare için bu denli önem kazanması gerçekten hayret vericiydi. Bunda yeni aşkının da büyük payı vardı elbette ama tek sorumlu o değildi. Yalnız Angel değil, pek çok kişi hayatın büyüklüğünün dış görünüşüne değil, öznel tecrübelerin değerine bağlı olduğunu öğrenmiştir. Artık duygusal bir rençperin vurdumduymaz bir kraldan çok daha anlamlı ve hareketli bir hayat sürebileceğini biliyordu. Bu gerçeği anlayınca, hayatın burada da herhangi başka bir yerdeki kadar büyük olduğunu fark etti.

Aykırı düşüncelerine, kusurlarına ve zayıflıklarına karşın Clare vicdanlı bir adamdı. Tess gönül eğlendirilip sonra terk edilecek önemsiz biri değildi onun için. Kendi kıymetli yaşantısını sürdüren bir kadındı. Bu hayata belki zorla katlanıyor, belki de ondan zevk alıyordu ama kesin olan bir şey varsa o da en kudretli kişi için hayat ne denli önemliyse, Tess için de kendi hayatı o derece önemliydi. Dünyayı kendi duygularına göre yorumluyordu. Dünya o varolduğu için vardı, evren bile Tess doğduğu zaman belli bir yılın belli bir gününde onun için vücuda gelmişti.

Clare'in pek de hoşlanmadığı bu duygu Tess'e sevimsiz bir ilk neden tarafından bağışlanmış yegâne varoluş fırsatı, onun bütünüydü. Onun tek ve tüm şansıydı. Öyleyse nasıl olur da Tess'e, kendinden daha az önemli biri, okşanacak, sonra bıkılarak terk edilecek değersiz bir varlık olarak bakabilirdi? Genç kızın yüreğinde uyandırdığını bildiği o ateşli, o aşırı sevgiyi nasıl ciddiye almaz çünkü Tess çekingenliği içinde öylesine ateşli, öylesine etki altında kalabilen bir kişiydi ki– bu sevgi yüzünden onun acı çekmesine, mahvolmasına nasıl aldırış etmezdi?

Tess'le her gün alışageldikleri gibi karşılaşmak, başlayan ma-

cerayı ileri götürmekten başka bir işe yaramayacaktı. Birbirlerine yakın olmaları, karşılaşmaları, birbirlerine daha çok bağlanmalarına yardım edecekti. Et ve kanları buna karşı koyamazdı. Aşklarının sonucu üzerine henüz bir karara varmamış olan Clare, karşılıklı bir zorunluluğa dönüşmemesi için bir süreliğine ondan uzak kalmaya karar verdi. Şimdilik verilen zarar ufaktı.

Ancak Tess'e hiçbir şekilde yaklaşmama kararını uygulamak kolay değildi. Nabzının her atışında ona doğru bir parça daha çekiliyordu.

Gidip arkadaşlarını görmeyi düşündü. Bu konudaki düşüncelerini sorabilirdi. Beş aydan daha kısa bir sürede buradaki işi sona erecekti. Başka çiftliklerde geçireceği birkaç aydan sonra ziraat üzerine bilgisi tamamlanacak, işe başlamaya hazır hale gelecekti. Bir çiftçi, karısının salondaki balmumu heykelden mi, yoksa çiftçilikten anlayan bir kadın mı olmasını isterdi? Sessizliğin ona verdiği güzel cevaba rağmen Clare yola çıkmaya karar verdi.

Bir sabah Talbothays'ta kahvaltıya oturduklarında kızlardan biri o gün Bay Clare'i hiç görmediklerinden söz etti.

"Evet," dedi Bay Crick. Bay Clare birkaç günlüğüne Evminster'e akrabalarının yanına gitti."

Masanın çevresindeki dört tutkulu kız için sabahın parlak ışıkları birden donuklaşıvermişti. Kuşların şarkıları susmuştu. Ama hiçbiri şaşkınlığını söz ya da davranışlarıyla belli etmedi.

"Buradaki çalışma tamamlanmak üzere," diye sakince konuşmayı sürdürdü. "Herhalde kendine göre birtakım planları vardır."

"Ne zaman dönecek?" diye sorma cesaretini bulabilmişti, is-

nap çeken grubun içinden Izz Huett.

Diğerleri, hayatları sütçünün vereceği cevaba bağlıymış gibi bekledi. Retty'nin dudakları aralanmış masa örtüsüne bakıyordu. Marian'ın pembeliğine şimdi bir de ateş eklenmişti. Tess'in kalbi deli gibi çarpıyor ve otlağa bakıyordu.

"Defterime bakmadan bir şey söyleyemem," dedi Bay Crick aynı ilgisizlikle. "Söylediği tarih değişebilir. Çünkü saman alanında buzağı yetiştirme işinde çalışacak. Yıl sonuna kadar kalır herhalde."

Bay Crick'in yanında ıstırap dolu bir dalgınlık içinde geçen "ıstırapla çevrelenmiş zevk dolu" dört yada daha fazla ay. Bundan sonra ise tarifsiz gecenin boşluğu...

Sabahın bu saatinde Angel Clare, kahvaltı edenlerden on kilometre uzakta, dar bir yolda babasının Emminster'deki papaz evine doğru ilerliyordu. Bayan Crick'in anne babasına saygılarıyla birlikte yolladığı içinde siyah sosis ile bir şişe bal likörü bulunan sepeti elinden geldiği kadar düzgün şekilde taşımaya çalışıyordu. Önünde sapsarı vadi uzanıyordu. Tess'i seviyordu. Peki onunla evlenmek zorunda mıydı? Onunla evlenme cesaretini kendinde bulabilecek miydi? Annesi, kardeşleri buna ne diyeceklerdi? Evlendikten birkaç yıl sonra kendisi ne hissediyor olacaktı? Bu, sağlam dostluk tohumlarının geçici bir duyguyu besleyip beslemediğine. Tess'in bedenine duyulan sonsuza dek sürecek cinsel bir coşku olup olmadığına bağlıydı.

Babasının tepelerle çevrili küçük kasabası, kırmızı taş kule-

leri olan kilise, papaz evinin yakınındaki ağaç kümesi görünmüştü nihayet. Angel Clare atını çok iyi bildiği kapıya doğru sürdü. Eve girmeden önce kilise kapısının önünde birini bekledikleri anlaşılan on iki ila on altı yaşlarında bir grup kızın durduğunu gördü. Biraz sonra kızların beklediği kişi geldi. Onu bekleyenlerden biraz daha büyük, geniş kenarlı bir şapka ve iyice kolalanmış ince pamuklu bir sabah giysisi giymiş, elinde birkaç kitap taşıyan bir kızdı bu.

Clare bu kızı çok iyi tanıyordu. Onun kendisini görüp görmediğinden emin değildi. Görmediğini umuyordu. Yanına gidip onunla konuşmayı gereksiz buluyordu. Kızı selamlamak için duyduğu büyük isteksizlik nedeniyle onu görmediği sonucuna vardı. Bu genç kız, babasının komşusu ve arkadaşının tek kızı, ailesinin bir gün onunla evleneceğini umdukları Bayan Mercy Chant'tı. Bayan Mercy Chant, İncil derslerinde çok başarılıydı. Şimdiyse öğretmen olmaya çalışıyordu. Oysa Clare'in aklı pembe yüzlü inek gübresiyle kirlenmiş olan ve hepsinden daha duygulu birindeydi.

Emminster'e ani bir kararla gelmişti. Anne babasına geleceğini haber vermemişti. Dini görevlerine çıkmadan önce onları görmek istiyordu. Ama bir parça gecikmişti. Kahvaltıya oturmuşlardı bile. Angel içeri girer girmez onu karşılamak için yerlerinden fırladılar. Evde annesi babası, yakın bir kontlukta papazlık yapan ve on beş günlüğüne eve gelen kardeşi Felix, klasik ilimler öğrencisi ve üniversite müdürünün yardımcısı olan, yaz tatili dolayısıyla Cambridge'den gelen diğer kardeşi Cuthbert vardı. Annesi başına başlığını geçirmiş, gümüş çerçeveli gözlüklerini takmıştı. Babasını ise bıraktığı gibi bulmuştu; ağırbaşlı, Tanrı korkusu olan, biraz zayıf, altmış beş yaşında, solgun yüzü düşünce ve kaygılarla dolu

biri adamı. Duvarda, onların başları üzerinde, Angel'den on altı yaş büyük olan ve bir misyonerle evlenerek Amerika'ya giden ablasının resmi asılıydı.

Yaşlı Bay Clare, son yirmi yıl içinde benzerleri çağdaş hayatın silüetine yüz tutmuş bir din adamı türüydü. Wycliff, Huss, Luther, Calvin ile aynı çizgideki bir neslin temsilcisi, Evanjelik bir dindardı. Yaşayışında ve düşüncelerinde havarilere yaraşır bir sadelik vardı. Gençliğinde varoluşun nedenleri üzerine ilk ve son kez bir karara varmış, sonra da bunlar üzerine başka muhakeme kabul etmemişti. Akranları ve aynı inançta olanlar tarafından bile aşırı olarak kabul edilirdi. Öte yandan kusursuzluğu, tüm güçlüklerini gidermek için gösterdiği olağanüstü çaba kadar kuralları uygulamaktaki enerjisiyle de kendisine karşıt olanların hayranlığını kazanmıştı. Tarsuslu Paul'ü, Aziz John'u sever, Aziz James'ten mümkün olduğunca nefret eder ve Timothy, Titus ve Philemon'a ise karışık duygular beslerdi. Yeni Ahit'te İsa'dan ziyade Paul'ün etkisinin olduğunu düşünüyordu. Determinizm konusundaki inancı öyle bir noktaya, öyle bir feragat felsefesine varıyordu ki, Schopenhauer ve Leopardi'nin felsefeleriyle kuzenliği vardı. Emin olduğu tek nokta ise içtenliğiydi.

Son zamanlarda oğlu Angel'in Var Vadisi'ndeki doğa ve çeşitli kadınlarla geçirdiği estetik, duygulu ve pagan yaşantıyı soruşturarak ya da hayal gücüyle kavrayabilseydi, bunu büyük bir hoşnutsuzlukla karşılardı. Vaktiyle Angel, babasına, "Uygar toplumun dinsel kaynağı Filistin değil de eski Yunanistan olsa, insanoğlu için daha iyi sonuçlar doğardı," demek şanssızlığını göstermişti. Ondan beridir yaşlı papaz devamlı olarak Angel için dua et-

mişti. Ama öylesine iyi kalpliydi ki, hiçbir şeye uzun süre öfke duymazdı. Şimdi oğlunu bir çocuğunki kadar açık ve sevimli bir tebessümle karşılıyordu.

Angel oturdu. Burası eskiden olduğu gibi eviydi ama kendini aileden biri gibi hissetmiyordu. Her dönüşünde bunu fark ediyordu. Papaz evindeki hayatı paylaştığı son zamandan bu yana, buradaki hayata belirgin şekilde uzaklaşmış, yabancılaşmıştı. Ailenin –hâlâ bilinçsizce nesnelerin yermerkezli olduğu inancı, gökyüzünün tepe noktasındaki cennet, yerin dibindeki cehennem gibi– deneyüstü arzuları ona başka bir gezegenin kişilerinin hayalleriymiş gibi garip geliyordu. Son zamanlarda Angel yalnızca hayatı görmüş, aklın düzene koymaktan hoşlanacağı şeyi boş yere kontrol etmeye kalkışan bu inançlara fazla bulanmamıştı. Bozulmamış, engellenmemiş varoluşun büyük, duygulu bir kalp gibi atışını hissetmişti.

Onlar da kendi açılarından Angel'de eski zamanlara nazaran büyük bir farklılık görmüşlerdi. Özellikle şimdi kardeşleri ondaki başlıca değişikliğin görünüşünde olduğunu fark ediyorlardı. Angel Clare tıpkı bir çiftçi gibi davranmaya başlamıştı. Bacaklarını iki yana açıyordu. Yüz kasları başka bir anlam kazanmıştı. Gözleri dilinin söylediklerinden daha fazla şey anlatıyordu. Bir ilim adamının özelliklerini neredeyse yitirmişti. Kendini beğenmiş biri Angel'in terbiyeden yoksun olduğunu, erdem düşkünü biri ise kabalaştığını söyleyebilirdi. İşte Talbothays'ın su perileri ve kuğularıyla arkadaşlık etmenin sonucu buydu.

Angel kahvaltıdan sonra, iyi öğrenim görmüş, Protestan olmayan, okulda göze çarpan, en ince noktalarına dek düzgün, dü-

zenli bir öğrenimden geçerek kusursuz örnekler haline gelmiş olan iki kardeşiyle yürüyüşe çıktı. İkisi de miyoptu. İpli tek –gözlük takmak moda olduğu zaman onlar da ipli tek– gözlük takarlardı. Dürbün taşımak moda olunca derhal dürbün taşımaya başlarlardı. Gözlük takmak moda olduğu zaman da gözlük takarlardı. Bütün bunları kendi görüşlerindeki kusurlu yanlara aldırış etmeden uygularlardı. Wordsworth'un gözde olduğu zamanlarda ceplerinde onun kitaplarını taşırlardı. Shelley gözden düştüğünde şairin kitapları kütüphanelerinde toz toprak içinde kalırdı. Correggio'nun *Kutsal Aile* tablosuna hayranlık duyulduğunda, onlar da aynı şeye hayran olurlardı. Correggio, Velasquez lehine kötülendiğinde onlar, kendi özel görüşlerine aldırmaksızın bu düşüncelerin peşinden giderlerdi.

Onlar Angel'in artan toplumsal uyumsuzluğunu anladıkları gibi, Angel de onların zihinsel yeteneklerinin sınırlı bir hal aldığını görüyordu. Felix onun için kilise, Cuthbert ise üniversite demekti. Birisi için dünyanın başlıca nedeni piskoposluk meclisi ve ziyaretlerdi; ötekisi için de Cambridge Üniversitesi. Her ikisi de uygar toplumda "önemsiz sayıda" toplum dışı insan bulunduğunu içtenlikle kabul ediyordu. Bu milyonlarca toptum dışı insan ne bilim ne de din adamıydı. Bunlar her ne kadar toplumdan sayılmamalı, saygı görmemeliyse de hoşgörüyle karşılanmalıydı.

İkisi de terbiyeli, saygılı çocuklardı. Sık sık anne babalarının ziyaretine gelirlerdi. Felix teolojinin son gelişmeleri yönünden babasından daha ileri görüşlü olmasına rağmen ondan daha ilgisiz, daha az fedakârdı. Ama karşıt düşünce bakımından babasından daha hoşgörülü olsa da onun kadar bağışlayıcı değildi. Bu durum

onun için sakıncalıydı. Cuthbert ise kurnazlık barındıran bir şekilde açık fikirli olmasına rağmen cesur biri değildi.

Dağın eteklerinde dolaşırlarken Angel'in önceki düşüncesi yeniden canlandı. Kardeşleri hayatı, yaşanması gerektiği gibi yaşamaktan da, görmekten de uzaklardı. Belki pek çokları gibi onların da gözlem fırsatları, ifade fırsatları kadar iyi değildi. Onların ve onlar gibi olan arkadaşlarının içinde yüzdükleri düzgün, yumuşak akışın dışındaki karışık kuvvetler kavramı üzerine yeterince bilgi sahibi değillerdi. Yerel gerçek ile evrensel gerçek arasındaki farkı göremiyorlardı. Bilim adamlarına, din adamlarına özgü iç dünya duyumları, gerçek dış dünyanın düşünüşünden hayli farklıydı.

"Galiba senin için sadece çiftçilik var ya da hiçbir şey yok, dostum," dedi Felix gözlüklerinin ardından uzaktaki tarlalara üzüntüyle bakarak. "Madem öyle, işe iyi yanından bakmalıyız. Yalnız, yalvarırım sana, ahlak ülküleriyle ilişkini kesmemeye çalış. Yüksek düşünüş, basit yaşayışla bağdaştırılabilir çünkü."

"Elbette bağdaştırılır," diye yanıtladı Angel. "Bir parça sizin alanınıza gireceğim. Bu dediğin asırlar önce ispat edilmedi mi? Niçin böyle söyledin Felix? Soylu düşüncelerimi, ahlaki ülkülerimi terk edeceğimi mi sandın?"

"Konuşmandan, özellikle de mektuplarının havasından böyle bir anlam çıkardım. Elbette yalnızca bir kuruntudan ibaret de olabilir. Bana entelektüel gücünü kaybediyorsun gibi geldi. Sen de öyle düşünmüyor musun, Cuthbert?"

"Bak, Felix," dedi Angel soğuk bir tavırla. "Biliyorsun, seninle iyi geçiniriz. Şu an ikimiz de bize ayrılan alanı ihlal ediyoruz.

Şu entelektüel kavram sorununa gelince, halinden hoşnut bir dogmatik olarak benim düşüncelerimi bırak da, seninkilere ne oldu onu araştır!"

Anne babalarının yöredeki dini görevlerinin bitişine göre hazırlanan akşam yemeğine yetişebilmek için tepeden inmeye başladılar. Protestanlığı öğleden sonra ziyaretlerinden ibaret görmek, bencil olmayan Clare çiftinin akıllarına gelen en son şeydi. Oysa onların uygar düşüncelere bir parça uymalarını istemek konusunda üç kardeş aşağı yukarı anlaşıyordu hemfikirdi.

Yürüyüş iştahlarını açmıştı, özellikle de, açık havaya ve mandıra sahibinin sofrasına alışkın olan Angel çok acıkmıştı. Ama yaşlılar henüz eve dönmemişti. Üç kardeşin beklemekten bıktıkları bir sırada çıkageldiler. Tok gönüllü karıkoca, kendi ihtiyaçlarını bir kenara koyarak bazı hasta kilise mensuplarının isteklerini yerine getirmeye çalışmışlardı.

Aile sofraya oturdu. Sofra sadeydi. Ana yemek soğuk etlerdi. Angel'in gözleri Bayan Crick'in siyah sosislerini aradı. Mandırada yaptıkları gibi önce kızartmalarını tembihlemişti. Kendisi gibi annesiyle babası da sosisin o nefis bitkisel kokusunu duysun, tadına varsın istiyordu.

"Galiba sosisleri arıyorsun, oğlum," dedi annesi. "Yemesen de olur sanırım. Ben ve baban yemeyeceğiz. Crick'in güzel hediyesini delilik nöbetleri geçirdiği için çalışmaya gidemeyen bir adamın çocuklarına götürmeyi teklif ettim. Baban da çocukların çok sevineceğini söyledi. Oraya götürdük."

"İyi etmişsiniz," dedi Angel neşeyle likör şişesini arayarak.

"Bal likörünü de öylesine kuvvetli buldum ki," diye annesi

devam etti. "İçki olarak kullanmak istemedim. Acil bir durumda ilaç olarak kullanılmaya müsait. O yüzden şişeyi ilaç kutuma koydum."

"Biz prensip olarak bu masada hiç içki içmeyiz," diye ekledi babası.

"Peki mandıra sahibinin karısına ne diyeceğim şimdi?" diye sordu Angel.

"Gerçeği tabii ki," dedi babası.

"Pastayı ve birayı çok beğendiğinizi söylemeyi isterdim," dedi Angel üzüntüyle. "Bayan Crick çok neşeli ve iyi kalpli bir kadındır. Döner dönmez bunu soracağına eminim."

"Beğenmedik, beğendiğimizi söyleyemezsin," dedi babası açıkça.

Angel Clare, her ne kadar duygudan yoksun olsa da anne babasının davranışlarının doğru olduğunu hissetmişti. Daha fazla konuşmadı.

XXVI

Angel ancak akşam duasından sonra babasına kalbini açma fırsatını bulabilmişti. Halının üzerinde kardeşleriyle birlikte diz çökmüş, onların çizmelerinin topuklarına yapışan dikenlere bakarak duayı dinlerken, bir yandan da babasıyla nasıl konuşacağını düşünüyordu. Dua bitince annesiyle kardeşleri odadan çıktı. Angel babasıyla yalnız kalmıştı.

Önce çiftçilik planlarından bahsetti.

Genç adam önce babasıyla İngiltere'de ya da sömürgelerde çiftçilik yapmak üzerine uzun uzun tartıştı. Yaptığı planları anlatınca babası, onu okutmak masrafından kurtulduğundan, bir gün toprak kiralaması ya da satın alması için gerekli olur diye kenara bir miktar para ayırdığını söyledi.

"Dünyevi servet bakımından," diye devam etti, "birkaç yıla kadar kardeşlerinden daha üstün olacağına şüphe yok."

Yaşlı Bay Clare'in gösterdiği bu anlayış Angel'e daha nazik

bir konuya geçme cesaretini verdi. Babasına artık yirmi altı yaşına geldiğini, çiftliğini kurduğunda her işe yetişemeyeceğini, kendisi tarlada çalışırken birinin ev işlerine bakmasının şart olduğunu söyledi. Onun için evlenmesi uygun olmaz mıydı?

Babası bu düşünceyi hiç de mantıksız bulmuşa benzemiyordu. Angel devam etti:

"Tutumlu olması, çok çalışması gereken bir çiftçi için nasıl bir kadın uygun sence?"

"İyi ve kötü günlerinde sana destek olacak, huzur verecek, gerçekten dindar bir kadın. Bunun dışındaki şeyler pek de önemli değil. Böyle biri bulunabilir. Benim ciddi, ağırbaşlı arkadaşım ve komşum Doktor Chant..."

"Ama öncelikle inekleri sağmasını, tereyağı ve peynir yapmasını bilen biri gerekmez mi? Tavukları, hindileri kuluçkaya yatırmayı, civcivlere bakmayı, acil bir durumda tarlada çalışan işçileri idare etmeyi bilen biri?"

"Evet. Bir çiftçi karısı olacaksa, elbette bunlar da önemli."

İhtiyar Clare'in bu ayrıntıları hiç düşünmediği belliydi.

"Saf ve çok iyi bir kadın olarak," diye sürdürdü babası. "Senin de bir parça ilgin olan, üstelik annen ve benim kafama uygun olan Mercy'den başka birini bulamazsın. Komşu Chant'ın kızının son zamanlarda Aşai Rabbani sofrasını süslemek için yeni gençlerin yarattığı modaya uyduğu belli. Bayram günlerinde sofrayı çiçeklerle, başka şeylerle süslüyor. Oysa benim gibi böyle şeylerin karşısında olan babası, kızının bu davranışlarının zamanla düzeleceğini söylüyor. Devamlı olmayacağını düşündüğüm gençlik halleri bunlar!"

"Evet, evet. Mercy iyi ve dindardır, bunu biliyorum. Ama baba, en az Bayan Chant kadar erdemli ve saf, onun dinsel başarılarından ziyade kocası kadar çiftlik işlerinden anlayan, bilen bir kadın bana daha uygun düşmez mi?"

Babası bir çiftçi karısının görevlerinin Paulcü bir dünya görüşünden sonra geldiği konusunda ısrarcıydı. Aynı zamanda hem babasının isteklerine saygı göstermeye hem de kalbinin arzusunu yerine getirmeye uğraşan Angel telaşlanmıştı. Kaderin ya da takdiri ilahinin, karşısına bir çiftçinin yardımcısı olabilecek her türlü özelliğe ve ciddi bir düşünce tarzına sahip bir kadın çıkardığını anlattı. Bu kadının babasının inancında olup olmadığını söyleyecekti ama babasının kilise okullarından birine gidebilirdi. Dindar, her pazar kiliseye giden bir kadındı. İyi kalpliydi, zeki ve anlayışlıydı. Belli bir zarafete sahipti, gururluydu. Üstelik çok da güzeldi.

"Senin de üyesi olmak istediğin bir aileden mi, yani kısacası bir hanımefendi mi?" diye sordu, konuşma sırasında sessizce içeri giren annesi şaşırarak.

"Genel anlamıyla bir hanımefendi değil," dedi çekinmeden. "Çünkü bir köylü kızı. Bunu söylerken gurur duyuyorum. Ama duygularında, kişiliğinde tam bir hanımefendi."

"Mercy Chant çok iyi bir aileden."

"Of! Bunun bana yararı ne anne?" dedi Angel. "Benim gibi şartlarda yaşayacak biri için, karısının ailesinin ne önemi olur?"

"Mercy beceriklidir. Becerikli olmanın da kendi cazibesi vardır," diye cevap verdi annesi gümüş gözlüklerinin ardından Angel'a bakarak.

"Dışarıdaki başarılara gelince, bunların benim süreceğim hayatta ne önemi var? Zaten onun eğitim işini üstüme alacağım. Onu bir tanısanız, çok kabiliyetli bir öğrenci olduğunu anlardınız. Şiirle, gerçek şiirle dolu. Şairlerin kâğıt üzerinde yazdıklarını gerçek hayatında yaşıyor. Kusursuz denecek ölçüde Hıristiyan olduğuna eminim. Belki de aynı soydan, türden çoğalmak isteyeceğiniz cinsten."

"Ah, Angel! Dalga geçiyor olmalısın!"

"Kusura bakma anne ama çok ciddiyim. Her pazar sabahı kiliseye gider. Çok iyi bir Hıristiyan'dır. Yalnızca bu özelliği yüzünden bile bazı toplumsal eksikliklerini hoş göreceğinize, ondan başkasını seçersem kötü bir şey yapacağımı hissedeceğinize eminim."

Angel, Tess ve diğer sütçü kızlar tarafından uygulandığını gördüğünde, özünde doğal olan inançların ortasındaki gerçekdışılığından dolayı hor görmeye yatkın olduğu, sevgilisindeki (asla kendisine bu denli faydalı olabileceğini hayal etmediği bir biçimde) bu daha ziyade otomatik dindarlığı konuşurken çok ciddileşmişti.

Oğullarının meçhul genç kadın için herhangi bir sıfat talep etmeye hakkı olup olmadığını düşünerek kederlenen Bay ve Bayan Clare, onun hiç olmazsa dinsel görüşlerinin kendilerine yakın olduğunu hissetmeye başladılar. Çünkü Angel yapacağı seçimde dindarlığın rol oynamasını hiç istemeyecekti. Sonunda acele etmemelerinin daha iyi olacağını, ama kızı görmenin onlar için sakınca yaratmayacağını belirttiler.

Böylece Angel bu konuda daha fazla konuşmama kararı aldı. Anne babası fedakâr. Sabit görüşlü kişilerdi. Tıpkı diğer orta sınıf

insanları gibi, üstesinden gelmeleri gereken bazı önyargılara sahip olduklarını hissediyordu. Yasaca istediğini yapmakta hür olmasına rağmen hayatının bu en önemli kararını verirken anne babasını incitmek istemiyordu. Üstelik gelinleri büyük olasılıkla onlardan çok uzakta yaşayacaktı. Onun birtakım özellikleri Bay ve Bayan Clare'in hayatında belirli hiçbir etki yapmayacaktı.

Angel, Tess'in yaşamındaki rastlantılar üzerinde hayati özelliklermiş gibi durarak kendi kararsızlıklarını inceliyordu. Tess'i Tess olduğu için seviyordu; ruhunu, kalbini, varlığını seviyordu... Mandıradaki ustalığı, Crick'in kabiliyetli bir öğrencisi ve dindar bir kadın olduğu için değil. Tess'in açık havada geçen yaşantısı, onun karmaşık olmayan açık varlığı, Angel'in hoşuna gitmek için cilaya muhtaç değildi. Şimdiye dek öğrenimin aile hayatının mutluluğu üzerinde pek de etkili olmadığını anlamıştı. Asırlar boyunca ilerlemiş olan entelektüel ve ahlaki eğitim sistemleri, insan doğasının istenmeyen hatta bilinçsiz güdülerini yükseltmiş olabilirdi. Görebildiği kadarıyla, bu güne dek bu kültürün etkisi altında yetişenlerin yalnızca entelektüel yeteneklerinin etkilenmişti. Son zamanlarda görgülü orta sınıftan köylü toplumuna dek uzanan kadınlarla olan ilişkileri bu inancını doğrulamıştı. Bir toplumsal tabakanın iyi, akıllı kadınları ile başka bir toplumsal tabakanın iyi, akıllı kadınları arasındaki gerçek fark, aynı tabakaya mensup iyi ile kötü, deli ile akıllı arasındaki farktan çok daha azdı.

Yola çıkacağı sabahtı. Kardeşleri kuzeyde bir gezinti yapacakları için papaz evini önceki gün terk etmişlerdi. Biri okuluna, öteki de papazlık görevinin başına gidecekti. Angel de onlarla birlikte gidebilirdi ama Talbothays'taki sevgilisinin yanına gitmeyi

tercih ediyordu. Üçünün içinde en hümanist, en idealist dindar, hatta Hazreti İsa üstüne en bilgili kişi olmasına rağmen Angel'in aklında, onun için düşünülen mevkiden büyük bir uzaklaşma vardı. Ne Felix'e ne de Cutbert'e, Tess'ten söz etme cesaretini gösterebilmişti.

Annesi sandviçler hazırlamıştı. Babası da kendi kısrağına atlayarak ona yolun ufak bir bölümü boyunca eşlik etti. İşlerini halleden Angel, gölgeli yollarda ağır ağır giderlerken babasının bölgede karşılaştığı güçlüklerden, Yeni Ahit'i zararlı görülen Kalvenizm ışığında yorumlaması yüzünden din kardeşlerinin kendisine soğuk davranmalarından söz etmesini gönüllü bir sessizlikle dinledi.

"Zararlıymış!" dedi Bay Clare güler yüzlü bir küçümsemeyle ve bu fikrin saçmalığını gösteren çeşitli tecrübelerini saymaya başladı. Yalnızca fakirler arasında değil, iyi ve zengin kişiler arasında da bulunan kötü bir hayat sürdürenlerin şaşılacak konuşmalarından söz etti. Aynı içtenlikle çeşitli başarısızlıklarını da anlattı.

Başarısızlıklarına örnek olarak, buradan kırk mil uzaktaki Trantridge yöresinde oturan, d'Urberville adındaki genç bir soradan görmenin durumunu anlattı.

"Kingsbere'de oturan eski d'Urberville'lerden değil bu sanırım," dedi Angel. "Onların soyu garip bir şekilde tükenmişti."

"Yo, hayır. Gerçek d'Urberville'ler altmış yahut yetmiş yıl önce ortadan kayboldu. Ben öyle sanıyorum. Bu, d'Urberville adını alan yeni bir aile; eski d'Urberville ailesinin hatırı için bunların sahte olmasını diliyorum. Ama senin ailelere ilgi göstermeni garip buluyorum. Onlara benim kadar bile önem vermezsin!"

"Beni yanlış anladın, baba. Zaten hep yanlış anlarsınız," dedi

Angel biraz sinirlenerek. "Siyasi açıdan soylu olmaktan duydukları gururu kuşkuyla karşılıyorum. Onların arasındaki akıllı kişiler bile, Hamlet'in dediği gibi 'kendi verasetleri aleyhine feryat ederler'. Ama şiirsel, teatral ve tarihsel açıdan onlara sevgiyle bağlıyım."

Bu düşünce hiç de anlaşılmaz olmamasına rağmen yine de Bay Clare için kavranması güçtü. O nedenle hikâyesine devam etti. D'Urberville adındaki baba öldükten sonra oğlu en çirkin arzuların esiri olmuştu. Oysa annesi kördü. Clare o yörede vaaz verirken genç d'Urberville'in yaşayışı üzerine kulağına çalınanlardan cesaret alarak suçluyla konuşmaya başlamıştı. Gerçi Bay Clare oranın yabancısıydı. Bir başkasının kürsüsünü işgal ediyordu ama bunu kendine görev edinmişti. Konu olarak da Aziz Luka'nın sözlerini almıştı: "Ey budala, bu gece ruhun senden alınacak!" Genç d'Urberville bu saldırıya çok sinirlenmiş, karşılaştıklarında papazın beyaz saçlarına hürmet etmeden Bay Clare'e herkesin içinde hakaret etmişti.

Angel duyduğu üzüntüyle kıpkırmızı kesildi.

"Sevgili babacığım," dedi kaygıyla. "Kendinizi böyle alçaklardan gelecek saldırılar karşısında savunmasız bırakmamanızı isterdim. Istırap çekiyorsunuz."

"Istırap mı?" dedi babası. Yüzü feragat dolu bir aydınlıkla pırıl pırıl parlıyordu. Ben yalnızca zavallı, aptal genç d'Urberville için ıstırap duydum. Öfkeli kelimelerinin, hatta saldırılarının bana ıstırap verebileceğini nasıl düşünebiliyorsun? 'Küfürle takdis oluruz; eziyet ile ıstırap çekeriz; iftira ile tehdit ediliriz; dünyanın ki-

rinden, bugüne dek gelen nesnelerin süprüntülerinden yaratılmışız biz'. Korintlilere söylenen bu kadim ve asil sözler şu an için bile ne kadar doğru!"

"Size vurdu mu baba? Size vurma cüretinde bulundu mu?"

"Hayır, yapamadı. Ama yine de bazı sarhoşların yumruklarına maruz kaldım!"

"Olamaz!"

"Hem de düzinelerce kez, oğlum! Ne olur ki? Böylece onları, kendi et ve kanlarını katletme suçundan kurtarmış oldum. Sonradan bana teşekkür ettiler. Tanrı'ya şükürler olsun."

"Bu genç de aynısını yapabilirdi!" dedi Angel öfkeyle. "Ama ben anlattıklarınızdan diğer türlü olmasından korkuyorum."

"Ümit edeceğiz yine de," dedi Bay Clare. "Belki onunla bir daha hiç karşılaşmayacağım ama yine de onun için dua ediyorum. Naçizane sözlerimin, içindeki iyilik tohumlarını canlandıracağını umuyorum."

Babası her zamanki gibi çocukça bir umut taşıyordu. Angel babasının dar görüşlü dinsel inancını kabul etmemekle beraber yaptıklarına saygı duyuyor, dindarlık kisvesi altındaki kahramanı anlıyordu. Hele ki babasının, evlenmek istediği Tess'in parası olup olmadığını sormayı aklına bile getirmemesi Angel'de bambaşka saygı duyguları uyandırıyordu. Ailesinde dünya işlerine karşı aynı ilgisizlik Angel'de hayatını bir çiftçi olarak kazanma isteği uyandırmıştı. Belki kardeşlerinin hayatları boyunca yoksul birer vaiz olarak yaşamalarına sebep de aynı duyguydu. Yine de Angel babasını takdir ediyordu. Dinsel konudaki karşıt düşüncelerine rağmen babasının insani yönüne, iki erkek kardeşininkine olduğundan daha yakın buluyordu kendisini.

XXVII

Yokuşlu inişli yirmi küsur kilometrelik bir yol onu o gün öğleden sonra Talbothays'in bir iki kilometre batısındaki bir tepeye getirmişti. Angel buradan tekrar canlılık ve nem dolu çukurluğa, Froom ya da Var denen vadiye baktı. Aşağıya, bereketli, alüvyonlu topraklara inmeye başladı. Hava ağırlaşıyordu. Yaz meyvelerinin bunaltıcı kokusu, sis, saman ve çiçekler, hayvanları, kelebekleri, hatta arıları bile uyuşturan geniş bir koku havuzu oluşturuyordu. Clare bu bölgeyi, otlakta yayıldıklarını gördüğü inekleri tek tek adlarıyla sayacak kadar iyi tanıyordu artık. Öğrencilik günlerinde tümüyle yabancısı olduğu bir şekilde, bir tür lüks duygusuyla hayatı kendi içinden görme gücüne sahip olduğunu anlamıştı. Evini, anne babasını çok sevmekle birlikte buraya tekrar gelişinin, onu elini kolunu bağlayan zincirlerden kurtulmuş gibi etkilediğini hissediyordu. Burada, İngiliz kırsal toplumlarının karakterlerindeki geleneksel engelin olmayışı, hele Talbothays'ta da yerli top-

rak ağasının bulunmayışı Angel'i derinden etkiliyordu.

Dışarıda mandıradakilerden kimse yoktu. Hepsi de yazın çok erken saatte çalışmaya başlamak zorunda olduklarından bir iki saat dinlenmek için öğle uykusuna yatmışlardı. Tahta kasnaklı, sayısız ovalamalar sonucu rengi solmuş ve ıslanmış kovalar, kapıya bu maksatla çakılmış çatallı ve kabuğu soyulmuş bir meşe dalına, bir vestiyere asılan şapkalar gibi sıralanmışlardı. Hepsi de akşam sütünün sağılması için hazırdı. Angel içeri girdi. Evin sessiz koridorunda bir anlığına durup etrafa kulak verdikten sonra arka tarafa geçti. Erkeklerin bir kısmının yattığı ahırdan uzun soluklu horultular geliyordu. Daha uzaktan ise sıcağın bunalttığı domuzların hınltıları ve bağrışmaları yükseliyordu. Geniş, bitkin yaprakları yarı kapalı şemsiyeler gibi sarkan ravent ve lahana bitkileri de uyuyorlardı.

Angel atının koşumlarını çözdü, hayvanı doyurdu. Eve yeniden girdiğinde saat üçü vurdu. Üç, öğleden sonra kaymak alma saatiydi. Clare, saatin vuruşuyla birlikte üst katın döşeme tahtalarının gıcırtısını, peşinden de aşağı inen ayak seslerini işitti. Biraz sonra karşısında Tess belirdi.

Angel'in geldiğini işitmemiş ve orada olduğunun farkına varmamıştı. Esniyordu. Clare onun bir yılanınkine benzeyen ağzının iç kısmını gördü. Genç kız kolunu tepesinde toplanan saçlara doğru öylesine uzatmıştı ki, Clare güneş yanığı kısmın gerisindeki satenimsi beyazlığı görebildi. Yüzü uykudan pembeleşmişti. Gözkapakları gözbebeklerinin üstüne sarkmıştı. Doğasının tüm güzelliği teninden dışarı taşıyordu. Bu bir kadın güzelliğinin herhangi bir zamandakinden daha belirgin olduğu, en ruhani güzelliğin bile

kendini tenle anlattığı, cinsiyetin ön plana çıktığı bir andı.

Yüzünün geri kalan kısmı hâlâ uykuda olmasına rağmen gözleri parıldıyordu. Hoşnutluğun, utangaçlığın ve şaşkınlığın garip bir şekilde kaynaştığı bir çığlıkla, "Ah, Bay Clare! Beni nasıl da korkuttunuz, ben..." diye kekeledi.

Clare ile olan ilişkilerinin değiştiğini düşünecek zamanı olmamıştı. Ama merdivenin alt basamağına yaklaşan Clare'in sevgi dolu bakışıyla karşılaşınca yüzünde meselenin tüm anlamı olduğu gibi belirdi.

"Çok sevgili Tess!" diye fısıldayarak koluyla onu sardı. Yüzünü kızın pembe yanağına dayamıştı. Tanrı aşkına bana artık "Bay" diye hitap etme. Yalnızca senin için döndüm buraya.

Tess'in heyecanlanan kalbi, Clare'in göğsünde sanki cevap verir gibi çarpıyordu. Holün kırmızı tuğlalı döşemesinde öylece durdular. Pencereden eğimli olarak giren güneş Tess'i göğsüne sıkıca bastırmış olan Clare'in sırtına, genç kızın eğilmiş yüzüne, yanaklarındaki mavi damarlara, çıplak koluna, boynuna ve saçlarının derinliklerine düşüyordu. Tess kıyafetleriyle yattığı için güneşlenmiş bir kedi gibi sımsıcaktı. Tess başta adamın gözlerinin içine bakamıyordu, ama çok geçmeden bakışları genç adama döndü. Clare'in bakışları, Tess'in kendisine Havva'nın ikinci uyanışında Âdem'e baktığı gibi bakan mavi, siyah, kurşuni ve menekşe rengi ışıklar saçan, benekli gözbebeklerinin içine işledi.

"Sütün kaymağını almam gerek," diye açıkladı Tess. "Bugün bana yardımcı olacak yaşlı Deborah'tan başka kimse yok. Bayan Crick kocasıyla pazara gitti. Retty iyi değil. Diğerleri de bir yerlere gittiler. Süt sağma vaktine kadar da dönmeyecekler." Süthaneye

doğru giderlerken merdivenlerde Deborah Fyander belirdi.

"Döndüm. Deborah," diye seslendi Bay Clare. "Sen yorgunsundur. Tess'e ben yardım ederim. Dinlen. Süt sağma vaktine kadar inmene gerek yok."

Muhtemelen Talbothays'ın sütlerinin yağı o gün gerektiği gibi alınmamıştır. Tess, tanıdık nesnelerin ışık, gölge ve konuma sahipmiş ama dış hatlara sahip değilmiş gibi göründüğü bir rüya içindeydi. Köpüğü alacak aleti soğutmak için tulumbanın altına her sokuşunda eli titriyordu. Clare'in aşkının ateşi öylesine elle tutulurdu ki, Tess bu sevgiden yakıcı güneşte altında duran bir çiçek gibi kaçmaya çalışıyordu.

Ardından Clare genç kızı tekrar kendine çekti. Tess, kaymağı yayığın kenarlarından kurtarmak için parmağını sütün içinde dolaştırınca Clare o parmağı yalayarak temizledi. Talbothays mandırasının gevşek havası onlara belli bir rahatlık veriyordu.

"Sonradan söyleyeceğimi şimdi de anlatabilirim, tatlım," dedi Clare. "Sana, otlaktaki o son günden beri düşündüğüm çok önemli bir şey sormak istiyorum. Yakında evlenmek istiyorum. Çiftçi olduğum için çiftlik idaresini iyi bilen bir eş istiyorum. Karım olur musun, Tess?"

Bu teklifi, Tess'in onun beklenmedik bir dürtüye kapılıp aklının onaylayamayacağı şeyler yaptığını sanmasını istemediğinden bu biçimde dile getirmişti.

Tess hayli üzüldü. Yakınlığın doğurduğu kaçınılmaz sonuca. Clare'i sevme gerekliliğine boyun eğmişti fakat Clare'in önüne koyduğu, gerçekte ise bu kadar çabuk öne sürmeyi düşünmediği ani sonucu hiç hesaplamamıştı. Ölüme benzer bir ıstırapla, onurlu

bir kadın olarak, bu teklife vermek zorunda olduğu -vermeye yemin ettiği- karşılığı içi burkularak mırıldandı.

"Ah, Bay Clare... ben sizin karınız olamam! Olamam!"

Verdiği cevap Tess'in kalbini paramparça etmişti. Başını keder içinde eğdi.

"Fakat Tess!" diyebildi Clare, bu cevap karşısında Clare şaşırarak ona daha da hırsla sarıldı.

"Hayır mı diyorsun bana? Fakat beni seviyorsun, öyle değil mi?"

"Ah, evet, evet! Dünyada başka birinin olmaktansa sizin olmayı isterim!" diye cevap verdi ıstırap içindeki kızın üzüntülü sesi "Ne var ki sizinle evlenemem!"

"Tess," dedi Clare onu bir kol boyu mesafede tutarak. "Yoksa biriyle filan mı nişanlısın?"

"Hayır, hayır!"

"Öyleyse neden beni reddediyorsun?"

"Evlenmek istemiyorum! Bunu yapmayı hiç düşünmedim. Evlenemem! Sizi yalnızca sevmek istiyorum!"

"İyi de neden?"

Yalan söylemek zorunda bırakılınca kekeledi.

"Babanız bir papaz, anneniz de sizin benim gibi biriyle değil, bir hanımefendiyle evlenmenizi ister!"

"Saçma... onlarla konuştum. Eve de bunun için gitmiştim zaten."

"Yapamam. Asla, asla!" diye tekrarladı Tess.

"Beklemediğin bir anda sorduğum için mi oldu?"

"Evet, böyle bir teklifi hiç beklemiyordum."

"Oluruna bırak lütfen, Tess. Sana zaman vereceğim," dedi. "Buraya dönüp seninle konuşmam gerçekten çok ani oldu. Ama bir süre bundan hiç söz etmeyeceğim."

Tess parıldayan aleti yeniden eline alıp tulumbanın altına soktu. İşe koyulmuştu. Ama ne kadar uğraşırsa uğraşsın aleti kaymağın altına gereken ustalıkla sokamıyordu. Bazen sütün içine, bazense havada sallanıyordu. Gözleri tarifsiz bir acının doğurduğu iki damla gözyaşıyla dolduğu için, iyi ve sevgili arkadaşını güçlükle görüyordu.

"Kaymağı alamıyorum. Yapamıyorum," dedi Clare'den uzaklaşarak.

Tess'i daha fazla telaşlandırmamak ve üzmemek için Clare daha genel bir üslupla konuşmaya başladı.

"Annemi ve babamı yanlış tanıyorsun. Çok sade, hırsları olmayan kişiler. Protestan okulundan kalan üç beş kişiden ikisidir. Tess, sen Protestan mısın?"

"Bilmiyorum."

"Kiliseye düzenli olarak gidiyorsun. Söylediklerine göre buradaki vaiz pek yüksek değilmiş."

Tess'in her hafta dinlediği din adamına dair görüşleri, onu hiç dinlememiş olan Clare'den daha belirsizdi.

"Keşke aklımı kilisede söylenenlere daha iyi verebilsem," dedi Tess. "Bu halim benim için hep üzüntü kaynağı olmuştur."

Öylesine içtenlikle konuşuyordu ki, vaizlerin yüksek mi, geniş fikirli mi yoksa basit birer din adamı mı olduklarını bilmediği halde, Clare babasının onun dinsel görüşlerine itiraz etmeyeceğine emindi. Aslında kadının aklını karıştıran inançların çocukluğunda

öğrenildiğini, deyişbilim konusunda Tractarian ve özü itibarıyla da Panteist olduğunu biliyordu. Aklı karışık olsun olmasın, onları rahatsız etmek düşündüğü son şeydi.

Bırak kız kardeşini dua ederken,
Ham cennetini, mutlu hayallerini;
Ne de karıştır onun gölgeli imalarla,
Ahenkli günlere varan güzel hayatını.

Clare bazen nasihatlerin ahenkli söylendiğinde daha az dürüst olduğunu düşünürdü, ama şimdi buna memnuniyetle uyuyordu.

Yaptığı ziyaretten, babasının yaşayış şeklinden, inançlarından bir parça daha söz etti. Tess sakinleşti. Sütün kaymağını alırken meydana gelen dalgalanmalar kayboldu. Genç kız birbiri peşi sıra fıçılardaki işi tamamlarken, Clare de onun peşinden gidiyor, sütün akması için tıkaçları çekiyordu.

"Geldiğinizde sizi üzgün gördüm," dedi Tess konuyu bütünüyle kendinden uzaklaştırmak isteyerek.

"Evet, babam karşılaştığı güçlüklerden, üzüntülerden bahsetti. Bu konu beni daima üzer. Babam öyle içten bir insandır ki, kendisinden farklı düşüncede olanlardan hakaret görür, hatta dayak yer. Onun yaşındaki birine böyle utanç verici davranışlarda bulunulması hiç hoşuma gitmiyor. Sonra içtenliğin bu derece ileri gösterilmesinde de bir fayda görmüyorum. Bana kısa bir zaman önce başından geçen çirkin bir olaydan bahsetti. Bir misyoner topluluğunun misafiri olarak buradan kırk kilometre uzaktaki Trantridge'e gitmiş. Orada karşılaştığı bir serseriye nasihat etmeye kalkışmış.

Oralardaki bir toprak ağasının oğluymuş bu genç. Kör bir annesi varmış. Babam onu doğru yola sevk etmeye çalışmış. Epey büyük bir kargaşa çıkmış. Babamın faydası olmayacağını bile bile bu yabancıyla konuşması hatalı bir davranış. Yine de babam görevi olduğunu düşündüğü şey ne olursa olsun hiç çekinmeden yerine getirmeye çalışır. Bu yüzden yalnızca kötüler arasında değil, tedirgin edilmekten hoşlanmayan zengin, rahatına düşkün kişiler arasından da düşmanlar kazanıyor. Oysa gördüğü hakaretlerle yükseldiğini, iyiliğin dolaylı biçimde yapılması gerektiğine inanıyor. Artık çok yaşlandı. Kendini bu kadar harap etmemesini, domuzları kendi pislikleri içinde bırakmasını isterdim!"

Tess'in bakışlarında sert, yorgun bir ifade belirmişti. Dolgun dudakları hüzünle bükülmüştü. Ama önceki çekingenliği de kaybolmuştu. Clare konuşurken babasını düşündüğü için Tess'e fazla dikkat etmiyordu. Bu şekilde, içi sıvı dolu dikdörtgenler boyunca ilerleyerek, işi bitirinceye, hepsini süzünceye kadar çalıştılar. O arada diğer kızlar da dönmüştü. Kovalarını aldılar. Deb geldi. Sağılacak yeni süt için kaynar suyla fıçıları yıkadı. Tess otlağa, ineklere gitmek için çekilirken Clare ona yavaşça, "Soruma cevap vermedin?" dedi.

"Ah, olmaz, olmaz!" dedi Tess. Alec d'Urberville'den bahsedildiği, bu yüzden geçmişi hatırladığı için umutsuzlukla dolmuştu.

Diğer sütçü kızlarla birlikte sanki açık havanın, keder veren sınırları ortadan kaldırmasını sağlamak ister gibi otlağa doğru koştu. Hep birlikte vahşi hayvanların özgür zarafetiyle, sonsuz alanlara alışkın kadınların sakıncasız, iffetsiz davranışıyla, ineklerin bu-

lunduğu yere doğru ilerlediler. Kendilerini havaya, bir yüzücünün kendini sulara bıraktığı gibi bırakmışlardı. Tess'in sanat dünyasından ziyade özgür doğadan seçilmiş bir eş olarak görünmesi Clare tarafından yeterince olağan karşılanmıştı.

XXVIII

Tess'in beklenmeyen olumsuz cevabı Clare'i yıldırmamıştı. Çünkü kadınların verdiği olumsuz bir cevabın olumlu bir cevaba hazırlık olduğunu bilecek kadar iyi tanıyordu onları. Bu olumsuz cevapta çekingenliğin büyük rol oynadığı açıktı. Tarlalarda ve kırlardaki "çıkarsız aşkın" asla boşa gitmeyeceğini çok iyi biliyordu. Hele Tess'in kendisine kur yapılmasına izin vermiş olmasını daha da büyük bir teminat olarak yorumluyordu.

"Tess neden bu kadar kesin hayır dedin," diye sordu birkaç gün sonra.

Tess irkilmişti.

"Sormayın... nedenini söyledim. En azından bir kısmını. Yeteri kadar saygıdeğer biri değilim. Değilim!"

"Nasıl yani? Yeteri kadar saygıdeğer bir genç kız değil misin?"

"Evet... öyle sayılır," diye mırıldandı Tess. "Arkadaşlarınız beni hor görür."

"Arkadaşlarımı gerçekten yanlış tanıyorsun, Tess... Annemle babamı da. Erkek kardeşlerim ise umurumda bile değil..." Clare uzaklaşmasına engel olmak için parmaklarını Tess'in kollarına kenetlemişti.

"Şimdi... Onu kastetmedin değil mi, tatlım? Etmediğine eminim! Beni öyle huzursuz ettin ki, ne okuyabiliyor, ne çalışabiliyor, ne de başka bir şey yapabiliyorum. Acelem yok, Tess. Fakat bilmek istiyorum, sıcak dudaklarından olumlu bir cevap işitmek istiyorum. Bir gün benim olacağını söyle. Senin isteyeceğin her hangi bir gün. Ama bir gün söyle!"

Tess yalnızca başını sallıyor, Clare'den başka tarafa bakıyordu.

Clare onu dikkatle inceledi. Yüzünün çizgilerini birer hiyeroglifmişçesine okumaya çalıştı. Reddedişi gerçek gibi görünüyordu.

"O halde seni bu şekilde tutmamam gerek, değil mi? Buna hiç hakkım yok. Nerede olduğunu soruşturmaya ya da seninle birlikte yürümeye hakkım yok! Doğru söyle, Tess. Başka biri mi var hayatında?"

"Böyle bir soruyu nasıl sorabilirsiniz?" dedi Tess. Kendine hâkim olmaya çalışıyordu.

"Başka biri yoksa o halde beni niçin reddediyorsun?"

"Reddetmiyorum. Sizden hoşlanıyorum. Beni sevdiğinizi söylemeniz hoşuma gidiyor. Bunu sık sık, her zaman söyleyin. Beni incitmiş olmazsınız.!"

"Ama beni bir koca olarak kabul etmiyorsun?"

"Ah, o başka... bunu senin iyiliğin için istemiyorum, inan

bana. Sevgilim. Ah, inan! Yalnızca senin iyiliğin için. Ama kendimi böyle bir düşünceye kaptırmamalıyım! Çünkü... çünkü... olmaz. Yapmamalıyım!"

"Ama beni mutlu edeceksin!"

"Ah, şimdi öyle düşünüyorsun. Ancak bilmiyorsun!"

Tess'in teklifini reddetmesinin nedenlerini toplum ve görgü kuralları konusundaki yetersizliğin verdiği alçakgönüllülüğe bağlayan Clare, ona hep çok akıllı ve kabiliyetli olduğunu söylerdi... Yalan da değildi. Tess'in doğuştan gelen anlayışı, Clare'e olan hayranlığı, genç adamın sözcüklerini, şivesini, bilgi kırıntılarını hayret edilecek süratle kapmasına yol açmıştı. Bu sevgi dolu mücadelelerden sonra Tess süt sağma zamanında kendi başına gider, en uzaktaki ineğin altına oturur, iş bitiminde olumsuz cevabını tekrarlar, sonra kimseye göstermeden ağlamak için sazlığa ya da odasına kaçardı.

Mücadelesi öylesine korku dolu, kalbi Clare'inkine öylesine güçlü bir şekilde yakındı ki... Tess elindeki her türlü fırsattan faydalanarak kendine verdiği sözden dönmemeye çalışıyordu. Talbothays'e bir karar vererek gelmişti. Kendisini seven bir erkekle evlenmek basiretsizliğini gösterip erkeğinin acı bir pişmanlık duymasına meydan veremezdi. Verdiği bu karardan duygularıyla değil de, aklıyla vazgeçmemesi gerektiğine inanıyordu.

Tess kendi kendine, "Niçin biri ona başıma gelenlerden bahsetmiyor?" diye soruyordu "Trantridge yalnızca kırk mil uzakta. Niçin hikâyem buraya kadar yayılmadı? Oysa birilerinin bilmesi gerek!"

Ama hiç kimse bilmiyordu. Clare'e bir şey söyleyen olmadı. İki üç gün hiçbir şey konuşmadılar. Tess oda arkadaşlarının

kederli yüzlerinden, onların kendisini yalnızca en beğenilen değil, aynı zamanda seçilen kişi olarak gördüklerini anlamıştı. Ama Tess'in bilerek ve isteyerek Clare'in yoluna çıkmadığından eminlerdi.

Tess geçmişinin hiçbir yerinde hayat yumağının zevk ve ıstırap gibi iki ipliğin bu denli birlikte sarılmasından meydana geldiğini hatırlamıyordu. Daha sonra peynir yapma zamanında ikili tekrar yalnız kalmıştı. Mandıra sahibi de onlara yardım ediyordu. Kanı gibi Bay Crick de iki genç arasında bir ilişki olduğundan kuşkulanmıştı. Gerçi gençler çok tedbirli davranıyorlardı ama yine de adamda bir şüphe uyandırmışlardı. Bir şekilde, mandıra sahibi onları kendi hallerine bıraktı.

Kesilmiş süt yığınlarını fıçılara koymadan önce ayırıyorlardı. Daha çok ekmek ufalama işi gibiydi. Kesilmiş sütün lekesiz beyazlığının ortasında Tess'in elleri gül pembeliğinde duruyordu. Fıçıları avuçlarıyla dolduran Clare aniden durdu. Ellerini Tess'inkilerin üstüne koydu. Tess'in giysisinin kolları dirseklerinden sıvanmıştı. Angel eğilerek onun yumuşak kolunun iç kısmındaki damarı öptü.

Eylül ayının ilk günlerinde hava hâlâ sıcak olmasına rağmen, Tess'in kolu kesilmiş sütün içinde çalıştığından olacak, Angel'in dudakları tarladan henüz toplanmış mantarlar kadar soğuk ve nemli gelmişti ona. Üstelik kesilmiş süt kokuyordu. Tess o derece duygusal bir çiçekti ki, nabzı bu dokunuşla hızlı hızlı atmaya başladı. Kanı parmak uçlarına hücum etti. Serin kolu ısınıp kızardı. Sonra kalbi, *daha fazla çekinmenin gereği var mı? Gerçek erkek erkeğe olduğu kadar, bir kadınla erkek arasında da gerçektir,* demiş gibi

Tess bakışlarını Angel'e çevirdi. Dudakları sevimli bir tebessümle aralanırken bakışları genç adamınkilerin içinde pırıldadı.

"Bunu neden yaptığımı biliyor musun, Tess?"

"Çünkü beni çok seviyorsun."

"Evet. Ayrıca yeni bir ricaya başlangıç olsun diye."

"Yine başlama!"

Tess dayanma gücünü kaybedeceğinden korkuyordu.

"Ah, Tess," diye devam etti Angel. "Bana neden böylesine işkence ettiğini anlamıyorum. Beni neden hayal kırıklığına uğratıyorsun? İşveli bir kadın gibi görünüyorsun. Hayatımdaki birinci sınıf şehirli, işveli bir kadın gibisin! Onlar da bir erkeğe senin gibi bir yakın bir uzak davranırlar. Talbothays çiftliği gibi uzak bir köşede böyle bir kadınla karşılaşacağım aklıma bile gelmezdi." Angel bu sözlerinin onu ne kadar incittiğini görerek hemen ekledi. "Senin gelmiş geçmiş en lekesiz, en dokunulmamış varlık olduğunu biliyorum. Öyleyse sana nasıl eğlenilecek, sonra da terk edilecek bir kadın gözüyle bakabilirim. Tess, beni seviyorsun. Hatta bana âşıksın. O halde karım olma düşüncesini neden hoş karşılamıyorsun?"

"Hoş karşılamadığımı da nerden çıkardın? Hoşlanıyorum. Aksini söylemem doğru olmaz."

Gerginlik dayanamayacağı bir hal alınca Tess'in dudakları titremeye başladı. Oradan uzaklaşması gerektiğini biliyordu. Clare öylesine üzgün ve şaşkındı ki peşinden koşup genç kızı koridorda yakaladı.

"Söyle, söyle bana!" dedi ve ellerinin kesilmiş süte bulanmış olduğunu unutarak Tess'i kuvvetle tuttu. "Benden başkasına ait olmadığını söyle!"

"Anlatacağım, her şeyi anlatacağım," diye atıldı Tess. "Şimdi beni bırakırsan sana bir cevap vereceğim. Başımdan geçenleri anlatacağım. Her şeyi, her şeyi!"

"Başından geçenleri mi? Elbette, nasıl istersen," diye Angel, Tess'in yüzüne alaycı bir tavırla bakarak konuştu. "Benim Tess'imin hiç şüphesiz, oradaki, bahçe çitinin üstünde henüz bu sabah açmış kahkaha çiçeğininki kadar tecrübesi vardır. Anlatmak istediğini anlat. Ama sakın bana layık olmadığını söyleme!"

"Deneyeceğim. Nedenlerimi anlatacağım sana, yarın... Gelecek hafta."

"Pazar günü mü?"

"Evet, pazar günü."

Nihayet Tess, Angel'in elinden kurtulmuştu. Koştu. Avlunun iç kısmında kimsenin göremeyeceği söğüt ağaçlarının arasına dalıncaya kadar da durmadı. Sanki bir yatağın üstüne atlarmış gibi hışırdayan otların üstüne bıraktı kendini. Her şeyin sona erdiğinden korkarak, aynı zamanda tümüyle bastıramadığı kısa süreli sevinç çığlıkları ile ıstırap dalgalanmaları arasında kıvrılıp kaldı.

Gerçekte Tess razı olmak üzereydi. Her soluk alıp verişi, kanının her dalgalanışı, kulaklarında çınlayan nabzının sesi doğayla birleşerek vicdanına karşı isyan eden bir güç halini alıyordu. Clare'i pervasızca, düşünmeden kabulleniş. Hiçbir şey itiraf etmeden, her şeyin sonra anlaşılmasını göze alarak onunla mihrabın önünde birleşmek, ıstırabın demirden dişlerinin üzerine kapanacağı zamana dek büyük mutluluğu yakalamak. İşte Tess'e aşkın öğütlediği buydu. Dehşetle dolu bir kendinden geçişle, aylar süren kendi kendini cezalandırmalara, konuşmalara, mücadelelere, gelecekte

tek başına, gösterişsiz bir yaşantı sürmek üzerine kurduğu planlara rağmen aşkın verdiği öğüdün geldiğini anladı.

Saatler boyunca otların üzerinde kaldı. Kovaların yerlerinden alınırken çıkardığı tıkırtıları, inekleri bir araya toplamaya eşlik eden, "Ho, ho!" seslerini işitti. Ama süt sağmaya gitmedi. Giderse duygularını anlayacaklardı. Üstelik mandıra sahibi de ona takılacaktı. Oysa bu gibi saldırılara dayanacak durumda değildi.

Âşığı ne kadar heyecanlı olduğunu, ortada görünmeme nedenini anlamış olmalıydı. Çünkü ona seslenen ya da nerede olduğunu soruşturan çıkmamıştı. Saat altı buçukta bir demirci fırınına benzeyen güneş çekilmeye başladı. Biraz sonra da diğer taraftan ay devasa bir balkabağı gibi yükseldi. Sürekli kesilmeler yüzünden doğal şekillerini kaybeden otlar aya doğru başkaldırırken çalı saçlı canavarlara benziyorlardı. Tess eve döndü. Işık yakmadan yukarı çıktı.

Günlerden çarşambaydı. Arkasından perşembe geldi. Angel uzaktan soru soran gözlerle bakıyor, ama hiçbir şekilde onu rahatsız etmiyordu. Oda arkadaşları bir şeylerin döndüğünü seziyor ama Tess'e hiçbir şey sormuyorlardı. Cuma geçti, cumartesi. Ve nihayet beklenen gün geldi.

Kendimi koyuvermeyeceğim... evet diyeceğim. Onunla evlenmeye razı olacağım. Elimde değil! diye tekrarlıyordu Tess kendi kendine. Ateş gibi yanan yüzünü yastığa bastırdı. Kızlardan birinin uykusunda, "Angel" diye sayıkladığını duyunca kıskançlık içinde soludu. "Onu bir başkasına bırakamam! Ona haksızlık ettiğimi, gerçeği öğrenince çok üzüleceğini bilmeme rağmen. Ah, kalbim, kalbim!

XXIX

"Bilin bakalım kimden haber aldım?" dedi Bay Crick, ertesi sabah kahvaltıda yemeklerini çiğnemekte olan kız ve erkeklere. "Hadi bilin!"

Bir iki kişi tahminlerini söyledi. Bayan Crick ise tahmin etmeye çalışmıyordu.

"Eh," dedi mandıra sahibi. "Jack Dollop denen o serseriden haber aldım. Dul bir kadınla evlenmiş."

"Jack Dollop mu? Olamaz! Alçağın tekidir o... Şu işe bakın!" dedi erkeklerden biri.

Bu ad Tess Durbeyfield'ın beynine kazınmıştı adeta. Çünkü âşığına haksızlık eden ve sonrasında genç kadının annesi tarafından yayıkta cezalandırılan âşığın adıydı bu.

"Söz verdiği gibi cesur genç kadınla evlenmiş mi?" diye sordu dalgın dalgın Angel, Clare Crick'in ona duyduğu saygı nedeniyle sürüldüğü küçük masasında, başını okuduğu gazeteden kaldırarak.

"Evlenir mi hiç! Zaten asla öyle bir niyeti olmadı," diye yanıtladı Bay Crick. "Dediğim gibi dul bir kadınla evlenmiş. Anlaşıldığı kadarıyla kadının parası varmış. Yılda elli İngiliz lirası kadar bir şey. Zaten Jack Dollop'un peşinde olduğu şey de buymuş. Çabucak evlenmişler. Sonra da kadın onunla evlenerek bu yılki gelirini kaybettiğini söylemiş. Bu haber üzerine bizim centilmenin yüzünün nasıl bir hal aldığını tahmin edersiniz! Öylesine hırlaşıyorlarmış ki, sormayın! Jack Dallop layığını buldu! Ne var ki zavallı kadının hayatı zorlaştı!"

"Budala kadın, olacakları baştan söyleseydi," dedi Bayan Crick.

"Evet, evet," diye kararsızca konuştu kocası. "Ama her şeyi bilmiyorsun. Kadın bir yuva kurmak istiyormuş. Bulduğu erkeği kaybetme tehlikesini göze alamamış. Öyle olması gerekmez mi kızlar?"

Bay Crick kızlardan tarafa döndü.

"Kadın tam kiliseye giderlerken, adamın geri dönmeye zamanı olmadığı bir sırada söyleyecekti," dedi Marian.

"Evet söylemeliydi," diye aynı fikirde olduğunu belirtti Izz.

"Adamın neyin peşinde olduğunu anlamalı ve onu reddetmeliydi," diye bağırdı Retty.

"Sen ne diyorsun, tatlım?" diye sordu Tess'e mandıracı.

"Bana kalırsa... her şeyi anlatmalıydı ya da adamı reddetmeliydi.. bilmiyorum," diye cevap verdi Tess. Lokması boğazına takılıyor, yutkunamıyordu.

"Hiçbirini yapmazdım," diye atıldı kulübelerden birinde oturan evli Beck Knibbs. "Savaşta ve aşkta her şey mubahtır. Eğer o

adamla ben evlenmiş olsaydım, o da bana ilk erkeğim hakkında bir iki kelime etse kafasına oklavayı yerdi! Bunu, o kadın da yapabilir."

Bu nükteli sözü izleyen kahkahaları Tess'in görünüşü kurtarmak için katıldığı üzüntülü tebessümü izledi. Onlar için gülünç olan şey, Tess için felaketti. Onların neşesine katılanma gücünü bulamıyordu kendinde. Çok geçmeden masadan kalktı. Clare'in peşinden geleceğini tahmin ettiği için, Var Nehri'nin kaynağına dek kıvrılarak giden yolda sulama kanalının bir sağından bir solundan geçerek yürüdü. İşçiler, nehrin yukarı kısımlarındaki yabani otları biçiyor ve yığınlarca ot su üstünde kayarak Tess'in yanından geçiyordu. Neredeyse Tess'in üstüne oturabileceği, karga pençesine benzer hareketli adacıklar oluşturmuşlardı. İneklerin karşıya geçmelerini önlemek için bu uzun saçlar kazıklarla çekilip kıyıya yığılıyorlardı.

Evet, bu işin ıstırabı vardı. Bu kadının derdi, kalbinin derinliklerinde hissettiği bu ıstırap, başkaları için eğlence kaynağıydı. İnsanlar fedakâr kişilerle alay edebiliyorlardı.

"Tess!" Ses arkasından geldi. Clare suyun üstünden atlayarak onun yanına yaklaştı.

"Karım... çok yakında..."

"Hayır, hayır! Karın olamam. Senin iyiliğin için, Angel, olamam. Sırf senin iyiliğin için hayır demek zorundayım."

"Tess!"

"Evet, hayır diyorum!" diye yineledi Tess.

Böyle bir cevap beklemediği için Clare kollarını, Tess'in atkuyruğunun tam altından hafifçe beline sarmıştı. (Tess de dahil ol-

mak üzere tüm sütçü kızlar pazar sabahları kahvaltıda saçlarını dağınık bırakır, daha sonra kiliseye giderlerken toplarlardı.) Eğer Tess, "hayır," yerine, "evet," dese Clare onu öpecekti. Niyeti buydu ama Tess'in azimle verdiği olumsuz cevap, Clare'in vicdanlı kalbini böyle bir davranıştan alıkoydu. Aynı çatı altındaki arkadaşlıkları, Tess'i bir kadın olarak zorunlu ilişkilerle hayli güç duruma sokuyordu. Oysa Clare'den kaçınma konusunda daha iyi imkânlara sahip olsaydı adam tatlı sözlerle ona her türlü baskıyı uygulardı. Ama şimdiki durumda böyle bir davranışın Tess'e haksızlık etmek olacağını gayet iyi biliyordu. Ellerini gevşetti, öpücüğünü geride tuttu.

Bu davranış üzerine her şey tersine döndü. Ona bu gücü veren ise mandıracının biraz önce anlattığı dul kadının hikâyesiydi. Birkaç dakika sonra bunun etkisi geçebilirdi ama Angel konu üzerine daha fazla konuşmadı. Yüzünde şaşkın bir ifade belirmişti. Dönüp gitti. Tess bir kez daha onu geri çevirme gücünü bulabilmişti kendinde. Ona bu gücü veren neydi?

Eskisi kadar sık olmasa da her gün karşılaşıyorlardı. Böylece iki üç hafta geçti. Eylül sonu yaklaşıyordu. Tess, onun bakışlarından teklifini tekrarlayacağını anladı.

Angel artık öncekinden farklı davranıyordu. Tess'in olumsuz cevaplar vermesini, teklifin yeniliği karşısında duyduğu çekingenliğe, toyluğa veriyormuş gibiydi. Konuyu tartışırlarken Tess'in takındığı dengesiz haller de onun bu düşüncesini destekliyordu. Bu yüzden Clare daha yumuşak, okşayıcı bir tavır sergiliyordu. Sözcüklerin ötesine asla geçmeden, okşamaya, öpmeye kalkışmadan konuşarak elinden geleni yapıyordu.

Böylece Clare kovalara akan sütün sesine benzer fısıldamalarla, ineklerin başında, sütün köpüğünü alırken, tereyağı yaparken, peynir mayalarken, düşünceli kümes hayvanlarının, doğuran domuzların arasında hiçbir sütçü kıza kısmet olmayacak şekilde Tess'e kur yaptı.

Tess artık teslim olması gerektiğini biliyordu. Ne d'Urberville ile önceki birleşmedeki ahlaki geçerliliğin dinsel duygusu, ne de dürüst davranmak için duyulan istek buna uzun süre dayanabilecekti. Tess onu öyle çok seviyordu, genç adamı gözünde öylesine tanrılaşmıştı ki, aslında fazla okumuş olmasa da yaratılıştan ince ruhlu bir kız olduğundan, kişiliği Angel'in koruyucu idaresine girmek istiyordu. Bu yüzden Tess kendi kendine ne kadar, *onun karısı olamam!* diye tekrarlarsa tekrarlasın yeminleri boşa gidiyordu. Konu üzerine konuşmaya başlayan Angel'in sesi, Tess'i büyük bir mutluluk duygusuyla heyecanlandırıyor, çekindiği dönüşü yapmaya zorluyordu.

Angel'in davranışları –hangi erkeğin böyle değildir ki?– herhangi bir koşul, değişiklik, suçluluk ya da açıklama karşısında onu öylesine koruyacak, sevecek ve ona şefkat gösterecek gibiydi ki, Tess ıstırabının azaldığını hissediyordu. Bu arada mevsim gün dönümüne yaklaşıyordu. Havalar hâlâ iyi gitmesine rağmen günler çok daha kısaydı. Uzun zamandır sabahın erken saatlerinde mum ışığında çalışıyorlardı. Clare'in yeniden yalvarmaya başlaması böyle bir sabah, saat üçle dört arasında olmuştu.

Tess her zaman olduğu gibi uyandırmak üzere geceliğiyle Angel'in kapısına gitmişti. Sonra giyinmek ve ötekileri uyandırmak için geri dönmüştü. On dakika sonra elinde mumla merdiven

başına yürüyordu. Tam o sırada Angel üzerinde ceketi olmadan merdivenlerden indi. Kolunu uzatıp Tess'in yolunu kapadı.

"Şimdi Bayan Flört, aşağı inmeden önce," dedi Angel. "Konuşmamızın üzerinden iki hafta geçti. Artık böyle devam edemez. Ya ne demek istediğini bana anlatırsın ya da bu evi terk ederim. Kapım aralıktı, seni gördüm. Hiç olmazsa senin iyiliğin için buradan gitmem gerektiğini düşünüyorum. Evet mi? Artık bana evet diyecek misin?"

"Yataktan şimdi kalktım," Bay Clare. "Beni sorguya çekmeniz için vakit çok erken," dedi Tess surat asarak. "Hem sonra bana flört diye seslenmenize gerek yok. Çok zalimce, gerçekdışı bir şey bu. Biraz bekleyin. Rica ederim bekleyin. Bunu ciddi olarak düşüneceğim. Bırakın da aşağı ineyim."

O an Tess, mumu yana tutup sözlerinin ciddiyetini hafifletmek üzere gülümserken tıpkı Angel'in dediği gibi hafifmeşrep bir kadına benziyordu.

"O halde sen de bana Angel de, Bay Clare değil."

"Angel."

"Neden 'Angel, tatlım,' demeyesin?"

"O zaman razı olduğumu gösteririm, öyle değil mi?"

"Benimle evlenmesen bile en azından beni sevdiğini belirtmiş olursun. Bunu çok önceden kabullenmeliydin zaten."

"Peki, o halde," dedi Tess elindeki muma bakarak. "Angel, tatlım." Yaramaz bir bukle, şakacı bir tavırla dudaklarının üstüne doğru kaymıştı.

Clare, evet cevabını alana kadar Tess'i öpmemeye kararlıydı. Tess orada, süt sağarken giydiği giysinin kolları hafifçe yukarı kıv-

rılmış, süt sağıldıktan sonra boş bir zamanında düzelteceği saçları başında toplu dururken Angel dayanamadı. Verdiği kararı bozdu. Dudakları bir an için Tess'in yanaklarına dokundu. Tess hemen aşağı indi. Ne dönüp Angel'e baktı ne de bir şey söyledi. Diğer kızlar aşağı inmişlerdi bile. Konu böylece kaldı. Marian'ın dışında hepsi, dışarıdaki şafağın ışıklarıyla zıtlık oluşturan mumların sarı, kederli aydınlığında Tess ile Clare'e düşünceli, kuşkulu gözlerle bakıyorlardı.

Sütlerin kaymağını alma işi sona ermişti. Sonbaharın yaklaşmasıyla süt her gün biraz daha azaldığından işler hafiflemişti... Retty ile diğerleri dışarı çıktı. Âşıklar da onların peşi sıra gitti.

Angel günün gittikçe açılan duygusuz solgunluğunda önlerinde sekerek giden üç şekle bakıyordu. Tess'e dönüp, "Bizim ürkek hayatımız onlarınkinden ne kadar farklı, değil mi?" dedi.

"Bence pek de farklı değil."

"Neden böyle düşünüyorsun?"

Tess yeni öğrendiği "ürkek" kelimesi üzerinde, sanki onu çok etkilemiş gibi durarak, "Yaşantıları ürkek olmayan pek az kadın vardır," dedi. "Bu üç genç kızda sandığından çok daha fazlası var."

"Ne gibi?"

"Neredeyse her biri," diye söze başladı Tess. "Benden çok daha iyi birer eş olurlar. Belki de seni benim kadar seviyorlar... neredeyse!"

"Ah, Tess!"

Gösterdiği cömertlikle kendine haksızlık eden Tess, yine o sabırsızlık ünlemini duyunca epey rahatlamıştı. Olan olmuştu artık. Tess'te kendini ikinci kez kurban edecek güç kalmamıştı. Kulübelerden birinde oturan bir süt sağıcısı yanlarına geldi. Bu nedenle

onları derinden ilgilendiren konu üzerinde başka bir şey söylenmedi. Ama Tess bugün her şeyin bir karara bağlanacağını hissediyordu.

Öğleden sonra ev halkının çoğu ve yardımcıları her zamanki gibi, ineklerin mandıraya getirilmeden sağıldıkları otlağın epey uzağına gittiler. Hayvanların hamileliği ilerledikçe verdikleri süt miktarı da azaldığından bereketli, yeşil mevsimin belli sayının üzerindeki sağıcılarına yol verilmişti!

Çalışma telaşsızca devam ediyordu. Dolan her kova oraya getirilen tek atlı arabadaki uzun güğümlere boşaltılıyor, inekler sağıldıktan sonra götürülüyorlardı.

Bay Crick de onlarla çalışıyordu. Akşamın kurşuni renkli göğüne karşı önlüğü olağanüstü biçimde beyaz görünüyordu. Bay Crick aniden saatine baktı.

"Aa, vakit geç olmuş," dedi. "Haydi! Elimizi çabuk tutmazsak sütü merkeze zamanında gönderemeyeceğiz. Bugün sütü eve götürüp oradakiyle birleştirmeye vakit yok. Dosdoğru buradan gitsin. Peki kim götürecek?"

Hiç üstüne vazife olmadığı halde Bay Clare, Tess'in de kendisine eşlik etmesini isteyerek teklifi kabul etti. Güneşsiz olmasına rağmen akşam, mevsimin gerektirdiği gibi sıcak ve kasvetliydi. Tess'in üstünde süt sağarken giydiği kıyafet vardı. Kolları çıplaktı. Ceketi yoktu. Yola çıkmak üzere giyinmemişti. Bu yüzden kıyafetine bakarak gidemeyeceğini söyledi. Ama Clare kibarca ısrar etti. Tess kovasıyla sandalyesini eve götürmesi için mandıra sahibine bıraktı. Arabaya binip Clare'in yanına oturdu.

XXX

Gittikçe azalan günün ışığında, çayırların içinden geçip millerce uzanan ve sonunda Egdon Heath'in koyu renk. dik yamaçlarıyla çevrelenen kurşuni düz yol boyunca ilerlediler. Önlerinde uçları mazgallı kulelere benzeyen kapkara şekilleriyle köknar ve çam ağaçları duruyordu.

Birbirlerine bu denli yakın olmanın verdiği duyguya kendilerini öylesine kaptırmışlardı ki uzun süre konuşmaya gerek görmediler. Sessizliği bozan tek şey, arkalarındaki güğümlerin içinde çalkalanan sütün sesiydi. Yol öylesine ıssızdı ki fındık ağaçlarındaki fındıklar kabukları yarılıp da yere düşene kadar dallarında duruyor, böğürtlenler ağır salkımlar halinde aşağıya sarkıyordu. Angel arada bir kamçısının ucuyla böğürtlen dallarını kendine doğru çekiyor, kopardığı yemişleri Tess'e ikram ediyordu.

Durgun, kasvetli gökyüzü, çok geçmeden niyetini aşağıya müjdeci yağmur damlacıkları göndererek belli etti. Delice esmeye

başlayan rüzgâr gündüzün o ağır, durgun havasını dağıttı. Irmakların, göllerin o gümüşsü, cam benzeri görünümleri yok oldu. Geniş, duru aynaları andıran yüzeyleri sönük, pürüzlü kurşun tabakalarına dönüştü. Havadaki bu değişim Tess'i zerre kadar etkilememişe benziyordu. Güneş yanığı yüzüne çarpan yağmur damlaları yanaklarının al rengini daha da koyulaştırmıştı. İnekleri sağarken çözülen saçları yağmurdan sırılsıklam olmuştu.

"Gelmesem daha iyi olacaktı galiba," diye mırıldandı gökyüzüne bakarak.

"Yağmurdan dolayı özür dilerim," dedi. "Ama yanımdasın diye nasıl mutlu olduğumu bir bilsen!"

Uzaktan görünen Egdon, su perdesinin ardından yavaş yavaş gözden kayboldu. Hava daha da karardı. Yol tehlikeliydi, arabayı yavaş sürmek gerekiyordu.

"Üstün çok ince," dedi Angel. "Üşüteceksin. Bana iyice sokulursan belki o kadar ıslanmazsın. Doğrusu yağmurun bana yardım ettiğini düşünmesem daha çok üzülürdüm."

Tess hafifçe ona sokuldu. Angel de süt güğümlerini güneşten korumada kullanılan yelken bezini üzerlerine çekti. Clare'in elleri meşgul olduğundan Tess örtüyü uçlarından tutup kaymaması için uğraştı.

"İşte şimdi iyi. Ah, hayır olmadı Ensemden aşağı su akıyor. Seninkinden de akıyordur. Kolların ıslak mermerler gibi. Şu bezle kurulan. Hiç kıpırdamadan durursan ıslanmazsın. Evet tatlım. Şimdi soruma gelelim. Çoktandır sorduğum şu soruya."

Bu soruya cevap olarak atların ayaklarının ıslak yolda çıkardığı seslerden, arkalarında duran güğümlerdeki sütün çalkalanma-

sından başka bir şey duyulmadı.

"Ne söylediğini hatırlıyor musun?"

"Hatırlıyorum," dedi Tess.

"Eve dönmeden cevap ver, unutma!"

"Çalışacağım."

Angel bundan başka bir şey söylemedi. Biraz ilerde Şarlman devrinden kalma eski bir malikânenin kalıntıları gökyüzüne yükseliyordu. Onu geride bıraktılar.

"Burası," dedi Angel, Tess'e iyi vakit geçirmek için. "Epey ilginç, eski bir yerdir. Eskiden bölgede büyük etkileri olan Normandiyalı bir aile olan, d'Urberville'lerin birkaç malikânesinden biridir. Malikânelerin hiçbirinin önünden onları düşünmeden geçemem. Ünleri sertlikten, zorbalıktan ya da derebeylikten de gelse, bu soylu ailenin tükenişinde hüzünlü bir şeyler vardır."

"Evet," diyebildi Tess.

Uzaktan güçsüz bir ışık görünüyordu. Gündüzleri koyu yeşil arkaplan üzerinde düzensiz beyaz duman bulutları yollayarak bölgenin ıssız dünyası ile modern yaşam arasındaki aralıklı ilişki anlarını belirten yakındaki bir noktaya doğru ağır ağır ilerlediler. Modern yaşam varlığını bu noktaya günde üç ya da dört kez gönderir, yerel yaşama dokunup geçer, sonra da dokunduğu uygunsuz bir şeymiş gibi duyargalarını derhal geri çekerdi.

Küçük istasyon binasının isli lambasından çıkan cılız ışığa vardılar. Lamba zavallı bir yeryüzü yıldızı gibiydi. Yine de Talbothays mandırası ve insanları için gökyüzündekilerden çok daha önemliydi. Taze sütle dolu güğümler yağmur altında indirildi. Tess yakındaki bir ağacın altına sığındı.

Sonra ıslak raylar üzerinde sessizce yaklaşan trenin hışırtısını duydular. Süt tenekeleri hızla trene yüklendi. Büyük kutsal ağacın altında hareketsiz duran Tess'in üstüne bir saniyeliğine trenin ışıkları düştü. Hiçbir şey bu parlayan karanlığa ve tekerleklere yuvarlak, çıplak kollu, ıslak saçlı ve yüzlü, dostane bir leoparın kararsız tavrıyla duran, ne zaman dikildiği belirsiz, modası geçmiş basma giysili bu masum kızdan daha yabancı görünemezdi.

Tess, tutkulu kişilerde zaman zaman görülen dilsiz bir itaatle sevgilisinin yanında oturuyordu. Başlarını, kulaklarına dek yelken bezine sardıktan sonra artık iyiden iyiye koyulaşan karanlığa tekrar daldılar. Tess her şeyi öylesine iyi kavrıyor ve hissediyordu ki, maddi dünyayla birkaç dakikalık bir temas belleğinde yer etmişti.

"Londralılar yarın sabah sütü kahvaltılarında içecekler, değil mi?" diye sordu. "Hiç görmediğimiz yabancı insanlar."

"Evet, içeceklerdir herhalde. Elbette gönderdiğimiz şekilde değil. Başlarına vurmasın diye sütün kuvvetini azaltırlar."

"Hayatlarında hiç inek görmemiş soylu kadınlar, büyükelçiler, komutanlar, hanımefendiler, işçi kadınlar, bebekler..."

"Evet."

"Hakkımızda hiçbir şey bilmeyen, sütün nereden geldiğini ya da onlara ulaşması için gece karanlığında kırlarda, yağmur altında iki mil kat ettiğimizden habersiz kişiler, değil mi?"

"Biz buraya yalnızca o kıymetli Londralıların hatırı için gelmedik. Biraz da kendimiz için geldik. Beni çok üzen o mesele için. Olumlu bir cevap vererek beni huzura kavuşturacağına eminim, sevgili Tess. İzin ver de bunu şöyle anlatayım: Zaten bana aitsin, biliyorsun, yani kalbin demek istiyorum. Öyle değil mi?"

"Bunu sen de benim kadar biliyorsun... evet, evet!"

"Kalbin benim olduğuna göre neden elini de vermiyorsun?"

"Buna tek neden sensin. Bir mesele var. Sana anlatmam gereken bir şey var."

"Ama benim mutluluğumu, huzurumu da düşün!"

"Ah, evet; senin mutluluğun ve rahatın içinse... ama buraya gelmeden önceki hayatım... istiyorum ki..."

"Evet, sen rahatım için olduğu kadar mutluluğum için de gereklisin. İngiltere'de ya da sömürgelerde bir çiftliğim olursa... bir eş olarak benim için eşsiz bir kadınsın. Ülkenin en büyük malikânesinden gelecek kadından daha iyi bir eş olursun. Onun için yalvarırım, yalvarırım Tess, benim ilerlememe engel olacağın düşüncesini kafandan çıkar."

"Ama geçmişim! Geçmişimi bilmeni istiyorum... Anlatmama izin ver. Belki de beni o kadar çok istemeyeceksin."

"Çok istiyorsan anlat. Güzelim... şu kıymetli geçmişini anlat. Evet, ben şurada doğdum, şöyle...."

"Marlott'ta doğdum," diye başladı Tess, Angel'in sözlerine bir kurtarıcı gibi sarılarak. "Ve orada büyüdüm. Okulu altıncı sınıfta bıraktım. Yetenekli olduğumu, iyi bir öğretmen olacağımı söylemişlerdi. Öğretmen olmaya karar verdim. Ama ailem sıkıntıdaydı. Babam pek çalışkan biri değildir, içki de içer..."

"Evet, evet, zavallı çocuk! Farklı bir taraf yok ki hikâyende." diye atıldı Angel. Tess'in elini sıktı.

"Ama var. Hikâyemde olağanüstü bir şey var... ben..."

Tess heyecanlandı. Hızla nefes almaya başladı.

"Evet, anlat Tatlım."

"Ben... ben bir Durbeyfield değilim. d'Urberville'im. Önünden geçtiğimiz o malikânenin sahiplerinin soyundan geliyorum. Ve... bizim soyumuz kaybolmuş."

"Bir d'Urberville! Bütün mesele bu mu sevgilim?"

"Evet," diye yanıtladı sessizce.

"Peki, bunu öğrendikten sonra seni neden daha az seveyim ki?"

"Bay Crick, bana senin eski ailelerden hoşlanmadığını söyledi."

Angel güldü.

"Eh, bir bakıma doğru. Her şeyden çok asil kan fikrinden nefret ederim ben. Ama mantıklı kişiler olarak maddi yanına önem vermeksizin o erdemli ve akıllı kuşağa saygı duymamız gerektiğini düşünüyorum. Ama bu haber çok ilgimi çekti. Hem de nasıl! Peki bilinen bir aileden geldiğine memnun musun?"

"Değilim. Kederli bir şey bu. Hele buraya geldiğimde gördüğüm tarlaların, tepelerin bir zamanlar babamın ailesine ait olduğunu bilmek... ama başka tepeler, tarlalar da Retty'nin ailesine aitmiş. Belki başkaları da Marian'ın ailesine aitti. Onun için bu kadar önem vermiyorum."

"Evet, haklısın. Şimdi toprağı işleyenlerden birçoğunun bir zamanlar o topraklara sahip olduğunu düşünmek insanı şaşırtıyor. Bazen belli siyasi kişilerin ya da ekolün bunu neden kendi çıkarları için kullanmadığını merak ediyorum. Ama sanırım bunu bilmiyorlar. Adının d'Urberville'e ne kadar benzediğini, isimdeki kendini açık eden bozulmayı fark etmediğime şaşıyorum. Seni bu kadar endişelendiren sır bu demek?"

Tess söylememişti. Son anda cesareti kırılmıştı. Daha erken anlatmadığı için Clare'in onu suçlamasından korkmuştu. Kendini koruma güdüsü açık sözlülüğünden daha kuvvetiydi.

"Elbette," diye devam etti, her şeyden habersiz Clare. "Senin başkalarının sırtından geçinen, yalnızca kendilerini düşünen azınlıktan değil, sabırlı, dilsiz, kayıtlara geçmemiş bir İngiliz ailesinden gelmiş olmanı bilmek beni mutlu kılardı. Ama sana olan aşkım yüzünden soylu ailelere nefretimden kurtuldum, Tess." Konuşurken gülüyordu. "Hem de çok bencil oldum. Senin adına atalarınla övünüyorum artık. Toplum umutsuzca bencildir. Daha sonra seni planladığım şekilde okumuş biri haline getirdiğimde bu soy meselesi seni karım olarak kabullenmemde önemli bir rol oynayacak. Zavallı annem bile hakkında daha iyi şeyler düşünecek. Tess bugünden soyadını –d'Urberville– doğru söylemeyi öğrenmelisin."

"Öteki adımı daha çok seviyorum."

"Ama öğrenmelisin sevgilim! Tanrım, kaç tane sonradan görme milyoner böyle bir şeye sahip olmak için fırsat kolluyor biliyor musun? Tesadüfe bak ki bu ada sahip bir sonradan görme de var. Ondan söz edildiğini nerede işitmiştim acaba? Avlak yakınlarında bir yerlerde oturuyormuş galiba. Ha, sana anlatmıştım. Babama hakaret eden adamın ta kendisi. Ne kadar garip bir rastlantı!"

"Angel, bu adı kullanmasan daha iyi olur. Belki de uğursuzdur."

Tess huzursuzlanmıştı.

"O halde Bayan Teresa d'Urberville, sizi kabul ediyorum. Benim soyadımı al. Böylece seninkinden kurtulursun. Sırrını söylediğine göre beni reddetmen için bir neden kalmadı."

"Beni karın olarak görmek seni mutlu edecekse, benimle evlenmeyi çok fazla istiyorsan..."

"Elbette istiyorum, sevgilim!"

"Demek istediğim, her ne kusurum olursa olsun, yalnızca senin beni çok istemen, bensiz yaşamaya katlanamaman zorluyor beni evet demeye."

"Diyeceksin. Diyorsun, biliyorum! Sonsuza dek benim olacaksın!"

Angel, Tess'e sımsıkı sarıldı. Onu öptü.

"Evet!"

Bunu der demez Tess kupkuru, şiddetli hıçkırıklarla, sanki parçalanacak gibi ağlamaya başladı. Oysa hiçbir zaman isterik bir kız olmamıştı. Angel şaşırmıştı.

"Neden ağlıyorsun, sevgilim?"

"Söyleyemem. Senin olmaktan ve seni mutlu etmekten öylesine memnunum ki!"

"Ama pek de memnun olmuşa benzemiyorsun, Tess!"

"Demek istediğim, yeminimi bozduğum için ağlıyorum. Her zaman, evlenmeden öleceğimi söylerdim!"

"Ama benden hoşlanıyorsun, kocan olmamı da istersin, değil mi?"

"Evet, evet, evet! Ama bazen hiç doğmamış olmayı istiyorum!"

"Haydi ama tatlı Tess, çok heyecanlandığını, çok toy olduğunu bilmesem sözlerinin saçma olduğunu söylerdim. Beni seviyorsan nasıl böyle bir şey söylersin? Beni seviyorsan bunu kanıtlamanı isterim!"

"Seni sevdiğimi sana nasıl kanıtlayabilirim?" diye sordu Tess şaşkınlıkla. "Bu yeterince kanıtlar mı?" dedikten sonra Angel'in boynuna sarıldı. İlk defa Clare ateşli bir kadının, Tess'in onu sevdiği gibi bütün varlığıyla, ruhuyla seven bir kadının, sevdiği erkeğin dudaklarını öpüşünün neye benzediğini öğrenmişti.

"İşte. Artık inanıyor musun?" diye sordu Tess. Kıpkırmızı kesilmişti. Gözyaşlarını sildi.

"Evet. Bundan hiç kuşku duymadım zaten. Asla, asla!"

Böylece yelken bezinin altında bir bütün oluşturarak karanlığın içinde ilerlediler. At hızlı gidiyordu. Rüzgâr yüzlerine vuruyordu. Tess razı olmuştu. Baştan rıza gösterse de olurdu. Tüm varlıkların içini dolduran "neşeye duyulan iştah", insanlığı amacına götüren o büyük güç, akıntının çaresiz otları sürükleyip götürdüğü gibi toplum hayatı üzerine yazılmış muğlak eserlerle kontrol altında tutulamazdı.

"Anneme yazmalıyım." dedi Tess. "Herhalde buna itiraz etmezsin, değil mi?"

"Elbette etmem, sevgili çocuk. Benim için bir çocuksun sen. Tess. Böyle bir durumda annene yazmanın ne kadar yerinde bir davranış olduğunu, benim buna itiraz etmenin ne kadar hatalı olacağını bilmeyen bir çocuksun. Annen nerede şimdi?"

"Aynı yerde, Marlott'ta. Blackmoor Vadisi'nin ucunda."

"O halde seni daha önce görmüş olmalıyım."

"Evet, çayırdaki dansta, ama benimle dans etmedin. Ah, umarım inşallah bu bizim için bir kötüye işaret değildir."

XXXI

Tess hemen ertesi gün annesine dokunaklı bir mektup yazdı. Hafta sonunda mektubuna Joan Durbeyfield'ın, geçen asırdan kalma yazısıyla bir cevap geldi:

Sevgili Tess,

Bu birkaç satırı seni, tıpkı şimdi beni bıraktıkları gibi iyi bulmalarını umarak yazıyorum. Bunun için Tanrı'ya şükürler olsun. Sevgili Tess, yakında evleneceğine çok memnun olduk. Soruna gelince, ikimizin arasında kalsın; eski sorunundan ona sakın bahsetme. Babana her şeyi anlatmadım. Kendi saygıdeğerliği üzerine o kadar mağrurdur ki... Nişanlının da onun gibi olduğuna eminim. Pek çok kadın, memleketin en soylu ailelerinden olanlar bile, zamanında birtakım sıkıntılara katlanmışlardır. Başkaları dünyaya ilan etmediklerine göre sen neden edeceksin? Özellikle aradan o

kadar uzun bir zaman geçti ki... Ona bir şeyler anlatmaya kalkışırsan budalalık edersin. Hem bu senin suçun değildi. Bana bunu elli kere de sorsan aynı cevabı veririm. İçindekileri söylemek gibi çocukça bir huyun olduğunu bildiğimden, ona hiçbir şey anlatmayacağın üzerine yemin et. Bunu kendin için yapmalısın. Bu kapıdan çıkıp giderken söz vermiştin zaten. Sorduğun soruyu ya da evlenmek üzere olduğunu babana söylemedim. Çünkü gider her yerde anlatır. Zavallı adam. Sevgili Tess, cesaretini kaybetme. Oralarda pek bulunmadığı, bulunsa bile iyi olmadığından sana düğün için bir şişe Cyder yollamak istiyorum. Şimdilik bu kadar. Arkadaşına selamlar.

Seni seven annen.
J. DURBEYFIELD

"Ah, anne, anneciğim," diye mırıldandı Tess.

Acı olayların annesinin neşeli kişiliği üzerindeki etkisinin ne kadar az olduğunu anlıyordu. Annesi hayatı Tess'in gördüğü gibi görmüyordu. Geçmiş günlerin akıldan çıkmayan acı serüveni annesi için gelip geçici bir olaydan ibaretti. Nedenleri ne olursa olsun, belki de Joan Durbeyfield öğütlediği yöntem üzerinde haklıydı. Görünüşe göre susmak sevdiği kişinin mutluluğu için yapılacak en iyi şeydi. Susacaktı.

Böylece dünyada davranışlarını kontrol etmeye hakkı olan tek kişiden aldığı emirle aklı başına gelen Tess sakinleşti. Sorumluluk duygusu hafiflemişti. Kalbi haftalardır ilk defa ferahlamıştı.

Böylece, Angel'in teklifini kabul ettiği günden başlayarak, bütün ekim ayını vecit haline yakın bir ruh yüceliği içinde geçirdi.

Clare'e olan aşkında maddi hiçbir yan yoktu. Tess'e göre Clare iyi olan her şeydi. Bir yol göstericinin, filozofun, arkadaşın bilmesi gereken her şeyi biliyordu. Onun kişiliğinin her çizgisinde erkek güzelliğinin kusursuzluğunu, ruhunda bir azizin ruhunu, zekâsında bir kâhinin zekâsını buluyordu. Başına bir taç takmış gibiydi. Clare'in ona olan sevgisi Tess'in kalbini ona karşı tapınmaya benzer bir duyguyla dolduruyordu. Tess'in dipsiz görünen kocaman, tapınırcasına bakan gözlerinin derinliklerinden genç adama karşı asla sönmeyecek bir aşkın pırıltıları seziliyordu.

Böylece Tess geçmişi aklından çıkardı. Yaşantısının o bölümünün üzerine gidip, tıpkı insanın tehlikeli ve için için yanan bir kömürün üstüne basışı gibi dağıttı.

Erkeklerin kadınlara sevgilerinde Angel kadar bencil duygulardan uzak, cömert ve koruyucu olabileceğini bilmiyordu. Angel Clare, onun bu konudaki karşıt düşüncelerinin uzağındaydı. Aslında garip biçimde epey uzaktı. Bir hayvandan bile daha hisliydi. Kendini kontrol etmesini biliyordu. Onda kaba hiçbir şey yoktu. Soğuk yapılı olmamasına karşın, sıcaktan ziyade parlak görünüşlüydü. Byron'dan çok Shelley gibiydi. Umutsuzca sevebilir, ama aşkı daima hayal gücüne, maneviyata dayanırdı. Bu, sevileni kendi benliğinden kıskanırcasına koruyan titiz bir duyguydu. Bu hal Tess'i şaşırtmış, kendinden geçirmişti. Erkek cinsine duyduğu öfke Clare sayesinde kaybolmuştu.

İçtenlikle birbirlerinin yakınlığını arıyorlardı. Tess onunla beraber olmak için duyduğu arzuyu saklamıyordu. Açıkçası Tess'in

erkekleri kendine çeken tarifsiz niteliği, bu konudaki içgüdülerinin toplamı, Clare gibi kusursuz bir erkek için bile aşkını itirafından sonra tatsız olabilirdi, çünkü kendi doğası içinde beraberinde şüpheyi de getiriyordu.

Nişanlılık döneminde, kırsal geleneklere göre dışarıda hiçbir şeyden çekinmeden samimi biçimde arkadaşlık etmek Tess'in bildiği tek kuraldı. Bunda Tess için hiçbir gariplik yoktu. Yine de onun durumu Clare'e, mandıra ahalisince olağan karşılandığını görene dek garip biçimde erken gibi gelmişti. Böylece ekim ayının güzel akşamlarında otlaklar boyunca uzanıp kıvrılarak nehre karışan, ağır akan derelerin kıyılarını izleyen yollarda dolaştılar, küçük tahta köprülerden geçip geri döndüler. Güneşin yatay ışınları manzara üzerinde tozlu bir parlaklık yaratırken su bendinin konuşmalarına eşlik eden çağıldayışından hiç uzak kalmadılar. Ağaçların, çitlerin gölgesinde küçük, mavi sisler gördüler. Güneş yeryüzüne öylesine yakın ve çimenlikler öylesine düzdü ki, Tess'le Angel'in gölgeleri vadinin yamaçlarına yaslanan yeşil, alüvyonlu uzun iki parmak gibi önlerinde çeyrek mil kadar uzanıyordu.

Otlakları biçme, kış sulaması için küçük suyollarını temizleme ve ineklerin çiğneyerek bozdukları setleri tamir etme vaktiydi. O yüzden sağda solda çalışan erkek işçilere rastlıyorlardı. Nehrin vadi kadar genişlediğinde getirdiği karakehribar kadar siyah, hücrelerle dolusu balçık demlenmiş, süzülmüş, incelmişti. Çayırın ve inek otlağının tüm bereketi de buradan geliyordu.

Clare o sırada dudakları aralık, yüzünde bir hayvanın ürkek bakışıyla işçilere bakan Tess kadar utangaç olmasına rağmen, kolunu bu gibi şeylere alışkınmış gibi genç kızın belinden çekmiyordu.

"Bana onların önünde böyle sarılarak sana ait olduğumu göstermekten çekinmiyorsun!" dedi Tess hoşnutlukla.

"Hayır!"

"Peki ya benimle, bir sütçü kızla bu şekilde dolaştığın Emminster'deki arkadaşlarının kulağına giderse..."

"Şimdiye dek görülmüş en çekici sütçü kızsın!"

"Belki de gururlarına bir hakaret sayacaklar."

"Sevgilim... bir d'Urberville, bir Clare'in saygınlığını zedeleyecek ha! Bu fazla iddialı olur. Senin böyle bir aileden olman benim için büyük şans! Bunu evlendiğim zaman yaratacağım büyük heyecan için saklıyorum. Papaz Tringham'dan atalarının bütün niteliklerini öğreneceğim, belgeleri alacağım. Sonra benim geleceğim ailemi hiç etkilemeyecek. Dış görünüşünü bile. İngiltere'nin bu bölgesini, belki de İngiltere'yi terk edeceğiz. Buradakilerin bize ne gözle baktıklarının önemi var mı? Buradan gitmeyi istersin, değil mi?"

Tess başını sallamakla yetindi. Dünyayı onunla, yakın arkadaşıyla dolaşma düşüncesi içinde öyle büyük bir heyecan uyandırmıştı ki duyguları kulaklarını tıpkı dalga sesleri gibi doldurmuş ve gözlerine dek yükselmişti. Elini Clare'inkine koydu. Köprünün altında güneşin erimiş maden parlaklığıyla yansıtarak kamaştırdığı yere doğru yürüdüler.

Hareketsiz durdular. Suyun düzgün yüzeyinde küçük tüylü başlar belirdi. Ama kendilerini tedirgin eden varlıkların gitmediğini, orada durduklarını görünce yeniden kayboldular. Nehir kıyısında, bu mevsimde akşamüstleri erkenden basan sis Tess'in kirpiklerine, Clare'in başına, kaşlarına kristal tanecikleri halinde çö-

günceye dek oyalandılar.

Daha sonra, pazar günleri ortalık iyice karardığı zamanlarda dolaşıyorlardı. Nişanlanmalarından sonraki ilk pazar akşamı dışarıda olan mandıra ahalisinden bazıları, söylenenleri işitemeyecek kadar uzakta olmalarına rağmen Tess'in duygulu, heyecandan aralıklarla çıkan sözcüklerini duymuşlardı. Clare'in koluna dayanmış yürürken, kalbinin atışlarıyla heceler halinde dökülen kelimelerdeki çırpınışa, halinden memnun duraksamalara, doğada benzeri olmayan, tüm ruhunu alıp götüren kahkahalarına dikkat kesildiler. Onun yürüyüşündeki, tıpkı tamamen inmeyen bir kuşun yeri sıyırıp geçmesi gibi, devrilmezliğini fark ettiler.

Clare'e olan sevgisi Tess'in varlığının tek kaynağı, nefes alıp verişi olmuştu artık. Bu sevgi Tess'i bir ışık küresi gibi sarıyor, ona geçmişteki kederleri unutturmaya yönelten bir aydınlık kazandırıyordu. Ona dokunmaya kalkan kuşku, korku, kaygı ve utanç gibi sıkıntılı hayalleri geri püskürtüyordu. Korkuların kurtlar gibi etrafı sınırlanmış ışığın dışında beklediklerini biliyordu. Ama onları orada açlıkla terbiye edecek büyük, sihirli güce sahipti.

Zihinsel hatırlama manevi unutuşla birlikte var olur. Tess neşe içinde dolaşıyor, ama ışığın dışındaki karaltıların daima orada olduğunu biliyordu. Her gün bir parça yaklaşıyor ya da uzaklaşıyor olabilirlerdi. İkisinden biri kaçınılmazdı.

Bir akşam Tess ile Clare, başka kimse olmadığından evde oturmak zorunda kalmıştı. Havadan sudan konuşurlarken Tess başını kaldırıp düşünceli bir şekilde Clare'e baktı. Erkeğinin hayran-

lık dolu bakışlarıyla karşılaştı.

"Sana layık değilim... hayır değilim!" diye haykırdı. Clare'in gösterdiği bağlılık ve bundan duyduğu hoşnutluk karşısında dehşete kapılmış gibi sandalyesinden fırladı.

"Böyle konuşmanı istemiyorum," dedi Clare. "Farklılık bayağı geleneklerin kolayca uygulanmasında değil, senin gibi doğru, dürüst, adil, saf, sevimli ve iyi bir avuç insanda bulunur, sevgili Tess'im."

Tess boğazına takılan hıçkırıklara karşı koymaya çalıştı. Son yıllarda kilisede söylenen o erdemli sözler kalbini nasıl da sızlatmıştı! Clare'in aynı şeyleri söylemesi ne kadar garipti.

"Neden kalıp beni sevmedin! Ben daha on altımdayken. Küçük kız ve erkek kardeşlerimle yaşarken. Çimenlikte dans etmek için aramıza karıştığında, neden, neden?" dedi ellerini sinirle ovuşturarak.

Clare onun ruh halinin değişken olduğunu düşünmeye başlamıştı. Mutluluğu tümüyle Clare'e bağlıydı. Tess'e karşı çok dikkatli davranması gerektiğini biliyordu. Bu yüzden genç kızı yatıştırmaya, ona yeniden inanç aşılamaya çalıştı.

"Ah, neden kalmadım sanki!" dedi. "Ben de aynı şeyleri hissediyorum. Ama bunun için pişmanlık duyman yersiz. Neden pişman olacakmışsın ki?"

Tess kadınca bir saklama güdüsüyle konuyu değiştirdi.

"Senin kalbine dört yıl daha fazla sahip olurdum o zaman. Yıllarım ziyan olmazdı. Mutluluğum daha uzun sürerdi."

Böylesine ıstırap çeken Tess'in gerisinde aşk maceralarıyla olgunlaşmış bir kadın değil, basit bir yaşantısı olan, daha yirmi bi-

rine bile basmamış, toy günleri sırasında bir kuş gibi kapana kısılmış çaresiz bir kız vardı. Tess kendine gelebilmek için kalkmış, kalkerken taburesini devirerek odadan çıkmıştı.

Clare, ocaktaki çengellere konulmuş bir demet yeşil, dişbudak ağacı odunlarının etrafa saçtığı neşeli alevlerin başında kaldı. Odunlar tatlı tatlı çıtırdıyor, uçlarından sızan öz suyu ıslığa benzer sesler çıkarıyordu. Tess döndüğünde eski benliğine kavuşmuştu.

"Biraz kaprisli olduğunu düşünmüyor musun, Tess?" dedi Angel. Tess'in taburesinin üstüne bir minder koydu. Kendisi de onun yanındaki kanepeye oturdu. "Tam sana bir şey soracakken gittin!"

"Evet, belki de kaprisli bir insanım," diye mırıldandı Tess. Aniden Clare'e yaklaştı. Elini onun kollarına koydu. "Hayır, Angel. Aslında kaprisli filan değilim ben. Kişilik bakımından demek istiyorum!" Kaprisli bir kadın olmadığını daha iyi gösterebilmek için kanepeye, Clare'in yanına oturdu. Başını onun omzuna dayadı.

"Ne soracaktın bana? Sor da cevap vereyim," dedi ağırbaşlılıkla.

"Beni seviyorsun. Evlenme teklifimi kabul ettin. Bunu bir üçüncü soru izliyor: Ne zaman evleneceğiz?"

"Ben bu şekilde yaşamaktan memnunum."

"Ama yeni yılda ya da daha sonra kendi işimi kurmak istiyorum. Yeni durumdan önce kendine bir yardımcı istiyorum."

"Ama," dedi Tess çekinerek, "aslında bütün bu işler hallolduktan sonra evlenmemiz daha doğru olmaz mı? Gerçi gitmene, beni burada bırakmana dayanamam!"

"Elbette dayanamazsın. Zaten pek mantıklı değil söylediğin. Başlayacağım işte bana birçok bakımdan yardım etmeni istiyorum. Ne zaman evleneceğiz? İki hafta sonraya ne dersin?"

"Olmaz!" diye atıldı Tess birden ciddileşerek. "Düşünmem gereken o kadar çok şey var ki!"

"Ama..."

Angel, Tess'i yavaşça kendine doğru çekti...

Evliliğin gerçekliği böylesine yakında belirince korkutucu oluyordu. Meseleyi daha fazla konuşmalarına fırsat kalmadı. Odasının olanca aydınlığında Bay Crick, karısı ve sütçü kızlardan ikisi belirdi.

Tess lastik bir top gibi Clare'in yanından fırlayıp kalktı. Gözleri parlıyordu. Yanakları pembeleşmişti.

"Bu kadar yakın oturunca ne olacağını biliyorum," dedi. "Gelip bizi yakalayacaklarını söylüyordum kendi kendime. Dizlerine oturmuyordum. Halbuki neredeyse oturacakmış gibi görünüyordum."

"Eh, söylemeseydin bu ışıkta nerede oturduğuna dikkat bile etmeyecektik," diye cevapladı Bay Crick. Evlilikle ilgili duygulardan hiçbir şey anlamayan bir adamın duygusuz yüzüyle karısına bakarak konuşmaya devam etti.

"Gördün mü Christianer. Demek ki insanlar başkaları hiçbir şey düşünmezken onların bir şeyler düşündüklerini sanıyorlar. Yo, hayır, Tess. Söylemeseydin nerede oturduğuna dair hiçbir şey düşünmeyecektik. En azından ben düşünmeyecektim."

"Yakında evleniyoruz," dedi Clare birdenbire.

"Sahi mi? Çok memnun oldum, efendim. Bir süredir böyle

bir şey bekliyordum. Tess, sütçü olamayacak kadar üstün bir kişiliğe sahip. Onu ilk gördüğümde anlamıştım. Bir erkek için ödüldür o. Yanında olduğu sürece bir erkek hiç sıkıntıya düşmez."

Tess bir yolunu bulup ortadan kaybolmuştu. Crick'in övgülerinden çok onunla beraber içeri giren iki kızın bakışlarından kaçmıştı.

Akşam yemeğinden sonra odaya çıktığında üç sütçü kız da oradaydı. Hepsi de yüzleri bembeyaz, intikam alacak hayaletler gibi yataklarına oturmuşlar, Tess'i bekliyorlardı.

Ama Tess birkaç dakika sonra onların içinde kötülük olmadığını anlamıştı. Kızların kendilerini sahip olmayı ummadıkları bir şeyi kaybetmiş gibi hissetmeleri olanaksızdı. Dalgındılar.

"Clare onunla evlenecek," diye mırıldandı Retty bakışlarını Tess'ten ayırmadan. "Yüzünden nasıl da belli!"

"Onunla gerçekten evlenecek misin?" diye sordu Marian.

"Evet," diye yanıtladı Tess.

"Ne zaman?"

"Günün birinde."

Kızlar bu cevabı tatmin edici bulmamışlardı.

"Evet. Onunla evlenecek. Bir beyefendiyle!" diye tekrarladı Izz Huett.

Üç kız büyülenmiş gibi ardı ardına yataklarından çıkıp Tess'in etrafında toplandılar. Retty, böyle bir mucizeden sonra arkadaşının hâlâ gerçek olup olmadığını anlamak istermiş gibi ellerini Tess'in omuzlarına koydu. Diğer iki kız da Tess'in beline sarıldı. Üçü de ona bakıyordu.

"Ne kadar da belli! Düşündüğümden de fazla," dedi Izz Huett.

Marian, Tess'i öptü. Dudaklarını çekerken, "Evet," diye mırıldandı.

"Bu Clare'e olan aşkı yüzünden mi, yoksa oraya başka dudakların dokunmasından mı?" diye sordu Izz Huett duygusuz bir şekilde.

"Ben onu kastetmemiştim," demekle yetindi Marian. "Ben durumun garipliğini düşünüyorum. Onun karısı olacak. Başka biri değil, Tess olacak. Buna olmaz diyemem. Hiçbirimiz diyemeyiz. Çünkü biz böyle bir şey düşünmedik. Onu yalnızca sevdik. Yine de onunla başka biri evlenmeyecek, soylu bir hanım, ipekler, satenler içinde bir kadın evlenmeyecek, bizim gibi yaşayan biri evlenecek."

"Bu yüzden benden nefret etmediğinize emin misiniz?" diye sordu Tess yavaşça.

Kızlar cevaplarının Tess için ne gibi bir anlama geleceğini düşünüyorlarmış gibi bir süre beyaz gecelikler içinde durdular.

"Bilmiyorum, bilmiyorum!" diye mırıldandı Retty Priddle. "Senden nefret etmek istiyorum ama edemiyorum."

"Ben de öyle hissediyorum," diye atıldı onun peşi sıra Izz ile Marian. "Senden nefret edemiyoruz. Bir şeyler buna engel oluyor."

"Sizlerden biriyle evlenmeliydi," diye mırıldandı Tess.

"Neden?"

"Sizler benden daha üstünsünüz."

"Senden üstün müyüz?" diyerek hayretle mırıldandılar. "Ha-

yır, bu doğru değil Tess!"

"Öylesiniz!" diye heyecanla diretti. Sonra kendini onların kollarından kurtararak ağlamaya başladı. Konsola dayanmış, sürekli olarak, "Evet, evet," diyordu.

Kendini bir kez bırakınca ağlamasına bir türlü engel olamıyordu.

"Sizlerden biriyle evlenmeliydi. Şimdi bile onu böyle bir şeye razı edebilirim! Siz ona daha uygunsunuz. Ne söylediğimi bilmiyorum!"

Kızlar çevresini sardı. Ama hıçkırıklar Tess'i parçalıyor gibiydi.

"Biraz su getirin," dedi Marian. "Sinirlendirdik onu. Zavallı kızcağız!"

Tess'i yavaşça yatağına götürdüler. Onu içtenlikle öptüler.

"Onun için en uygun kişi sensin," dedi Marian. "Bizden daha bilgilisin, üstelik sana o kadar çok şey öğrettikten sonra. Seni seçtiği için övünmeli, kendinle gurur duymalısın."

"Evet, gurur duyuyorum," diye mırıldandı Tess. "Kendimi böyle üzüntüye kaptırdığım için de utanıyorum."

Hepsi yataklarına girdikten sonra Marian seslendi.

"Onun karısı olduğunda Tess, bizleri, onu sevdiğimizi sana nasıl anlattığımızı, senden nefret etmediğimizi, onun bizi seçmesini asla beklemediğimizi aklında tut. Unutma!"

Bu sözler üzerine Tess yastığına acı, yakıcı gözyaşları dökmeye başlamıştı. Kalbi parçalanarak, annesinin öğüdüne rağmen

Angel Clare'e tüm hayat hikâyesini anlatmaya karar verdiğini kızlar fark etmemişlerdi. Angel Clare'e ihanet etmiş, arkadaşlarına dürüst davranmamış gibi hissediyordu kendini. Bu sessizliği devam ettirmektense uğruna yaşadığı, nefes aldığı kişinin kendisinden nefret etmesine, annesinin onu aptal yerine koymasına razı olacaktı.

XXXII

Bu pişmanlık dolu ruh hali Tess'i düğün gününü kararlaştırmaktan alıkoyuyordu. Angel'in bütün ısrarlarına rağmen, kasım ayının başlarında bile düğün tarihini hâlâ kararlaştırmamışlardı. Tess her şeyin olduğu gibi devam etmesini isteyen sürekli bir nişanlılık hayatı diliyor gibiydi.

Vadi artık değişiyordu ama akşamın erken saatlerinde süt sağılmadan önce biraz tembellik edebilmek için hava hâlâ yeterince sıcaktı. Yılın bu zamanında bir saat kadar boş kalabiliyorlardı. Güneş yönündeki nemli çimenlere bakınca, denizin üstündeki mehtabın izi gibi incecik örümcek ağlarının ışıltılı hareketleri görülüyordu. Saltanatlarının kısa süreceğinden habersiz olan sivrisinekler bu yolun aydınlığında dolaşıyor, içlerinde ateş taşıyorlarmış gibi ışık saçıyorlar, sonra da bu çizginin içinden çıkıp tamamen kayboluyorlardı. Tüm bu manzaranın önünde Angel, Tess'e düğün tarihini hâlâ kararlaştırmadıklarını hatırlatıyordu.

Ya da Bayan Crick'in. Angel'e fırsat vermek için uydurduğu işlerde Tess'e yardımcı olmaya çalışırken düğün tarihini kararlaştırmaya çalışıyordu genç adam. Hamileliği ilerlemiş ineklerin durumlarını öğrenmek için sık sık yamaçlardaki samanlıklara gidiyorlardı. Her gün bir sürü inek, yavrularını doğuruncaya kadar kaldıkları bu lohusa hastanelerine yollanıyordu. Buzağı yürümeye başlar başlamaz da anne ile yavru tekrar mandıraya getiriliyordu. Danaların satılmasından önce de süt sağma işi oluyordu elbette ama çok azdı. Danalar satılır satılmaz sütçü kızlar eskisi gibi çalışmaya başlıyorlardı.

Bu gece yürüyüşlerinin birinden dönerlerken ovanın hemen üstündeki kayalık bir sırta vardılar. Burada durup dinlendiler. Nehir yükselmişti. Setlerin etrafından fışkırarak, kanalların altından çağlayarak akıyordu. En ufak hendekler bile suyla doluydu. Kestirme yoldan gitmeye imkân yoktu. Yayalar anayolu izlemek zorunda kalıyorlardı. Karanlıktaki vadiden sayısız ses yükseliyor, hayallerinde, aşağıda büyük bir kentin bulunduğu, seslerin bu kente ait olduğu duygusu uyanıyordu.

"On binlerce insan var gibi geliyor bana," dedi Tess. "Pazaryerlerinde toplanıyorlar, tartışıyorlar, ağlıyorlar, inliyorlar, dua ediyorlar, küfürler savuruyorlar."

Clare, Tess'in söylediklerine pek kulak asmıyordu.

"Crick, sana kış aylarında fazla yardımcıya ihtiyacı olmadığından bahsetti mi, tatlım?" diye sordu.

"Hayır," diye yanıtladı Tess.

"İneklerin sütü gittikçe azalıyor."

" Evet. Dün altı yedi tanesi daha samanlığa gitti. Önceki gün

de üç tanesi. Yirmi inek gitti şimdiye kadar. Yani buzağılama döneminde bana ihtiyacı yok mu demek istiyorsun? Demek artık beni istemiyor! Oysa öyle çabalamıştım ki."

"Crick seni istemediğini söylemedi. Ama aramızdaki durumu bildiğinden Noel'de buradan giderken seni de almamın doğru olacağını söyledi. Saygılı ve iyi niyetli davrandı. Sensiz ne yapacağını sorduğumda zaten kadın işçiye ihtiyacı olmadığını söyledi. Seni düğün tarihini kararlaştırmaya zorladığım için günahkâr sayılırım!"

"Buna sevinmen gerektiğini sanmıyorum, Angel, çünkü istenmemek daima üzücüdür. Duruma uygun düşse bile!"

"Evet, dediğin gibi durumumuza uygun düşüyor, istenmemen. Bunu sen de kabullendin."

Angel parmağını Tess'in yanağına sürttü.

"Ah!" dedi.

"Ne oldu?"

"Kıskıvrak yakalandığından olacak, yanakların kızardı! Ama bunu neden böyle alaya alıyorum ki! Doğru değil bu yaptığım... hayat çok önemli!"

Tess artık durumu iyiden iyiye kavrıyordu. Akşamki duygularına uyarak Angel'le evlenmekten vazgeçmek, mandırayı terk etmek, yabancı bir yere gitmek anlamına geliyordu. Başka bir mandıraya gidemezdi. Artık buzağılama döneminde olduklarından sütçü kızlara ihtiyaç yoktu. Angel Clare gibi tanrısal bir varlığın bulunmadığı bir ziraat çiftliğine gitme düşüncesini Tess'in bütün benliği nefretle karşılıyordu. Hele eve dönme düşüncesinden iyiden iyiye kaçınıyordu.

"Gerçekten söylüyorum, Tess," diye devam etti Angel Clare. "Noel'de büyük ihtimalle buradan ayrılacağına göre, seni götürmemden daha uygun ve arzu edilecek bir şey olamaz. Dünyanın en düşüncesiz kızı olsan bile, ebediyen bu şekilde yaşayamayacağımızı anlardın."

"Keşke yaşayabilsek. Yaz ve sonbahar hiç bitmese ve sen her zaman bana böyle kur yapsan!"

"Daima yapacağım, Tess!"

"Ah, biliyorum, yapacaksın!" Tess ona duyduğu inancın heyecanıyla konuşuyordu. "Angel, ebediyen senin olacağım günün tarihini kararlaştıralım."

Böylece, sağda solda duyulan on binlerce sesin ortasında, karanlıkta yürürlerken düğün gününü kararlaştırdılar. Mandıraya varır varmaz da haberi Bay ve Bayan Crick'e verdiler. Sırlarını saklamalarını istediler. Çünkü âşıkların ikisi de bu durumun mümkün olduğu kadar gizli tutulmasını istiyordu. Yakında Tess'e yol vermeyi düşündüğü halde Bay Crick, onu kaybetmekten duyacağı büyük üzüntüden bahsetti. Sütün kaymağını kim alacaktı? Angelbury ile Sandborune'li hanımlar için süslü tereyağı kalıplarını kim hazırlayacaktı? Bayan Crick, düğün gününü kararlaştırdıkları için onları tebrik etti. Tess'i görür görmez basit bir köylü kızı olmadığını anladığını, onun değerli bir erkeğin eşi olacağını hissettiğini söyledi.

Tess artık hiçbir istek duymadan, üzülmeden, sevinmeden gününü gün etmeye başlamıştı. Söz vermişti. Düğün gününün tarihi yazılmıştı. Tess'in parlak zekâsı, tarlalarda çalışanlara ve doğanın olaylarıyla yakından ilgilenenlere özgü kaderci inançları ka-

bullenmeye başlamıştı. Bu yüzden sevgilisinin söylediği her şeyi sessizce kabulleniyordu.

Yine de annesine bir mektup yazdı. Ona düğün tarihini bildiriyor aynı zamanda öğüt vermesi için yalvarıyordu. Annesi üzerinde pek durmamıştı belki ama onunla evlenecek olan erkek tam bir beyefendiydi. Evlendikten sonra yapacağı bir açıklamayı belki köylü bir erkek olumlu karşılayabilirdi. Fakat onda aksi bir etki yaratabildi. Joan Durbeyfield bu mektuba cevap vermedi.

Derhal evlenmelerinin gerektiğine dair Angel Clare'in ileri sürdüğü nedenlere rağmen gerçekte acele ediyorlardı. Bunu sonradan kendileri de anlamışlardı. Tess'i ateşli bir aşktan çok, hayal dolu bir içtenlikle seviyordu. Önceleri düşündüğü çiftlik hayatında böyle saf ve sevimli bir varlığın bulunabileceğini aklına getirmemişti. Angel buraya gelinceye kadar saflığın bir kişide nasıl somut bir canlılık kazanacağını bilmiyordu. Hayata gerektiği gibi başlayabilmesi için daha bir iki yıl lazımdı.

"İngiltere'de kuracağın çiftliğe yerleşinceye kadar beklememiz daha doğru olmaz mı?" diye sordu Tess bir keresinde çekinerek. O sırada Angel çiftliğini İngiltere'nin orta bölümünde kurmayı düşünüyordu.

"Doğrusunu istersen Tess, seni sevgimin ve kanadımın altında görmek istiyorum. Başka bir yerde değil."

Angel'in ileri sürdüğü neden bir bakıma yerindeydi. Tess'in üzerindeki etkisi ise fazlasıyla belirgindi. Genç kız onun alışkanlıklarını, tavırlarını, sözcüklerini, hoşlandığı ve hoşlanmadığı şeyleri öğrenmişti. Tess'i arkada bırakmak, onun Angel ile olan uyumunu kaybetmesine sebep olmak demekti. Angel onu bir mevsim

daha kontrolü altında tutmak istiyordu. Anne babası, uzak bir çiftliğe gitmeden önce Tess'i bir kerecik olsun görmek isteyeceklerdi. Gerçi onların hiçbir düşüncesi Angel'i yolundan çevirmezdi ama Angel işe başlamak için yararlı bir fırsat kollarken bir evde birkaç ay birlikte kalmalarının Tess için çok yararlı olacağını düşünüyordu. Böylece Tess, papaz evinde geçireceği sıkıntılı bir sınavın andıran taşınmaya hazırlanmış olacaktı.

Angel mısır yetiştirmeyi düşündüğünden bir un değirmenin nasıl çalıştığını da görmek istiyordu. Wellbrige'deki büyük bir değirmen sahibi, eskiden beri uyguladığı çalışma şeklini istediği zaman inceleyebileceğini söylemişti. Clare bir gün, birkaç mil uzaktaki bu yere işin bazı noktalarını konuşmak için gidip dönmüştü. Tess onun Wellbridge'deki un değirmeninde birkaç gün kalmaya kararlı olduğunu anladı. Ona bu kararı verdiren neydi? Un değirmeni üzerine bilgi edinmekten çok, bir zamanlar ünlü d'Urbervil-le'lerin malikânesi olan bu çiftlikte kalabilecek bir yer bulmasıydı. İşte Clare sorunları hep böyle hallederdi. Kendisiyle ilgisi olmayan bir duyguyla harekete geçerdi. Düğünden sonra derhal yola çıkmaya, şehirlerde hanlarda dolaşacaklarına orada bir iki hafta kalmaya karar verdiler.

"Sonra da İngiltere'nin diğer yanındaki bazı çiftlikleri görmeye gideriz," dedi Angel. "Mart ya da nisan ayında da anne babamı ziyaret ederiz."

Ortaya çıkan sorunlar böylelikle teker teker hallolmuştu. Ve o gün, Tess'in onun olacağı o kaçınılmaz gün yaklaşmış, bir dev gibi görünmeye başlamıştı. Tarih aralık ayının otuz biri, yeni yılın arifesiydi. "Clare'in karısı olacağım," diyordu Tess kendi kendine.

Bu mümkün müydü? İkisi birleşecek, tek bir varlık olacaklardı. Aralarında onları ayıran hiçbir şey bulunmayacaktı. Neden olmasın? Neden?

Pazar sabahı Izz Huett kiliseden dönmüştü. Tess ile özel olarak konuştu.

"Bu sabah evlilik konuşmasında adın söylenmedi."

"Ne?"

"Bu sabah söylenmesi gerekirdi," dedi Tess'e sessizlik içinde bakarak. "Gerçekten yeni yıl arifesinde evleneceksiniz, değil mi?"

Tess aceleyle başını salladı.

"Adının üç kere söylenmesi gerek, ama sadece iki pazar kaldı."

Tess yanaklarının solduğunu hissetti. Elbette, evlenecekleri üç kere ilan edilmeliydi. Belki de Angel Clare unutmuştu! Öyleyse bir haftalık bir gecikme olacaktı. Âşığına durumu nasıl hatırlatabilirdi acaba? Bu konuda çekingen olan Tess aniden ödülünü kaybetme korkusuyla sabırsızlık ve dehşet içinde kaldı.

Ama basit bir olay endişelerinin yatışmasına sebep oldu. Izz nikâh ilanının yapılmadığını Bayan Crick'e anlatmıştı. Bayan Crick de evli bir kadın olarak konuyu Angel'le görüşmeyi kendine görev edindi.

"Nikâhı ilan ettirmeyi unuttunuz mu, Bay Clare?"

"Hayır, unutmadım," dedi Clare.

Tess'i yalnıza başına yakalayınca bu konuda ona da teminat verdi.

"Bu konuda sana takılmalarına izin verme," dedi. "Bizim için izin teskeresi almak daha uygun olacak. Sessiz sedasız evlenmek istiyorum. Sana danışmadan izin teskeresi almaya karar verdim.

Onun için kiliseye gittiğinde istesen de adını işitemeyeceksin."

"Zaten duymak istemiyorum," dedi Tess gururla.

Birinin ortaya çıkıp geçmişi nedeniyle nikâha engel olabileceğinden çok korkan Tess için işlerin yolunda gittiğini öğrenmek derin bir rahatlamaya sebep olmuştu.

"Çok huzursuzum," dedi Tess kendi kendine. "Belki de bu güzel şeylerin acısı daha sonra çıkacak. Genelde öyle olur. Keşke benim de herkes gibi evleneceğim ilan edilseydi!"

Ama her şey yolunda gidiyordu. Tess, Clare'in elindeki en güzel giysisiyle mi gelin olmasını, yoksa yeni bir giysi almasını mı isteyeceğini bilmiyordu. Mesele Clare'in her şeyi önceden düşünmesi ve Tess adına kocaman paketlerin gelmesiyle halloldu. Bunların içinde planladıkları sade evlenme törenine uygun bir giysinin, şapkasından ayakkabısına varıncaya kadar birtakım kıyafetlerin olduğunu görmüştü. Angel paketlerin gelmesinden hemen sonra eve girdi. Tess'in yukarıda paketleri açtığını duydu.

Az sonra Tess yüzü pembeleşmiş, gözleri yaşlarla dolu olarak aşağıya indi.

"Ne kadar düşüncelisin," diye mırıldandı yanağını Angel'in omzuna dayayarak. "Eldiven ve mendil bile var! Aşkım, hayatım, ne kadar iyisin! Ne kadar şefkatlisin!"

"Hayır, Tess. Londra'daki bir tüccara sipariş vermekle işi hallettim. O kadar önemli bir şey değil," dedi.

Tess'e onun hakkında daha yüksek düşüncelere varmaması için Angel ona yukarı çıkmasını, acele etmeden elbisenin üzerine uyup uymadığına bakmasını, varsa kusurlarını düzelttirmek için köy terzisini çağırmasını söyledi.

Tess yukarı çıktı. Giysiyi sırtına geçirdi. Aynanın önünde durdu. İpek giysinin duruşuna baktı. O sırada aklına annesinin sihirli giysi üzerine söylediği bir şarkı geldi.

Asla birinin karısı olmayacak o
Kusur işledi bir zamanlar

Annesi bu şarkıyı Tess çocukken, ayağını müziğe uygun şekilde salladığı beşiğe dayayarak neşe ve cilveyle söylerdi. Ya giysisi Kraliçe Guenever'i ele verdiği gibi, bu giysi de renk değiştirerek Tess'i ele verirse! Tess mandıraya geldiğinden beri bu mısraları bir kerecik olsun düşünmemişti.

XXXIII

Angel düğünden önce, yalnızca birer âşık ve sevgili oldukları şu dönemde, Tess'le birlikte bir gezinti yaparak mandıradan uzakta bir gün geçirmenin çok iyi olacağını. Bir daha asla tekrarlanmayacak koşullar altında romantik bir gün geçirirlerdi. Önlerinde o büyük gün ışık saçarken Angel en yakın kasabada biraz alışveriş yapmayı teklif etti.

Clare'in mandıradaki hayatı, kendi sınıfının dünyasına oranla bir inziva hayatı olmuştu. Aylardan beri bir kasabanın yanına bile yaklaşmamış, ihtiyaç duymadığı için arabası olmamış, gerektiği zaman mandıra sahibinin atını ya da arabasını kiralamıştı. O gün tek atlı arabayı aldılar.

Sonra da hayatlarında ilk defa alışveriş yaptılar. Yığınla ökseotu ve çobanpüsküllleriyle dolu bir Noel arifesiydi. Kasaba günün öneminden dolayı yörenin dört bir yanından gelmiş yabancılarla doluydu. Tess, Angel Clare'in kolunda, yüzünün güzelliğine ekle-

nca mutluluk duygusuyla insanlar arasında dolaşmanın cezasını çok geçmeden ödedi.

Akşam olunca konakladıkları hana döndüler. Tess, Angel atı ve arabayı getirmeye gittiğinde hanın kapısında bekliyordu. Hanın salonundan içeri girip çıkanlar oluyordu. Bu yüzden kapının her açılışında odadaki ışık olduğu gibi Tess'e vuruyordu. Bu sırada içeriden iki erkek çıktı. Tess'in yanından geçtiler. Biri Tess'i tepeden tırnağa hayretle süzdü. Tess, çok uzakta olmasına, Trantridge'lilerin buraya pek sık gelmemesine rağmen adamın oralı olduğunu anladı.

"Güzel bir kız," dedi içlerinden biri.

"Doğru, epey güzel," diye ekledi Tess'i süzen. "Ama yanılmıyorsam..." Cümlesini tamamlamamıştı.

Clare o sırada ahırdan dönmüş, eşikteki iki adamla karşılaşmış, söylenenleri duymuş, Tess'in bir köşeye sindiğini görmüştü. Tess'e hakaret edilmesi Angel'i yaralamıştı. Hiçbir şey düşünmeden adamın suratına bir yumruk indirdi. Adam geri geri koridora doğru gitti. Sonra kendini toparladı. Tam hücuma geçmek üzereydi ki Clare kapının dışına çıkarak savunma pozisyonu aldı. Adam karşısındakine baktı. Yanından geçerken Tess'i tekrar süzdü.

"Özür dilerim, efendim," dedi Clare'e. "Büyük bir hata oldu. Onu buradan kırk mil uzakta oturan başka bir kadına benzettim."

Acele ettiğini, Tess'i hanın giriş kapısında bırakmakla suçun kendisinde olduğunu düşünen Clare bu gibi durumlarda gereken şeyi yaptı. Yumruğumun acısını gidermek için adama beş şilin verdi. Birbirlerine iyi geceler dileyerek dostça ayrıldılar. Clare hanın seyisinden arabanın dizginlerini aldı. Genç çift yola koyulur ko-

yulmaz iki adam diğer tarafa gidiyorlardı.

"Gerçekten hata mı yaptın?" diye sordu arkadaşı.

"En ufak bir hatam yok. Ama beyefendinin duygularını incitmek istemedim... ayıp olurdu."

Bu sırada âşıklar yollarına devam ediyorlardı.

"Düğünümüzü biraz daha sonraya bıraksak mı?" diye sordu Tess kuru, anlamsız bir sesle. "Yani istersek bırakabilir miyiz demek istiyorum?"

"Hayır, aşkım, bırakamayız. Adamın öç almak için zaman kazanmak istediğini mi ima ediyorsun?"

"Yo onu demek istemedim. Ama bir parça sonraya alınabilirse düğünümüz..."

Tess'in ne demek istediği açık değildi. Angel ona bu gibi düşünceleri kafasından atmasını söyledi. Tess de elinden geleni yaptı. Ama çok ciddileşmişti. Yol boyunca, eve kadar düşünceli ve ciddi durdu. *Gideceğiz. Çok uzaklara, yüz millerce uzaklara gideceğiz. Bu gibi olayların asla tekrarlanmayacağı yerlere. Geçmişin hayaletleri oralara erişemez*, diye düşünüyordu. O gece sahanlıkta birbirlerinden şefkatle ayrıldılar. Clare çatı katına tırmandı. Kalan birkaç gün zaman bulamama korkusuyla Tess gerekli bazı işlerini tamamlamak üzere uyanık kaldı. Otururken yukarıda, Angel'in odasında çarpmaya, çırpınmaya benzer sesler yükseldi. Evde ondan başka herkes uyuyordu. Clare'in hastalandığı endişesine kapılan Tess yukarı koştu. Clare'in kapısını vurdu. Ne olduğunu sordu.

"Ah, hiçbir şey, hiçbir şey tatlım," diye seslendi Angel Clare. "Seni rahatsız ettiğim için üzgünüm. Ama çok komik bir şey oldu. Uyudum. Rüyamda sana hakaret eden adamla kavga ediyordum.

Duyduğun gürültü, bugün paketlemek üzere indirdiğim portmantoma vurduğum yumrukların sesiydi. Ara sıra uykumda böyle çılgınlıklar yaparım ben. Yat uyu artık. Bunu da düşünme.

Bu, Tess'in sabrını taşıran son olaydı. Geçmişi Clare'e kendi ağzıyla anlatamazdı ama başka bir çare vardı. Oturdu, üç dört yıl önceki olayların kısa bir özetini dört defter sayfasına yazdı. Kâğıdı bir zarfa koydu. Üzerine Clare'in adını yazdı. Sonra iradesinin yeniden kırılmasından korkarak ayakkabılarını giymeden yukarı çıktı. Zarfı kapının altından attı.

Tess geceyi perişan halde geçirmişti. Duyulacak ilk gürültüyü beklemeye koyuldu. Ses her zamanki gibi geldi. Angel her zamanki gibi aşağı indi. Tess de indi. Angel onu merdivenlerin alt basamağında karşıladı ve öptü. Her zamanki gibi içten, sıcak bir öpücüktü bu!

Biraz yorgun ve hasta görünüyor, diye düşündü Tess. Oysa itirafı hakkında, yalnız kaldıklarında bile tek bir kelime bile söylememişti. Her şeyi kabullenmiş olabilir miydi? Angel konuyu açmadıkça hiçbir şey söyleyemeyeceğini hissediyordu. Gün böylece geçti. Adamın düşündüklerini kendine saklamak niyetinde olduğu belliydi. Oysa yine eskisi gibi içten ve sevgi doluydu. Tess'in kuşkularının boş, saçma olması mümkün müydü? Angel'in onu affetmesi mümkün müydü? Angel'in onu olduğu gibi sevmesi, endişelerini tıpkı saçma bir kâbusta olduğu gibi gülerek karşılaması mümkün müydü? Tess onun odasına göz attı. Mektuptan eser göremedi. Herhalde Tess'i affetmişti. Angel'in onu mutlaka affedeceğine dair bir inanç uyandı.

Günler boyu, her sabah ve akşam, Angel aynıydı. Böylece

yeni yıl arifesi gelip çattı. Düğün günü gelmişti.

Bu son hafta mandırada birer misafir olarak kabul edildiklerinden, süt sağım zamanlarında kaldırılmıyorlardı. Tess'e kendine ait bir oda verilmişti. Kahvaltıya indiklerinde büyük mutfakta onların onuruna birtakım değişiklikler yapıldığını görünce şaşırdılar. Mandıra sahibi sabahın erken saatlerinde bacanın yarılan köşesini beyaza, kiremit ocağı kırmızıya boyatmış, eski, kirli mavi, pamuklu körüğün yerine, parlak bir körük asmıştı. Bu solgun kış gününde aydınlanan oda tüm binaya gülerek bakıyor gibiydi.

"Düğün onuruna bir şeyler yapmak istedim," dedi. Bay Crick. Eskiden yaptığımız gibi kemanla bas eşliğindeki muhteşem danslarımı göremeyeceğiniz için gürültüsüzce yapabileceğim tek şey bu oldu.

Tess'in arkadaşları o kadar uzaklardaydılar ki, davet edilseler bile törene gelmeleri imkânsızdı. Zaten Marlott'tan hiç kimse davet edilmemişti. Angel'in ailesine gelince, yazdığı mektubunda düğün tarihini gerektiği şekilde bildirmiş, hiç olmazsa içlerinden birini düğünde görmekten memnun olacağını söylemişti. Ona kızmış olacaklar ki erkek kardeşleri cevap vermeye gerek görmediler. Anne babası ise daha ziyade üzücü bir mektupla, alelacele evlenmesinden duydukları teessüfü belirtilerken gelinlerinin bir sütçü kız olmasını hiç beklemediklerini ama oğullarının kendi başına karar verebilecek durumda olduğunu yazmışlardı.

Ailesinin bu soğuk davranışı Clare'i pek üzmemişti çünkü yakında onları şaşırtacak büyük koza sahip olduğunu biliyordu. Tess'i, bir d'Urberville ve hanımefendi olarak mandıradan doğruca papaz evine götürmenin atılgan ve tehlikeli bir davranış olacağını

düşünüyordu. Bu nedenle de birkaç ay sürecek bir yolculuktan ve eğitimden, toplumsal kuralları öğrettikten sonra anne babasına götürene kadar soyunu gizleyecekti. Angel onun böylesine eski bir aileye yaraşır olduğunu muzaffer bir edayla bildirecekti. Sevimli bir aşığın düşünden ibaretti. Belki Tess'in soyu ondan başka hiç kimse için bu denli önemli değildi.

Angel'in davranışlarının hiç değişmediğini görmesi Tess'te, mektubu alıp almadığı üzerine suçluluk dolu bir kuşku uyandırdı. Kahvaltısını Angel'den önce bitirip kalktı. Aceleyle yukarı çıktı. Uzun bir zamandır Clare'e ait olan yere, bir kartal yuvasını andıran garip, sessiz odaya bir kez daha bakmak istemişti. Merdiveni tırmandı. Odanın açık kapısı önünde dalgın dalgın durdu. Heyecan içinde iki üç gün önce mektubu attığı eşiğe eğilerek baktı. Halı kapının kenarına kadar geliyordu. Tess'in yazdığı, Angel'in kesinlikle görmediği anlaşılan zarfın soluk beyaz ucu halının altında görünüyordu. Tess, baygınlığa benzer bir duyguyla mektubu çekip aldı. İşte oradaydı. Tıpkı elinden çıktığı zamanki gibi mühürlüydü. Yük henüz sırtından kalkmamıştı. Herkes düğün hazırlıklarıyla uğraşırken mektubu Angel'e veremezdi. Odasına inip mektubu yırttı.

Angel ile karşılaştığında rengi o kadar soluktu ki genç adam bir hayli telaşlandı. Mektubu görmemiş olması Tess'i kahretmişti. Vicdanı rahattı çünkü hâlâ zaman vardı. Yine de her şeye bir karmaşa hâkimdi. Eve giren çıkan çok oluyordu. Mandıracı ve Bayan Crick'in şahit olmaları istendiğinden hepsinin giyinmesi gerekiyordu. Düşünmek ya da aklı başında bir konuşma yapmak olanaksızdı. Tess'in Clare'le yalnız kalabildiği tek zaman sahanlıkta karşılaştıkları an oldu.

Tess yapmacık bir neşeyle, "Seninle konuşmaya can atıyorum," dedi. "Bütün kusurlarımı, kabahatlerimi itiraf etmek istiyorum."

"Hayır, hayır senin kusurların olamaz. Hiç değilse bugün için mükemmel sayılmalısın, tatlım!" dedi Angel. Daha sonra başarısızlıklarımızdan bahsedecek zamanımız olacak. Sana kendiminkileri de anlatacağım."

"Ama bunu şimdi yapmak daha iyi olacak, sanırım. Sonra belki geç kalırız."

"Ah benim hayalci sevgilim. Bana zaten her şeyi söyleyeceksin. Evimize yerleştiğimizde anlatırsın, şimdi değil. Ben de sana kendi hatalarımı anlatacağım. Şimdi günümüzü bunlarla berbat etmeyelim. Sakin bir zamanda birbirimize kendimizden, hatalarımızdan bahseder, eğleniriz."

"Demek anlatmamı istemiyorsun?"

"İstemiyorum, Tess. Gerçekten istemiyorum."

Giyinme ve yola çıkma telaşı yüzünden daha fazla konuşamadılar. Angel'in sözleri Tess'e daha fazla kaygılanmaması konusunda verilmiş bir teminat gibiydi. Sonraki birkaç buhranlı saati Tess, Angel'e olan bağlılığının başka düşüncelere yer bırakmayan hâkimiyeti altında geçirdi. Uzun zamandır karşı koyduğu tek arzusu olan, kendini Angel'in yapmak, ona efendim diyebilmek, sonra da gerekliyse ölmek güçlükle ilerlediği, düşünceli yoldan çekip çıkardı. Giyinirken, parlaklığıyla tüm günahları silen çok renkli hayallerle dolu zihinsel bir bulut içinde hareket ediyordu.

Kilise çok uzaktaydı. Kış mevsiminde olduklarından arabayla gitmek zorundaydılar. Bir handan, eski günlerden kalma üstü kapalı bir gezinti arabası istendi. Arabanın güçlü tekerlek parmak-

lıkları ve ağır jantları, büyük kavisli minderi, muazzam şerit ve yayları ve şahmerdan benzeri direkleri vardı. Eski günlerin gelmesini beklemiş gibi tam yirmi beş yıldır çalışmayıp evinde oturan sürücü, altmış yaşlarında saygıdeğer bir "delikanlı"ydı. Gençliğinde fazla açık havada kalmaktan ve içki içmekten romatizma olmuştu. Sağ bacağının iç kısmında, Casterbridge'deki King's Arms'ta devamlı çalıştığı yıllarda aristokratik araba direklerinin sürtünmesinden meydana gelen akıntılı bir yarası vardı.

Partie carree,* gelin, damat, Bay ve Bayan Crick. Bu sıkıcı ve gıcırtılı arabanın içinde düşkün sürücünün gerisinde yerini aldı. Angel hiç olmazsa kardeşlerinden birinin sağdıç olarak yanında bulunmasını isterdi. Oysa mektubundaki nazik imaya rağmen suskunlukları gelmek istemediklerini anlatıyordu. Bu evliliği iyi karşılamadıkları belliydi. Belki de törende hazır bulunmaları uygun düşmeyecekti. Onlar hayat insanı değildi. Sütçülerle ilişki kurmaları onların ön yargılarla dolu kibarlıkları üstünde hiç de hoş bir etki bırakmazdı.

Zamanın hızına kapılan Tess'in hiçbir şeyden haberi yoktu. Hiçbir şey görmüyordu. Kiliseye gittikleri yolu tanımıyor, yalnızca Angel'in ona yakın olduğunu fark ediyordu. Geri kalan her şey parlak bir sisin içerisindeydi. Varlığını şiire borçlu olan bir tür Tannsal insandı işiydi Tess... Angel'in, birlikte yürüyüşe çıktıkları zaman anlatmayı huy edindiği mitoloji tanrılarından biriydi.

Düğün yalnızca nikâh töreninden ibaret olacağından kilisede yalnızca bir düzine kadar kişi vardı. Gerçi bin kişi de olsa Tess'in üzerinde fazla bir etkisi olmazdı. Herkes, her şey Tess'in dünyast-

* *Dört kişilik grup. (ç. n.)*

na yıldızlar kadar uzaktı. Angel'e bağlılık yemini ettiği o derin ağırbaşlılık içinde cinselliğin sıradan duygusallığı saygısızlık gibi görünüyordu. Diz çökmüş dururlarken törende yaşanan bir anlık duraksamada, Tess farkında olmadan Angel'e doğru eğildi. Omzu genç adamın koluna değdi. Tess aklına birdenbire gelen bir düşünceyle irkilmişti. Bu davranışı kendini adamın gerçekten orada olduğuna inandırmak, onun sadakatinin her şeye karşı bir delil olduğuna dair inancını kuvvetlendirmek için kendiliğinden olmuştu.

Clare, Tess'in sevgisinden emindi. Tess bedeninin her kıvrımıyla bunu gösteriyordu. Ancak o anda Tess'in adanmışlığının derinliğini, yalnızca aşkını düşündüğünü, sadeliğini, nasıl uzun bir ıstıraba göğüs gerdiğini bilmiyordu.

Kiliseden çıkarlarken çanlar çalmaya başladı. Çanlardan gösterişsiz, birbirini izleyen üç nota duyulmuştu. Kilise yöneticileri bu küçük topluluğun keyfi için bu kadarını yeterli bulmuş olmalıydı. Kapıya giden yolda kocasıyla birlikte kulenin önünden geçen Tess, çan kulesinin pencerelerinden halka şekilde yayılan havanın çevrelerinde mırıldandığını hissediyor, içinde bulunduğu ruhsal yücelikle büyük bir uyum meydana getiriyordu.

Tess'in, Aziz John'un güneşte gördüğü melek gibi aydınlandığını hissettiği bu zihinsel durum kilise çanlarının duyulmaz olduğu ana kadar devam etti. Törenini heyecanı da yatışmıştı artık. Şimdi bakışları ayrıntılar üzerinde daha da açıklıkla duruyordu. Arabayı genç çifte bırakmak için Bay ve Bayan Crick kendi arabalarının yollanmasını istemişlerdi. Tess bu arabanın yapısını ve özelliklerini ilk defa inceledi. Sessizce oturarak uzunca bir süre düşündü.

"Bana sanki canın sıkılmış gibi geliyor, Tess," dedi Clare.

"Evet," diye cevap verdi Tess elini alnına götürerek. "Beni üzüten pek çok şey var. Hepsi de öyle önemli şeyler, Angel. O değil de, sanki bu arabayı daha önce görmüş, çok yakından tanımış gibiyim. Çok tuhaf. Rüyada filan görmüş olmalıyım."

"Oh, d'Urberville arabasının efsanesini duymuşsundur sanırım. D'Urberville'lerin yörede çok sevildikleri dönemde başlarından geçen olayın etkisinde kaldın herhalde. Belki de bu eski, gürültülü şey sana onu anımsatmıştır."

"Ben böyle bir efsane duymadım hiç. Anlatır mısın? Öğrenebilir miyim?"

"Şey, en ince ayrıntılarına kadar anlatmasam daha iyi. On altıncı ya da on yedinci yüzyılda d'Urberville'lerden biri kendi arabasında çok korkunç bir suç işlemiş. O zamandan bu yana, ailenin fertleri arabayı gördüğünde ya da sesini duyduklarında... başka bir gün anlatayım, Tess, epey sıkıcı bir hikâyedir. Herhalde bu araba aklına efsaneyi getirmiş olmalı."

"Bu efsaneyi daha önce duyduğumu hatırlamıyorum," diye mırıldandı Tess. "Aile fertleri ölecekleri zaman mı arabayı görüyorlar, yoksa bir suç işledikleri zaman mı?"

"Ama Tess!"

Angel, Tess'i öperek susturdu.

Eve vardıklarında Tess pişman ve isteksizdi. Artık gerçekten Bayan Angel Clare olmuştu. Peki ahlaki olarak bu adı taşımaya hakkı var mıydı? Bayan Alexander d'Urberville olması daha uygun değil miydi? Aşkın derinliği, dürüst kişilerin ayıpladıkları bir suskunluğu meşrulaştırır mıydı? Tess bu gibi durumlarda kadın-

lardan ne beklendiğini bilmiyordu. Akıl veren de yoktu.

Yine de odasında yalnız kalınca, buraya girdiği bu son günde diz çöküp dua etti. Daha doğrusu Tanrı'ya dua etmeye çalıştı. Ama gerçekte yakardığı kişi kocasıydı. Bu adama duyduğu tapınırcasına sevgi öylesine güçlüydü ki, kendilerine uğursuzluk getirmesinden korkuyordu. Friar Laurence tarafından ifade edilen "aşırı zevklerin, aşırı sonları vardır" sözünün gayet iyi farkındaydı. Oysa böyle bir son, insancıl şartlar içinde çok umutsuz, çok kaba, çok barbar ve çok ölümcül olurdu.

Orada yalnız başına diz çökmüş otururken, "Ah aşkım! Seni neden bu kadar çok seviyorum" diye fısıldadı. "Çünkü senin sevdiğin kadın gerçekte ben değilim. Hayalinde yarattığın biri o. Olmam gereken biri."

Öğleden sonra çiftlikten ayrılacakları vakit geldi. Angel'in değirmenin çalışmalarını incelemek üzere oraya yakın eski bir çiftlik evinde birkaç gün kalma planını uygulayacaklardı. Saat ikide, yola çıkmaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı artık. Mandıradaki bütün çalışanlar onları uğurlamak için kiremitten yapılma girişte bekliyorlardı. Mandıra sahibi ile karısı kapıya geldi. Tess başlarını kaygıyla önlerine eğmiş, duvar dibinde duran üç arkadaşını gördü. Tess ayrılma vakti gelip gelmeyeceklerini birçok kez sormuştu. Ama işte orada duruyorlardı. Sonuna dek sabırlı ve metanetli olabilmişlerdi. Retty'nin niçin bu kadar kırılgan, Izz'in bu kadar hüzünlü ve Marian'ın ifadesiz durduğunu biliyordu. Tess onları incelerken kendi durumunu bir an için unuttu. Angel'e fısıldadı.

"Bu zavallıları ilk ve son kez öper misin?" dedi.

Angel itiraz etmedi, vedalaşırken hepsini sırayla öptü. Kapıya

vardıklarında Tess kadınca bir bakışla bu sadaka benzeri öpüşün bıraktığı etkiyi anlamak istedi. Tess'in bakışlarında herhangi bir zafer anlamı yoktu. Zaten olsaydı bile arkadaşlarının halini görünce kaybolurdu. Angel'in öpüşünün, yatıştırmaya çalıştıkları duygularını uyandırarak onlara zarar verdiği belliydi.

Angel ise bütün bunlardan habersizdi. Bahçe kapısına gelince mandıra sahibi ve karısıyla tokalaştı. Gösterdikleri ilgi için onlara son defa teşekkür etti. Yola çıkmadan önce kısa bir sessizlik oldu. Bu sessizliği bir horozun ötüşü bozdu. Kırmızı ibikli beyaz horoz birkaç metre ötedeki çitlerin üzerine konmuştu. Ötüşü, kayalık bir vadide yankılanır gibi, gittikçe hafifleyerek çınlıyordu.

"Ah," dedi Bayan Crick, "bir ikindi horozu!"

İki adam arabanın geçebilmesi için bahçe kapısını açık tutuyorlardı.

Biri, sözlerinin başkalarınca da duyulabileceğini düşünmeden ötekine döndü.

"Kötü bir işaret bu!" dedi.

Horoz yeniden, bu kez doğruca Angel Clare'e bakarak öttü.

"Horozun sesini duymak hiç hoşuma gitmedi," dedi Tess, kocasına. "Adama söyle de arabayı sürsün. Hoşça kalın, hoşça kalın!"

Horoz tekrar öttü.

"Hişt!" diye bağırdı Bay Crick yana doğru dönüp kovalayarak. "Defol, yoksa boynunu koparacağım!" diye öfkeyle söylendi. İçeri girerlerken karısına, "Şu günde olanlara bak," dedi. "Horozun bütün yıl boyu öğleden sonra öttüğünü hiç duymadım!"

"Havanın değişeceğine işaret," dedi karısı. "Senin düşündüğün gibi değil. İmkânsız o!"

XXXIV

Vadi boyunca giden düz yolda birkaç mil ilerlediler. Wellbridge'ye varınca sola döndüler. Bölgeye adını veren Elizabeth Köprüsü'nden geçtiler. Bunun hemen gerisinde Froom Vadisi'nden geçenlerce çok iyi bilinen, kiraladıkları odaların bulunduğu ev duruyordu. Bir zamanlar d'Urberville'lerin malikânesinin bir parçası olan bu yapı şimdi bir çiftlik evi olarak kullanılıyordu.

Clare, Tess'i elinden tutup arabadan indirirken, "Atalarının malikânesine hoş geldin," dedi. Ancak yaptığı şakaya daha sonra pişman oldu.

İçeri girdiler. Yalnız iki oda kiralamışlardı. Ama çiftçinin onların gelişinden faydalanarak birkaç ihtiyacını temin etmek, dostlarını ziyaret etmek üzere gittiğini öğrendiler. Böylece bütün ev onlara kalmıştı. İhtiyaçlarını karşılamak için bir de kadın vardı. Bu, kendilerine ait bir çatı altında geçirecekleri ilk gündü.

Ama Clare bu küflü, eski yerin Tess'i huzursuzlandırdığını

fark etti. Araba gidince hizmetçi kadının gösterdiği yerde ellerini yıkamak üzere aşağı indiler. Tess sahanlıkta durdu ve irkildi.

"Sorun ne?" diye sordu Clare.

"Şu korkunç kadınlar," diye cevapladı Tess gülümseyerek.

Clare başını kaldırıp baktı. Duvara yerleştirilen tahtaların üzerinde, doğal büyüklükte iki kadın portresi gördü. Malikâneye gelen bütün müşterilerin bildiği, bir kez görüldüğünde bir daha unutulmayan, iki asır kadar önce yaşamış iki kadını resmediyordu. Birinin uzun, sert hatları ve delici bakışları vardı. Bir gözündeki gülümsemeye benzer ışıltı, merhametsizliğini çok güzel anlatıyordu. Diğerinin ise gaga biçiminde bir burnu, iri dişleri, barbarlık derecesindeki gururunu belli eden küstah bakışları vardı, görenlerin kâbuslarına girerdi.

"Bunlar kimin portreleri?" diye sordu Clare hizmetçi kadına.

"Bunların d'Urberville ailesinin kadınları olduklarını söylemişti büyüklerim. Bu malikânenin eski sahipleriymiş. Tahtalar duvarın içine yerleştirilmiş, bu yüzden çıkarmak mümkün değil."

Resimler Tess'in üzerinde iyi bir etki bırakmamıştı. Üstelik Tess'in güzel hatlarının bu gösterişli şekillerde de var oluşu hiç de hoş değildi, yine de Clare bu konuyu dile getirmedi. Ancak bula bula burayı bulduğu için pişmanlık duyarak yandaki odaya geçti. Oda alelacele hazırlanmış olduğu için ellerini bir leğenin içinde yıkamak zorunda kaldılar. Angel suyun altında elini karısının eline dokundurdu.

Başını kaldırıp Tess'e baktı.

"Hangisi senin parmakların, hangisi benimkiler? Nasıl da birbirlerine karıştılar, baksana."

"Hepsi de senin." dedi Tess tatlılıkla. Olduğundan daha neşeli görünmeye çalışıyordu. Ne de olsa çok düşünceli durduğunu biliyor ve kocasının böyle bir günde bu halinden hoşlanmayacağını düşündüğünden buna karşı mücadele ediyordu.

Güneş yılın bu son kısa ikindisinde o kadar alçalmıştı ki, en küçük açıklıktan içeri süzülüyor, Tess'in etekliğine dokunup burada altın rengi bir şerit meydana getiriyordu. Çay içmek için eski oturma odasına geçtiler ve burada ilk ortak yemeklerini paylaştılar. Çocuk gibiydiler. Daha doğrusu Clare öyleydi. Tess'le aynı tabağı kullanmak, Tess'in dudaklarındaki ekmek kırıntılarını kendi dudaklarıyla temizlemek ona pek ilginç ve hoş geliyor, bu gibi davranışlarına Tess'in de kendisi gibi heyecanla katılmamasına şaşıyordu.

Clare uzun uzun Tess'e baktı. *Biricik, biricik Tess'im o benim!* diye düşündü. Bu küçük kadının, iyi ya da kötü bahtımın bir parçası olduğunu yeteri kadar anlayabiliyor muyum? Hiç sanmam. Bunu tam anlamıyla kavrayabilmek için kadın olmak gerek. Dünya gözünde benim değerim neyse, onun da değeri o olacak. İleride başıma ne gelirse, onun da başına aynı şey gelecek. Başarısızlığa uğrarsam o da başarısızlığa uğramış sayılacak. Peki ya ben? Günün birinde onu ihmal edecek miyim, incitecek miyim, onu sevdiğimi unutacak mıyım acaba? Tanrı korusun beni böyle korkunç bir suçu işlemekten!'

Masa başında oturup mandıracının karanlık çökmeden önce yollamaya söz verdiği sandıklarını beklemeye koyuldular. Akşam çökmeye başlamıştı ama gelen giden yoktu. Oysa üzerlerindekilerle gelmişlerdi. Güneş batar batmaz kış gününün serin havası dö-

nüverdi. Dışarıda rüzgâr esmeye, yapraklar hışırdamaya başladı. Güzden kalma ölü yapraklar döne döne uçuyor, sağa sola savruluyor, kepenklere çarpıyordu. Az sonra yağmur da başladı.

"O horoz havanın değişeceğini biliyordu," dedi Clare.

Hizmetlerindeki kadın evine gitti. Masanın üstüne mum koymayı unutmamıştı. Mumları yaktılar alevleri ocağa doğru çekiliyordu sanki.

"Bu eski evlerde çok fazla hava akımı olur!" dedi Clare alevlere bakarak. "Sandıklar nerede kaldı acaba? Saçımızı tarayacak bir tarağımız bile yok."

"Bilmiyorum," dedi Tess dalgın dalgın.

"Senin bu akşam hiç keyfin yok. Her zamanki halinden o kadar başkasın ki. Yukarıdaki iki cadaloz keyfini kaçırdı galiba. Seni buraya getirdiğim için bağışla beni. Gerçekten seviyor musun beni, söyle."

Oysa Tess'in onu ne kadar sevdiğini biliyordu, sözlerinin ciddi bir anlam yoktu; ama Tess o kadar duygulandı ki yaralı bir hayvan gibi ürktü. Ağlamamaya çalıştıysa da başaramadı. Yanaklarından bir iki damla gözyaşı yuvarlandı.

"Seni incitmek istememiştim!" diye atıldı Clare pişmanlıkla. "Biliyorum, eşyaların gelmemesine sıkılıyorsun. Anlamıyorum, yaşlı Jonathan neden bir türlü getiremedi eşyaları. Baksana saat yedi olmuş bile! Hah, işte geldi!"

Kapı çalınmıştı. Clare kalkıp dışarı çıktı. Elinde küçük bir paketle odaya döndü.

"Jonathan değilmiş," dedi.

"Ne sinir bozucu durum," dedi Tess.

Emminster'den gelen özel bir ulak bir paket getirmişti, önce Talbothays'a gitmiş, yeni evlilerin az önce yola çıktıklarını öğrenince de buraya gelmişti. Paketi başka hiç kimseye teslim etmemesi tembihlenmişti.

Clare paketi ışığın altında inceledi. Üzeri kırmızı mühürle mühürlenmiş ufak bir paketti bu. Angel babasının mührünü hemen tanıdı. Paketin üzerinde, gene babasının elyazısıyla şöyle yazılıydı: *Bayan Angel Clare'e.*

Paketi alan Tess bir parça şaşırmış gibiydi.

"Sana küçük bir düğün hediyesi göndermişler," dedi, "Ne düşünceliler değil mi?"

Tess paketi ona geri uzattı.

"Sen açsan daha iyi olur," dedi. "Bu mühürleri bozmaktan hoşlanmam ben; hep çok önemli görünürler, lütfen benim yerime sen aç!"

Clare paketi açtı. İçinden maroken kaplı bir kutu çıktı. Üzerinde bir anahtarla mesaj vardı.

Mesaj aşağıdaki sözcüklerle Clare'e yazılmıştı:

Sevgili oğlum,

Sen unutmuşsundur, sen daha çocukken ölen ve gösterişi seven bir hanım olan vaftiz annen Bayan Pitney, evlendiğinde sana ve seçtiğin her kimse ona olan sevgisinin işareti olarak karına verilmek üzere mücevher kasasını bana emanet etmişti. Şimdi bu görevi yerine getiriyorum. Bu koşullarda, biraz uygunsuz bulmakla beraber, onları şimdi yaşantısı boyunca kullanmaya hakkı olan kadına teslim ediyorum. Bunun için hemen yolladım. Annenin va-

şivetnamesine göre bunlar nesilden nesle geçen mücevherler olacak. Bu meseleyle ilgili şartları da zarfın içinde bulacaksın.

"Evet, şimdi hatırladım," dedi Clare, "nasıl da aklımdan çıkmış."

Kutuyu açınca içinden kolyesi, bileziği ve yüzükleriyle birlikte bir gerdanlık takımı buldular. Başka küçük mücevherler de vardı. Tess önce onlara dokunmaktan korkuyormuş gibi durdu. Fakat Clare takımı açıp önüne yayınca bir an için gözleri de taşlar gibi parladı.

"Bunlar benim mi şimdi?" diye sordu inanamayarak.

"Elbette, senin," dedi Clare.

Clare ateşe döndü. Angel on beş yaşlarındayken kadıncağız onun ileride büyük bir adam olacağına yürekten inanmıştı. Bu sözde başarının tek nişanı şu gösterişli mücevherlerdi. Angel'e mücevherler acı bir alayla parıldıyormuş gibi geldi. *Fakat neden?* diye düşündü.

Oysa gereksiz bir soruydu bu: denklemin bir tarafına konulabilirse, öteki yanına da konulabilmeliydi. Karısı bir d'Urberville'di, ondan daha çok kime yakışırlardı ki?

Clare içinde uyanan ani bir heyecanla konuştu.

"Tess, tak şunları!" dedi. Karısına yardım etmek için ona doğru dönünce Tess'in çoktan hepsini takmış olduğunu gördü... Kolyeyi, küpeleri, bilezikleri, hepsini!

"Giysin mücevherlere uygun değil, Tess," diye atıldı Clare. "Böyle ışıltılı şeyler için yakası açık bir elbise olmalı."

"Ya, öyle mi?"

"Evet."

Bir gece elbisesine benzetebilmek için elbisesinin yakasını nasıl içeri doğru kıvıracağını gösterdi. Tess bunu yapınca kolye boynunun beyazlığında tek başına kaldı. Clare daha iyi görebilmek için geri çekildi.

"Ah, Tanrım! Tess ne kadar da güzelsin!"

Herkes bilir ki, güzel giysiler güzel kadınlar yaratır. Günlük giysileriyle kimsenin gözüne çarpmayan bir köylü kızı, son moda giysiler içinde göz kamaştırıcı bir güzele dönüşebilir; oysa herkesin beğendiği bir güzel kasvetli bir günde, bir şalgam tarlasına işçi kıyafetiyle konulursa çoğunlukla acınacak bir durum meydana getirir. Clare, Tess'in kollarının ve yüzünün ne kadar güzel olduğunu şimdiye kadar hiç fark etmemişti.

"Bir baloda şöyle bir görünsen," dedi Clare, "ama hayır, hayır sevgilim. Galiba ben seni şu basma entarin ve başlığınla daha çok seviyorum. Bu pırıltılı şeyler sana çok yakıştı ancak sen olduğun gibi daha iyisin."

Tess çarpıcı bir görünüm kazandığının farkındaydı. Bu da ona mutluluk değilse bile, garip bir heyecan veriyordu.

"Çıkarayım," dedi Tess. "Belki Jonathan gelir de, görür. Hem bana uygun şeyler değil bunlar. Herhalde satmak gerekir."

"Satmak mı? Asla! O zaman gösterilen güveni boşa çıkarmış oluruz. Bırak biraz daha dursun."

Tess söz dinledi, üzerinde mücevherlerle masanın başına oturdu. Yine Jonathan'ın nerede kaldığı üzerinde türlü tahminler yürütmeye koyuldular. Clare'in içmek için bardağına koyduğu biranın uzun zaman durmaktan köpüğü kaçmıştı.

Bir süre sonra küçük masaya hazırlanmış akşam yemeğini yemeye koyuldular. Yemeklerini bitirmezden önce ateşin dumanında ani bir çoğalma oldu. Dumanın odaya dalmasına dış kapının açılması sebep olmuştu. Şimdi koridordan ağır ağır ayak sesleri geliyordu. Angel dışarı çıktı.

"Kapıyı vurdum ama duyuramadım," dedi Jonathan Kail, özür dilercesine. Sonunda gelmişti. "Dışarıda çok yağmur yağıyor, bu yüzden içeri girdim. Eşyalarınızı getirdim, efendim."

"Memnun oldum. Ama çok geciktin."

"Evet, efendim."

Jonathan tuhaf bir sesle konuşuyordu, sanki bir şey saklar gibiydi. Yaşının verdiği alnındaki kırışıklara şimdi sıkıntının verdiği kırışıklar da eklenmişti.

"Öğleden sonra, siz ve eşiniz, sanırım böyle hitap etmem daha doğru olur, ayrıldıktan sonra felaketle sonuçlanabilecek bir durumla karşılaştık. Herhalde öğleden sonra öten horozu hatırlıyorsunuzdur?"

"Evet, ne oldu?"

"Herkes gündüz vakti öten horoza başka anlam verir. Neyse, kısacası, zavallı Retty Priddle kendini öldürmeye kalkıştı!"

"Ne! Olamaz! Sahi mi? Ama o da bize ötekilerle birlikte veda etmişti."

"Evet, efendim. Siz ve eşiniz, ikiniz ayrıldıktan sonra Retty ile Marian başlıklarını giyip çıktı yeni yıl arifesi olduğundan mandırada çok iş yoktu. Onun için herkes istediğini yapıyor bugün. Onlar da Lew Everard'a uğrayıp bir şeyler içmişler. Sonra Dree-armed Cross'a gitmişler ve sanırım orada ayrılmışlar. Retty eve

gidiyormuş gibi sazlıkların içine dalmış. Marian da başka bir meyhanenin olduğu köyün öteki tarafına sapmış. Bir kayıkçı evine dönerken, kıyıda Retty'nin şalıyla başlığını görmüş. Suyun içinde de Retty'yi bulmuş. O ve başka bir kayıkçı ölmüş olduğunu düşünerek kızı eve getirmişler, ama neyse ki kurtarıldı. Retty yavaş yavaş kendine geldi."

Bu üzücü hikâyeyi Tess'in duymasını istemeyen Angel Clare karısının bulunduğu iç kısımdaki oturma odasına açılan koridorla giriş arasındaki kapıyı kapatmaya gitti. Ama karısı çoktan omuzlarına bir şal atarak koridora çıkmış, bakışlarını eşyaya ve üzerindeki yağmur damlalarına dikip adamın anlattıklarını dinlemeye koyulmuştu.

"Dahası da var," diyordu. "Marian'ı da söğütlüğün orada kör kütük sarhoş bulmuşlar. Oysa şimdiye dek ağzına bir yudum içki koyduğu görülmemişti. Kızların topu birden aklını mı oynattı ne!"

"Ya Izz?" diye sordu Tess.

"Izz evin içinde dolaşıp duruyor, o zavallı kızın da aklı pek yerinde değil sanki. Neyse, işte böyle efendim. Sizin birkaç eşyanızı, hanımınızın giysilerini arabaya yüklediğimiz sırada bütün bunlar olunca haliyle geciktik."

"Anladım Jonathan, eşyayı taşıdıktan sonra bir bardak biramızı iç. Sonra hemen yola çık, belki sana ihtiyaçları olur."

Tess odaya dönüp oturmuş, dalgın dalgın ateşe bakıyordu. Jonathan Kail'in eşyayı yukarı taşırken çıkardığı sesleri, kocasının ikram ettiği biraya teşekkür edişini duydu. Sonra Jonathan'ın ayak sesleri kapının dışında kayboldu. Angel ağır, meşeden kapı sürgüsünü yerine taktıktan sonra dönüp ateşe yaklaştı. Arkasından do-

lanarak karısının yanaklarını okşadı. Tess'in sevinçle ayağa fırlayıp, gelmesini sabırsızlıkla beklediği eşyalarını açmaya koyulacağını sanmıştı ama genç kadın yerinden kıpırdamamıştı bile, o da Tess'in yanına oturdu.

"Kızlar hakkındaki bu üzücü olayları duymana üzgünüm," dedi. "Yine de bu olay seni fazla üzmesin, biliyorsun, Retty zaten yaratılıştan biraz hastalıklı bir kızdı."

"Hiçbir sebep yokken," dedi Tess. "Nedeni olanlar da sakladılar. Hiç dertleri yokmuş gibi davrandılar."

Arkadaşlarının yaşadıklarını duymak Tess'i bambaşka bir yöne çevirmişti. Karşılıksız aşkın mutsuzluğuna uğramış basit, masum kızlardı onlar. Kaderin elinde daha iyi bir yaşantıya layıktılar; kendisi ise kötüsüne layıktı, o seçilmişti işte. Karşılığında hiçbir şey ödemeksizin boyuna olamazdı, ödemek, hem de en yüksek fiyatı ödeyebilmek için hemen o gün, orada her şeyi açıklaması gerekiyordu. Tess, eli kocasının avucunda, gözleri alevlere dikili halde kesin kararını verdi.

Ateşten yükselen ışık ocağın yanlarını, arkasını, iyice parlatılmış demir ayakları, uçları birbirinden ayrık duran eski pirinç maşayı kırmızıya boyuyordu. Tess'in yüzü ve boynu da aynı sıcak renge boyanmıştı. Boynundaki, kulaklarındaki mücevherler Sirius takımyıldızı gibi parıldıyor, nabzının her atışında adeta renk değiştiriyorlardı.

"Bu sabah birbirimize hatalarımızı anlatacağımıza söz vermiştik," dedi Tess'in hâlâ kıpırdamadan durduğunu gören Angel. "Belki bunu hiç düşünmeden söylemiştin, hatta buna pek önem vermemiştin muhtemelen. Ama ben sana bir itirafta bulunmak istiyorum aşkım!"

Clare'in sözleri Tess'in hislerine adeta tercüman olmuştu... Bunu Tanrı'nın bir lütfu gibi görüp minnet duydu, hatta ferahlamıştı.

"Yani bir şey mi itiraf edeceksin?" diye sordu.

"Bunu beklemiyordun değil mi, Tess? Hakkımda çok iyi şeyler düşündüğünü biliyorum. Ama söylemem gerekenler var. Beni affet ve bunları sana daha önce anlatamadığım için lütfen bana kızma. Belki de daha başlangıçta anlatmalıydım her şeyi."

Ne tuhaftı! Angel de onunla aynı durumdaydı!

"Sevgilim, hayatımın en büyük armağanı, yoldaşım benim! Seni kaybetmekten korktuğum için daha önce bir şey söylemedim! Bir ay önce söyleyecektim ama, benim olmayı kabul ettiğin gün, bir türlü dilim varmadı. Seni kendimden uzaklaştıracağımdan korktum, hep erteledim. Dün de söylemeyi düşündüm; hiç değilse benden kaçmana fırsat vermiş olacaktım. Ama yapamadım işte. Sen bu sabah bütün geçmiş günahlarımızı açıklamamız gerektiğini söylediğinde de yapamazdım, kaçmandan korktum. Ah, ne kötüyüm! Ama şimdi söylemem şart oldu artık. Bilmem bağışlayabilecek misin beni?"

"Ah, evet, kesinlikle."

"Umarım! Ama dur bakalım, önce dinle. Daha ne anlatacağımı bilmiyorsun. Başından başlayayım, zavallı babam beni inançlarım yüzünden kaybedilmiş bir ruh olarak görmesine rağmen, ben de senin gibi dürüst bir ahlak sahibi olmaya büyük önem veririm. İnsanoğluna öğretmenlik etmek isterdim Tess, fakat kiliseye giremeyeceğimi anlayınca büyük bir hayal kırıklığına uğradım. Ben lekesizliğe ve saflığa hayrandım; her ne kadar saf olduğumu ileri

süremesem de, kirlilikten nefret ederdim. Hâlâ da öyle olduğumu umuyorum. Başkaları ne düşünürse düşünsün ama ben Aziz Paul'un şu sözlerini gönülden onaylıyorum: 'Sen kendin bir örnek ol; sözlerinde, konuşmalarında, hayırseverliliğinde, ruhunda, imanında ve saflığında.' İşte bizler için tek koruyucu bu sözleridir. Yabancı bir Romalı şair de Aziz Paul'un sözlerini doğrular sanki:

Zaafsız, dürüst bir hayat süren adam
Mağribi kargısına ya da okuna muhtaç olmaz.

Evet, malum yerin taşları iyi niyetle döşenirmiş, bütün bunları kavrayınca ne korkunç bir pişmanlık duyduğumu bilemezsin, büyük bir vicdan azabı çektim."

Böylece Angel karısına hayatının Londra'da geçen bölümünü anlatmaya koyuldu. Türlü zorluklar çekmiş, kaygılar içinde kıvranmış; dalgaların üzerinde yüzen bir mantar gibi oradan oraya sürüklenmiş, derken bu ruh hali içinde yabancı bir kadınla kırk sekiz saatlik bir zevk ve sefa âlemine dalmıştı.

"Neyse ki çok geçmeden ne büyük çılgınlık ettiğimi anladım," diye devam etti Clare. "Ona söyleyecek sözüm yoktu, eve döndüm ve bu günahı bir daha işlemedim. Evet, işte inan bana, sana karşı tam bir dürüstlük ve saygıyla hareket ettim. Keşke başımdan böyle bir olay geçmemiş olsaydı, o zaman çok daha iyi olurdu. Beni affedebilecek misin?"

Tess kocasının elini sevgiyle tuttu.

"Hemen unutalım bu meseleyi, ebediyen unutalım o zaman! Şimdi bile bana çok ıstırap veriyor. Daha neşeli şeylerden söz ede-

lim sevgilim," dedi Angel.

"Ah, Angel, öyle mutluyum ki! Şimdi sen de beni affedebilirsin! Benim de bir itirafım var. Unutma, sana bir şey itiraf etmem gerektiğini söylemiştim."

"Ah, evet, söylemiştin! Hadi başla bakalım, küçük günahkâr!"

"Sen hafife alıyorsun ama en az seninki kadar, hatta daha önemli bir şey bu!"

"Daha önemli olması mümkün değil sevgilim!"

"Haklısın!" dedi Tess kıvançla ve yakaladığı umuda dört elle sarıldı." Evet, gerçekten de daha önemli olamaz," diye tekrarladı. "Çünkü seninkinin aynısı. İşte, anlatıyorum, dinle!"

Elleri birbirlerinin avuçlarında oturuyorlardı. Ocaktaki küller alevlerle kızgın bir çöl gibi tutuşuyordu. Yüzlerine düşen ve Tess'in alnına dökülen dağınık saçların içine merakla süzülüp altındaki yumuşak tenini renklendiren bu kızıl ışıltıda, insan kıyamet gününün dehşetini görebilirdi. Tess'in kocaman gölgesi duvarlara ve tavana düşüyordu. Öne doğru eğildiğinde boynundaki gerdanlığın taşları, bir kurbağanın uğursuz göz kırpışları gibi parıldıyordu. Tess alnını Angel'in şakağına dayadı bakışlarını yere çevirip usul usul mırıldanarak Alec d'Urberville'le tanışmasını ve bunun sonuçlarını anlatmaya başladı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BEDELİ KADIN ÖDER

XXXV

Tess'in hikâyesi sona ermiş, doğrulamalar ve ikinci derece açıklamalar bile yapılmıştı. Tess'in sesi başlangıçtaki tonunu korumuş, hiç yükselmemişti. Hiçbir biçimde kendini temize çıkarmaya kalkışmamış, ağlamamıştı.

Oysa Tess'in hikâyesi ilerledikçe dışarıdaki nesnelerin görünüşü dönüşüme uğruyor gibiydi. Ocaktaki ateş garip, şeytani bir görünüme bürünmüş, delice yanıyordu. Tess'in ıstırabına aldırdığı filan yoktu. Su şişesinden yansıyan ışığın tek derdi, renklerle ilgili sorunlardı. Etraftaki bütün somut nesneler korkunç tekrarlarla sorumsuzluklarını ilan ediyorlardı. Oysa Angel'in, Tess'i öptüğü andan itibaren hiçbir şey değişiklik olmamış, ama özleri değişmişti.

Tess durunca, önceki sevgi ifadelerinin izlenimleri beyinlerinin kuytu köşelerine doğru hızla kaçışıp yarı kör bir ahmaklık

çağını tekrarlamaya başladılar.

Clare ateşi karıştırmak gibi ilgisiz bir harekette bulundu. Zekâsı henüz yerli yerine oturmamıştı. Sonra ayağa kalktı! Tess'in anlattıklarının tüm gücüyle bilincini etkilemeye başlamıştı. Yüzü sapsarı kesildi. Aklını konuya yoğunlaştırmak için harcadığı güç nedeniyle adımları düzensizleşmişti. Ne yaparsa yapsın yeteri kadar iyi düşünemiyordu. Davranışlarındaki belirsizliğin sebebi buydu. Konuştuğu zaman sesi, Tess'in ondan işittiği en yetersiz, sıradan tonuna sahipti.

"Tess!"

"Evet, sevgilim?"

"Anlattıklarına inanayım mı? Haline bakınca söylediklerinin doğru olduğunu kabullenmem gerek. Oysa bana aklını kaçırmışsın gibi geliyor! Yine de hiç öyle bir halin yok. Karım. Tess'im benim..."

"Aklım başımda," dedi Tess.

Angel boş gözlerle ona bakarak ve karışık duygular içinde konuşmasına devam etti.

"Peki neden daha önce söylemedin? Ah, evet şimdi hatırladım, söyleyecektin ama ben engel oldum!"

Bu da diğer söyledikleri gibi gelişigüzel boş konuşmalardan başka bir şey değildi. Daha derinde ise felce uğramış durumdaydı. Angel diğer tarafa dönüp bir sandalyeye iki büklüm oturdu. Tess odanın ortasına kadar onu izledi. Yaşsız gözlerle ona baktı. Sonra Angel'in ayaklarının dibine diz çöktü.

"Aşkımız hatırına beni bağışla," diye fısıldadı kuruyan dudaklarıyla. "Aynı şey için ben seni affettim."

Kocasının karşılık vermediğini görünce devam etti:

"Sen nasıl bağışlandıysan beni de bağışla!" dedi tekrar. "Ben seni bağışladım, Angel."

"Sen... evet, bağışladın."

"Fakat sen bağışlamıyorsun, değil mi?"

"Ah, Tess, böyle bir durumda bağışlayıcılık söz konusu olamaz! Bambaşka bir insana dönüştün. Tanrım! Böylesine tuhaf bir hokkabazlığa karşı bağışlayıcılık faydasız kalır!"

Sustu. Düşüncelere daldı. Sonra birden korkunç kahkahalarla gülmeye başladı. Çılgınca, cehennemden gelen bir gülüştü bu.

Tess ürpermişti.

"Yapma... yapma! Öldürüyorsun beni! Acı bana, ne olur merhamet et!"

Angel karşılık vermemişti. Yüzü bembeyazdı. Tess telaşla ayağa fırladı.

"Angel, Angel! Böyle gülmek de ne anlama geliyor?" diye haykırdı. "Bunun benim için ne demek olduğunu biliyor musun?"

Angel başını salladı.

"Yalnızca seni mutlu etmeyi umdum, istedim ve bunun için dua ettim! Bunu başarmak bana ne büyük sevinç verecekti bir bilsen! Başaramazsam, sana layık bir kadın olmadığıma inanacaktım! İşte bunları düşünüyordum ben, Angel!"

"Biliyorum."

"Beni sevdiğini sanmıştım, Angel... beni ben olduğum için sevdiğini! Sevdiğin gerçekten bensem, bana nasıl böyle bakarsın? Benimle nasıl böyle konuşursun? Beni korkutuyorsun! Seni bir kez sevdiysem, bu sonsuza dek sürer. Aşkımı ne herhangi bir değ-

şiklik, ne de utanç söndürebilir. Çünkü sen sensin! Fazlasını istemiyorum. Öyleyse, sevgili kocam, beni sevmekten nasıl böyle bir anda vazgeçersin?"

"Sana söyledim, sevdiğim kadın sen değilmişsin."

"Peki kim öyleyse?"

"Senin gibi görünen bir başka kadın."

Tess olmasından korktuğu şeyin sonunda başına geldiğini anlıyordu. Angel ona bir düzenbaz, masum bir genç kız kılığına girmiş günahkâr bir kadın gözüyle bakıyordu. Tess bunu anlayınca dehşete düştü. Yanakları sarkmış gibi göründü. Ağzı küçülerek yuvarlak bir delik halini almıştı. Angel'in onu sandığı şeyin korkunç anlamı karşısında sendeledi. Angel onun bayılacağını sanarak ileri atıldı.

"Otur şöyle," dedi kibar bir sesle. "Hasta gibisin. Olman da çok doğal."

Tess nerede olduğunu bilmeden oturdu. Yüzünde hâlâ o bakış vardı. Hâlâ son derece gergindi. Gözlerindeki ifade Angel'i ürpertecek cinstendi.

"Öyleyse, artık sana ait değilim öyle mi, Angel?" diye sordu çaresizce. "Söylediğine göre sevdiğin ben değilim, bana benzeyen bir başka kadın."

Gözünde canlanan hayal, sanki istismar edilen oymuş gibi kendine acımasına yol açtı. Durumunu derinlemesine düşününce gözleri yaşarmıştı. Kocasına arkasını dönüp hıçkırıklara boğuldu.

Clare bu değişiklikten dolayı rahatlamış gibiydi, çünkü durumun Tess üzerinde yarattığı etki onu neredeyse açıklamaların kendisi kadar üzmeye başlamıştı. Sabırla, duygusuzca Tess'in is-

ırabının kendi kendini tükenmesini bekledi. Tess'in ağlaması aralıklarla iç çekişlere dönüşerek azaldı.

Tess, birden olağan sesiyle, "Angel," dedi. O kuru, dehşetli sesten eser yoktu şimdi. "Seninle birlikte yaşamayacak kadar kötü biri miyim ben?"

"Ne yapabileceğimizi düşünecek halde değilim şu an."

"Yanında kalmama izin ver demeyeceğim, Angel. Çünkü buna hakkım yok! Daha önce de söylediğim gibi anneme, kız kardeşlerime evlendiğimizi haber vermeyeceğim. Burada kaldığımız sürece yapmayı düşündüğüm şeyleri de yapmayacağım."

"Gerçekten mi?"

"Hayır. Sen emretmedikçe hiçbir şey yapmayacağım ve benden uzaklaşıp gidersen peşinden gelmeyeceğim. Bir daha benimle konuşmazsan, sen izin vermedikçe neden konuşmadığını sormayacağım."

"Peki, ya senden bir şey yapmanı istersem?"

"İstediğin şey ölüm olsa bile sana bir köle gibi itaat edeceğim."

"Çok iyisin. Yalnız, şimdiki fedakâr halinle geçmişteki savunmacı halin arasında tuhaf bir çelişki var gibi geldi bana."

Angel'in ağzından çıkan ilk düşmanca sözlerdi bunlar. Ancak şu anda bu tür ince alayları Tess'e söylemenin bir kedi ya da köpeğe söylemekten farkı yoktu. Bunların ince anlamlarını değerlendiremiyor, sadece öfkenin hâkim olduğu düşmanca sesler olarak duyuyordu. Adamın ona karşı düşkünlüğünü bastırmaya çabaladığının farkında olmadan suskun, öylece oturuyordu. Cilltеki gözenekleri sanki bir mikroskobun altındaymışçasına büyülten koca-

man bir gözyaşı damlasının onun yanaklarından aşağı yuvarlandığını da görmedi. Bu arada genç adam, Tess'in yaptığı açıklamaların hayatına, evrenine getirdiği korkunç ve toptan değişikliği bir kez daha bütün acılığıyla kavradı. Kendini içinde bulduğu bu yeni koşulların etkisi altında ilerleyebilmek için umutsuzca çırpınıp duruyordu.

"Tess," dedi elinden geldiğince nazik bir sesle. "Burada, bu odada durmam mümkün değil. Çıkıp biraz dolaşacağım."

Sonra sessizce odadan çıktı. Masanın üzerindeki iki kadeh şarap –biri Angel, diğeri Tess için– dokunulmadan olduğu gibi duruyordu. Demek sevgileri bu hale gelmişti. Oysa daha iki üç saat önce çaylarını aynı fincandan içecek kadar sevgi doluydular.

Kapının Angel'in ardından usulca kapanışı, Tess'i içinde bulunduğu uyuşukluktan uyandırmıştı. Genç adam gitmişti. O da burada kalamazdı. Sanki hiç geri dönmeyecekmiş gibi mumları söndürdü, ceketini giydiği gibi aceleyle Angel'in peşi sıra dışarı fırladı. Yağmur dinmiş, gece berraklaşmıştı.

Çok geçmeden Angel'e yetişti. Çünkü genç adam yavaş ve amaçsızca yürüyordu. Tess'in hafif, kurşuni renkli karaltısının yanında onun bedeni kapkara, uğursuz ve ürkütücü duruyordu. Tess kısa süre önce gurur duyduğu mücevherlerin dokunuşunu acı bir alay gibi hissediyordu. Angel, kadının adımlarını duyunca döndü. Ancak bu durum üzerinde hiçbir değişiklik yapmamıştı. Evin önündeki köprünün genişçe beş kemeri üzerinde yürümeyi sürdürdüler.

İneklerin, atların yol üzerinde bıraktığı ayak izleri suyla dolmuştu. Yağmur onların içini dolduracak kadar yağmış ama aşın-

dırıp yok edecek kadar uzun sürmemişti. Bu ufak gölcüklere yansıyan yıldızların ışıkları Tess yanlarından geçerken kayboluyordu. Tess onları görmese başının üstünde yıldızların olduğunu –evrenin bu en büyük varlıklarının böylesi basit nesnelerde görüldüğünü– fark etmeyecekti bile.

Yürüdükleri yer, Talbothays mandırası gibi aynı vadide ama nehrin birkaç kilometre aşağısındaydı. Etraf açıklık olduğu için Tess, Angel'i rahatça takip edebiliyordu. Evden uzaktaki yol, çayırlara doğru kıvrılarak uzanıyor, Tess, Clare'i ona yaklaşmaya dikkatini çekmeye çalışmadan, sessiz ve boş bir sadakatle izliyordu.

Ne var ki bu takatsiz yürüyüş sonunda Tess'i kocasının yanına getirdi. Angel onu gördüğü halde bir şey söylememişti. Aldatılan dürüstlüğün zalimliği, aydınlanmadan sonra kimi kez korkunç olur; Angel'inki de böyleydi. Açık hava, dürtüleriyle davranma eğilimini ortadan kaldırmıştı. Tess genç adamın onu bir aydınlık içinde değil, olanca çıplaklığıyla gördüğünü biliyordu. Zaman, Tess'e alaycı ilahisini okuyor gibiydi:

Yüzün çırılçıplak ortaya çıktığında
Seni seven adam nefret edecek senden
Kaderin tersine döndüğünde eser kalmayacak
Şimdiki güzelliğinden
Çünkü bir yaprak gibi kuruyup düşecek
Ve akacak yağmur gibi hayatın
Ve başındaki peçe matemin olacak, başındaki taç ise acı...

Clare hâlâ derin düşünceler içindeydi. Tess'in yanında olması düşüncelerinin akışını değiştirmeye ya da bozmaya yetmiyordu. Kadının varlığı onun için ne kadar da güçsüz bir şeye dönüşmüştü! Tess konuşmaktan kendini alamadı.

"Ne yaptım ben! Ne yaptım! Sana olan aşkıma zarar verecek bir şey söylemedim. Planlı davrandığımı düşünmüyorsun, değil mi Angel? Sinirlendiğin şey kafanın içinde Angel. O ben değilim. Ah, ben o sandığın yalancı kadın değilim!"

"Hımm... evet. Belki sahtekâr değilsin, karıcığım; ama yine de eskisi gibi değilsin. Hayır, hem de hiç değilsin. Ama seni suçlamama izin verme. Seni suçlamayacağıma yemin ettim, bundan kaçınmak için her şeyi yaparım."

Ancak Tess öylesine şaşırmıştı ki durmadan yalvarıyor, bu arada farkında olmadan söylenmemesi gereken şeyler de söylüyordu.

"Angel! Angel! O zamanlar daha çocuktum! Erkekler hakkında hiçbir şey bilmiyordum!"

"Kabul etmeliyim. Günah işlemeden günahkâr olmuşsun."

"Öyleyse bağışlamayacak mısın beni?"

"Seni bağışlıyorum ama, bağışlamak her şey demek değildir."

" Peki sevecek misin?"

Angel bu soruya karşılık vermedi.

"Ah, Angel... annem bazen böyle şeylerin olabileceğini söyler! Durumu benimkinden kötü pek çok kadın tanıyormuş, kocaları bunun üstünde çok durmamışlar. Üstelik o kadınlar kocalarını benim seni sevdiğim kadar sevmiyorlarmış!"

"Yapma, Tess, tartışma benimle. Değişik toplumlarda değişik âdetler olur. Toplumsal meselelere hiç dahil olmamış anlayışı kıt bir köylü kadın olduğunu söyleteceksin neredeyse bana. Ne söylediğini bilmiyorsun sen."

"Ben yalnızca konumum bakımından köylüyüm, yaradılış bakımından değil!"

Öfkelenmeye meyilli konuşuyordu ama öfkesi geldiği gibi çarçabuk dağılıvermişti.

"Bu daha kötü ya. Soyunuzu ortaya çıkaran o papaz dilini tutsa çok daha iyi ederdi. Aile olarak çöküşünüzü öteki olayla – sağlam bir yere dayanma ihtiyacıyla– birleştirmekten kendimi alamıyorum. Çökmüş aileler, çökmüş isteklerde, davranışlarda bulunurlar. Tanrım, Tess neden bana soylu ailenden bahsederek seni daha çok hor görme fırsatı verdin ki? Doğa'nın yeni doğmuş bir çocuğu olduğunu sanıyordum oysa! Şimdiyse gözümde çökmüş bir aristokrasinin gecikmiş bir tohumusun!"

"Bu konuda birçok aile benimki kadar kötü! Retty'nin ailesi de bir zamanlar büyük toprak sahipleriymiş. Sütçü Billett'in ailesi de öyle. Şimdi arabacılık eden Debbyhouse'lar da bir zamanların soylu De Bayeua ailesiymiş. Benim gibilerini her yerde bulabilirsin. Bu bizim kontluğumuzun bir özelliği. Benim elimde olan bir şey değil."

"Kontluk pek de övünülecek bir şey değil!"

Tess bu sitemleri özel olarak ele almıyor, genel olarak anlamlarını düşünüyordu. Clare onu eskisi kadar sevmiyordu artık. Bunun dışında kalan her şeye karşı ilgisizdi Tess.

Tekrar konuşmadan yürüdüler. Sonradan anlatıldığı kada-

nyla, doktor getirmeye çıkan Wellbridge'li bir çiftçinin onlara rastladığı söylenir. Kırda biri ötekinin ardında, ağır ağır, sanki bir cenaze törenindeymiş gibi yürüyormuş. Yüzleri kederli ve endişeliymiş. Evine dönerken de tekrar yanlarından geçmiş. Geçen seferki gibi, kasvetli geceye ve zamana aldırış etmeden ağır ağır yürüyorlarmış. Çiftçi o sırada kendi işleriyle, evdeki hastasıyla meşgul olduğundan bu garip olayın üzerinde fazla durmamış. Ama bir süre sonra hatırlamış.

Çiftçinin doktora gidişi ve dönüşü sırasında Tess kocasına şunları söylemişti:

"Sana ömrün boyunca ıstırap vermemek için ne yapmam gerektiğini bilmiyorum. Irmak hemen şurada. Hayatıma son verebilirim. Ölmekten korkmuyorum."

"Şimdiye kadarki ahmaklıklarıma bir de cinayet eklemek istemem," diye karşılık vermişti Angel.

"Merak etme, arkamda kendimi utancımdan öldürdüğümü gösterecek bir şey bırakırım. O zaman kimse seni suçlamaz."

"Böyle saçma konuşmayı bırak. Bunları duymak istemiyorum. Trajediden ziyade alaycı bir kahkahayı andıran böylesi bir durumda bu gibi düşünceler ahmakça. Başımızdaki talihsizliğin niteliğini anlamak istemiyorsun. Beni memnun etmek istiyorsan, lütfen eve dönüp yat."

"Olur," dedi Tess uysalca.

Asırlar boyu manastıra bağlı olan değirmenin arkasından geçen, ünlü Cistercian Manastırı'nın kalıntılarına giden yolda yürümüşlerdi. Yıl boyu devam eden gıda ihtiyacından dolayı değirmen hâlâ çalışıyordu. Mezhep kısa ömürlü olduğundan, manastır da or-

tadan kalkmıştı. Kişi daima geçici olana gösterilen ihtimamın sonsuz olana gösterilen ihtimamdan daha uzun süreli olduğunu görür. Dolambaçlı şekilde yürüdüklerinden henüz evden fazla uzaklaşmamışlardı. Clare'in isteğine uyarak eve dönmesi için Tess'in nehir yatağı üstündeki büyük taş köprüye ulaşması, yoldan birkaç metre ilerlemesi gerekti. Evde her şey bıraktığı gibiydi. Ateş hâlâ yanıyordu. Ama aşağıda bir dakikadan fazla oyalanmadan eşyalarını topladığı yatak odasına gitti. Yatağın kenarına oturup çevresine boş gözlerle baktı. Sonra soyunmaya başladı. Mumu karyolaya doğru götürünce ışık beyaz örtüye düştü. Örtünün altından sarkan bir şey vardı. Ne olduğunu anlamak için mumu kaldırdı. Bir demet ökseotuydu. Onu oraya Angel koymuştu. Paketleyip getirilmesi çok zor olan, Tess'e içindekiler açık edilmeden, zamanla anlaşılacağı söylenerek geçiştirilen esrarengiz nesnenin ne olduğunu anlamıştı artık. Kocası, heyecan ve neşeyle demeti getirip buraya asmıştı. Şimdi bu ökseotu demeti ne kadar uygunsuz ve ahmakça görünüyordu.

Angel'in yumuşayacağına dair herhangi bir belirti görmediğinden, korkacak hiçbir şeyi, hiçbir beklentisi kalmayan Tess duygusuzca yatağa girdi. Keder zihni meşgul etmeyi bırakınca uyku bu fırsatı değerlendirir. Rahat bir uykuya dalmayı engelleyen mutlu ruh halleri arasında bu ruh hali onu hoş karşılamaya müsaitti. Birkaç dakika içinde Tess belki de bir zamanlar atalarının gelin odası olan bu odanın ıtırlı hareketsizliğinde yapayalnız yatarken varlığını unutuvermişti.

Clare de daha sonra adımlarını evin yoluna uydurmuştu. Sessizce oturma odasına girerek bir mum yaktı. Kararlı bir tavırla at

kılından dokunmuş eski sedirin üzerine örtü serdi ve kabaca şekillendirerek kendine derme çatma bir yatak hazırladı. Yatmadan önce yalınayak üst kata çıktı. Tess'in kaldığı odayı dinledi. Düzenli nefes alışları derin bir uykuda olduğunu gösteriyordu.

"Tanrı'ya şükür!" diye mırıldandı. Yine de Tess'in, hayatının yükünü onun omuzlarına yükledikten sonra böyle kaygısızca uyuyabildiğini –bütünüyle olmasa da kısmen doğruydu– düşünerek içinde bir burukluk hissetti.

Aşağı inmek üzere döndü. Sonra kararsız halde tekrar kapıya yöneldi. Bu sırada Tess'in yatak odasının girişi üzerinde olan d'Urberville kadınlarından birinin portresini gördü. Mum ışığında resim çirkin olmanın da ötesindeydi. Kadının yüz hatlarında, karşı cinsten intikam almaya istekli uğursuz bir anlam gizliydi ya da Clare'e öyle gelmişti. Yeleğinin yakası, tıpkı Clare kolyeyi takarken yakayı içeri kıvırdığında Tess'in giysisinin aldığı şekildeki gibi açıktı. Tess ile bu kadın arasındaki benzerliği üzülerek fark etmişti.

Yaptığı kontrol yeterliydi. Aşağı indi.

Sakin ve soğuk bir haldeydi. Kendine ne denli hâkim olduğunu gösteren ufak ağzı sıkıca kapalıydı. Tess'in anlattıklarından bu yana yüzünde gittikçe yayılan o korkunç, kısır anlam hâlâ duruyordu. Artık tutkularının kölesi olmayan, azat edilmekte de bir anlam bulamayan birinin yüzüydü bu. İnsan hayatındaki acı verici rastlantıların, olayların beklenmedik durumunu düşünüyordu yalnızca. Bir saat öncesine kadar Tess'e adeta tapıyor, bu kadar tatlı, saf ve dokunulmamış bir varlık daha olabileceğini düşünmüyordu, ancak;

Biraz azı, ne kadar da uzaklaştırıyor!

Tess'in yüzünün saf tazeliğinin, kalbinin de aynı saflığı taşıyacağına delalet olmadığını söyleyerek kendini kandırıyordu. Oysa Tess onun düşüncelerini haklı çıkaracak şekilde davranmamıştı. *Bu olabilir mi acaba*, diye devam etti düşünmeye, Tess'in dilinin söylediklerinden asla farkı şeyler ifade etmeyen gözlerine bakarken, görünenin ardında bir başka, uygunsuz ve çelişkilerle dolu bir dünya mı görüyordu?

Oturma odasındaki sedire yaslandı. Işığı söndürdü. Karanlık çöktü. Gece gelmiş, kaygısızca ve ilgisizce yerini almıştı. Daha önce mutluluğunu yutan gece şimdi onu kaygısızca sindirmeye uğraşıyordu. Hiçbir rahatsızlık duymadan ya da çehresini değiştirmeden binlerce kişinin daha mutluluğunu yutmaya hazırdı.

XXXVI

Clare, suçla işbirliği yapmışa benzeyen boz ve sinsi şafağın etkisiyle uyandı. Ocakta sönmüş közler duruyordu. Akşam yemeğinin bulunduğu masanın üstündeki tadılmamış iki bardak şarap donuk ve tatsız görünüyordu artık. Tess'le kendisinin boş iskemleleri, odadaki bütün öbür eşyalar, sonsuzluğa dikili bakışlarıyla ellerinden bir şey gelmediğini anlatmak ister gibiydiler. Yukarıdan ses gelmiyordu. Tam o sırada sokak kapısı çalındı. Angel burada kaldıkları sürece ev işlerini yapacak olan bitişik kulübedeki kadının geldiğini anlamıştı.

Şimdi bu sırada evin içinde üçüncü bir insanın varlığı katlanılmaz bir şey olurdu. Angel pencereyi açıp bir şey istemediklerini, getirdiği sütü kapının önüne bırakmasını söyledi. Kadın gider gitmez de evin arka bölümüne geçip yakacak bulup ve çarçabuk ocağı yaktı. Kilerde dünya kadar yumurta, tereyağı, ekmek, daha bir sürü öteberi vardı. Bunlarla kahvaltıyı hazırlamaya ko-

yuldu. Çok geçmeden tutuşan alevlerin dumanı bacadan lotus çiçeği biçiminde tütmeye başladı. Oradan geçen köylüler yeni evli çifti düşünerek mutluluklarına imrenerek baktılar.

Angel çevresine şöyle bir göz attıktan sonra merdivenin alt basamağına yaklaşarak yukarıya anlamsız bir sesle bağırdı.

"Kahvaltı hazır!"

Sokak kapısını açtı. Sabahın temiz havasında birkaç adım attı. Biraz sonra döndüğünde Tess aşağı inmişti. Alışkanlıkla kahvaltı masasını düzenliyordu. Bütünüyle giyinik olduğundan Clare onun çok önce ya da seslenmesinden evvel giyindiğini anladı. Çünkü yukarıya seslenmesiyle Tess'in aşağı inişi arasında ancak bir iki dakika geçmişti. Tess saçlarını ensesinde koca bir yığın halinde toplamıştı. Sırtında yeni giysilerinden biri vardı. Açık mavi renkli, yakası fırfırlı elbiseyi seçmişti. Elleri ve yüzü üşümüş gibiydi. Herhalde odasında tek başına uzunca bir süre oturmuştu. Clare'in onu çağırırken sesinde hissettiği nezaket Tess'e o an için yepyeni bir umut ışığı vermişe benziyordu. Ama Clare'e bakınca bu duygusu derhal kayboldu.

İki âşıkta eski benliklerinin külleri kalmıştı. Dün geceki şiddetli ıstırabın yerini şimdi uyuşukluk almıştı. Duygularını hiçbir şey canlandıramayacağa benziyordu.

Clare, Tess'le kibarca konuştu. Tess de aynı ilgisizlikle cevap verdi. Sonra Tess, Clare'e yaklaştı.

"Angel!" dedi. Bir zamanlar âşığı olan adamın etiyle, kanıyla orada olduğuna inanamıyormuş gibi parmaklarıyla yavaşça yüzüne dokundu. Tess'in gözleri parlıyordu. Üzerinde yarı kurumuş gözyaşları iz bırakmasına rağmen yanakları eski yuvarlaklıklarını

belli ediyorlardı. Her zaman dolgun olan dudakları yanakları kadar soluktu. Zihinsel ıstırabın gerginliği altında hayat öylesine kırgın çarpıyordu ki bir parça daha baskı yapılsa hastalanması, güzel gözlerinin donuklaşması, dudaklarını inceltmesi işten bile değildi.

Tess'in bütünüyle saf bir görüntüsü vardı. Doğa fantastik düzenbazlığıyla Tess'in üzerine bekâret damgasını öylesine vurmuştu ki Clare şaşkın şaşkın ona bakıyordu.

"Tess anlattıklarının doğru olmadığını söyle. Hayır, doğru olamaz."

"Doğru!"

"Hepsi mi?"

"Hepsi!"

Clare, dudaklarından çıkacak bir yalanı, yalan olduğunu bile bile kabullenecekmiş gibi yalvararak bakıyordu ona. Oysa Tess tekrarladı:

"Doğru!"

"Yaşıyor mu?"

"Bebek öldü."

"Peki adam?"

"Yaşıyor."

Clare'in yüzünde son bir çaresizlik okundu.

"İngiltere'de mi?"

"Evet."

Clare belirsiz birkaç adım attı.

"Benim durumum," dedi aniden, "toplumsal konumu, serveti, dünya üzerine bilgisi olan bir eş elde etmek için tüm tutkulardan vazgeçerek sıhhatli olduğu kadar köylü masumiyetine sahip birini

bulmayı ummaktı. Hangi erkek olsa böyle düşünür. Ama yine de seni suçlamıyorum. Suçlamayacağım da."

Tess onun durumunu o kadar iyi anlıyordu ki başka söze ihtiyaç yoktu. İşin acı tarafı da buydu zaten. Tess her şeyi kaybettiğini görüyordu. Clare de kaybetmişti.

"Angel, beni suçlamayacağını bildiğim için işi evlenmeye kadar götürdüm. Yine de senin için bu durumdan bir kurtuluş yolu var... Ama bunu yapmanı asla..."

Tess'in sesi boğuklaştı.

"Yol mu?"

"Benden kurtulman için. Benden kurtulabilirsin."

"Nasıl?"

"Beni boşayarak."

"Aman Tanrım, nasıl bu denli saf olabilirsin! Seni nasıl boşayabilirim ben?"

"Boşayamaz mısın? Sana her şeyi anlattım. Bunların beni boşaman için yeterli olduğunu düşünmüştüm."

"Ah, Tess, tıpkı çocuk gibisin. Henüz olgunlaşmamışsın... biçimlenmemişsin. Yasalardan anladığın yok. Hiçbir şey bilmiyorsun."

"Neden boşayamazsın?"

"Gerçekten boşayamam."

Tess, Clare'in yüzüne utanç ve perişanlıkla baktı.

"Ben sandım ki, sandım ki," diye mırıldandı. "Ah, şimdi sana ne kadar günahkâr bir kadın gibi göründüğümü anlıyorum, inan bana! Yemin ederim beni boşayabileceğini düşünmüştüm. Boşamanı umdum. Beni hiç sevmediğin takdirde başından atabileceğini sanıyordum."

"Yanılmışsın," dedi Clare.

"Ah, o halde yapmam gerekirmiş, dün gece yapmam gerekirmiş! Ama cesaret edemedim. İşte ben böyleyim!"

"Ne yapmak için cesaretin yoktu?"

Tess cevap vermeyince Angel onun elini tuttu.

"Ne yapmayı düşünüyordun?" diye sordu.

"Hayatıma son vermeyi."

"Ne zaman?"

Tess onun bu acı veren sorusu karşısında kıvranıyordu.

"Dün gece," diye cevap verdi.

"Nerede?"

"Öksecotunun altında."

"Tanrım! Nasıl?" diye sordu Clare sert bir sesle.

"Bana kızmazsan anlatırım," dedi Tess büzülerek. "Sandığımın ipiyle, ama yapamadım. Dün gece! Adını lekeleyecek bir rezalet çıkmasından korktum."

Tess'in isteğiyle değil de onu zorlamasıyla ortaya çıkan bu itirafın beklenmedik niteliği Angel Clare'i gözle görülür ölçüde sarsmıştı. Yine de Tess'in elini bırakmadı. Bakışlarını yere indirerek konuştu.

"Şimdi beni dinle, Tess. Böyle korkunç bir şey yapmaya kalkışmamalısın! Bana bir daha böyle bir şeye kalkışmayacağına dair söz ver."

"Söz vermeye hazırım. Zaten ne kadar kötü bir davranış olacağını anladım."

"Kötü mü? Bu düşünce tarifsiz ölçüde senden uzak."

"Ama Angel," diye atıldı Tess. Gözleri kocaman açılmıştı.

"Bunu yalnızca senin hatırın için yapacaktım. Seni boşanma rezaletinden kurtarmak için. Kendi hesabıma asla yapmam! Senin için başka bir kurtuluş çaresi yoksa bu darbeyi kendi ellerinle indirmen beni çok mutlu ederdi! Kendimi o kadar değersiz buluyorum ki! Hep sana engel oluyorum!"

"Hişt!"

"Olmaz diyorsan, yapmayacağım. Senin isteklerine karşı koymam."

Angel, Tess'in sözlerinin yeterince doğru olduğunu biliyordu. Gece yaşanan olaydan beri Tess'in faaliyetleri sıfırlanmıştı. Daha düşüncesizce bir harekete kalkışması beklenemezdi.

Tess yine kahvaltı masasıyla oyalanmaya çalıştı, göz göze gelmemek için yan yana oturdular. Birbirlerinin yiyip içtiklerini işitiyorlardı; bunda uygunsuz bir şeyler vardı, ne var ki bundan kaçınmak mümkün değildi. Üstelik ikisi de çok az yiyebilmişti. Kahvaltı bitince Angel ayağa kalktı. Tess'e öğle yemeğine geleceği saati söyleyerek değirmenin yolunu tuttu. O çıkınca Tess pencerede durdu. Biraz sonra Angel'in değirmene giden büyük taş köprüden geçtiğini gördü. Angel gözden kaybolana kadar bekledi, sonra odayı toplamaya girişti. Komşu kadın geldi. Kadının varlığı Tess'i önce çok bunaltmış olsa da sonra avutmaya başladı. Saat yarımda kadını mutfakta yalnız bırakarak oturma odasına döndü. Gözü pencerede kocasını beklemeye koyuldu.

Saat birde Angel göründü. Genç adam çeyrek mil uzakta olmasına rağmen Tess'in yanakları kızarmıştı. Yemekler Angel eve girdiği anda hazır olsun diye mutfağa koştu. Angel eve girince bir gün önce ellerini yıkadıkları yere gitti. Orada yıkanıp hazırlandı.

Oturma odasına girince sahanların üstündeki kapaklar kaldırıldı.

"Ne kadar dakiksin!" dedi Angel.

"Geldiğini gördüm." dedi Tess.

Yemek, Angel'in yaptıkları ve değirmen üzerine gelişigüzel konuşmalarla geçti. Manastır değirmeninin makineleri pek eski modaymış, kimisi ta rahiplerin yaşadığı zamanlardan kalmaymış. oysa koca manastırdan kala kala bir taş yığını kalmış şimdi. Angel bir saat sonra yine çıktı. Ancak alacakaranlıkta döndü. Ondan sonra da bütün akşamı kâğıtlarını incelemekle geçirdi. Tess onu rahatsız etmemek için yaşlı kadın gider gitmez mutfağa giderek bir saat kadar orada oyalanmaya çalıştı.

Sonra kapıda Clare'in gölgesi göründü.

"Bu şekilde çalışamazsın," dedi, sen benim hizmetçim değil karımsın."

Tess dönüp ona baktı, bir parça canlanır gibi oldu.

"Yani, senin adını taşıdığıma göre... evet, başka bir şey olmak istemiyorum!"

"Evet, Tess! Elbette karımsın. Fakat ne demek istiyorsun?"

"Bilmiyorum," dedi Tess ağlamaklı bir sesle. "Düşündüm ki... saygıdeğer değilim. Yeteri kadar saygıdeğer olmadığımı daha önce de söylemiştim zaten. Seninle bu yüzden evlenmek istemedim ama sen beni zorladın."

Hıçkırıklara boğularak arkasını döndü. Angel Clare'den başka hangi erkek olsa, buna dayanamayarak muhtemelen onu bağışlardı. Ancak Angel'in o nazik, yumuşak, o pek şefkatli genel görünümünün altında, ta derinlerde sert, kaskatı bir mantık gizliydi. Yumuşak toprağın içindeki sert bir maden damarı gibi, daha derine

işleme çabasıyla yapılan her girişimi yarıda kesiyordu bu tabaka. Angel'i kiliseye girip papaz olmaktan alıkoyan da, Tess'i olduğu gibi kabul etmesine engel olan da buydu.

"İngiltere'nin bütün kadınlarının senin yarın kadar saygıdeğer olmasını isterdim," dedi birden kadın cinsine duyduğu nefretin coşkunluğuyla. "Anlamamışsın, bunun saygıdeğer olmakla hiçbir ilgisi yok, prensiplerimle ilgili."

Düşlerinin, dış görünüşle aldatılarak küçük düşürüldüğünü anlayan dürüst kişileri saran sevimsiz havanın içinde hâlâ bocalamakta olan Clare, Tess'e buna benzer şeylerden bahsetti durdu. Konuşmalarının altında, dünya bilgisi ve tecrübesi geniş bir kadının derhal elde edebileceği bir sevgiye dönüş gizliydi. Ama Tess böyle düşünmedi. Angel'in artık kendisini sevmediğine inanıyor, ağzını bıçak açmıyordu. Acınacak derecede bağlıydı kocasına. Yaradılıştan çabuk öfkelenmeye eğilimli olduğu halde kocasının ağzından çıkan hiçbir sözü yersiz bulmuyor, onun kendisine karşı tutumunda hiçbir kötülük görmüyor, ona kızamıyordu.

Akşam, gece ve sabah, bir gün önceki gibi geçti. Bir kez, yalnızca bir kez, eski bağımsız ve özgür Tess bir davranışta bulundu. Bu, Clare'in bir öğle yemeğinden sonra un değirmenine üçüncü kez gitmeye kalktığı sırada oldu. Clare masadan kalkarken, "Güle güle," deyince Tess, dudaklarını onunkine doğru çevirerek cevap verdi. Clare bu davetten faydalanmaya kalkışmadı. Alelacele dönerek konuştu.

"Gecikmem."

Tess tokat yemiş gibi kabuğuna çekildi. Clare birçok kez bu dudaklara erişmek istemişti. Neşeyle sık sık Tess'in ağzının ve ne-

fesinin onun başlıca gıdası olan tereyağı, yumurta, süt ve bal koktuğunu düşünmüştü. Clare yaşantısını bunlardan temin etmek gibi çılgınca düşüncelere kapılmıştı ama şimdi umurunda bile değildi. Tess'in ani çekilişini fark etti.

"Bir hal çaresini bulmam gerek," dedi nazik bir tavırla, "hemen ayrılırsak senin için iyi olmaz. Rezaletten kaçınmak için kısa süre de olsa birlikte yaşamak zorundayız. Sırf durumu kurtarmak için birlikte kaldığımızı bilmen gerekir."

"Evet," dedi Tess dalgın dalgın,.

Clare dışarı çıktı. Değirmen yolunda durdu. Bir an için Tess'e daha nazik davranmayı, onu bir kerecik olsun öpmeyi düşündü.

Böylece umutsuz bir iki gün geçirdiler; aynı çatı altındaydılar ama iki sevgili oldukları günlerdekinden çok uzaktılar. Tess onun bir hal çaresini bulmak için düşünürken istediği kadar etkili olmadığını biliyordu. Genç adamın uysal görünüşü altındaki bu azimli davranış karşısında dehşete düşmüştü. Clare'deki bu değişmezlikte zalimce bir taraf vardı. Tess affedilmeyi beklemiyordu artık. Clare değirmendeyken birkaç kez gitmeyi düşündü; ama davranışının kocasına faydalı olacağı yerde onu daha da küçük düşüreceğini, üzeceğini düşünerek vazgeçti.

Diğer yandan, Angel Clare de durmadan düşünüyor, bir çare bulmaya çabalıyordu. Düşünmek onu öylesine yiyip bitirmiş, sararıp soldurmuştu ki, hasta olacaktı neredeyse. Bir gün kendi kendine, "Ne yapmalıyım?" diye söyleniyordu ki Tess onu duydu. O güne kadar gelecekleri üzerinde konuşmaktan dikkatle kaçındığı halde, bu olay üzerine suskunluğu birden çözülüverdi.

"Sanıyorum benimle uzun süre kalmayacaksın, Clare, değil

mi?" diye sordu. Dudaklarının uçları içeriye kıvrılmıştı. Yüzünde sakin bir anlam vardı. Ama bunun zoraki olduğu belliydi.

"Kalamam," dedi Clare. "Kendi kendime lanet etmeden, sana lanet etmeden seninle birlikte yaşayamam. Şimdi ne hissedersem hissedeyim seni hor görmüyorum. Açıkça konuşmak istiyorum. İçinde bulunduğum güçlükleri anlamanı istiyorum. O adam hayatta olduğu sürece nasıl birlikte yaşayabiliriz? Senin kocan o, ben değilim. Ölmüş olsaydı durum değişirdi. Sonra bütün mesele bu değil, başka bir şey daha var, gelecek yılları, doğacak çocukları düşün. Bu mesele öğrenilecek. Mutlaka ortaya çıkar, aksi imkânsız. Düşünsene, bizim etimizden kanımızdan olacak zavallılar, yıllar yılı gittikçe güçlenen böyle bir hakaret altında büyürlerse ne olur, bir düşün! Nasıl bir durum olur bu! Bu ihtimali düşündükten sonra dürüst bir kişi olarak bana, 'Kal,' diyebilir misin? Daha büyüklerine meydan vermek yerine şimdiki kötülüklere ve zorluklara göğüs germemiz daha doğru olmaz mı?"

Tess'in acıyla ağırlaşan gözkapakları kapanıyordu.

"Sana kal diyemem," dedi. "Diyemem. Ben bu kadar ilerisini düşünmemiştim."

Doğrusunu söylemek gerekirse, Tess kadınca bir umutla, uzun süre aynı çatı altında yaşadıkları takdirde aralarında bir yakınlığın oluşacağını ve durumun düzeleceğini umuyordu. Sonra kendi kendine boş yere umutlandığını tekrarlıyor ama bundan bir türlü vazgeçemiyordu. Clare son sözü söylemişti. Tess'in de dediği gibi Clare'in bu söylediklerini gerçekten daha önce hiç düşünmemişti. Clare'in çizdiği, kendisinden nefret edecek çocuğun resmi gözlerinin önünde belirdi; bu resim, özüne dek insancıl olan yü-

reğine öldürücü bir darbe indirecek kudretteydi. Tecrübeleri Tess'e dürüst bir hayat yaşamaktan daha iyi bir şeyin olmadığını öğretmişti. Bu da yaşamak yükünden kurtulmaktı. Istırap çeken sağduyu sahibi herkes gibi Tess de Sully-Prudhomme'nin, bilhassa da kendisininki gibi meselelere yönelik ceza niteliğindeki "tahammül edeceksin" hükmünün anlamını çok iyi kavrıyordu.

İşte tabiat ana böyle tilki gibi kurnazdır. Clare'e olan aşkıyla Tess'in gözleri öyle kararmıştı ki, başına gelen bu talihsizliğin daha sonra başkalarının hayatını etkileyeceğini hiç düşünmemişti. Bu yüzden Clare'in sözlerine itiraz etmedi.

Ne var ki bu defa da Clare duygulu bir kişi olduğundan kendi kendisiyle mücadele ediyordu. Aklından geçenler onu dehşete düşürmüştü. Tess'in olağanüstü güzel vücudunu istese kullanabileceği geçmişti aklından. Kendisine şöyle bir karşılık da verebilirdi: "Avustralya'da bir yaylada ya da Teksas'ın ovalarında başıma gelen talihsizlikten kimin haberi olabilir ki? Bundan ötürü kim sana ya da bana sataşabilir? Ancak Tess, çoğu kadın gibi kocasının söylediklerini tartışmasız kabul etmişti. Aslında itiraz etse de haksız sayılmazdı çünkü kadınların o Tanrı vergisi sezgileriyle, yalnız kendi çektikleri acıyı değil, kocasının çektiği acıyı da ta yüreğinde duyuyor, hatta ileride Angel'in sandığı gibi kimsenin kendilerine sataşmayacağını da biliyordu. Belki de gerçekten Angel'in kılı kırk yaran beyninin ürünleriydi bütün bu geleceğe ait varsayımlar.

Birbirlerine tümüyle yabancılaşmalarının üçüncü günündeydiler. Bazıları Clare'in daha soylu, düşünceli bir kişi gibi davranmasını bekleyebilir. Biz böyle bir şey beklemiyoruz. Yine de hiç kuşku yok ki, Angel'in aşkı onu hatalı davranışa sürükleyecek

kadar ruhsal, yola gelmesine imkân vermeyecek kadar da hayaliydi. Bu tabiattaki kişiler için çoğunlukla bedensel varlık, bedensel yokluktan daha az çekici olur. Zira bedensel yokluk, gerçek varlığın kusurlarından arınmış olan ideal bir varlık yaratmıştır. Böyle bir durumda Tess'in güzelliği bile ona çekici gelemezdi. Genç kadın ne kadar umut ederse etsin kişiliğinin amacına yararlı olamayacağını anladı. Çünkü o, Clare'de arzu uyandıran bir kadın değildi.

"Söylediğini düşündüm," dedi Tess, Clare'e. İşaretparmağını masa örtüsünün üstünde dolaştırıyor, ikisiyle alay edermiş gibi pırıldayan yüzüğü taşıyan öteki eliyle de başını tutuyordu. "Haklısın, söylediklerin doğru olmalı. Benden uzaklaşmalısın."

"Peki sen ne yapacaksın?"

"Eve giderim."

Clare bunu hiç düşünmemişti.

"Olur mu?"

"Olur elbet. Ayrılmamız lazım. Bunu ne kadar çabuk gerçekleştirirsek o kadar iyi olur. Bir keresinde bana, erkekleri arzu etmediği halde kendine çeken bir kadın olduğumu söylemiştin. Böyle devam edersek, mantığının ve isteğinin aksine planlarını değiştirmek zorunda kalabilirsin; ardından senin pişmanlığın, benim de ıstırabım korkunç olur."

"Peki eve gitmek istiyor musun?"

"Evet, seni bırakmak, eve gitmek istiyorum."

"O halde tamam, öyle yaparız."

Clare'in yüzüne bakmadığı halde Tess irkildi. Tess'in söylediği ile duyguları arasında büyük fark vardı.

"Sonunda işin buraya varacağından korkuyordum ben de," diye mırıldandı. "ama şikâyet etmiyorum. En doğrusu da bu. Sana hak veriyorum. Doğru, birlikte yaşarsak kimse bana sataşmasa bile, yıllar sonra günün birinde sıradan bir şey yüzünden sen kendin bana kızıp geçmişi yüzüme vurarak acı sözler sarf edebilirsin. Çocuklarımız söylediklerini duyabilir. Ah, sözlerin şimdi beni yaralıyor olsa da o zaman yıkar, hatta öldürebilir! Gidiyorum ben... hemen yarın."

"Ben de burada kalmayacağım. Gerçi söylemek istemiyordum ama olayların aldığı şekli iyice anlayıncaya kadar ayrılmamızın daha doğru olduğunu düşündüm. Sana mektup yazarım."

Tess sezdirmeden kocasına baktı. Adamın yüzü solgundu, sanki üzerinde ürkek bir hal vardı. Onu asıl şaşırtan ise evlendiği bu nazik, yumuşakbaşlı adamın derinliklerindeki korkunç azim ve kararlılık; ince duyguları kabalarına, düşünceyi maddeye, ruhu ete boyun eğdirme arzusuydu. İşte Angel Clare'in bu hayali sözü geçerliliğinin amansız fırtınasında tüm istekler, tutkular, alışkanlıklar ve eğilimler kuru yapraklar gibi savruluyordu.

Keşke Clare onun bu kaçamak bakışını görseydi. Belki duygularında küçük de olsa bir değişim olabilirdi.

"İnsanlardan uzak olduğumda onları daha bir sevgiyle düşünür, anarım," dedi alaycı bir dille Clare. "Kim bilir, belki de bir gün bütün bunları unutup birlikte yaşamaya başlarız."

Clare hemen eşyalarını toplamaya başladı. Tess de yukarı çıkıp kendi eşyasını hazırladı. Her ikisi de bir son, bitiş havası taşıyacak her çeşit ayrılıktan derin bir ıstırap duyacak karakterdeydi. Hazırlıkları üstüne ileri sürdükleri o görünüşte parlak bahanelere

rağmen ikisi de ertesi gün belki de ebediyen ayrılacaklarını akıllarından çıkaramıyorlardı. İkisi de ilk günlerde ayrılığın acısını kuvvetle duyacaklarını biliyorlardı. Bu acının zamanla azalacağının da farkındaydılar. Tess'i bir eş olarak kabullenmenin aleyhinde yapılan eylemli tartışmalar kendilerini uzak bir hayalin solgun ışıklarında daha çok belli edeceklerdi. İki insan ayrıldığında ortak boşalan her yeri yeni yetişen filizlerin duygusuz tomurcukları alır. bu uzaklıkla beraber beklenmedik aksaklıklar ortaya çıkıp niyet edilenlerin yapılmasını geciktirir ve eskiden kurulan planlar unutulurdu.

XXXVII

Froom Vadisi'nde vakti haber verecek hiçbir şey olmadığından gece yarısı sessizce gelip geçti. Saat birden çok sonra, bir zamanlar d'Urberville'lerin malikânesi olan karanlık çiftlik evinde hafif bir gıcırtı oldu. Yukarıdaki yatak odasında uyuyan Tess irkildi, sonra odanın kapısının açıldığını ve kocasının siluetinin garip denecek kadar dikkatli adımlarla mehtabın aydınlığının içinden geçtiğini gördü. Üzerinde pijamaları vardı, Tess önce içinde bir sevinç duysa da, kocasının boşluğa dikili tuhaf bakışlarıyla karşılaşınca sevinci söndü. Clare odanın ortasına gelince kıpırdamadan durdu ve tarifsiz bir kederle mırıldandı.

"Öldü! Öldü! Öldü!"

Clare kendisini kuvvetle tedirgin eden bir duygunun etkisinde kaldığı zamanlar uykusunda yürürdü. Evlenmeden önce kasabayı indikleri günün gecesi de handa Tess'e sataşan adamla boğuşmuştu düşünde. Anlaşılan son günlerin sürekli gerginliği Angel'i bir

uyurgezere çevirmişti.

Clare'e olan derin güveni yüzünden uyanık olsun olmasın kocası Tess'e korku vermiyordu. Elinde bir tabancayla gelmiş olsaydı bile Tess'in onun koruyuculuğuna olan güveni sarsılmayacaktı.

Angel yatağa yaklaştı, karısının üzerine eğilerek tekrar mırıldandı.

"Öldü, öldü, öldü!"

Ölçüsüz derecede üzgün gözlerini ona dikip bir süre baktı. Sonra eğildi, Tess'i çarşafına sıkıca sarıp kucağına aldı. Bir ölüyü taşır gibi büyük bir saygıyla onu kapıya doğru götürürken, bir yandan da mırıldanıyordu; "Benim zavallı, zavallı Tess'im! Sevgilim benim! Ne tatlı, ne iyi, ne dürüsttün sen!'"

Uyanık olduğu zamanlarda soğukkanlılıkla esirgediği bu sevgi dolu sözler, Tess'in aç, kimsesiz kalbini anlatılamayacak kadar etkiledi. Yorgun, batkın hayatını kurtarmak için bile olsa, kıpırdayarak ya da karşı koyarak içinde bulunduğu durumdan kurtulmaya hiç niyeti yoktu. Böylece Tess nefes almaktan bile çekinerek kendisini onun kollarına bıraktı ve merakla ne yapacağını beklemeye başladı.

"Karım... Tess'im! Öldü! Öldü!"

Tırabzanlara dayanarak bir an durdu. Yoksa onu aşağı mı atacaktı? Tess'in benliğine karşı duyduğu endişe yok denecek kadar azalmıştı. Ertesi gün ayrılacaklarını bildiğinden onun kollarında korkudan çok zevk dolu bir duyguyla yattı. İkisi de aşağı düşse Tess için bu ne kadar da hoş bir şey olurdu! Yine de Clare onun düşmesine izin vermedi. Tırabzanlara tutunarak, gündüz nefretle

reddettiği dudakları sevgiyle öptü, sonra ona sımsıkı sarıldı. Merdivenleri inmeye koyuldu, basamaklar ağırlıkları altında gıcırdasa da Angel uyanmadı. Kazasız belasız alt kata ulaştılar. Angel, Tess'i bırakmadan, bir eliyle sokak kapısını açıp dışarı çıktı. Sonra, daha kolay taşıyabilmek için onu bir yük gibi sırtına vurarak birkaç kilometre ilerideki ırmağa doğru yürümeye başladı.

Tess onun ne yapmak istediğini hâlâ anlayamamıştı. Üçüncü kişi gibi soğukkanlılıkla tahminler yürütmekte olduğunu fark edince kendisi de şaşırdı. Kendini Clare'e o denli vermişti ki, onun kendisini mutlak malı olarak kabullenmesi, ondan istediği şekilde kurtulmaya çalışması Tess'in hoşuna gidiyordu. Yarınki ayrılığın dehşeti altında Clare'in onu gerçek karısı olarak tanımasında, fırlatıp atmasında, hatta Tess'e zarar verecek kadar ileri gitmesinde teselli edici bir şey vardı.

Ah! Clare'in ne düşündüğünü anlamıştı! Diğer sütçü kızlarla birlikte kucağında taşıyarak Tess'i sudan geçirdiği o pazar sabahını hatırlamıştı. Clare köprüden geçmedi. Aynı taraftan bitişikteki değirmene doğru birkaç adım ilerledi. Sonra nehrin kıyısında hareketsiz durdu. Çayırlığın bu kısmında nehrin suları yavaş akarak sık sık bölünüyor, gayesiz kıvrımlar halinde bükülüyor, adı olmayan küçük adaların çevresinden dönüyor, sonra daha ötede birleşip genişleyerek nehre karışıyordu. Clare'in getirdiği yerin karşı tarafında suların birbirine karışıp anafor haline geldiği bir yer vardı. Sular orada oldukça derinleşiyordu. Dar bir yaya köprüsü olsa da sonbahar selleri köprünün parmaklıklarını söküp götürmüş, hızlı akan suların birkaç karış üstünde duran ve aklı başında kişiler için bile son derece tehlikeli bir geçit meydana getiren derme

çatının çıplak tahtayı ortada bırakmıştı. Tess evin penceresinden bakarken köprüden geçen gençlerin dengelerini korumak için ne denli çabaladıklarını görmüştü. Angel de görmüş olmalıydı, fakat şimdi tehlikeye aldırmadan, köprüye doğru ilerliyordu.

Acaba niyeti Tess'i nehre atıp boğmak mıydı? Öyle olmalıydı. Bulundukları yer ıssızdı, nehir de bunun için uygundu, oldukça geniş ve derindi. Yine de Tess için yarın ayrılmaktansa ölmek daha iyiydi.

Sular köpürerek hızla, döne döne akıyordu, akıntının sürüklediği ot tutamları geçip gidiyordu önlerinde. Tess'le Angel suya düşecek olsalar kurtulamaz, boğulurlardı. Öylesine sıkı sıkı sarılmışlardı birbirlerine. Hiçbir acı duymadan son nefeslerini verirlerdi, kimse ayıplayamaz ya da sataşamazdı o zaman onlara. Son yarım saatleri böyle sevgi dolu geçmiş olurdu. Ne var ki ölmeyip yaşarlarsa Angel yarın yine düşmanca tavrını takınacak, şu sevgi dolu dakikalar da gelip geçici bir düşten başka bir şey olmayacaktı.

Tess'in içi bu güdüyle kıpırdanıyor, ama bu güdüye uyacak cesareti bulamıyordu. Bir tek davranışta bulunmak ikisinin de akıntıya kapılıp gitmesine yeterdi. Tess'in kendi hayatına ne derece kıymet verdiği belliydi; peki kocasının yaşamı... Tess'in onun hayatını tehlikeye atmaya hakkı yoktu. Öteki tarafa düşmeden geçtiler.

Eski manastırın koruluğundaydılar şimdi. Angel manastırın yıkık dökük kilisesine varıncaya kadar durmadı. Kilisenin kuzeye bakan duvarının önünde, manastır başrahiplerinden birine ait taş bir tabut vardı. Buraya gelen bütün yabancılar da bu boş tabutun içine uzanırlardı alay olsun nedense. Angel de Tess'i dikkatlice bu

tabutun içine yatırdı. Bir kez daha dudakları öptükten sonra derin bir soluk aldı, sanki rahatlamıştı. Sonra taş tabutun yanı başına, yere uzandı ve ölüm uykusu gibi derin bir uykuya daldı.

Tess tabutun içinde doğruldu. Hava mevsimin gerektirdiği gibi kuru ve yumuşak olmasına rağmen yarı giyinik olan Clare için uzun müddet açık havada kalmasını tehlikeli kılacak kadar soğuktu. Kendi haline terk edildiği takdirde sabaha kadar burada yatacağı, üşüyerek ölüme sürükleneceği muhakkaktı. Tess uyurgezerlerin başına gelenleri çok dinlemişti. Peki Clare'i uyandırmaya nasıl cesaret edecekti? Tess tabutundan çıktı, Clare'i hafifçe sarstı. Fakat şiddetle sarsmadan uyandıramayacağını anladı. Ancak bir şey yapmalıydı çünkü sarıp sarmalandığı çarşafa karşın kendisi bile titremeye başlamıştı, daha önce heyecandan üşümemişti ama ne de olsa bu mutlu zaman artık sona ermişti.

Birdenbire Tess meseleyi Clare'i ikna ederek halletmek istedi; elinden geldiği kadar kararlı bir tavırla Clare'e doğru eğildi.

"Hadi yürümeye devam edelim, sevgilim," dedi genç adamın kolunu tutarak. Clare hiç karşı koymadan isteğini yerine getirdi. Şimdi Clare, Tess'in yeniden bir ruh olarak doğduğunu, kendisini cennete götürdüğünü sanan bir rüyanın içine yuvarlandığı belliydi. Böylece Tess onu kolundan tutarak kaldıkları evin önündeki taş köprüye doğru yürüttü. Köprüyü geçtiler; evin önünde durdular. Tess'in ayakları çıplaktı, taşlar canını yakıyordu, ıliklerine kadar üşümüştü. Clare'in ayaklarında ise yün çoraplar vardı. Bir rahatsızlık duymadığı belliydi.

Clare'i sedire yatırdı, adam karşı koymadı, üstünü örttü. Ocağa bir iki odun attı. Bunları yaparken çıkan gürültüden Clare'in

uyanacağını düşünerek korktu, bir yandan da içten içe uyanmasını istiyordu. Oysa Clare o kadar yorgundu ki yattığı yerde kıpırdamadı bile.

Ertesi sabah karşılaştıklarında Tess, Clare'in gece bir şeyler olduğundan kuşkulandığını ancak tam olarak hatırlayamadığını fark etti. Clare o sabah ölü uykusundan kalkar gibi güçlükle uyanmış, güç toplamaya çalıştığı ilk birkaç dakika boyunca da geceyle ilgili birtakım bulanık düşünceler geçmişti aklından. Ancak günün onu bekleyen olayları üzerinde düşünmeye başlayınca bunları unutup gitti.

Gece verilen bir kararın sabah ışıklarında kaybolmaması gerektiği, duygulara kapılarak verilmiş bir karar olsa bile yerinde olduğu kanısındaydı. Sabahın solgun ışıklarında Tess'ten ayrılma kararı üzerine düşünmeye koyuldu. Yakıcı kavurucu tutkulardan uzaklaşmaya çalıştı. Kararsızlığın yersiz olduğunu anladı.

Angel Clare kahvaltı sırasında da, kahvaltıdan sonra eşyalarının kalanını toplarlarken de o denli bitkin görünüyordu ki, Tess az kalsın gece olanları anlatıverecekti. Ama bunun kocasını şaşırtıp öfkelendirebileceğini, üzebileceğini düşününce vazgeçti. Angel, içgüdüsüne uyarak karısına sağduyusunun onaylamadığı bir düşkünlük gösterdiğini, aklı, mantığı uyurken duygusal eğilimlerinin şerefini tehlikeye düşürdüğünü öğrenirse yıkılabilirdi. Bu, ayık bir adamın yüzüne sarhoşken yaptığı çılgınlıkları vurmaktan farksız olurdu. Yine Clare'in geceki duygulu davranışından haberdar olduğu geçti bir an aklından; belki de Tess'in ayrılmamaları için bundan faydalanıp yalvarmaya başlamasından çekiniyor ve bu yüzden de gece olanlardan bahsetmiyordu.

Angel'in en yakın kasabadan çağırttığı araba kahvaltıdan az sonra geldi. Bu Tess için sonun başlangıcıydı. Hiç değilse geçici bir ayrılığın başlangıcıydı. Çünkü geceki olay kocasının kendisini hâlâ sevdiğini açığa vurmuş. Tess'in yüreğinde gelecekle ilgili yeni umutların doğmasına yol açmıştı. Eşyalar arabaya yüklendi. Yola koyuldular. Değirmenci ile gündelikçi kadın onların bu acele gidişleri karşısında şaşkına dönmüş olsa da Clare, un değirmeninin istediği gibi modern metotlar uygulamadığını söyleyerek durumu kurtardı, ileri sürdüğü mazerette gerçek payı da vardı zaten.

Yolları, birkaç gün önce neşe ve heyecanla ayrıldıkları Talbothays Mandırası'nın yakınından geçecekti. Clare mandıraya uğrayıp Bay Crick'le hesaplarını kapatmak istiyordu. Tess de mutluluklarından kimseyi kuşkuya düşürmemek için bu arada Bayan Crick'i görecekti. Ziyareti elden geldiği kadar kısa tutmak için arabayı anayoldan mandıraya giden bahçe kapısında bıraktılar. Yolda yan yana yürüdüler. Bodur söğüt ağaçları budanmıştı. Clare'in evlenme teklifini kabul ettirmek için onu sıkıştırdığı yeri görebiliyorlardı, Tess'in büyülenmiş gibi Angel'in keman çalışını dinlediği soldaki otlağı, ilk kucaklaşmalarına sahne olan ilerideki çayırlığı görebiliyorlardı. Yaz görünümünün altın rengi şimdi kurşuniye dönmüş, zengin, verimli yaz toprağı çamur haline gelmiş, nehir soğumuştu.

Mandıra sahibi onları gördü. Yörede yeni evlilerin tekrar gördüklerinde âdet haline gelen şakacı tavrı takınarak yaklaştı. Sonra evden Bayan Crick ve bazı tanıdıklar çıktı. Yalnız Retty ile Marian ortada yoktu.

Tess arkadaşlarının şakacı takılmalarına, dostça alaylarına bir

kahraman gibi göğüs gerdi. Oysa bütün bunlar onun üzerinde düşündüklerinden bambaşka bir etki yapıyordu. Aralarındaki anlaşmazlığı gizli tutmaya, konu üzerinde herhangi bir tartışma, konuşma yapmadan girmeden kendiliklerinden karar vermişlerdi. Gerektiği gibi davranmak için ellerinden geleni yaptılar. Sonra Tess, konunun açılmamasını istediği halde Retty ile Marian'ın hikâyelerini en ince ayrıntılarına kadar dinledi. Retty baba evine gitmiş, Marian da başka bir yerde iş aramaya çıkmıştı. Marian'ın kendini toparlayamayacağını düşünüyor gibiydiler.

Tess duyduklarının verdiği üzüntüyü biraz olsun dağıtmak için gidip en sevdiği ineklerine veda etti. Hepsini birer birer okşadı. Mandıradan ayrılacakları sırada genç karıkoca tek beden, tek ruhmuş gibi yan yana durdular. Ne var ki dikkatli bir göz bu duruştaki korkunç acıyı hemen fark ederdi. Dış görünüşlerine bakılacak olursa, aynı bedenin iki uzvu gibiydiler. Angel'in kolu Tess'inkine dokunuyordu, yüzleri aynı yöne dönüktü, kendilerinden hep biz diye söz ediyor, Tess'in etekleri Angel'e sürünüyordu. Bu şekilde herkese veda ettiler ancak gergin ve sıkıntılı halleri Bayan Crick'in gözünden kaçmamıştı.

"Tess'in gözlerinde tuhaf bir şey var!" dedi kocasına dönerek. "İkisi de balmumundan heykellere benziyor, sanki düşte gibiydiler! Sen de fark ettin mi? Tess her zaman biraz acayiptir ama bugün hiç de öyle varlıklı bir adamla evlenmiş gururlu yeni gelin hali yoktu doğrusu!"

Clare ile Tess tekrar arabaya binip Weatherbury ile Stagfoot Lane yönünde Lane Hanı'na varana dek ilerlediler. Handa bir süre dinlendiler, burada Clare arabacıdan ve arabadan kurtuldu. Vadiye

varınca da aralarındaki ilişkiyi bilmeyen bir yabancının arabasıyla Tess'in evine doğru ilerlediler. Nuttlebury'yi geçtikten sonra Clare yol ağzında arabayı durdurdu. Babasının evine dönmekte kararlıysa onu burada bırakacağını söyledi. Sürücünün önünde rahat konuşamayacaklarından Tess'ten biraz dolaşmalarını istedi. Tess razı oldu. Sürücüye biraz beklemesini söyleyerek arabadan indiler.

"Birbirimizi anlamalıyız," dedi Angel nazikçe. "Bir türlü sindiremediğim o olay aramıza girmiş olsa da birbirimize dargın değiliz. Bu duruma kendimi alıştırabilmek, katlanabilmek için elimden geleni yapacağım. Nereye gideceğime karar verir vermez sana yerimi bildiririm ama henüz ben bile bilmiyorum ne yapacağımı. Bu duruma katlanabilecek hale gelebilirsem sana döneceğim. Ama ben dönene kadar sen beni aramasan daha iyi olur."

Bu öyle insafsızca bir istekti ki, Tess öldürücü bir darbe almış gibiydi. Artık Clare'in kendisine ne gözle baktığını biliyordu; onu aldatmış bir kadındı Tess. Tess'in yaptığını yapan bir kadın bunca eziyeti hak eder miydi? Tess artık bu konuyu onunla tartışamazdı. Yalnızca Clare'in sözlerini tekrarladı.

"Yani sen bana gelinceye kadar, ben seni aramayayım, öyle mi?"

"Evet."

"Sana mektup yazabilir miyim?"

"Elbette. Hastalanırsan ya da bir şeye ihtiyacın olursa yazabilirsin. Umarım böyle şeyler olmaz, yine de sana yazarım!"

"Pekâlâ, Angel; cezamın ne olması gerektiğini ancak sen bilirsin çünkü... sadece... dayanamayacağım kadar uzatma bu aynlığı!"

Başka bir şey söyleyemedi. Oysa kurnazca davransa, genç

adamın derin, güzel şeylerden hoşlanma duyusuna rağmen çılgınca ağlasa, bayılsa, bir olay çıkarsaydı, belki de Clare ona karşı koyamazdı. Ancak Tess'in dirayeti Clare'in gidişini kolaylaştırdı. Genç kadının her şeye boyun eğmesinin bir nedeni de gururuydu kuşkusuz, bu gurur bütün d'Urberville ailesinde çok belirgin olan pervasızca uysallığın sonucuydu. Kısacası Tess, küçük bir girişimle elde edebileceği çok şey varken hiçbir şey yapmamayı yeğledi.

Konuşmalarının geri kalan bölümü belirli sorunlar üzerinde döndü dolaştı. Angel karısına bir paket içinde epeyce para verdi. Sonra da, "Mücevherleri de istersen bana ver, şimdilik bir bankaya koymam daha güvenli olur," dedi.

Tess hemen kabul etti.

Konuşmaları gereken konular bitince arabaya döndüler. Onu arabaya bindirdi. Arabacının parasını ödedi. Tess'i nereye götüreceğini söyledi. Sonra çantasıyla şemsiyesini alarak Tess'e veda etti. Böylece ayrılmış oldular.

Araba adeta sürünerek bir tepeyi tırmanmaya başladı. Angel, Tess'in pencereden bakacağını umarak ardından bakıyordu. Arabanın içine yarı baygın yığılmış olan Tess ise bunu aklından bile geçirmiyordu. Angel acıyla arabanın uzaklaşmasına seyirci kaldı. Bir şiirin şu dizeleri geldi birden aklına:

Tanrı'nın cennetinde değil.
Bütün kusur yeryüzünde!

Angel, araba tepeye varıp gözden kayboluncaya kadar bekledi. Sonra, onu hâlâ sevdiğini bile bilmeden yoluna koyuldu.

XXXVIII

Tess, Blakemore Vadisi'nden geçerken daldığı uyuşukluktan uyandı. İlk defa, annesiyle babasının yüzüne nasıl bakacağını düşündü.

Köye giden ücretli yolun kapısındaki yaşlı adam değişmiş, yerine Tess'in hiç tanımadığı bir başkası gelmişti. Belki de yaşlı adam, böyle değişikliklerin yapıldığı yeni yılda işten ayrılmıştı. Son zamanlarda evden hiç haber almadığından bekçiye sorular sordu.

"Yeni bir şey yok, Küçükhanım," diye cevap verdi, "Marlott aynı Marlott. İnsanlar doğuyor, hastalanıyor ve ölüyorlar. Ha bu hafta Joan Durbeyfield'ın kızı centilmen bir çiftçiyle evlendi; baba evinde değil, başka bir yerde evlenmişler. Centilmenin ailesi soylu olduğundan düğün törenine gitmemeyi uygun görmüşler. Belki de damat, Sör John'un damarlarında eski ve soylu bir ailenin kanının aktığını, Kingsbere'deki mezarlarda atalarının yattığını bilmiyor-

dur. Durbeyfield'ların ellerindeki bütün mal mülk Romalılar devrinde alınmış. Yine de Sör John elinden geldiğince kutladı düğünü burada, herkese içki ikram etti; karısı da Pure Drop'ta saat bir buçuğu geçene dek şarkılar söyledi."

Tess duyduklarına öyle üzülmüştü ki köye arabayla gireceğini anladı. Kapıcıya eşyalarını bir süre için onun evine bırakıp bırakamayacağını sordu. Olumlu cevap alınca arabayı geri yolladı. Köye yalnız başına arka yoldan girdi.

Az sonra uzaktan baba evinin bacası göründü. Tess kara kara içeriye nasıl gireceğini düşündü. Bütün ailesi onu varlıklı kocasının yanında, balayında sanıyordu. O ise kimsesiz, yapayalnız, dünyada gidebileceği tek yer olan bu bildik eve dönüyordu işte.

Ne var ki kimseye görünmeden giremedi eve. Tam bahçe çitinin yanında kendisini tanıyan bir kızla karşılaştı; okulda samimi olduğu bir ya da iki kişiden biriydi. Arkadaşı Tess'in oraya nasıl geldiği üzerine birkaç soru sorduktan sonra karşısındakinin üzüntülü haline aldırmadan atıldı:

"Kocan nerede Tess?"

Tess hemen kocasının bir iş için acil çağrıldığını söyledi. Arkadaşını bırakarak çitin üstünden atlayarak eve doğru yürüdü. Evin arka kapısında durup içeriye baktı. Bayan Durbeyfield yıkadığı çarşafı sıktıktan sonra içeriye girdi. Kadın kızını görmemişti. Her zamanki yerinde duran çamaşır leğenine eğilip, tam yeniden işe koyulacaktı ki birden kızını fark etti.

"Hey! Tess! Seni evlendin sanıyordum kızım! Bu sefer gerçekten evlendin sanıyordum. Hediyeni de yollamıştık."

"Evet, anne. Evlendim!"

"Düğün olmadı mı?"

"Hayır, ama evlendim."

"Evlendin de kocan nerede?"

"Bir süreliğine gitti."

"Gitti mi? Siz ne zaman evlendiniz ki? Söylediğin gün mü?"

"Evet, salı günü evlendik anne."

"E, bugün cumartesi daha. Kocan da gitmiş?"

"Evet, gitti."

"Kızım ne demek istiyorsun? Tüm kocalar çekip gidiyor."

"Anne!"

Tess yaklaşıp başını annesinin göğsüne dayadı. Hıçkırmaya başladı.

"Nasıl anlatacağımı bilemiyorum, anne. Ona hiçbir şey söylemememi yazmıştın ama ben dayanamadım, söyledim... Elimde değildi. O da beni bırakıp gitti!

"Ah, seni küçük budala, seni!" diye bağırdı annesi. Heyecandan kollarını sallıyor, hem Tess'in hem de kendisinin ıslanmasına sebep oluyordu. "Ah Tanrım! Bu günleri de mi görecektim. Budala seni, budala!"

Geçirdiği günlerin gerginliğiyle Tess hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

"Biliyorum. Biliyorum. Biliyorum!" diyordu hıçkırıkları arasında. "Ah, anne! Ondan gizleyemezdim! O kadar iyi bir insan ki! Ondan gerçekleri gizlemek bana büyük bir kötülük gibi göründü. Bugün olsa yine aynı şekilde davranırım! Yapamazdım... cesaret edemezdim. Ona karşı böyle bir günah işleyemezdim."

" Onunla evlenerek günah işlemişsin ya zaten!"

"Ah evet, acı çekmemin asıl nedeni de bu! Olmazsa boşanırız diye düşünmüştüm. Kanun bakımından beni boşamaya hakkı var sanıyordum. Ah, bilsen... bir bilsen nasıl seviyordum onu. Kocam olmasını ne çok istiyordum! Hem onu kaybetmemek, hem de ona karşı dürüst olmak istiyordum, Bilsen, bu iki duygu arasında nasıl bocaladığımı bir bilsen!"

Tess o kadar bitkindi ki başka bir şey söylemeden bir sandalyeye yığıldı.

"Neyse, olan olmuş artık, ne yapalım. Yazık ki çocuklarımda akıl yok. Bir erkeğe söylenecek şey mi bu? Ağzını açmasan nereden bilecekti, ha?" Birden kendini kaybetmiş gibi ağlamaya başladı. "Ah, ah! Baban ne diyecek bu işe, bakalım?" diye devam etti. "Evlendiğinden beri her gün sağda solda senin düğününden söz ediyor, soylu ailesinin yeniden layık olduğu değere kavuştuğundan bahsedip duruyor. Evet, senin sayende. Zavallı, sersem adamcık! Sen de kızım tuttun her şeyi mahvettin! Ah, Ah!"

Birden sustu. Kocasının geldiğini duyunca birden telaşlandı.

"Haberi ona ben vereyim, daha iyi," dedi, "Sen şimdilik çıkma ortaya, görmesin seni."

Joan Durbeyfield hayal kırıklığının ilk dehşeti geçtikten sonra şimdi uğradığı talihsizliği, patates hasadının gerektiği kadar olmayışı ya da yağmurlu bir bayram günü gibi kabullenmeye başlamıştı. Başlarına gelmişti artık. Dayanılması gereken bir olaydı. Bir ders olamazdı. Tess yukarı çıktı. Eski odasında birtakım değişiklikler yapıldığını gördü. Yatağı da iki küçük kardeşine verilmişti. Burada Tess'e yer yoktu artık.

Aşağıdaki konuşmaları rahatlıkla duyuyordu. Gelen sesler-

den babasının kucağında canlı bir tavuk olduğu belliydi. İkinci atını da satmak zorunda kaldığından, artık sepetini koluna takarak satış yapıyordu. Dosta düşmana çalıştığını göstermek için bu sabah da ortalıkta tavukla dolaşmış, sonra da Rolliver'in hanına gitmişti.

"Daha az önce neyi tartışıyorduk, biliyor musun?" diye söze başladı adam. Rolliver'de çıkan tartışmayı ayrıntılarıyla karısına anlatmaya koyuldu. "Vaktiyle din adamlarına da 'sör' unvanı verilirmiş, tıpkı atalarıma verildiği gibi. Tess evlendiği haberinin yayılmasını pek istemiyor ya, bu yüzden çok rahat konuşamadım. Umarım yakında bu saçma yasağı da kaldırır, rahat rahat konuşuruz o zaman. Neyse, bence kocasının soyadını alacağına, ikisi birden d'Urberville soyadını alsalar daha iyi olurdu, ne de olsa çok daha soylu bir isim bu. Bu arada Tess'ten yeni bir haber var mı? Mektup falan geldi mi?"

Bunun üzerine Bayan Durbeyfield mektup yerine Tess'in kendisinin geldiğini söyledi. Ardından da her şeyin nasıl bozulduğunu öğrenince Bay Durbeyfield hiç görülmeyen bir utanma duygusuyla oldu yere çöktü.

"Bu işin böyle olacağını kim tahmin ederdi," dedi Sör John. "Oysa ben Kingsbere'deki kilisenin altında geniş bir aile mezarlığına sahibim! Tarihte adı geçen en soylu ailenin kemikleri altışar yedişer dizi halinde orada yatıyor! Şimdi Pure Drop ve Holliver'in hanında arkadaşlarımın bana neler diyeceğini sen tahmin et! Nasıl alaya alacaklar beni, nasıl küçümseyecekler. Ben buna dayanamam. Tess ne diye kocasını yanında kalmaya zorlamamış ki, ne de olsa evlendiler!"

"Evet! Haklısın, ne var ki Tess böyle bir şey yapmayı düşünmüyor."

"Peki sen o adamla gerçekten evlendiğine emin misin? Yoksa ilk iş gibi..."

Bu noktada Tess daha fazla dinleyemeyeceğini anladı. Sözlerinin burada, babasının evinde bile şüpheyle karşılanmasına tahammül edemezdi. Kader nasıl da en umulmadık yerden vuruyordu insana! Öz babası bile ona inanmadıktan sonra eş dost, konu komşu nasıl inanırdı? Hayır, burada, bu evde fazla kalamayacaktı!

Bunun üzerine birkaç gün sonra babasının evinden ayrıldı. Bu arada kocasından Kuzey İngiltere'de çiftlik aradığını bildiren kısa bir mektup aldı. Tess evden ayrılmak için bu mektubu bahane etti, kocasının kendisini oraya çağırdığını söyleyerek onları kandırdı. Angel'i cimrilikle suçlamasınlar diye onun verdiği elli sterlinin yirmi beşini annesine verdi.

"Geçmiş yıllarda size verdiğim üzüntülerin, sıkıntıların küçük bir karşılığı olarak kabul et," dedi.

Angel Clare'in bir centilmen olarak böyle bir yardımda bulanabileceği izlenimi uyandırmak istiyordu. İşte böylece bütün saygınlığını ortaya koyduktan sonra baba evinden ayrıldı.

O gittikten sonra bu cömertlik sayesinde Durbeyfield'ların evi bir süre için canlandı. Annesi de artık yeni evlilerin arasının düzeldiğine ve birbirlerini ayrı kalamayacak kadar çok sevdiklerine inanıyordu.

XXXIX

Angel Clare, evlendikten üç hafta sonra, kendisini babasının evine giden tepeye tırmanırken buldu. Tepeyi aşınca kilisenin kulesi neden geldiğini sorar gibi karşısına dikildi. Alacakaranlık kasabada papaz evine doğru yürürken kimse onu tanımadı. Kimsenin onu beklediği de yoktu zaten. Bir hayalet gibi baba evine döndü. Kendi ayak sesleri bile kurtulması gereken bir yük gibiydi.

Clare için hayatın görünümü değişmişti. Daha önce hayatı sadece düşüncelerinde tanımıştı. Şimdi ise görmüş geçirmiş bir kişi gibi her şeyi biliyor ya da bildiğini sanıyordu. Yine de artık insanlık karşısında, İtalyan sanatının dalgın sevimliliğiyle değil de, Wiertz Müzesi'nin küstah tavrı ve Van Beers'in bir eserinin pis bakışıyla duruyordu.

Karısından ayrılmasının, Tess'in bir d'Urberville olmasından ileri geldiği inancıyla herkesten nefret ediyordu. Onun, sandığı gibi aşağı tabakadan değil de bu soyu tükenmiş ünlü aileden geldi-

ğini öğrenince, neden ilkelerine bağlı kalacağı yerde onunla evlenmişti ki? İlkelerini çiğnediğine göre bu cezayı hak etmişti.

Sonra endişe başladı, bıkkınlık. Tess'e haksızlık edip etmediğini düşündü. Yemek yediğini bilmeden yedi, tadını almadan içti. Saatler geçtikçe her davranışın nedeni gözlerinin önüne serildi. Tess'in hayatında ne derece önemli bir yer kapladığını daha iyi anlamaya başladı. Her tasarısında, her düşüncesinde, her sözünde Tess vardı.

Oradan oraya dolaşırken küçük bir kasabanın dışındaki duvarda kırmızılı mavili bir ilan gördü: Brezilya İmparatorluğu'nun göç edecek çiftçiler için ne kadar büyük fırsatlar tanıdığı anlatılıyor, teklif edilen toprak gayet avantajlı şartlarla veriliyordu. Nedense Brezilya'ya gitmek Clare'e cazip geldi. Sonra Tess de yanına gelirdi. Belki de farklı görünümler, düşünceler, gelenekler memleketinde Tess ile birlikte yaşamayı olanaksız hale getiren inançlar o kadar etkili olmazdı. Kısacası, Angel Brezilya'ya gitmeyi ne olursa olsun denemek istiyordu. Üstelik oraya gitmek için en iyi mevsimdi bu mevsim.

İşte böylece anne babasına planını açmak, onları gerçekten ayıran nedenden bahsetmeden Tess'i en iyi şekilde anlatmak için Emminster'e dönüyordu. Onları ayıran gerçek nedenden söz etmeme kararındaydı. Kapıya ulaştığında yeni doğan ayın ışıkları vurdu yüzüne. Bundan yirmi gün kadar önce bir gece sabaha karşı, karısı kollarında, ırmağı aşıp manastır kesişlerinin mezarlığına vardığında da gün ışınlarıyla aydınlanmıştı bu yüz. Ne var ki o günden bu yana çok daha çökmüş görünüyordu.

Clare ziyaretinden anne babasına söz etmemişti. Gelişi papaz

evinin sakin havasını dere kuşlarının suyu dalgalandırışı gibi harekete geçirdi. Anne babası oturma odasındaydı ama kardeşleri yoktu. Angel oturma odasına girerek kapıyı ardından usulca kapattı.

"Karın nerede oğlum?" diye atıldı annesi, "bizi çok şaşırttın!"

"Annesinin evinde. Bir süre orada kalacak. Ben hemen eve geldim çünkü Brezilya'ya gitmeye karar verdim!"

"Brezilya'ya mı? Ama oranın halkı koyu Katolik'tir!"

"Öyle mi? Bunu hiç düşünmemiştim."

Oğullarının Katolik bir memlekete gidişinin verdiği ıstırap Bay ve Bayan Clare'in oğullarının evliliğine duydukları ilgiyi azaltmadı.

"Evlendiğini bildiren mektubunu üç hafta önce aldık," dedi annesi. "Baban vaftiz annenin hediyesini gönderdi. Düğünün mandırada yapılmasında inat ettiğinden hiçbirimiz gelmedik, böylesi daha iyi olur diye düşündük. Gelsek hem seni varlığımızla sıkabilirdik, hem de bizim açımızdan da büyük bir zevk olmazdı kuşkusuz. Hele kardeşlerin hiç gelmek istemedi. Olan oldu, artık yakınmak gereksiz. Hem mesleğin bakımından madem karın da sana gerçekten yararlı olabilecek, bir şey diyecek değiliz artık. Yine de keşke düğünden önce onu bir kez olsun görseydim. Bunu isterdim doğrusu. Ona kendimizden bir hediye yollamadık. Çünkü neyin hoşuna gideceğini bilmiyorduk, fakat bunu yalnızca ertelenmiş bir durum olarak görmelisin! Angel, ne benim ne de babanın kafasında evliliğin aleyhine bir düşünce yok; ama sevgimizi karını göreceğimiz zamana saklamaya karar verdik. Ama sen şimdi de yalnız

gelmişsin. Bana pek tuhaf geldi bu! Ne oldu?"

Angel Clare, Brezilya'da işini kuruncaya kadar onun annesinin evinde kalmasının daha uygun olacağını anlattı.

"Sana söylemekten kaçınmayacağım anne," diye devam etti Clare. "Onu beğeneceğiniz biçime sokana kadar bu eve getirmemek niyetindeydim. Bu Brezilya meselesi yeni çıktı. Gitmeye kesin karar verirsem, onu hemen götürmek istemiyorum yanımda. Ben dönene kadar annesinde kalacak."

"Sen yola çıkmadan önce karını görmeyecek miyiz?"

"Korkarım ki öyle olacak. Az önce de anlattığım gibi, onu bir süre buraya getirmemek niyetindeydim zaten. Önyargılarınızı, afedersiniz, duygularınızı incitmemek adına. Brezilya'ya hemen gidersem bir yıl içinde döneceğim. Sonra onu da yanıma alıp tekrar gideceğim. Birlikte gitmeden önce de buraya getiririm."

Angel için acele yemek hazırlandı. Genç adam yemeğini yerken onlara başka tasarılarından da söz etti. Annesinin aklı hâlâ göremediği gelinindeydi. Clare'in, Tess'e duyduğu ilgi Bayan Clare'in analık duygularını etkilemiş, sonunda Talbothays Mandırası'ndan cazip bir kadın çıkabileceğini hayal edecek duruma gelmişti.

"Hiç değilse biraz tarif edemez misin? Çok güzel olduğuna eminim."

"Güzelliğinden hiç kuşkun olmasın anne," dedi Angel.

"Herhalde saf ve erdemlidir de."

"Elbette."

"Onu gözlerimin önünde canlandırabiliyorum az çok. Geçen gün vücudunun da güzel olduğunu söylemiştin. Küpid'in yayı gibi kıvrak, yuvarlak hatlı. Kırmızı dudakları, koyu renk kirpikleri var,

kaşları bir geminin halatı gibi kalın, saçları gür, mavimsi, karamsı kocaman gözler..."

"Evet, anne."

"Evet, onu daha iyi canlandırabiliyorum şimdi. Böyle inzivada yaşadığı için seninle karşılaşıncaya kadar dış dünyadan başka erkek tanımamıştır bile."

"Elbette."

"Onun ilk aşkı mısın?"

"Elbette."

"Bu gürbüz, pembe yanaklı sade köy kızlarından daha kötü kadınlar vardır dünyada. Yine de isterdim ki... tabii çiftçi olacağına göre karının açık havaya alışkın biri olması çok iyi, buna çok seviniyoruz."

Babası karısı kadar meraklı değildi. Ama akşam dualarından önce okumayı âdet edindikleri İncil'den bir parçaya sıra gelince yaşlı papaz karısına dönerek, "Angel burada olduğuna göre, bu akşam sırayı bozalım istersen. Özdeyişlerden otuz birincisini okuyalım mı, ne dersin?" diye sordu.

"Olur tabii," dedi Bayan Clare. "Kral Lemuel'in sözleri" Bayan Clare İncil'i kocası kadar iyi bilirdi. Sonra Angel'e dönerek, "Sevgili oğlum," dedi, "baban faziletli bir kadını övmek için bugün bize otuz birinci meseli okuyacak. Bu sözlerin şimdi burada olmayan karın için okunduğunu hatırlatmamız gereksiz sanırım. Tanrı onu korusun!"

Clare'in boğazına bir şey tıkanır gibi oldu. Rahle durduğu köşeden alınıp şöminenin önüne kondu. İki hizmetçi de gelip oturduktan sonra Angel'in babası sözü geçen erdemli kadın bölümünü okumaya koyuldu.

"Erdemli kadını kim bulabilir? Onun değeri mücevherden çok üstündür. Gün ağarmadan kalkar, ev halkına yiyecek verir. Giyinip kollarını sıvar, canla başla çalışır. Ticaretinin kârlı olduğunu bilir, çırası gece boyunca yanar. Ev halkının işlerini yönetir, tembellik nedir bilmez. Çocukları önünde ayağa kalkıp onu kutlar, kocası onu över. 'Soylu işler yapan çok kadın var, ama sen hepsinden üstünsün' der."

"Babanın okuduğu bölümden kimi ayrıntıları, kendine eş olarak seçtiğin kadına ne kadar da uyuyor!" dedi Bayan Clare dua bitince. "Görüyorsun ya, mükemmel kadın çalışan kadındır, tembel olan değil; soylu kadın değil, aklını, ellerini, kalbini başkalarının iyiliği için kullanan kadındır. Çocukları onu kutlar, kocası onu över. 'İyi işler yapan çok kadın var, ama sen hepsinden üstünsün' diyerek onu göklere çıkarır. Çok isterdim karını görmeyi, Angel. Temiz, namuslu bir kız olduktan sonra ötesi umurumda değil."

Clare daha fazla dayanamazdı. Gözleri erimiş kurşun damlalarına benzeyen gözyaşlarıyla dolmuştu. Çok sevdiği bu samimi, basit, sade insanlara veda edip hemen odasına çıktı. Annesi peşinden koştu. Kapısını vurdu. Clare kapıyı açınca onun dışarıda endişeli bakışlarla durduğunu gördü.

"Angel, ne oldu oğlum? Niçin karından bu kadar çabuk ayrılıp geldin? Sen kendinde değilsin. Buna eminim."

"Değilim anne, hiç değilim," dedi Angel.

"Üzüntünün nedeni karın mı? Artık karından dolayı üzüldüğünü biliyorum! Şu iki üç hafta içinde kavga mı ettiniz?"

"Pek kavga diyemem ama aramızda bir anlaşmazlık oldu."

"Angel, karının geçmişinde kötü bir şey mi var yoksa?" Bayan Clare analık içgüdüsüyle oğlunu kahreden asıl soruna parmak basmıştı.

"Karım lekesiz bir varlık," diye atıldı Clare. Tanrı onu orcıkta cehenneme yollayacak bile olsa bu yalanı söylemek zorunda hissediyordu kendini.

"O halde aldırış etme. Ne de olsa dünyada lekelenmemiş bir köylü kızından daha saf hiçbir şey yoktur. İlk günler senden daha az okumuş olduğu için kimi davranışları sana çiğ gelse bile, eminim senin arkadaşlığın ve eğitimin altında kısa zamanda yetişecektir."

Clare, bilinçsiz bir yüce gönüllülüğün ona bu derece acı verebileceğini yeni anlıyordu. Tess'in anlattıklarından sonra aklına hiç gelmeyen bir şeyi de düşünmeye başlamıştı, mesleğine de büyük zarar vermişti bu evlilikle. Gerçi buna aldırış ettiği yoktu ama yine de Tess'i anne babasına saygıdeğer bir kadın olarak tanıtmayı çok isterdi. Gözleri muma takıldı, ışık bir budalanın ve beceriksizin yüzünü aydınlatmaktan nefret ettiğini söylüyordu sanki ona.

Kendisini anne babasına yalan söylemek zorunda bıraktığı için karısına büyük bir öfke duyuyordu bazen. Böyle zamanlarda Tess yanındaymış gibi ona kızıyordu. Sonra Tess'in sitem dolu, yalvaran tatlı sesi karanlığı titretiyor, kadife dudakları alnına dokunuyor, ılık nefesini hissediyordu.

Aynı gece onun o hor gördüğü, aşağıladığı kadın, kocasının

ne kadar iyi ve yüce bir adam olduğunu düşünüyordu. Ama şimdi ikisinin de başlarının üzerinde karanlıktan daha koyu bir karanlık asılı duruyordu: bu Clare'in dar görüşlülüğüydü. Bütün o karar verme özgürlüğüne rağmen bu ileri görüşlü, iyi niyetli genç adam, hâlâ göreneklerin, toplumsal değer yargılarının esaretinden kurtulamıyordu. Üstelik ona genç karısının Kral Lemuel'in göklere çıkardığı kadın kadar övgüye layık olduğunu söyleyen bir kehanet de yoktu ortada. Dahası böyle durumlarda hep insanın yakınındaki acı çekerdi, çünkü pişmanlığını açıkça gösterirdi, ancak çok uzaktakiler hep şereflendirilirdi. Bu mesafe lekeleri sanatkâr erdemlere dönüştürürdü. Tess'in ne olmadığını düşünerek gerçekte ne olduğunu gözden kaçırmış ve eksiğin, bütünden daha fazla olabileceğini unutmuştu.

XL

Kahvaltının başlıca konusu Brezilya'ydı. Daha önce oraya gidip birkaç ay sonra geri dönmek zorunda kalan bazı çiftçilerin cesaret kırıcı haberlerine aldırış etmeksizin, hepsi de Clare'in orada uygulamayı düşündüğü umut dolu görüşü kavramaya çalıştılar. Kahvaltıdan sonra Clare bazı önemsiz meseleleri halletmek için kasabaya indi. Yerel bankadan tüm parasını çekti. Kilise'nin yakınlarında, kilise duvarlarından fırlayıp çıkmış gibi duran Mercy Chant'la karşılaştı. Elinde vereceği ders için bir yığın İncil vardı. İnsanlarda kalp kırıklıkları uyandıran olaylar, onda ilahi tebessümlere yol açardı. Bu kıskanılacak bir durum olsa da, Angel Clare için insanlığın garip bir şekilde mistisizme feda edilişiydi...

Clare'in İngiltere'yi terk etmek üzere olduğunu işitmişti. Haberin ne kadar olağanüstü ve umut verici olduğundan söz etti.

"Evet, ticari açıdan çok yerinde bir karar," diye cevap verdi Clare, "ama hayatın sürekliliğini bozuyor, sevgili Mercy. Belki de

bir manastıra girmek çok daha uygun düşerdi."

"Bir manastır! Ah, Angel Clare!"

"Ya?"

"Seni günahkâr! Manastırda keşişler olur. Keşiş de Roma katolizmi demektir."

"Roma katolizmi günahtır. Günah da lanetlenmek demektir," diye onun sözlerini tamamladı Angel.

"Ben Protestanlığımla gurur duyarım," dedi Mercy Chant.

Bu karşılık üzerine zaten acısından çılgına dönmüş olan Angel bir an bütün ilkelerini unutup şeytanca bir tavırla kızı yanına çağırıp kulağına eğilerek aklına kabul edilmiş inançlara aykırı ne kadar düşünce geldiyse bir çırpıda fısıldadı. Kızın güzel yüzünde beliren dehşet ifadesini görünce bir de kahkaha attı. Ama çok geçmeden Mercy'nin yüzündeki korku kaybolup yerini acımayla karışık derin bir endişe aldı. O an Angel de yaptığından utanarak gülmeyi kesti.

"Affet beni sevgili Mercy," dedi, "galiba aklımı kaçırıyorum!"

Mercy de aynı kanıdaydı. Konuşma böylece sona erdi. Clare papaz evine girdi. Daha mutlu günler gelinceye kadar saklaması için mücevherleri sarrafa bırakmıştı. Birkaç ay ihtiyacı olacağından Tess'e gönderilmek üzere bankaya otuz sterlin yatırmıştı. Sonra durumu bildiren bir mektup yazdı. Blakemore Vadisi'ndeki adresine postaladı. Böylece Tess'in elinde elli sterlin olacaktı. Bir zaman için ona bol bol yeterdi. Üstelik sıkıntıya düşmesi durumunda papaz evine başvurabileceğini de yazmıştı.

Clare, anne babasının Tess'le mektuplaşmalarını uygun bul-

muyordu: genç çifti ayıran gerçek nedeni bilmediklerinden onlar da Clare'den böyle bir şey istemediler. Clare tamamlaması gereken işi bir an önce yapmak için papaz evinden ayrıldı.

İngiltere'nin bu kesiminden ayrılmadan önce yapması gereken bir şey daha vardı. Evliliklerinin ilk üç gününü geçirdikleri Wellbridge'deki çiftliğe gidip kira borcunu ödemeli, anahtarları teslim etmeliydi. Gene de oturma odasının kapısını anahtarla açıp içeri girerken, aklına ilk gelen anılar tatlı anılar oldu. Buna benzer bir akşamüstü mutlulukla oraya varışları. İlk kez aynı konutu paylaşmanın verdiği taze sevinç, baş başa yedikleri ilk yemek, ateşin başında el ele oturup tatlı tatlı konuşmaları canlandı gözünde.

Bu ziyaret sırasında çiftçi ile karısı tarladaydı. Clare bir süre tek başına dolaştı. Hiç hesaba katmadığı duygularının tazeleyişiyle içten içe dolarak yukarıya, asla kendisinin olmayan Tess'in odasına çıktı. Yatak, oradan ayrıldıkları sabah Tess'in kendi elleriyle düzelttiği gibi duruyordu, ökseotu demeti, örtünün altında Angel'in astığı yerdeydi. Aradan üç hafta geçtiği için rengi değişmiş, taneleri buruşmuştu. Angel demeti aldı. Ocağın içinde ezdi. Orada hareketsiz dururken ilk defa aldığı kararın cömertçe olmasa bile akıllıca olup olamadığından kuşkulandı. Zalimcesine aldatılmamış mıydı? Duygularının zıtlığı içinde yatağın kenarına yaşlı gözlerle diz çöktü.

"Ah, Tess, daha önce söyleseydin, seni affederdim!" diye inledi.

Aşağıdan ayak sesleri işitince doğruldu. Merdiven başına gitti. Aşağıda bir kadın duruyordu. Kadın başını ondan yana çevirince onun kara gözlü, solgun Izz Huett olduğunu gördü.

"Sizi ve Bayan Clare'i ziyaret edip hatırınızı sormaya gelmiştim, Bay Clare," dedi. "Şu sıralarda dönmüş olmalısınız diye düşünmüştüm de."

Angel bu kızın sırrını az çok bilse de, o kendisininkini bilmeyen ve Clare'i seven dürüst bir kızdı. Tess kadar iyi ya da hemen hemen onun kadar iyi sayılabilecek bir çiftçi karısı da olabilirdi.

"Yalnız geldim," dedi Clare, "artık burada oturmuyoruz!" Buraya niçin geldiğini açıkladıktan sonra, "Eve hangi yoldan gideceksin Izz," diye sordu.

"Artık Talbothays'ta değildim, efendim," dedi Izz.

"Neden?"

"Orası öyle sıkıca gelmeye başladı ki terk ettim!" dedi Izz Huett önüne bakarak. Bu tarafta kalıyorum," dedi sonra Clare'in gideceği yönü işaret ederek.

"Hemen gidiyorsan seni götürebilirim."

Izz Huett'in esmer teni biraz daha koyulaştı.

"Teşekkür ederim Bay Clare."

Angel çok geçmeden çiftçiyi bulup hesabı ödedi. Apar topar oradan ayrılırken unuttukları üç beş ufak tefek eşyayı yanına aldı. Her şey tamam olunca küçük kupa arabasına atladı. Izz de binip yanına oturdu. Yola koyuldular.

"İngiltere'den ayrılıyorum Izz," dedi Angel Clare. "Brezilya'ya gidiyorum."

"Bayan Clare bundan hoşlandı mı?" diye sordu Izz.

"O şimdilik kalacak, bir iki yıl kadar. Ben inceleme yapmaya, oradaki hayat şartlarını görmeye gidiyorum."

Doğuya doğru ilerlerken Izz konuşmadı.

"Diğerleri nasıl?" diye sordu Clare. "Retty nasıl?"

"Son gördüğümde çok gergindi, çok zayıfladı. Yanakları öyle çökük ki gören hasta sanıyor." dedi Izz dalgın dalgın.

"Ya Marian?"

"Ah, Marian da çok içiyor." dedi Izz sesini alçaltarak.

"Hadi canım!"

"Bay Crick onu işten çıkardı."

"Ya sen?"

"Ben içmiyorum. Aslında hasta da değilim ama artık kendimde şarkı söyleyecek gücü bulamıyorum."

"Nasıl olur? Sen 'Küpid'in Bahçeleri,' ve 'Terzi Pantolonu' şarkılarını çok güzel söylerdin?"

"Ah, evet. Sizin ilk geldiğiniz günlerde öyleydi. Ama sonra her şey değişti."

"Neden?"

Izz'in kara gözler, kıvılcımlar saçarak Angel'e döndü.

"Izz! Bu ne zayıflık!" diye haykırdı. "Hem de benim gibi biri için, ha! Sonra derin düşüncelere daldı. Demek öyle..." dedi sonra. "Peki, ya sana evlenme teklif etseydim?"

"Hemen kabul ederdim. Sizi seven bir kadınla evlenmiş olurdunuz."

"Sahi mi?"

"Elbette," diye heyecanla fısıldadı genç kız. "Ah, Tanrım! Bunu anlamamış mıydınız?"

Yavaş yavaş köye giden yola vardılar.

Konuşmadan yol alıyorlardı ki, "Ben burada ineyim, burada oturuyorum," dedi Izz aniden.

Angel Clare atı yavaşlattı. Kaderine karşı öfkeliydi, acı bir şekilde toplum kurallarına kanmış hissediyordu kendisini. Tuzağa düşmüştü; neden geleneklerin eğitici sopasını öpmek yerine gelecekteki aile yaşamına ahlaksızca bir yön vererek toplumdan intikam almıyordu?

"Brezilya'ya yalnız gidiyorum Izz," deyiverdi, "fakat beni karımdan ayıran yolculuk değil, kişisel nedenler. Belki bir daha hiç bir arada yaşayamayacağız. Seni belki sevemem ama... onun yerine sen gelir misin benimle Brezilya'ya?"

"Gelmemi gerçekten istiyor musunuz?"

"İstiyorum. Teselli arayacak kadar kötü muamele gördüm. Hiç olmazsa sen beni karşılık beklemeden seviyorsun."

"Evet," dedi Izz biraz duraksadıktan sonra, "gelirim!"

"Gelecek misin yani? Peki bunun ne demek olduğunun farkındasın, değil mi?"

"Orada olduğumuz sürece sizinle olacağım demek. Bu bana yeter."

"Unutma ki ahlaki açıdan artık bana güvenmemelisin. Ayrıca, seni uyarmak da boynumun borcu sayılır. Uygarlığın, daha doğrusu Batı uygarlığının nazarında kötü yola düşmektir bu."

"Umurumda değil; can çekişen bir kadın bunu umursamaz. Başka çare de yok."

"O zaman arabadan inme."

Kızın inmek istediği yol ağzını geçtiler ve başka hiçbir şey konuşmadan bir iki mil gittiler.

"Beni çok, çok fazla seviyorsun değil mi, Izz?"

"Evet, mandırada beraber olduğumuz o süre boyunca sizi hep sevdim."

"Tess'in beni sevdiğinden daha mı çok seviyorsun peki?"

"Hayır," dedi Izz. "Ondan daha çok sevemem."

"Nasıl yani?"

"Hiç kimse sizi Tess'ten daha çok sevemez. Tess sizin için seve seve canını verebilir. Ben o kadarını yapamam!"

Izz Huett tam aksi bir cevap da verebilirdi. Ne var ki Tess'in bu kaba saba kız üzerindeki büyüleyici etkisi, onu incelik göstermeye zorluyordu şimdi.

Clare susuyordu: böyle beklenmedik, kusursuz sayılacak birinin ağzından çıkan bu sözler yüreğinin kabarmasına sebep oldu. Boğazına bir hıçkırık tıkanıp kalmış gibiydi. Kulakları durmadan tekrarlıyordu: "Tess sizin için canını verir. Ben o kadarını yapamam!"

Clare atının başını aniden çevirdi.

"Bu saçma sapan konuşmamızı unut, Izz," dedi. "Ben ne dediğimin farkında değilim! Şimdi seni evine giden yola geri götüreceğim."

"Size gösterdiğim dürüstlüğe karşılık bunu mu layık gördünüz bana! Ah, ben buna nasıl dayanacağım? Nasıl?"

Ağlamaya, yaptığının ne demek olduğunu kavrayınca da alnına vurmaya başladı.

"Aramızda olmayan birine karşı dürüst davrandığına pişman mısın yoksa Izz? Ah, yapma. Pişmanlığa kapılıp sakın bu yüce davranışını berbat etme!"

"Peki efendim. Ben ne dediğimi bilmiyordum sanırım, öyle ki sizinle gitmeye razı oldum. Olamayacak bir şey olsun istedim."

"Demek beni seven bir karım var."

"Evet, elbette var!"

Yarım saat önce önünden geçtikleri yola vardılar. Izz aşağı indi.

"Izz, lütfen, yalvarırım sana bu kaba ve düşüncesiz davranışını unut!" dedi Clare. "Hayır, o kadar yersiz ve sakıncalı değildi."

"Unutmak mı? Asla, asla! Ah, benim için hiç de düşüncesizlik değildi."

Bu acı feryadın taşıdığı siteml fazlasıyla hak ettiğini düşünen Clare büyük bir ıstırapla arabadan inip Izz'in elini tuttu!

"Haklısın, Izz. Ama yine de dostça ayrılacağız, değil mi? Nelere dayanmam gerektiğini bir bilsen."

Izz gerçekten yüce ruhlu bir kızdı, ayrılışlarını daha da dramatik hale getirmeye kalkışmadı.

"Sizi bağışlıyorum, efendim!" demekle yetindi.

"Dinle beni Izz," dedi Clare. "Marian'ı görürsen söyle ona, iyi bir kadın olmaya çalışsın, saçmalamayı bıraksın. Retty'ye de dünyada benden daha çok sevilmeye layık erkekler olduğunu söyle. Beni birazcık seviyorsa aklını başına toplasın ve iyi olmaya çalışsın. Söz ver, söyleyeceksin, değil mi? Bu sözleri ölmekte olan bir adamın sözleri gibi ilet onlara; çünkü bir daha ikisini de görmeyeceğim sanırım. Sana gelince Izz, dürüstlüğünle beni karıma karşı bir çılgınlık yapmaktan kurtardın. Kadınlar belki kötüdür ama bu durumlarda erkekler kadar kötü olamazlar. Bu davranışından dolayı seni hiçbir zaman unutmayacağım. Şimdiye kadar olduğun gibi, bundan sonra da hep iyi, açık yürekli ol. Beni de değersiz bir sevgili, ancak sadık bir dost olarak hatırla, olur mu? Söz mü?"

Izz Huett söz verdi.

"Tanrı sizi korusun, efendim. Elveda!"

Clare yoluna devam etti. O gözden kaybolur olmaz Izz köy yoluna saptı. Kavurucu bir ıstırap nöbetiyle kendini otların içine attı. O gece geç vakit annesinin evine gergin, sinirli bir ruh haliyle girdi. Angel Clare'den ayrıldığı zamanla eve dönüşü arasında geçen zamanı nasıl geçirdiği hiç kimseye anlatmadı.

Angel Clare'in de Izz'den ayrıldıktan sonra dudakları titremeye başladı. Ne var ki üzüntüsünün nedeni Izz değildi. Neredeyse en yakın istasyona gitmekten vazgeçip arabayı Güney Wessex'e, Tess'in evine doğru sürecekti. Onu böyle yapmaktan alıkoyan ise ne Tess'i küçümsemesiydi, ne de şu anda Tess'in içinde bulunabileceği ruh haliydi. Izz'in de doğruladığı gibi Tess onu gerçekten sevse bile bu bir şeyi değiştirmiyordu. Gerçekler oldukları gibi duruyordu. İşte buydu onu karısına dönmekten alıkoyan.

O gece Londra trenine bindi. Beş gün sonra, gemiye bineceği limanda kardeşlerinin elini sıkarak İngiltere'ye veda ediyordu.

XLI

Ekim ayı gelip çatmış, Tess ile Clare'in ayrılıklarının üzerinden tam sekiz ay geçmişti. Tess çantası, sandığı olan evli bir kadın yerine, evlenmeden önceki gibi yine sepetini, bohçasını kendisi taşıyan yalnız bir kadındı.

Marlott'tan ayrıldıktan sonra ilkbahar ve yazı Blackmoor Vadisi'nin batısında, anayurdundan ve Talbothays'dan aynı derecede uzak olan Port Bredy civarında bir mandırada hafif, düzensiz çalışmalarla, fazla yorulmadan geçirmişti. Clare'in bıraktığı parayla geçinmektense çalışmayı seçmişti. Kafaca büyük bir durgunluk içindeydi. Yaptığı işler bu durumunu kontrol altına alacağı yerde besliyor, arttırıyordu. Zihninde hâlâ öteki mandırada, öteki mevsimdeydi. Rüyada gibi onu buraya atan duygulu sevgilinin yanındaydı.

Mandıradaki işler süt azalmaya başlayıncaya dek devam ediyordu. Talbothays'taki gibi devamlı bir iş bulamamıştı. Yine de

hasat mevsimi yaklaştığından iş bulmak için otlaklardan tarlalara kolaylıkla geçiş yapabilirdi. Hasat sona erinceye kadar da orada çalışırdı.

Tess, Clare'in verdiği elli sterlinin yarısını, sebep olduğu masraf ve üzüntüden dolayı annesine verdikten sonra elinde kalan yirmi beş sterlinin pek azını harcamıştı. Oysa şimdi onu bu parayı harcamaya zorlayan yağmurlu havalar gelmişti. Parasını harcamayı hiç istemiyordu. Angel onları Tess'i düşünerek vermişti. Bu paraya onun elleri dokunmuştu. Bu yüzden Tess için kutsaldılar. Onları oraya buraya saçmak, hatıraları elden çıkarmak gibi bir şeydi. Fakat buna mecburdu. Bu sebeple paralar cüzdanını teker teker terk etti.

Tess zaman zaman adresini annesine bildirmek zorunda kalmış, ancak durumunu gizlemişti. Parasının hemen hemen tükendiği bir sırada annesinden bir mektup aldı. Joan Durbeyfield feci bir sıkıntı içinde olduklarını yazıyordu. Sonbahar yağmurları aktarmaları gereken çatıdan içeri akıyordu. Bundan önce damı aktarıldıklarında parasını ödemediklerinden tekrar parasız yaptırmaları imkânsızdı. Kereste gerekliydi. Eskisiyle birlikte borçları yirmi sterline yükseliyordu. Kocası zengin olduğuna göre Tess bu parayı onlara yollayamaz mıydı? Tess, Angel'in kendisi için Emminster'deki bankaya yatırdığı otuz sterlini de acele göndermelerini istedi. para hemen geldi. Tess on sterlinini kendine ayırıp, geri kalanı annesine gönderdi. Bu on sterlinin bir kısmını da kışlık giyecekler almak için kullandı. Son parası da çok geçmeden suyunu çekti. Son sterlin de gidince Tess'i bir düşüncedir aldı. Acaba kocasının tembihlemiş olduğu gibi kayınbabasına mı başvursaydı?

Ama Tess bu konuyu ne kadar çok düşünürse, gereken adımı atmaya o kadar isteksiz oluyordu. Onu kocasından ayrılığının nedenini kendi öz anne babasından gizlemeye sürükleyen aynı inceliksiz gurur ve yersiz utanç Clare'in bıraktığı yüklü paradan sonra ihtiyaç içinde olduğunu papaz evine bildirmekten alıkoyuyordu. Belki de Clare'in ailesi tarafından hor görülüyordu. Dilencilik etmeyi takdirde daha çok hor görülecekti! Sonuç olarak papazın gelini kocasının ailesine başvurmaya cesaret edemedi. Kocasının ailesiyle mektuplaşmak için duyduğu istek zamanla azalır diye düşünüyordu. Oysa kendi ailesiyle durumu aksine oldu.

Tess'in aklına mücevherler de gelmişti, ama hem Angel'in onları hangi bankaya yatırdığını bilmiyordu, hem de mücevherleri satmaya hakkı yoktu. Sadece kullanmaya hakkı vardı, onlara sahip çıkmayı da kendinde hak göremiyordu. Çünkü Angel'in ancak kanun gözünde karısıydı. Gerçekte ise değildi.

Bu arada Clare'in günleri hiç de iyi geçmiyordu. Şimdi Clare Brezilya'da Curtiba yakınındaki balçıklı topraklarda dolaşıyordu. Şiddetli fırtınalarda iliklerine dek ıslanmıştı. Brezilya hükümetinin vaatlerine kanarak gelen İngiliz çiftçileri ve tarla işçileri gibi çeşitli güçlüklere katlanmak zorunda kaldığından ateşler içinde hasta yatıyordu. İngiltere'de bedenlerinin dayandığı tüm hava değişimlerine dayandıkları gibi Brezilya'nın da iklimine dayanabilecekleri söylenmişti oysa.

Tess ise son kuruşunu da harcadıktan sonra harıl harıl iş aramaya koyuldu ancak o mevsimde iş bulmak çok güçtü. Port Bredy'de çalıştığı ufak mandıraların kış için işçiye ihtiyaçları yoktu. Tess Talbothays'a dönmeyi düşündü. Nasıl olsa ona kafasını sokacak

bir oda verirlerdi. Ama oradaki rahatını, eski günleri düşününce, bunu yapamayacağını anladı. Ayrıca sitemleri tapındığı, tanrılaştırdığı kocasının üzerine çekmekten de çok çekiniyordu. Tess'in acayip durumunu görünce ona acıyacaklar, birbirleriyle fısıldaşacaklardı. Buna dayanamazdı. İşte o sıralarda Marian'dan aldığı bir mektuptan sonra onun bulunduğu yörenin orta yerindeki bir çiftliğe doğru gidiyordu. Her nasılsa Marian, Tess'in kocasından ayrı olduğunu duymuştu. Belki de Izz Huett söylemişti. İyi huylu, artık içkiye düşkün bir kız olan Marian, Tess'in sıkıntıda olduğunu düşünerek eski arkadaşına Talbothays'ı terk ettikten sonra bu yayla yerine geldiğini, başka yardımcılara da ihtiyaç olduğunu, yine eskisi gibi çalışmak zorundaysa buraya gelebileceğini yazmıştı. Tess'i görmekten çok memnun olacaktı. Günler kısaldıkça Tess'in umutları da sönmeye başladı. Artık kocasının onu bağışlayacağına eskisi kadar içtenlikle inanamıyordu. Yaban bir hayvan gibi, düşünmeden içgüdüsüne uyarak yol alıyor, her adımda acı geçmişinden biraz daha uzaklaşıyor, kişiliğini yitiriyordu. Mutluluğuna yeniden kavuşmasını sağlayabilecek rastlantılar yaratmaya da uğraşmıyordu.

Kimsesizliğinin doğurduğu en büyük güçlüklerden biri de ilgi çekici görünüşüydü. Doğal çekiciliğine kocasından aldığı kibar tavırlar da eklenmişti şimdi. Evlenirken diktirdiği elbiseler eskiyene kadar kimse ona rahatsız edici bir ilgi göstermedi. Lakin bunlar yıpranınca ve Tess de öteki köylü kadınlarının giydiği giysileri geçirince sırtına, işte o zaman kaba sataşmalar ve laf atmalar başladı. Tess yine de bir kasım akşamı büyük bir korku yaşayıncaya kadar buna da pek aldırış etmedi.

Chalk-Newton kasabasına doğru yürüyordu. Geceyi orada geçirmek niyetindeydi. Yol uzun ve tekdüzeydi. Günler artık hayli kısalmış, hava erkenden kararmıştı. Tess bir tepeyi aşarken ardından ayak sesleri duydu . Bir iki dakika sonra da arkadaki ona yetişip seslendi.

"İyi akşamlar, güzel kız."

Tess buna nazik bir tavırla cevap verdi. Ortalık hemen hemen karanlık olmasına rağmen gökyüzünde kalan ışık olduğu gibi Tess'in yüzüne dökülüyordu. Adam dönüp dikkatle bakınca birden onu tanıdı.

"A, sen bir zamanlar Trantridge'de çalışan şu kızsın, değil mi? Küçük Bey d'Urberville'in arkadaşı olan... şimdi ben orada çalışmıyorum ama benim zamanımda oradaydın."

Tess o anda adamın hakaret ettiği için Angel'in yumruklad ığı hali vakti yerinde köylü olduğunu tanıdı. Yüreği endişeyle doldu ancak adama yanıt vermedi.

"Hakkımı yeme," dedi adam, o gün söylediğim doğruydu ama âşığın çok sinirlendi. Hey, kurnaz kızım! O yumruk için benden özür dilemen gerek!"

Tess yine de ses çıkarmadı. Bu durumda yapabileceği tek şey kaçmaktı. O da öyle yaptı. Ok gibi fırlayıp olanca hızıyla koşmaya başladı. Arkasına hiç bakmadan, bir koruluğun kapısına varana kadar koştu. Kapıdan daldıktan sonra da adamın kendisini bulamayacağına emin olana kadar koşmaya devam etti. Ayaklarının altındaki yapraklar kuruydu. Ağaçların arasındaki defnelerin yeşilliği hava akımına engel olacak kadar sıktı. Kuru yapraklan topladı. Kocaman bir yığın meydana getirdi. Ortasına bir çeşit yuva yaptı.

Sürünerek bunun içine girdi.

Düzensiz, huzursuz bir uyku uyudu. Garip sesler işittiğini sandı. Bunlara rüzgârın sebep olduğunu düşündü. Kendisi burada soğuktan titrerken kocasının evrenin öteki yanında sıcak bir iklimde olduğunu düşündü. Dünyada onun kadar perişan başka biri var mıydı acaba? Tess bunu kendi kendine sordu. Ziyan olan yaşamını düşünerek, "Her şey boş." dedi. Oysa bu kelimeler uygar günler için çok yersizdi. Aslında, her şey boş olmaktan çok kötüydü; dünya haksızlık, zorlama, ölüm ve çaresizlikle doluydu. Elini alnına götürerek yumuşak cildinin altında gayet belirgin olan göz çukurlarının çevresinde gezdirdi. *Bir gün kemiklerin üzerinde et kalmayacak,* diye düşündü. *Keşke o zaman şimdi gelse!*

Bu garip düşüncelerinin ortasında, yaprakların arasından yeni, tuhaf bir ses geldi. Rüzgârın sesi olabilirdi ama pek rüzgâr sayılmazdı. Gürültü arada sırada bir kuşun kanat çırpması, yürek çarpıntısı gibiydi. Çok geçmeden seslerin vahşi hayvanlara ait olduğunu anladı. Başının üstündeki dallardan yere düşen bir şeyin gürültüsünü işitince emin oldu. Burada başka, daha uygun şartlar altında barınmış olsaydı korkuya kapılırdı; ama şimdi insanların dışında hiçbir şeyden korkusu yoktu.

Sonunda şafak söktü. Gün ağarır ağarmaz Tess yaprak yığınının altından çıktı. O zaman seslerin nereden geldiğini anladı. Ağaçların altı sık tüyleri kana bulanmış kuşlarla doluydu. Tess kuşların avcılar tarafından önceki gün buraya sürüldüğünü anladı. Kurşunu yiyip derhal ölenler ya da gece bastırmadan ölenler araştırılmış, alınıp götürülmüştü. Ağır yaralananlar sık dalların arasına konarak gizlenmiş, kan kaybından güçlerini yitirene dek dayan-

mışlardı. Sonra teker teker düşüp ölmüşlerdi. İşte Tess'ın işittiği bu düşüşlerin çıkardığı seslerdi.

Tess daha çocukken kana susamış bir hırsla, tepeden tırnağa garip giysilere bürünmüş avcıların tüfeklerinin burnunu havada tutarak çalıların arasından, çitlerin üzerinden ateş edişine şahit olmuştu. O zamanlar Tess'e kaba saba kişiler gibi görünmelerine rağmen aslında öyle olmadıkları söylenmişti. Aslında çılgınlık nöbetlerine kapıldıkları ve bu sırada tabiatın zayıf varlıklarına karşı soysuzca saldırdıkları kış ile sonbahar aylarının bazı haftaları dışında, çok nazik ve iyiliksever kişilerdi.

Onlara gerçekten acıyan bir ruhun içgüdüsüyle Tess ilk olarak hâlâ yaşayanların acısına son vermeyi düşündü ve bulabildiği kuşların boyunlarını kopardı. Onları avcıların ikinci kez gelip arayacakları yerde bıraktı.

Tabiatta yeri olmayan, toplum yasaları altında doğan suçluluk duygusundan, önceki geceki üzüntüsünden dolayı kendinden utanıyordu şimdi. "Zavallıcıklar, sizin bu perişanlığınız karşısında kendimi nasıl da dünyanın en zavallı varlığı saydım ben!" diye haykırdı. Kuşları şefkatle öldürürken yanaklarından yaşlar akıyordu. "Üstelik bedenen bir acım olmadığı halde! Ben sizin gibi delik deşik edilmedim ki, hiç bir yerim kanamıyor! Üstelik yiyecek ve giyecek bulmam için elim ayağım var."

XLII

Hava iyice ağarmıştı. Ortalık aydınlandıktan sonra Tess yeniden yola koyuldu, artık korkacak bir şey yoktu. Chalk-Newton'a varınca bir handa kahvaltı etti. Handaki delikanlılar güzelliğini görünce laf atıp sataştılar. Tess hem sıkıldı, hem umutlandı. Çünkü bu delikanlıların söylediklerini ona kocasının da söyleyeceği gün gelecekti. Böyle bir ihtimal için kendisine dikkat etmesi, bu sırnaşık âşıkları çevresinden uzaklaştırması gerekiyordu. Dış görünüşü yüzünden başının bir daha derde girmemesini sağlamalıydı. Tess bu düşünceyle kasabadan çıkar çıkmaz ilk rastladığı sık çalılığın içine daldı, sepetinden tarlada çalışırken giydiği en eski entarisini çıkarıp giydi. Bohçasından çıkardığı başörtüyü dişi ağrıyormuş gibi başına doladı, üzerine de başlığını geçirdi. Sonra küçük makasını buldu, cep aynasının yardımıyla uzun kirpiklerinin uçlarını kesti. Saldırgan hayranlara karşı kendisini sağlama almış olarak yola çıktı.

Rastladığı iki delikanlıdan biri diğerini dürttü ve "Şuna bak!" dedi alayla. Tess'in gözleri bu söz karşısında yaşlarla doldu, kendine acıdı.

Umurumda bile değil! dedi kendi kendine. "Artık daima çirkin olacağım. Çünkü Angel yok. Bana bakacak kimsem yok. Şimdi burada olmayan kocam artık beni sevmiyor, oysa ben onu eskisi gibi seviyorum. Diğer bütün erkeklerden nefret ediyorum. Benden alaylı sözlerle bahsetmeleri hoşuma gidiyor."

İşte böyle durmadan yol alıyordu. Kırsal görünümün bir parçası haline gelmişti. Katışıksız, basit, kışlık urbalarına bürünmüş bir köylü kadını. Sırtında kurşuni bir pelerin, boynunda al bir atkı, aklaşmış kaba kumaştan, kahverengi bir gömlek, ellerinde güderi eldivenler. Bu yıpranmış giysilerin her bir ipliği, yağmurun, güneşin, rüzgârın etkisiyle aşınıp incelmiş, rengini atmıştı. Artık gençlik ateşinden, coşkudan eser yoktu görünüşünde.

Kızın ağzı soğuk.
Kat üstüne kat
Bağlıyor başını

Bu kat kat giysilerin içindeyse çırpınan bir yürek, dünyanın boşluğunu, şehvetin zalimliğini, aşkın kolay incinebilirliğini pek erken öğrenmiş bir yürek çarpmaktaydı. Ertesi gün hava kötüydü ama Tess tabiatın tarafsızlığına, dürüstlüğüne sinirlenmeden yoluna güçlükle devam etti. Amacı kışlık bir iş ve barınabileceği bir ev bulmak olduğundan kaybedilecek zamanı yoktu.

Çiftlik çiftlik dolaşarak Marian'ın kendisini çağırdığı yere

yaklaşıyordu. Orası gideceği son yerdi. Çünkü iş toprakla uğraşmayı gerektiriyordu. O ise tavukçuluk, mandıracılık gibi daha hafif bir iş arıyordu.

İkinci günün akşamına doğru tepeciklerle kaplı kireçli düz topraklara geldi. Buraya yayla demek daha doğru olurdu. Çok göğüslü Tanrıça Kibele buraya sırtüstü uzanmış gibiydi.

Hava ayaz ve kuruydu. Araba yolları yağmurdan sonra bembeyaz kabarmıştı. Tozluydu. Neredeyse hiç ağaç yoktu. Yetişenler ise ağacın, çalıların ve fidanların olağan düşmanları kiracı çiftçiler tarafından acımadan devrilmişlerdi. Tess, Bulbarrow ile Nettlecombe-Tout'un zirvelerini görebiliyordu. Ona dostça bakıyorlardı. Çocukluğunda, Blakemore'dan baktığında gökyüzüne doğru kale gibi yükseldikleri halde buradan alçak ve gösterişsiz görünüyorlardı.

Güneye doğru birkaç mil uzaklıktaki tepelerin ve sırtların üzerinde cilalanmış çelik gibi bir düzlük, Fransa'ya doğru uzanan İngiliz Kanalı fark ediliyordu. Önündeki hafif çukurluk içinde bir köyün kalıntıları görünüyordu. Marian'ın kaldığı Flintcomb-Ash'e gelmişti artık. Yapılacak başka bir şey kalmamıştı, kaderi buydu. Çevresindeki inatçı toprak ona işin en ağır cinsten olacağını anlatıyordu: ama artık seçim yapacak bir durumda değildi. Bir de yağmur yağmaya başlayınca burada kalmaya karar verdi. Köyün girişinde geniş damı yola uzanan bir kulübe vardı, Tess altına sığındı. Akşamın çöküşünü seyretti.

Sonra, *benim Bayan Angel Clare olduğum kimin aklına gelir ki?* dedi kendi kendine.

Duvar sıcacıktı, sırtını, omuzlarını ısıtıyordu, içerideki oca-

ışın sıcaklığı tuğlaların da vurmuştu. Tess tuğlalarda ellerini ısıttı, sonra yağmurdan ıslanıp kızaran yanağını duvara dayadı. O an sanki tek dostuydu bu duvar. Oradan uzaklaşmak için içinde en küçük bir istek yoktu. Bütün geceyi orada geçirebilirdi.

Günlük işlerini bitirdikten sonra bir araya gelmiş olan ev halkının sesleri, yemek tabaklarının tıkırtıları geliyordu. Oysa köy yolunda hiç kimseye rastlamamıştı Tess. Issızlık. Hava çok soğuk olmasına rağmen üzerinde yazlık bir başlık ve giysi bulunan bir kadın şeklinin görünmesiyle bozuldu. Tess'in önsezisi bunun Marian olabileceğini söylüyordu. Gerçekten de oydu. Daha da şişmanlamıştı, üstü başı dökülüyordu. Tess hayatının bundan önceki hangi döneminde olsa bu durumda onunla ahbaplığı yenilemekten kaçınırdı. Ne var ki yalnızlık canına öylesine tak demişti ki, eski arkadaşını sevinçle karşıladı.

"Tess! Ah, Bayan Clare..." diye haykırdı Marian onu görür görmez. "Sevgili Angel Clare'imizin sevgili karısı! Ne bu halin canım? Gerçekten bu kadar kötü mü gidiyor işler? Neden o güzel yüzünü böyle sardın sarmaladın? Yoksa dayak mı yedin? Yoksa dövdü mü seni, ha?"

"Hayır, hayır! Rahatsız edilmemek için böyle yaptım."

Tess arkadaşında böyle düşünceler uyandıran eşarbı nefretle çekip çıkardı.

"Yakanı da takmamışsın." Tess, mandıradayken beyaz bir yaka takardı hep.

"Evet, Takmadım."

"Yoksa kaybettin mi?"

"Hayır. Aslında artık görünüşüme önem vermiyorum, o yüzden takmadım."

"Alyansın? O da parmağında değil."

"Onu da bir kurdeleye geçirdim, boynumda taşıyorum. Evli olduğumu, kocamın kim olduğunu bilmelerini istemiyorum. Böyle bir yaşantı sürdürürken evli olduğumun bilinmesi uygun düşmez."

Marian cevap vermedi. Bir süre sonra, "Fakat sen bir centilmenin karısısın," dedi. "Böyle bir yaşantı sürmen hiç doğru değil."

"Bunda doğru olmayan hiçbir şey yok. Çok mutsuz olmama rağmen!"

"O seninle evlendi! Ama sen yine de mutsuz musun?"

"Kadınlar bazen mutsuz olabilir, kocalarının hataları yüzünden değil de kendi hataları yüzünden."

"Sen günahsızsın tatlım, bundan eminim. O da suçsuz, bu muhakkak. O halde ikinizin dışında bir şey olmalı."

"Marian, sevgili Marian'cığım, bana bir iyilikte bulunmak istiyorsan başka bir şey sorma. Kocam yurtdışına gitti. Ben de bir süre için eskisi gibi çalışarak geçimimi sağlamak zorundayım. Beni de Bayan Clare diye çağırma, her zamanki gibi Tess de. Peki şimdi söyler misin, burada bana ihtiyaç var mı?"

"Oh, evet. Sık sık yardımcı alıyorlar. Çünkü buraya pek az kişi buraya gelme zahmetinde bulunuyor. Çok yoksul bir yer. Yalnızca mısır ve şalgam yetiştiriyorlar. Gerçi ben de buradayım ama senin gelmek zorunda kalmana üzüldüm."

"Öyle deme, sen de benim kadar iyi anlarsın mandıra işlerinden."

"Evet, içkiye başladığımdan beri artık o işi yapamıyorum. Tanrım! Artık teselliyi yalnızca içkide buluyorum. İşe girersen şalgam toplayacaksın. Ben de aynı işi yapıyorum, ama şunu bil ki hiç

hoşuna gitmeyecek bir iş."

"Olsun! Ne iş olursa kabul etmek zorundayım. Benim için çiftçiyle konuşur musun?"

"Kendin konuşsan daha iyi."

"Olur. Ancak unutma, Maria, işe girersem onun hakkında hiçbir şey söylemeyeceksin. Onun adına leke sürmek istemiyorum."

Marian, Tess kadar ince ruhlu olmasa da güvenilecek bir kızdı. Söz verdi.

"Bugün ödeme günü," dedi. "Akşam paralarımızı alacağız. Sen de benimle gel. İşe alınıp alınmayacağını hemen öğrenelim. Mutlu olmadığına yürekten üzüldüm ama biliyorum, o uzakta olduğu için böylesin. Burada olsaydı, seni parasız bıraksa, köle gibi çalıştırsa da gene de mutsuz olmazdın."

"Haklısın, olamazdım!"

Birlikte yürüdüler. Çok geçmeden kasvetine rağmen oldukça ilginç bir görünüşü olan çiftçinin evine geldiler. Görünürde tek bir ağaç yoktu. Her yerde nadas edilmiş toprak ve şalgam vardı. Çitlerle bölünmüş geniş tarlalar düzlüklere kadar şalgamlarla kaplıydı.

İşçilerin hepsi ücretlerini alana kadar Tess çiftliğin kapısında bekledi. Sonra Marian onu içeri alıp tanıttı. Çiftlik sahibi evde yoktu, bu yüzden karısıyla konuştular. Kadın, Tess'i işe almakta bir sakınca görmedi. Meryem Ana gününe kadar çalışması kararlaştırıldı. Kadın tarla işçileri artık pek güç bulunuyordu. Güç işleri erkekler kadar iyi yaptıklarından ve ücretleri daha az olduğundan çiftçiler kadın işçileri kaçırmamaya bakıyorlardı.

Tess anlaşmayı imzaladıktan sonra kendine yatacak yer ara-

maya koyuldu. Kasabanın girişinde, duvarına dayanıp ısındığı küçük bir lübede uygun bir oda buldu. Yapacağı iş karşılığında alacağı para çok azdı ama hiç değilse kışı geçirecek bir yer bulmuştu.

Olur da kocasından mektup gelir diye hemen anne babasına yeni adresini bildirdi. Ama durumunun kötülüğünden söz etmedi. Kocasının ayıplanmasına dayanamazdı.

XLIII

Marian, Flintcomb-Ash'e yoksul derken haksızlık etmiyordu. Toprağın üstündeki tek tombul şey Marian'ın kendisiydi; o da buralı değildi. Tess çalışmaya başladı. Ruhsal cesaretin bedensel çekingenlikle birleşmesinden doğan sabır, Bayan Clare'in önemsiz bir niteliği değil, Tess'e büyük bir dayanma gücü veren şeyin ta kendisiydi.

Tess ile arkadaşının sürmeye giriştikleri şalgam tarlası, çiftliğin eş yüksekteki topraklarındaydı; kireçli topraktan silisli kabalıklar yükseliyor, yuvarlak, sivri ve uzun şekiller halinde milyonlarca çakmak taşı meydana getiriyorlardı. Şalgamların üst kısımları çiftlik hayvanları tarafından yenmişti. Tess'le Marian'ın görevi, hayvanların alt kısmı da yemesini önlemek için şalgam köklerini söküp çıkarmaktı. Bu işi de çengel uçlu bir aletle yapıyorlardı. Hayvanlar yenmemiş tek şalgam yaprağı bırakmamıştı. Öyle ki bütün tarla koyu kurşuni bir renk almıştı. Aslında başka

renkte olan gökyüzü bile bu renge bürünmüştü. Böylece toprak ve gökyüzü gün boyunca birbirlerine bakıyorlardı. Aralarında toprağın üstünde emekleyen iki kızdan başka hiçbir şey yoktu.

Makineyi andıran bir düzenle çalışıyorlardı. Bedenleri kaba giysiler içindeydi. Kahverengi önlüklerini giysilerinin kabarıp havaya kalkmaması için arkadan bağlamışlardı. Kısa etekleri bileklerine kadar uzanan botlarını açıkta bırakıyordu. Ellerinde sarı koyun derisinden uzun eldivenler vardı. Başlıkları eğilmiş başlarına düşünceli bir hava katıyor, onları eski İtalyanların iki Meryem Ana imgesine benzetiyordu. Saatlerce kimsesizliklerini, paylarına düşen adaletsizliği ya da adaleti düşünmeden çalıştılar.

Öğleden sonra yağmur yeniden başladı. Marian artık çalışmalarına gerek olmadığını söyledi. Oysa çalıştıkları kadar para alıyorlardı. Onun için işlerine devam ettiler. Çalıştıkları tarla o kadar yüksekteydi ki yağmur damlaları yere düşmeye fırsat bulamıyor, haykıran rüzgârın üstünde yatay olarak birbirleriyle yarış ediyor ve nihayet cam kırıkları gibi iki kızın etlerine batıp onları iliklerine kadar ıslatıyorlardı. Tess gerçekten ıslanmanın ne demek olduğunu o gün öğrendi çünkü ıslaklığın da dereceleri vardır. Bir tarlada ağır ağır çalışırken yağmur damlalarının önce bacaklara, omuzlara, sonra kalçalara, başa, daha sonra sırta, öne, arkaya ve yanlara sürünerek işlediğini duymak, yine de kurşun rengi ışık kaybolup güneş batıncaya dek çalışmak herkesin yapabileceği bir iş değildir, hatta biraz da cesaret ister.

Yine de sanıldığı kadar çok duymuyorlardı ıslandıklarını. İkisi de gençti. Talbothays Mandırası'nın yeşilliğinde birlikte yaşayıp birlikte sevdikleri günlerden konuşuyorlardı. Tess gerçekte olmasa

şiş kanun bakımından kocası sayılan adam hakkında Marian'la konuşmamayı yeğ tutuyorsa da, konu o kadar büyüleyiciydi ki, etkisinde kalarak Marian'ın sözlerine karşılık verdi. İşte böylece, başlıklarının ıslak kenarları yüzlerine çarparken ve giysileri üzerlerine yapışmışken bütün öğleden sonrayı yeşil, güneşli, romantik Talbothays anılarıyla geçirdiler.

"Açık havalarda Froom Vadisi'nin birkaç mil uzağındaki bir tepe görülür buradan," dedi. Marian

"Ah! Sahi mi?" diye atıldı Tess. Canlanmıştı.

Böylece iki genç kuvvet burada, başka herhangi bir yerde çalışabilecekleri gibi çalıştılar. Marian akşama doğru cebinden ağzı beyaz bir bez parçasıyla tıkalı yarım litrelik içki şişesini çıkararak kuvvetini takviye ediyor, Tess'e de ikram ediyordu. Hayal kurma yeteneği şimdilik ona yettiğinden bir yudumdan fazla almıyordu. Oysa Marian şişeyi kafasına dikiyordu.

"İyice alıştım içmeye," dedi Marian. "Bırakamıyorum ki bir türlü. Tek tesellim. Anlıyor musun, ben kaybettim sevdiğimi, ama sen aynı durumda değilsin. Onun için içkisiz de yapabilirsin belki."

Tess kaybının acısını Marian kadar duyuyordu. Ama Angel Clare'in resmi karısı olması onu Marian'dan farklı kılıyordu. Bunu kendisi de kabulleniyordu.

Böylece Tess sabahları ayazda, öğleden sonraları da yağmurda köle gibi çalıştı. Şalgamları toprağın içinden çıkartma işi bitince, köklerini sonraki mevsim için depolamadan önce üstlerindeki toprakları ve lifleri bağcı bıçağıyla temizlemeleri gerekiyordu. Yağmur yağıyorsa saz damlı bir ağılın altına sığınıp işlerine

devam ediyorlardı. Ama don olduğunda en kalın eldivenler bile parmaklarını soğuktan ve donmuş topraktan koruyamıyordu. Tess hâlâ umutluydu. Kocasının er geç kendisine döneceğine inanıyordu. İki kız sık sık gözlerini Froom Vadisi'nin bulunduğu yöne dikiyor, orayı göremeseler bile hayal ederek eski günleri anıyorlardı.

Tabiatından neşeli olan Marian, garip şekilli tepecikleri görünce hep kahkahalarla gülerdi. Tess ise tepkisiz kalırdı. Froom Vadisi'nin uzandığı karşı kırlara doğru bakarlardı sık sık. Göremeseler bile, bakışlarını vadiyi palto gibi saran kurşuni rengi sise diker, orada geçirdikleri zamanı hayal ederlerdi.

"Ah," dedi bir gün Marian, "eski arkadaşlardan bir ikisinin buraya gelmesini ne kadar isterdim! O zaman Talbothays'ı her gün buraya, tarlaya getirir, Bay Clare'den, mandırada geçirdiğimiz güzel günlerden, bildiğimiz eski şeylerden bahseder, gözümüzle görüyormuşuz gibi hepsini yeniden canlandırırdık! Izz Huett'e yazacağım. Annesinin yanında oturuyor, bildiğime göre bir şey yaptığı da yok. Burada olduğumuzu, onun da gelmesini söyleyeceğim. Belki Retty de gelebilecek kadar toparlanmıştır şimdiye dek."

Tess itiraz etmedi ancak bir daha da Talbothays'taki güzel anılardan söz etmediler. Ancak Marian, Izz Huett'ten mektubuna cevap aldığını, buraya gelmek istediğini söyleyince konu yeniden açılmış oldu.

O yıl, uzun zamandan beri yörede görülmemiş sertlikte bir kış olmuştu. Kış bir satranç oyuncusunun davranışları gibi gizli ve ölçülü adımlarla geldi. Bir sabah ağaçların ve çit sıralarının deri çıkarmış gibi tepeden tırnağa beyaz bir hav tabakasıyla kaplandığını gördüler. Çalılıklar ya da ağaçlar gökyüzünün ve ufkun ma-

temli rengine karşı beyaz çizgilerle birer tablo meydana getirmişlerdi. Çiftlik kulübelerin, kapıların, çitlerin çıkıntılı uçlarından sarkan örümcek ağları, billurlaştırıcı havanın etkisiyle beyaz yün ilmeklerine dönüşerek gözle görülür hale geldiler.

Bu dondurucu rutubetin ardından, Kuzey Kutbu'ndan Flintcomb-Ash'e sessiz sedasız gelen, sıska, hayalet gibi ve hüzünlü gözleri olan tuhaf kuşlarla birlikte kuru soğuklar da geldi. Onların gözleri, insanoğlunun asla hayal edemeyeceği büyüklükteki manzaraları görmüş, dayanamayacağı dondurucu soğukluktaki kutup bölgelerinde afet sayılabilecek olaylara tanıklık etmişti. Seher vakti ok gibi saplanan ışıkların sebep olduğu bu dağ çarpışmalarını, kar tepelerinin kaymasını gören bu gözler korkunç fırtınalarla, deniz ve karalardaki değişimlerle adeta kör olmuşlar, insanoğlunun asla göremeyeceği şeylere şahitlik etmişlerdi. Bu isimsiz kuşlar Tess ile Marian'ın oldukça yakınlarına geliyor, ancak hiç konuşmuyorlardı, gezginlerin gördüklerini anlatmak için duyduğu istek onlarda yoktu. İki kızın kendileri için yiyecek olabilecek bir şeyler çıkarmalarını sessizce bekliyorlardı yalnızca.

Sonra bir gün, yöre garip bir havaya büründü. Yağmurun sebep olmadığı bir rutubet, donun sebep olmadığı bir soğuk çöküp iki kızın iliklerine kadar işledi, gözbebeklerini üşüttü, kaşlarını sızlattı. O gece kar yağdı. Tess gece bir ara kulübesinin damında sesler duyarak uyandı. Sert rüzgâr çatıyı birbirine katıyordu. Lambayı yakınca, pencere kanadındaki bir çatlaktan içeri karların dolduğunu gördü. Bacadan içeri dökülen karlar da döşemenin üzerinde ince bir tabaka oluşturmuştu, öyle ki Tess yürüdükçe ayakkabılarının izi kalıyordu karın üzerinde. Dışarıya baktıysa da, daha

hava ağarmadığı için pek bir şey göremedi.

Bu durumda şalgam tarlalarında çalışamazlardı. Tess küçük lambanın ışığında kahvaltısını ederken Marian geldi, hava düzelene kadar çiftliğin ambarında çalışacaklarını bildirdi. Dışarda ortalığı bir pelerin gibi saran karanlık dağılarak kurşuni renkte karmakarışık ışıklar halini almaya başlar başlamaz lambayı söndürdüler. Yün eşarplarıyla boyunlarını, göğüslerini sardılar, en kalın giysilerini giyerek ambarın yolunu tuttular. Tipi, beyaz bir bulut gibi kutuptan buraya kadar kuşları izlemişti. Buzdağlarının, kuzey denizlerinin, balinaların, kutup ayılarının kokusunu taşıyan keskin rüzgâr toprağı yalayıp geçiyor, kar kalınlığının artmasını engelliyordu. Tess'le Marian gövdeleri öne doğru eğik, ellerinden geldiğince çitlere sığınarak yürüyorlardı. Üşüyorlardı ama keyifleri yerindeydi.

"Hah-ha! Şu kurnaz kuzey kuşları karın geleceğini biliyordu," dedi. "İnan bana. Kuzey yıldızından ta buralara dek karın önünden geldiler. Tanrım, Bay Clare güzel karısını bir görse! Gerçi bu hava bile senin güzelliğini bozmuyor Tess, aksine artırıyor," dedi.

"Bana ondan bahsetmemelisin, Marian," dedi Tess sertçe.

"Fakat onu seviyorsun, değil mi?"

Tess cevap vermese de yaş dolan gözlerini içtenlikle Güney Amerika'nın bulunduğunu farz ettiği yöne çevirdi. Karlı rüzgâra ateşli bir buse bıraktı.

"Seviyorsun, biliyorum. Fakat evli bir çift için oldukça tuhaf bu, aklım almıyor işte... bundan başka da bir şey söylemeyeceğim! Neyse, ne diyorduk, ha evet, havadan bahsediyorduk. Ambarda

kaldığımız sürece bize bir zararı olmaz. Fakat kamış soymak da zor iştir hani, şalgam köklerini sökmekten bile zor. Ben şişmanım, dayanabilirim, ama sen zayıfsın. Anlamıyorum, bu halinle patron neden seni de bu işe koydu ki?"

Ambara varmışlardı. Uzun ambarın bir ucu tepeleme ekinle doluydu, demetleme işi de ortada yapılıyordu. Bir gece önceden buğday demetleri sıkıştırıp hazırlandığından kadınlara bağlama işi kalmıştı.

"Aa! Izz gelmiş!" diye haykırdı Marian birden sevinçle.

Gerçekten de Izz'di. Genç kız onlara doğru ilerledi. Bir gün önce öğleden sonra yola çıkmış, annesinin evinden buraya kadar yürüyerek gelmişti. Yolun bu kadar uzak olduğunu düşünmediğinden geç kalmış ve geceyi handa geçirmişti. Çiftçi, Izz'in annesiyle panayırda anlaşmış, kızı bugün çiftlikte olduğu takdirde onu işe alacağını söylemişti. Izz de geç kalıp adamcağızı hayal kırıklığına uğratmak istememişti.

Tess, Marian ve Izz'den başka yakındaki köyden gelen iki kadın daha vardı. Tess onları görünce birden irkildi. Bunlar Amazonları andıran, Maça Kızı ve Karo Kızı denilen iki kadındı. Ancak Tess'i tanıdıklarına dair herhangi bir davranışta bulunmadılar. Belki de tanımamışlardı. Ne de olsa olay esnasında sarhoştular. Trantridge'de de devamlı işçi olarak çalışıyorlardı. Daha çok kuyu kazma, çit çevirme, hendek açma gibi işler dahil tüm erkek işlerini yapıyorlardı. Hem de hiçbir sıkıntı duymadan. Üstelik ünlü ekin demetleyicilerden olduklarından diğerlerine tepeden bakıyorlardı.

İşçiler eldivenlerini takarak çalışmaya koyuldu. Ufkun rengi, güneş ışıkları gökyüzünden aşağı doğru değil de karlara çarpıp

yansıdığından gittikçe koyulaştı. Kızlar aygıttan avuç dolusu buğday çekiyorlardı. Izz ile Marian iki Amazon'un edepsizliklerinden çekindikleri için başlangıçta eski günlerden pek söz edemediler. O sırada bir atın boğuk nal seslerini işittiler. Çiftçi ambarın kapısına geldi. Atından inip Tess'e yaklaştı. Onu düşünceli düşünceli süzdü. Tess önce başını çevirip bakmaya çalışsa da adamın sabit bakışları yüzünden dönmek zorunda kaldı ve dehşetle çiftçinin Trantridge yolunda rastladığı, yanından koşa koşa kaçtığı adam olduğunu gördü.

Çiftçi, Tess demetleri dışarıdaki yığına götürünceye kadar bekledi.

"Demek sen benim nazik davranışımı reddedip bana kabalık eden kızsın," dedi. "Senin işe alındığını öğrenir öğrenmez buna engel olmaya çalıştım! Sen handa sevgilinin benim hakkımdan gediğini sanı, ikinci seferde de yanımdan kaç, üçüncüde böyle elime düş, şu işe bak!" diyerek çirkin bir kahkaha attı.

Amazonlarla adamın arasında kalan Tess ağa yakalanan bir kuş gibiydi. Karşılık vermeden işine devam etti. Patronunun gerçekte pek korkulacak biri olmadığını anlayacak kadar insanları tanıyordu artık. Adam, Angel'den yediği dayağın acısını ondan çıkarmaya uğraşıyordu belli ki. Ne yaparsa yapsın Tess göğüs germeye karar verdi.

"Sanırım sana âşık olduğumu sandın, öyle ya kimi kadın her bakanı kendisine tutkun sanacak kadar budaladır. Fakat kışın tarlada çalışmak kadar hiçbir şey bu yosmaların aklını başına getirmez. İmzaladığın anlaşmaya göre mart sonuna kadar burada çalışmak zorundasın. Özür dileyecek misin şimdi benden?"

"Korkarım sizin benden özür dilemeniz gerek."

"Eh, sen bilirsin, önünde sonunda burada patronun kim olduğunu sana göstereceğim. Bunlar bugün yaptığın demetler mi?"

"Evet, efendim."

"Yetersiz. Şuraya baksana ne kadar çok yapmışlar," dedi çiftçi iki Amazon kadını işaret ederek. "Ötekiler de senden çok yapmış, bak."

"Hepsi tecrübeli. Ben bu işin acemisiyim. Hem yaptığımız iş kadar para alıyoruz zaten, ne fark eder."

"Daha neler, elbette fark eder. Ambar bugün temizlensin istiyorum."

"Diğerleriyle birlikte bırakmam, akşama kadar çalışırım öyleyse."

Adam sert sert ona baktıktan sonra gitti. Tess, çalışmak için daha kötü bir yer bulamayacağını düşünüyordu. Saat iki olunca usta ot demetleyicileri kupalarının dibini kafalarına diktiler, oraklarını bıraktılar, son demetlerini bağladılar ve çıkıp gittiler. Marian'la Izz de isteseler giderlerdi ancak Tess'in acemiliği yüzünden uzun saatler kalıp çalışmak zorunda olduğunu duyunca bırakamadılar. Yardım etmek için kaldılar.

"Artık baş başayız," dedi Marian.

Sonunda sohbet dönüp dolaşıp mandıradaki anılarına ve elbette Angel Clare'e olan aşklarına geldi.

"Izz, Marian," dedi Tess ağırbaşlılıkla. "Sizinle eskisi gibi Bay Clare hakkında konuşamam. Anlayın beni, çünkü beni bırakıp gitmesine rağmen hâlâ kocam o benim."

Clare'i seven dört kız içinde en küstah ve alaycı olanı Izz'di.

"Harikulade bir âşık olduğu muhakkak," dedi. "Ama senden bu kadar çabuk uzaklaştığına göre evine bağlı bir erkek değilmiş!"

"Gitmesi gerekiyordu... gitmek zorundaydı..." dedi Tess yalvarırcasına. "Oradaki toprakları görmesi gerekiyordu."

"Hiç olmazsa seni bu duruma düşürmemek için kışın çıkmasını bekleyebilirdi."

"Aksilik işte, bir yanlış anlaşılma oldu, onun için bu durumda kaldım. Hem bunu konuşmayalım artık." Gözlerinde yaşlarla devam etti. "Hem başka kocalar gibi habersizce çekip gitmedi. Önce bana haber verdi. Nerede olduğunu biliyorum, istediğim zaman onu bulabilirim."

Bundan sonra uzun süren bir sessizlik oldu. Buğday başaklarını yakalıyor, kollarının altında tutarak oraklarıyla saplarını başlarını koparıyorlar, bu esnada da ambarda sapların hışırtısından, orakların çatırtılarından başka ses işitilmiyordu. Sonra Tess'in gücü aniden tükendi. Ayakları dibindeki buğday demetinin üstüne çöktü.

"Dayanamayacağını biliyordum," dedi Marian. Sana göre değil bu iş, çok ağır."

O sırada içeri çiftçi girdi.

"Oh oh, demek ben yokken böyle çalışıyorsun, dinlen bakalım?" dedi Tess'e.

"Ama bu benim kendi kaybım sayılmaz mı?" diye cevap verdi Tess.

"Bugün bu işin bitirilmesini istiyorum, o kadar!" dedi çiftçi inatla. Ambarın içinden geçip diğer taraftaki kapıya doğru yürüdü.

"Aldırma şuna," dedi Marian. "Git uzan biraz, Ben Izz'le işi tamamlarım."

"Olmaz, böyle yapmanız hoşuma gitmiyor," dedi Tess. Ancak o kadar yorgundu ki bir süre uzanıp dinlenmeye razı oldu. Bir demet yığınına dayandı. Böyle halsiz düşmesi yalnızca işin ağırlığından değildi. Kocasından ayrılma konusunun yeniden açılmasının verdiği ıstırap yüzünden bir anda bitkin düşmüştü. Yattığı yerden arkadaşlarının mırıltı halindeki seslerini duyabiliyordu. Az önce açılan konuda konuşmaya devam ettiklerinden emindi. Yalnız o kadar alçak sesle konuşuyorlardı ki, ne dediklerini duyamıyordu. Sonunda ne konuştuklarını o kadar merak etmeye başladı ki kendini yeteri kadar dinlendiğine inandırarak kalkıp işe koyulmaya hazırlandı.

Bu sefer Izz Huett baygınlık geçirdi. Önceki gece on iki milden fazla yol yürümüş, yatağa ancak gece yarısı girmiş, sonra da sabah saat beşte kalkmıştı. Sadece Marian, güçlü yapısının ve bir de içki şişesinin sayesinde, yorulmadan çalışmaya devam ediyordu. Tess daha iyi olduğunu, Marian'a yardım edebileceğini söyleyerek Izz'i gidip dinlenmeye zorladı. Izz bu teklifi minnetle kabul etti. Büyük ambar kapısından çıkıp doğruca odasına yollandı. İçkiden olsa gerek Marian bu saatlerde hep romantikleşirdi. Şimdi de öyle olmuştu.

Izz bu teklifi hemen kabul etti. Büyük kapıdan karlı yola çıktı. Kaldığı eve doğru kaybolup gitti. Marian içkinin etkisiyle kendini her gün bu saatte olduğu gibi pek romantik hissetmeye başlamıştı.

"Ondan bunu hiç beklemezdim... hem de hiç!" dedi dalgın bir sesle. "Öyle seviyordum ki onu! Seni sevmesine aldırmıyordum ama Izz'e yaptıkları çok kötü!"

"Kocam hakkında bir şey mi söyledi?" diye kekeledi Tess telaşla.

"Evet. Izz sana anlatmamamı söyledi! Fakat böyle bir şeyi içimde tutamam. Kötü olan Izz'den istediği şey; Izz'den onunla beraber Brezilya'ya gitmesini istemiş."

Tess'in yüzü dışarıdaki kar kadar beyaz kesildi birden. Yüz çizgileri derinleşti.

"Izz teklifi kabul etmemiş mi?" diye atıldı.

"Orasını bilmiyorum. Sonra Bay Clare fikrini değiştirmiş."

"Öyleyse zaten ciddi değildir canım. Erkekler nezaket icabı bazen böyle davranışlarda bulunurlar."

"Yo, gerçekten teklif etmiş. Hatta Izz'i istasyona doğru bir hayli de götürmüş!"

"Sahi mi?"

Tess hiç beklenmedik bir anda ağlamaya başlayıncaya kadar konuşmadan çalıştılar.

"Hay Allah!" dedi Marian. "Keşke söylemeseydim!"

"Hayır, iyi ki söyledin! Yaşantımdan bıkmıştım. Başıma gelene katlanmaya çalışıyor ama bu işin nerelere varabileceğini düşünmüyordum. Ona daha sık mektup yazmalıydım. Onunla gidemeyeceğimi söyledi ama mektup yazmamamı söylemedi. Bundan sonra boşuna vakit kaybetmeyeceğim! Bugüne kadarki davranışım tamamen yanlış! Onu ihmal etmekle, her şeyi ondan beklemekle hata etmişim!"

Ambardaki ışık daha da soluklaştı. Artık önlerini göremez hale gelmişlerdi. Çalışmayı bıraktılar. O akşam Tess eve varıp beyaz badanalı odasının mahremiyetine sığınınca, bir kurdeleye ta-

karak kalbine yakın taşıdığı yüzüğü çıkardı: kendisinden ayrılır ayrılmaz Izz'e birlikte Brezilya'ya gitmeyi teklif edebilen anlaşılması zor kocasıyla gerçekten evli olduğuna kendini inandırmak istercesine, bütün gece yüzüğü parmağından çıkarmadı. Izz ile kocasının arasında geçenleri bile bile ona nasıl mektup yazar, kendisini hâlâ sevdiğini söyleyerek nasıl yalvarıp yakarabilirdi?

XLIV

Çiftlik ambarındaki o konuşmadan sonra düşünceleri yine Emminster'deki papaz evine kaydı. Onların aracılığıyla Clare'e mektup yollayabileceğini biliyordu. Ayrıca bir güçlükle karşılaştığında doğrudan onlara da yazabilirdi. Ne var ki Clare üzerinde hiçbir şekilde hak iddia etmek istemediğinden, mektup yazmak için duyduğu istediği hep bastırmıştı. İşte bu yüzden kendi ailesi gibi, kocasının ailesi de evlendiklerinden bu yana onu yok saymak zorunda kalmıştı. Bu iki yönlü kendi kendini silip yok etme girişimi Tess'in bağımsız yaradılışına hayli uygun düşüyordu. Kimsenin kendisine iyilik etmesini, acımasını istemiyordu. Karar vermişti: ya kendi çabasıyla ayakta duracak ya da düşecekti ama kimseden yardım istemeyecekti. Hele sırf üyelerinden biri bir çılgınlık anında kilise defterine adını kendi adının yanına yazdı diye içlerine katılmış sayıldığı bu yabancı aileden hiçbir şey istemeye hakkı yoktu.

Fakat şimdi Izz'in anlattıkları yüzünden bütün benliğini saran geçişe davranışlarında aşırıya kaçtığını anlıyor, her şeyden vazgeçmenin de bir sınırı olması gerektiğini düşünüyordu. Kocası ona neden hiç mektup yazmamıştı? Ayrılırlarken gittiği yeri bildirecegine söz vermemiş miydi? Oysa tek bir satırla olsun adresini bildirmemişti. Tess'e gerçekten hiç ilgi duymuyor olabilir miydi? Yoksa bir şey mi gelmişti başına, hasta mıydı? İlk adımı Tess mi atmalıydı? Belki de tüm cesaretini toplayarak bilgi edinmek amacıyla papaz evine yazması ve kocasının sessizliği karşısında duyduğu üzüntüyü onlara belirtmesi en doğrusuydu. Angel'in babası şayet gerçekten de iyi bir insansa Tess'in kalbinin nelere katlandığını anlardı, ama yaşadığı birtakım toplumsal zorlukları gizlemeye de kararlıydı.

Çiftlikten hafta içi ayrılamazdı. Ancak pazar günü yola çıkabilirdi. Flintcomb-Ash, demiryolunun tırmandığı kireçli bir düzlük üzerinde olduğundan yürümesi gerekecekti; gidiş-geliş on beşer milden otuz mil olacağından erken davranması iyi olacaktı.

Tess yola çıkmak için karların erimesini bekledi. İki hafta sonra beklediği gibi kar kalktı. Bütün çevreye koyu bir pus çöktü. Tess o pazar sabah dörtte kalkıp dışarı çıkıp yıldızlı göğe baktı. Hava iyi olacağa benziyordu.

Marian ile Izz yolculuğun Angel Clare'le ilgili olduğunu bildiklerinden çok heyecanlıydılar. Başka bir kulübede kalıyor olmalarına karşın o sabah erkenden gelip arkadaşlarına yardım etmeye koyuldular. "En iyi elbiseni giyip kayınbabanla kaynananın gönlünü fethetmelisin," diyorlardı. Fakat Tess yaşlı Bay Clare'in sofulugunu ve sadeliğe düşkünlüğünü çok bildiğinden bu fikre yanaşmı-

yordu. Acıklı evliliğinin üzerinden bir yıl geçtiği halde, o günlerden kalma birkaç parça eşyasını hâlâ özenle saklıyordu. Aralarından beyaz yakalı, kurşuni yünlü bir elbise seçerek, sırtına siyah kadife ceketini, başına da siyah kadife şapkasını giydi.

"Ah ah! Şu anda kocanın seni görememesi ne kötü!" dedi Izz Huett. "Gerçek bir güzelsin sen Tess!"

Tess'i süzüyor, zerre kıskançlık duymadan, içtenlikle konuşuyordu. Kendi duygu ve düşüncelerini bir yana atmış olan Izz'in de başka türlü davranması olanaksızdı. Zaten kin ve rekabet gibi değersiz kadınca duyguları garip bir şekilde alt eden bir güç vardı Tess'te; hemcinslerinin üzerinde yarattığı sevgi ve anlayış her zaman o denli büyük olurdu ki birazcık vicdanı olan kimsenin ona karşı düşmanca davranması beklenemezdi.

Giysinin orasına burasına dokunup çekiştirdiler, fırçaladılar ve sonunda Tess'i uğurladılar. Genç kadın şafak sökmeden önceki berrak, dondurucu havanın içine daldı. Hızlı hızlı yürümeye başladığında Marian ile Izz onun ayaklarının sert yolda çıkardığı sesleri işittiler. Izz bile tüm kalbiyle Tess'in umduğunu almasını diliyordu. Kendi erdemini ayakları altında ezip Clare'in sözüne uyarak ayartıldığı o öğleden sonrasında arkadaşına haksızlık etmesi engellendiği için şimdi çok memnundu. Clare ile Tess tam bir yıl önce evlenmiş, birkaç gün sonra da ayrılmışlardı. Yine de bu kireçli, dalgalı tepeciklerin üzerinde berrak, kuru bir kış sabahında yürümek Tess'e bambaşka bir güç veriyordu! Yola çıkmaktaki amacının kayınvalidesinin kalbini kazanmak, o hanıma bütün hikâyesini anlatmak, onu kendi tarafına çekerek kaçak kocasını kazanmak olduğuna hiç şüphe yoktu. Bu konuda umutluydu da.

Şafağın sisleri içinde hareketsiz yatan bereketli Blakemore Vadisi'nin uzandığı geniş yamacın kıyısına geldi. Yaylanın renksiz görünümüne rağmen burası koyu mavi renkteydi. Çalıştığı yüzlerce hektarlık geniş toprakların yerini burada küçük tarlalar almıştı. Her yer bej renkteydi; ama Blakemore'da, Froom vadisindeki gibi her daim yeşildi. Yaşamının dramı orada başlamıştı. Onun için artık Blakemore Vadisi'ni eskisi kadar sevmiyordu. Bundan böyle Tess için güzellik, duygulu kişilerde görüldüğü gibi nesnenin içinde değil, onun temsil ettiği şeylerdi.

Tess vadiyi sağ tarafına alarak durmadan batıya doğru ilerledi. Hintocks'tan geçti. Sherton-Abbas'tan Casterbridge'e giden yolu dikey olarak geçecek şekilde aştı. Aralarında "Şeytanın Mutfağı" denen derenin bulunduğu Dogbury Tepesi ile High Stoy Tepesi'nin eteklerinden ilerledi. Bir mucizenin, bir cinayetin yahut belki de her ikisinin yerini göstermek için sessizce, bir başına duran taş sütunun bulunduğu "Eldeki Haç" denen yere vardı. Üç mil ötede, Long-Ash Lane denen kestirme Roma yolundan geçti; bir tepeden aşağı inerek Evershead köyüne ya da kasabasına geldi. Artık yolun yarısını geride bırakmıştı. Burada, bir handa değil de kilisenin yanındaki bir kulübede mola vererek ikinci defa kere iştahla kahvaltı etti.

Yolculuğunun ikinci kısmı Benvill Lane yoluyla daha yumuşak görünümlere sahip olan yerlerden geçti. Ne var ki hedefine yaklaştıkça kendine güveni sarsılıyor, nasıl sonuçlanacağı belli olmayan bu iş gözünde büyüdükçe büyüyordu. Aklı fikri yapacağı işte olduğundan yolu bile doğru dürüst takip etmiyor, hatta arada sırada yolunu kaybetme tehlikesiyle karşılaşıyordu. Yine de öğlene

doğru Emminster'e, papaz evinin de bulunduğu vadiye açılan kapının önünde durdu.

O anda kilise kulesini fark etti. Gözüne pek bir kasvetli göründü. Papazla cemaati o kulenin altında toplanmış olmalıydı şimdi. *Keşke hatta içi gelseydim,* diye düşündü. Yaşlı Bay Clare gibi iyi yürekli ve mütedeyyin bir adam, ziyaret için pazar gününü seçen bir kadının dine bağlı olmadığını düşünerek onunla ilgili kötü düşüncelere kapılabilirdi. Gelininin durumunu ya da neden bugünü seçtiğini bilemezdi ki. Fakat yola çıkmıştı bir defa, artık sonuna kadar gitmek zorundaydı. Ayağındaki kalın çizmeleri çıkarıp bahçe kapısının yanındaki çitin içine tıkıştırdı. Yanında getirdiği ince rugan ayakkabılarını giyip tepeden aşağı indi. Papaz evine yaklaştıkça yüzünün solduğunu hissediyordu.

Bir *şeylerin yardımına koşacağını umuyordu, fakat hiçbir şey* olmamıştı. Papaz evinin çimenliğindeki fundalıklar dondurucu rüzgârda huzursuzca hışırdıyordu. En güzel umutları beslemesine rağmen ne kadar gayret etse bu evde yakın akrabalarının oturduğuna inanamıyordu; oysa duygu, yaradılış ya da temel bakımdan onları kendisinden ayıran hiçbir şey yoktu. Acılar, sevinçler, düşünceler, doğum, ölüm, ölümden sonrası hepsi için aynı değil miydi?

Büyük bir çaba harcayarak kendini toparladı. Bahçe kapısını itip içeri girip zili çaldı. Artık kaçamazdı. Fakat kapıyı kimse açmadı. Aynı çabayı bir kez daha gösterip zili ikinci defa çalması gerekiyordu. Uzanıp zile bir kez daha dokundu. Heyecandan, yol yorgunluğundan yarı bitkin bir halde dirseğini verandaya dayayarak beklemeye koyuldu. Rüzgâr deli gibi esiyor, sarmaşık yaprakları sinirlerini ayağa kaldıran bir süreklilikle hışırdıyordu. Bahçe

kapısının dışındaki yolun üzerinde, bir kasap dükkânından uçup geldiği belli olan kan lekeli bir kâğıt parçası, yerde duramayacak kadar hafif, uçamayacak kadar ağır olduğundan bir aşağı bir yukarı çırpınıp duruyordu. İkinci defasında daha kuvvetli çalmıştı zili. Ama kapıyı açan olmadı. Verandadan indi. Bahçe kapısına geldi. Açıp dışarı çıktı. Geri dönmek istermiş gibi eve baktıysa da kapıyı peşinden garip bir ferahlık duyarak kapattı. Bir yandan da onu görüp tanıdıkları ve oğullarının emriyle içeri almadıklarına dair bir duygu sardı içini.

Yolun köşesine kadar gitti. Artık elinden bir şey gelmezdi, yine de sonradan pişmanlık duymamak için hemen oradan kaçmamaya karar verdi. Geri dönüp eve doğru yürüdü, pencerelere bir bir baktı. "Tabii ya," dedi kendi kendine, "kilisedeler!" Angel ona bundan bahsetmişti. Yaşlı Bay Clare sabah ayinine evdeki herkesin katılmasını istermiş, bunu hatırlayınca ayin bitene kadar beklemeye karar verdi. Ancak evin önünde durarak dikkati üzerine çekmek istemiyordu. Kilisenin önünden geçip caddeye çıkmak için davrandıysa da, tam o sırada sabah duasına gidenler kilise avlusundan çıkmaya başlayınca kendini onların arasında buldu.

Emminster'liler ona, acele etmeden evlerine giden küçük kasaba halkının yabancı olduğunu anladıkları çok güzel bir kadına baktıkları gibi baktılar, Tess adımlarını hızlandırarak papaz ailesi yemeklerini yiyip kendisini kabul edecek duruma gelene kadar beklemek ve çitler arasında bir sığınak bulmak için geldiği yoldan aşağı doğru yürümeye başladı. Çok geçmeden kalabalıkla arayı açmıştı. Ne var ki iki genç adam kol kola girmiş peşinden yürüyorlardı.

İki erkek yaklaşınca Tess onların önemli bir tartışmaya dalmış olduklarını anladı. Birden bu seslerle kocasının sesi arasındaki benzerlik dikkatini çekiverdi. Angel'in kardeşleriydi bunlar! Şimdi korktuğu tek şey, kendisine çekidüzen vermeye, onlarla yüz yüze gelmeye hazır olmadan iki gencin ona yetişmesiydi. Onu tanıyamazlardı belki ama dikkatle inceleyebilirlerdi. İçgüdüsü onlardan çekinmesini söylüyordu. Onlar ne kadar hızlanırsa, Tess de o kadar hızlı yürüyordu. İki kardeşin uzun sabah duası sırasında uyuşan bacaklarını canlandırmak için kısa bir yürüyüşe çıktıkları belliydi.

Tess'ten önce tepeye bir kadın çıkmıştı... Birazcık büyüklenir gibi bir hali olsa da oldukça ilgi çekici ve kibar tavırlı bir genç bir kızdı bu. Tess kıza yaklaşmıştığında kocasının kardeşleri hemen arkasına geldiler; o kadar yakınındaydılar ki konuşmalarının her kelimesini işitti. Önden giden genç kızı görüp de içlerinden biri, "İşte Mercy Chant, haydi ona yetişelim," diyene kadar Tess'i özellikle ilgilendiren bir şey konuşmadılar.

Tess bu adı hatırlamıştı. Ailesinin Angel'i evlendirmek istediği genç kızın adıydı bu. Belki Tess araya girmemiş olsaydı şimdi Angel'in karısı olacaktı. Bunları bilmiyor olsaydı bile biraz sonra her şeyi öğrenmiş olacaktı. Çünkü kardeşlerden biri söylenmeye başlamıştı.

"Ah zavallı Angel," diyordu, "zavallım! Şu tatlı kızı gördükçe Angel'in bir sütçü kızla alelacele evlenmekle yaptığı hata geliyor hep aklıma ve çok üzülüyorum. İşin içinde bir şeyler var. Kız onun yanına gitti mi, gitmedi mi bilmiyorum, ama Angel'den birkaç ay önce aldığım mektuba bakılırsa hâlâ gitmemişti."

"Bir şey diyemem," dedi öteki kardeş, "zaten artık bana hiç

bir şey yazmıyor. Olağanüstü düşünceleri yüzünden başlayan aylık, bu düşüncesizce evliliğiyle tamamlandı işte."

Tess adımlarını hızlandırdı ama dikkatlerini çekmeden önlerinden geçebilmesi imkânsızdı. Sonunda iki kardeş Tess'in önüne geçti. İlerideki genç kız onların ayak seslerini işitip döndü. Sonra selamlaşıp el sıkıştılar ve üçü birlikte yürümeye başladılar. Çok geçmeden tepeye varmışlardı. Anlaşılan gezintilerinin hedefi tepenin doruğu olacaktı, zira oraya varınca hızlarını kesmişlerdi, sonra gerisingeri dönüp Tess'in bir saat kadar önce önünde durduğu kapıya yöneldiler. Derken kardeşlerden biri dikkatle çite baktı, şemsiyesinin ucuyla çalılıktan karıştırıp bir şey çıkardı.

"Bakın ne buldum burada," dedi, "herhalde serserinin biri atmıştır."

"Belki de kasabaya yalınayak giren bir dilencinindir," dedi Mercy Chant. "İnsanları kandırıp kendini acındıracak herhalde! Baksana, gayet iyi durumda yürüyüş botları bunlar, başka bir açıklaması olamaz. Ne ayıp! Onları eve götüreceğim, bir fakire veririm."

Botları bulan Cuthbert Clare onları şemsiyesinin ucuna takarak taşıdı. Tess'in botları yerini bulmuştu.

Cuthbert Clare bastonunun ucuyla ayakkabıları yerden alıp Mercy Chant'a uzattı. Tess bütün konuşulanları duymuştu. Yüzünü şalıyla örterek yanlarından geçip gitti. Bir süre sonra dönüp ardına baktığında, ellerinde kendi yürüyüş ayakkabılarıyla yokuştan aşağı doğru yürüyüp gittiklerini gördü.

Yoluna devam etti. Gözyaşları, kör edici gözyaşları yanaklarından aşağı sel gibi akıyordu. Oysa benliğinin kurban edilişi olarak gördüğü bu sahnenin tümüyle alınganlık, aşırı bir duygusallık

olduğunu biliyordu; yine de kendine hâkim olamadı, bütün bu aksi olaylara tek başına karşı koyamazdı. Artık papaz evine gitmeyi aklından bile geçirmiyordu. Angel'in karısı nefret edilen bir varlık gibi kendini o tepeye sürülmüş hissediyordu. belki kasıtlı değildi hakaret, ama elinde değildi. Aslında çocuklarından daha temkinli olan babalarıyla karşılaşmaması büyük bir şansızlıktı, ne de olsa Papaz Clare merhametli bir kişiydi. Botları hakkındaki alaycı konuşmayı da anımsadı. Onların yeni sahibine ne denli yararlı olabileceğini düşündü.

"Ah!" diye içini çekti kendisine acıyarak. "Kocamın bana aldığı bu güzel ayakkabıları eskitmemek için bütün yol boyunca onları giydiğimi nereden bilsinler, bilmiyorlar elbet! Üstümdeki bu güzel elbiseyi de onun seçtiğini bilmiyorlar. Nereden bilsinler? Gerçi bilselerdi de umurlarında olmazdı belki, çünkü zavallı Angel'e da aldırış ettikleri yok!"

Derken Angel'in göreneklere göre yargılamasının doğurduğu ıstırapları düşündü. Papaz Clare'i oğullarının sözlerine göre değerlendirerek son anda kadınca cesaretini kaybetmenin yaşamının en büyük talihsizliği olduğunu bilmeden yoluna devam etti. Oysa yaşlı Bay ve Bayan Clare'in sevgisini kazanabilecek durumdaydı. Gerçekten de yaşlı Bay Clare ve karısı gelinlerinin gerçek durumunu bilseler onu sevgiyle bağırlarına basarlardı.

Böylece Tess içindeki küçücük umuda sarılıp çıktığı yolu büsbütün umutsuzluk içinde geri dönmeye koyuldu. Hayatının en zor ve buhranlı döneminin yaklaştığını hissediyordu. O çorak çiftliğe dönüp çalışmaya devam etmekten başka çaresi kalmamıştı; ta ki yeteri kadar cesaret toplayıp papaz evine bir kez daha gelmeyi

göze alana kadar. Dönüş yolunda yüzündeki şalı çekip çıkardı. Mercy Chant'inkinden çok daha güzel bir yüzü olduğunu bütün dünyaya göstermek istiyordu sanki. Ne var ki hemen sonra, "Ne önemi var ki?" dedi kendi kendine. "Yüzümü seven yok. Onu hiç kimse görmüyor! Bir kenara atılmış birinin güzelliğine kim aldırış eder ki!"

Dönüş yolu doğru düzgün yürümeyi düşünmeden dolana dolana kat ediyordu. Canlılık ve gaye yoktu artık yürüyüşünde. Benvill Lane boyunca ilerlerken artık yorgunluğu iyiden iyiye hisseder oldu. Kapılara dayandı; mil taşlarının yanında durakladı; sonunda yedinci ya da sekizinci mildeki sabah bin bir umutlarla kahvaltı ettiği küçük bir kasaba ya da köy sayılan Evershead'de mola verdi. İkinci kez girdiği kulübe köyün sonundaki tek yapıydı. Kulübenin sahibi olan kadın süt getirmek için kilere inince Tess çevresine bakındı. Yöreyi oldukça ıssız buldu.

"Herkes kilisede sanırım," dedi kadın dönünce Tess.

"Ah hayır tatlım," dedi yaşlı kadın. "Kilisedeki ayine daha çok var, daha çanlar çalmadı. İnsanlar iki ayin arasında vaaz veren ateşli bir din adamının vaazını dinlemeye şuradaki ambara gittiler. Söylenene göre olağanüstü bir adammış. Yine de ben gitmedim! Bana kilisede söylenen sözler bile fazla ağır geliyor!"

Tess bir şeyler yedikten sonra köyün içine doğru yürüme başladı. Ayak sesleri boş evlerin duvarlarına çarpıp yankılanıyordu. Köy meydanına yaklaştıkça başka sesler de duymaya başladı, ambarın pek uzakta olmadığını anlayan Tess bu seslerin vaazdan geldiğini düşündü.

Ambarın kapalı tarafında olmasına rağmen vaazın sesi öyle

sakin ve keskindi ki, Tess çok geçmeden cümleleri net bir biçimde duymaya başladı. Aşırı ahlak ilkeleri üzerine bir vaazdı bu. Aziz Paul'un anlattığı gibi imanla adaletin yerine getirileceği anlatılıyordu. Ateşli vaiz yobazca düşüncelerini gösterişli bir tavırla, canlı bir tutkuyla aktarıyordu. Tess konuşmanın başını dinleyememiş olsa da konu tekrar edildiğinden tam olarak ne söylediğini anlamıştı:

Ey akılsız Galatyalılar! Sizi kim büyüledi? İsa Mesih çarmıha gerilmiş olarak gözlerinizin önünde tasvir edilmedi mi?

Vaizin yaşlı Bay Clare'in mezhebinden olduğunu anlayınca, daha da ilgiyle dinlemeye başladı. Konuşmacı din yoluna nasıl girdiğini detaylarıyla anlatmaya başlayınca ilgisi büsbütün arttı. Eskiden dünyanın en günahkâr adamı olduğunu, herkese tepeden baktığını, bile bile kötülerle, şehvet düşkünleriyle alıbaşlık ettiğini anlattı. Ama gün gelmiş, uyanıvermişti. Hem de aşağıladığı bir din adamı onu uyandırmıştı. Bu bilgili adamın söylediği sözler ta yüreğine işlemiş, bir daha da silinmemişti. Kendisi de Tanrı'nın lütfuyla değişip din yoluna girmiş.

Söylenenlerden çok, olanaksız görünse de sesin Alec d'Urberville'inkine benzemesi şaşırtmıştı. Yüzünde acı dolu bir kuşkuyla amber kapısına yaklaştı. Eşikte durdu. Kış güneşi doğrudan doğruya kapının giriş kısmına vuruyordu. Aralarında daha önce oradan oraya dolaşarak kırmızı boyayla çit tahtalarına dinsel yazılar yazan adam da olan dinleyiciler tümüyle köydendi. Ama Tess'in bütün dikkati en ortada, tahıl çuvallarının üzerinde duran adam üzerinde toplanmıştı. İkindi güneşinin aydınlattığı dinleyicilere dönük olan bu yüz, onu iğfal eden adamın yüzüydü.

ALTINCI BÖLÜM

XLV

Trantridge'den ayrıldıktan sonra d'Urberville ile o sabaha kadar ne karşılaşmış ne de ondan haber almıştı.

Bu karşılaşma, darbesinin en az duygusal sarsıntı yaratabileceği, durgun ve sakin bir anda olmuştu. Fakat her ne kadar Alec'in geçmiş kötülüklerinden pişmanlık duyduğu ve doğru yola döndüğü açıkça belli olsa da, karşısında dururken Tess'in benliğini bir korku almış, felce uğramış gibi kalakalmıştı. Kapının önünden ne çekilebiliyor, ne de geriye girebiliyordu.

Bu yüzü bir kez daha görmek korkunçtu. Hiç değişmemişti. Yüzünde aynı yakışıklı nahoşluk vardı. Yalnız bıyıklarını kesmiş, yerine özenle biçim verdiği eski moda bir sakal bırakmıştı. Giysileri de din adamlarının giysilerini andırıyordu, öyle ki o eski züppe görünüşünden şimdi eser yoktu. Hatta Tess bir an için onu tanıdığından bile şüphelenmişti. Bilhassa da onun ağzından Kutsal Kitap'tan sözler duyması karşısında bunu büyük bir uygunsuzluk ola-

rak görüp tiksinmişti. Dört yıldan daha az bir zaman önce bu çok iyi bildiği ses kulaklarına başka bir amaçla öyle şeyler söylemişti ki, ikisi arasındaki fark Tess'in kalbine sıkıntı veriyordu.

Sanki bu köklü bir yenilenmeden ziyade bir biçim değiştirmeydi. Alec'in yüzündeki o eski heyecanlı kıvrımların yerini şimdi kendini dine adama tutkusunun doğurduğu kırışıklıklar almıştı. Vaktiyle baştan çıkarmak için kıpırdanan dudaklar şimdi dualar için açılıyordu. Daha dün asilik belirtisi olarak görülen yanağındaki kızarıklık, bugün mütedeyyinliğinin nurlu parıltısı sayılıyordu. Hayvansı güdüleri tutuculuğa, dinsizliği Paul'culuğa dönüşmüştü. Bir zamanlar Tess'e bakarken hâkimiyetle parlayan o fıldır fıldır küstah gözler, yırtıcılığa varan koyu bir dinciliğin kaba canlılığıyla ışıldıyordu. İsteklerine karşı gelindi mi yüzünde beliren o kapkara, o keskin ve gergin çizgiler, er geç yine çamurlara batacak olan iflah olmaz günahkârı simgeliyordu. Sadece bunlar da değil, yüzündeki daha başka ayırt edici nitelikler de sanki şimdiki hallerinden yakınıyordu çünkü tabii olarak uyandıramayacakları bir izlenimi uyandırabilmeleri için kalıtsal anlamlarından koparılıp zorla başka yöne yönlendirilmişlerdi. Yüceltilişleri, taklitmiş gibi görünen, yanlış uygulanmış bir yücelişti bu.

Yine de gerçek olabilir miydi? Tess duygudan yoksun tavrını bir kenara bırakmaya karar verdi. Ruhunun kurtuluşa erebilmesi için kötülüğe sırtını dönen ilk kişi Alec d'Urberville değildi elbet. Öyleyse neden Alec'in iyi yola dönmesine bu denli olmayacak bir şeymiş gibi bakıyordu? Aslında onu böylesine öfkelendirip yanıltan yeni iyi kelimelerin, eski kötü bir sesle söyleniyor oluşuydu. Ama en büyük günahkârlardan en yüce ermişler çıkmıştır. Bunu

görmek için Hıristiyan tarihinin çok derinliklerine dalmak şart değil.

Bu fikir Tess'i biraz olsun canlandırdı. Şaşkınlığının yol açtığı şoku atlatır atlatmaz Alec fark etmeden uzaklaşmak istedi. Ancak yerinden kımıldanır kımıldanmaz Alec onu tanıdı. Çılgın bir heyecanla sarsılmıştı adeta, Tess'in eski âşığı üzerindeki etkisi Alec'in onun üzerindeki etkisinden çok daha kuvvetli olmuştu. Az önce çınlayan sesi birden kesiliverdi. Dudakları kıpırdanıyor, konuşmaya gayret ediyordu ancak Tess'i karşısında gördüğünden beri tek kelime çıkmıyordu ağzından. Genç kadını gördükten sonra bir daha o yana bakmamaya çalışan gözleri, dönüp dolaşıp ikide bir Tess'e takılıyordu. Alec'in donukluğu Tess'e hemen yitirdiği canlılığını kazandırdı, hızlı adımlarla ambarın önünden geçip ilerledi. Kafasını toplayabilecek hale gelir gelmez de derin bir şaşkınlık kapladı içini. Göreli durumlarındaki farklılıktı onu bu denli sarsan, mahvoluşuna yol açan adam Tanrı'dan yana geçmiş, Tess ise günahkâr kalmıştı. Arkasına bakmadan yürüdü. Uzaklardan bakan birine bile gözle görülür, elle tutulur ışınlara sahipti sanki sırtı. Şimdiye dek kalbi uysal bir kederle doluyken: bu kederin niteliğinde bir değişim olmuştu şimdi. Ondan uzun bir zamandan beri esirgenen içtenliğin, sevgiye duyduğu açlığın yerini Tess'in peşini hâlâ bırakmayan, affedilmez bir geçmişin somut duygusu aldı. Böylece Tess'in geçmişi üzerine duyduğu anlayışı umutsuzluğa çevirdi. Önceki ile şimdiki varlığı arasındaki bağın kopmasını beklediği halde, tahmini gerçekleşmemişti. Kendisi unutulmadığı takdirde geçmişi de unutamayacaktı.

Long-Ash Lane'in kuzey bölümünü geçti dalgın dalgın, çok

geçmeden önünde yolculuğunun geri kalan bölümünün uzandığı beyaz yolu gördü. Ancak yolda ilerlerken peşinden ayak seslerinin geldiğini işitti. Dönüp o çok iyi tanıdığı adamın, mezarın bu yanında asla karşılaşmak istemediği tek kişinin, bir Metodist kılığında yaklaştığını gördü.

Düşünüp çare bulmaya da, kaçıp kurtulmaya da zaman yoktu. Tess elinden geldiği kadar soğukkanlılıkla düşünmeye çalışınca, kendisine yetişmesine göz yummaktan başka çaresi olmadığını kabullendi. Alec çok heyecanlı görünüyordu. "Tess!"

Tess dönüp bakmadan adımlarını yavaşlattı.

"Tess!" diye seslendi tekrar. "Benim, Alec d'Urberville."

Bu sözler üzerine Tess dönüp adama bakıp Alec'in yanına gelmesini bekledi. Sonra da, "Evet, görüyorum," dedi.

"Ne yani? Hepsi bu kadar mı? Ama haklısın, bundan fazlasına layık değilim ben," dedi hafifçe gülümseyerek. "Beni bu kılıkta görmek sana gülünç gelmiştir. Ama katlanmam gereken bir şey. Neyse, Marlott'tan ayrıldığını duydum. Nerede olduğunu bilen de yoktu. Neden arkandan geldiğimi hiç merak etmiyor musun Tess?"

"Doğrusunu istersen evet, merak ediyorum ancak emin ol ki gelmeni zerre kadar istemedim!"

"Evet... böyle söylemekte haklısın. Yalnız, yanlış anlama beni. Bunu özellikle rica ediyorum, çünkü seni orada birden karşımda görünce nasıl şaşkına döndüğümü fark edip –tabii fark ettiysen– yanlış şeyler düşünebilirsin. Ama inan ki anlık bir bocalamaydı o. Ayrıca bir vakitler benim için ne ifade ettiğini düşünürsen buna şaşmazsın. Belki bana inanmayacaksın ancak sen gittikten sonra ancak Tanrı'nın yardımıyla kendimi toparladım. Bütün

insanlar içinde gelecek gazaptan kurtarmak arzum ve ödevim olan tek kişinin, feci şekilde haksızlık ettiğim kadın olduğunu düşündüm. İstersen benimle alay et, bu bir şeyi değiştirmez. İnan yalnızca bu düşünceyle peşinden geldim... başka bir şey için değil."

"Peki, ya sen? Sen kendini kötülükten kurtarabildin mi acaba?" diye sordu. "İyilik önce insanın kendinden başlar derler."

"Ben hiçbir şey yapmadım!" dedi Alec, kendini savunmaya çalışmadan. "Dinleyicilere de söylediğim gibi, her şeyi yapan Tanrı'dır. İstediğin kadar hor gör beni Tess, ama hiçbir zaman benim kendimi aşağıladığım kadar aşağılayamazsın. İşte, bu tuhaf bir hikâye, ister inan, ister inanma ama beni doğru yola neyin döndürdüğünü de anlatabilirim sana. Hiç değilse beni dinleyecek kadar ilgilenmeni umarım hikâyemle. Emminster papazını duydun mu hiç, yaşlı Bay Clare? Duymuş olmalısın muhakkak? Gerçek bir mümindir, mensup olduğu mezhebin en dürüst üyelerinden biridir kendisi. İnan bana şu ülkede insanların kurtuluşuna herkesten çok o hizmet etmiştir. Duydun mu adını hiç?"

"Evet, duydum," dedi Tess.

"İşte o, bundan iki üç yıl kadar önce vaaz için Trantridge'e geldi. O zamanlar iğrenç herifin biriydim. O konuşurken alay ettim fakat o bana doğru yolu göstermeye çalıştı. Davranışımdan dolayı beni biraz olsun kınamadı bile, bunun yerine bana, 'Bir gün Kutsal Ruh'un ilk meyvelerini toplayacaksın, bazen alay için gelenler, dua etmek için burada kalır' dedi. Sözlerinde tuhaf bir büyü vardı sanki, her söylediği ta içime işledi. Ama en çok da annemin ölümü sarstı beni. Yavaş yavaş gözlerim açılıyordu sanki, gün ışığını görmeye başladım, işte o zamandan beri tek gayem, hakikati başka-

larına da iletebilmek. Bugün yapmaya çalıştığım da buydu. Buralarda vaaz vermeye daha yeni başladım. Beni tanıyan, kötü günlerimde bana arkadaşlık edenlere hitap etmek, kişinin içtenliğini ölçen en çetin imtihandır. Bunu yapabilmem için cesaret toplamam gerekiyordu. Onun için papazlığımın ilk aylarını Kuzey İngiltere'de geçirdim. Tess, insanın kendi kendine bir tokat atmasının ne demek olduğunu bir bilsen, eminim ki..."

"Yeter, sus artık!" diye bağırdı Tess. Alec'e sırtını dönerek yolun kıyısındaki çitlere dayandı. "Böyle ani bir değişime aklım ermiyor benim! Benimle böyle konuştuğun için de kızıyorum sana, hem de bana ne büyük... ne büyük kötülük ettiğini bile bile! Sen ve senin gibiler yaşadıkları sürece tek bir şeyden haz duyarlar, benim gibi zavallıların hayatlarını karartmaktan! Bundan bıkınca da doğru yola dönüp Tanrı'da haz aramaya kalkarlar. Oh, ne âlâ! Sana inanmıyorum... Senden nefret ediyorum!"

"Ne olur böyle konuşma!" diye üsteledi Alec. "Bence çok hoş, yepyeni bir görüş bu! Demek, bana inanmıyorsun? Neyime inanmıyorsun peki?"

"Anlattıklarına, din üzerine söylediğin şu dalaverelere!"

"Neden?"

"Çünkü senden çok daha iyi bir adam bunlara inanmıyor," diye karşılık verdi Tess, sesini alçaltarak.

"Ne kadınca bir neden! Kimmiş bu benden iyi adam?"

"Söyleyemem."

"Pekâlâ," dedi Alec, kelimelerinin ardından bir anda bir öfkelenecekmiş gibiydi. "Pek iyi bir adam olduğumu söyleyemem elbette," dedi. "Tanrı beni böyle bir şeyi söylemekten korusun.

Zaten sen de böyle bir iddiam olmadığını biliyorsun, iyilikte henüz acemi olduğum doğru. Ama kimi vakit bir işe yeni girişenler uzağı daha iyi görürler."

"Evet," diye karşılık verdi Tess kederle. "Fakat yine de ben senin büsbütün değiştiğine, yepyeni bir ruh kazandığına inanamam. Seninki gibi birden parlayan ateşler çok yanmaz Alec!"

Sözlerini bitirince gözlerini birden Alec'e dikti.

"Öyle bakma bana!" dedi Alec.

Ne yaptığının ve yüzündeki ifadenin farkında olmayan Tess ingözlerini hemen çevirdi. Kızararak kekeledi: "Özür dilerim."

"Yo, yo. sakın özür dileme. Yalnız, madem güzelliğini gözden saklamak için tül takıyorsun, neden indirmiyorsun peçeni?"

Tess peçesini yüzünden çekti.

"Sadece rüzgârdan korunmak için takmıştım." dedi aceleyle!

"Sana böyle buyruklar vermekle kabalık ediyorum," dedi Alec. "Hem yüzünü görmezsem daha iyi olur. Benim için tehlikeli olabilirsin."

"Susss!" dedi Tess.

"Eh, bugüne kadar kadın yüzlerinin o kadar etkisinde kaldım ki, artık onlardan korkmam için neden kalmadı! Hem gezici bir vaizim kadınlarla işi olmaz. Bana unutmak istediğim eski günlerimi hatırlatıyorlar!"

Bundan sonra oradan buradan konuşa konuşa yollarına devam ettiler. Tess onun daha ne kadar yanında yürüyeceğini merak ediyordu.

Yol boyunca da bahçe kapılarının, duvarların üzerine kırmızı ya da mavi boyayla yazılmış İncil'den sözlere rastladılar sık sık.

"Bunları kimin yazdığını biliyor musun?" diye sordu Tess.

Alec, adamı kendisinin tuttuğunu söyledi. Bu bölgede aynı işi yapan daha başka adamlar da varmış. Günahkâr bir kuşağı Tanrı yoluna döndürmek için her yolu denemeye kararlılarmış.

Sonunda yol "Eldeki Haç" denen noktaya ulaştı. Boş ve bembeyaz yaylanın en ıssız yeriydi burasıydı. Yeni bir güzellik çeşidine, hüzünlü, olumsuz bir güzelliğe erişmek isteyen sanatkârların ve görünüm sevenlerin çevrede aradıkları çekicilikten o denli uzaktı ki! Yer, ismini hiçbir taş ocağında bilinmeyen cinsten, üzerine kabaca bir insan elinin oyulmuş olduğunu tek parça taştan yapılmış bir abideden alıyordu. Taşın tarihi ve anlamı üzerine çeşitli şeyler anlatılıyor olsa da nereden geldiği, oraya niçin dikildiği kesin olarak bilinmiyordu. Kimileri buraya bir haçın dikilmiş olduğunu, şimdiki kalıntının bu haçtan kalan el olduğunu söylüyordu. Başkaları ise taşın hepsinin bu kadar olduğunu, buraya yerini ya da sınırını belirtmek için dikildiğini anlatıyorlardı. Kalıntının kaynağı ne olursa olsun, heybetli havası oradan gelip geçen en soğukkanlı kişiyi bile etkilerdi.

"Senden burada ayrılmalıyım," dedi, Alec sütuna doğru yürüyerek. "Bu akşam altıda bu yakınlarda vaaz vermem gerekiyor. Beni altüst ettin, Tess, sana nedenini söyleyemem, söylememeliyim. Senden uzaklaşıp yeniden gücümü toplamalıyım... Bu arada, bu kadar akıcı konuşmazdın önceden, kim sana bu kadar güzel konuşmayı öğretti?"

"İnsan sıkıntıdayken çok şey öğrenebiliyor," diyerek kaçamak bir yanıt verdi Tess.

"Ne gibi sıkıntılar çektin?"

Tess ona doğrudan Alec'in neden olduğu yaşadığı ilk felâketi anlattı.

Alec d'Urberville adeta dilini yutmuş gibi dinliyordu onu, çok sarsılmıştı, sonunda, "Haberim yoktu!" diye mırıldandı. "Neden hamile olduğunu anlar anlamaz bana yazmadın, Tess?"

Tess yanıt vermedi. Sessizliği yine Alec bozdu.

"Pekâlâ, beni tekrar göreceksin."

"Hayır, olmaz, dedi" Tess. "Sakın bir daha yanıma gelme!"

"Bir düşüneyim bakayım. Ama ayrılmadan önce buraya gel." D'Urberville taş sütunun üstüne çıkmıştı. "Bir zamanlar kutsal bir haçtı bu. Kalıntılara inancım yoktur. Ama zaman zaman senden çekiniyor, korkuyorum. Artık benden korkman gereksiz! Korkumu hafifletebilmem için elini şu taşın üzerine koy hadi. Beni asla baştan çıkarmayacağına yemin et. Güzelliğinle ya da başka yollarla böyle bir şey yapmayacaksın!"

"Bu denli gereksiz bir şeyi benden ne hakla istersin? Seni baştan çıkarmak mı? Aklımın ucundan bile geçmez, asla!"

"Peki... ama sen yine de yemin et!"

Tess biraz ürkekçe elini taştan elin üzerine koyup ant içti.

"Çok yazık, inancın tam değil," dedi Alec. "Bir dinsiz ağzından girip burnundan çıkmış, aklını karman çorman etmiş anlaşılan. Fakat artık yapamayacak bunu. Ben varım, hiç değilse evimde senin için dua edebilirim, edeceğim de. Gün olur, devran döner! Olmayacağına kim hükmedebilir ki? Neyse, ben gidiyorum. Hoşça kal!"

Döndü. Tess'e bir daha bakmadan çitin üzerinden diğer tarafa atlayarak hızla uzaklaşmaya başladı. Arada durup cebinden ufak bir kitap çıkardı. Sayfaları arasında çok okunmaktan yıpranıp kir-

lenmiş eski tarihli bir mektup vardı. Rahip Clare'in imzası vardı üzerinde. D'Urberville mektubu tekrar tekrar okudu. Bir yandan yürüyor, bir yandan okuyordu. Sonra elindeki ufak kitaptan pasajlar okumaya koyuldu, ta ki sakinleşene kadar. Tess'in hayalinin artık onu rahatsız etmediği açıktı.

Bu arada Tess çiftliğe en yakın yol olan tepenin kıyısı boyunca yürüyordu, bir mil kadar uzakta bir çobana rastladı.

"Şu arkadaki eski taş sütunun anlamı nedir?" diye sordu, "Sahiden kutsal bir haç mıymış?"

"Haç mı? Yok, orada haç yok; kötü bir kehanetin gerçekleştiğini anlatmak için dikilmiş oraya, küçükhanım. Vaktiyle bir suçluyu burada cezalandırmışlar; önce elini bir tahta parçasına çivileyerek işkence etmişler, sonra da adamı asmışlar. Kemikleri de o kaidenin altına gömülü. Ruhunu şeytana satmış bir adam olduğu, kimi zaman mezarından kalkıp ortalıkta dolaştığı söylenir."

Tess bu korkunç hikâyeyi duyunca bayılacak gibi oldu. Adamın hayaleti, ölüm, peşinde dolaşıyordu sanki. Flintcomb-Ash'e vardığında alacakaranlık çökmüştü. Tess çiftliğin bulunduğu küçük köye giriyordu ki uzaktan tatlı tatlı konuşmakta olan iki sevgili çarptı gözüne. Bu tatlı mırıltılar Tess'i birden yatıştırdı. Yüreğini sevinçle doldurdu. Ta ki derin bir üzüntüyle sonuçlanan kendi aşkının da böyle başladığını düşünene kadar. Tess onlara iyiçe yaklaşmıştı ki kız aniden döndü Tess'i tanır tanımaz yanındaki delikanlıyı dürttü, o da utana sıkıla hemen uzaklaştı. Izz Huett'ti bu. Tess'in neler yaptığını o kadar merak etmişti ki, sevgilisini bırakıp onun yanına gelmişti ne var ki Tess olup bitenleri detaylarıyla anlatmaktan kaçınmıştı. O da incelik göstererek çok şey sormayarak

kendi küçük aşk macerasından söz etmeye başladı.

"Adı Amby Seedling," dedi, "hatırlarsan arada sırada Talbothays'e yardıma gelirdi. Beni soruşturmuş arkamdan, burada olduğumu öğrenince de peşimden gelmiş. Tam iki yıldır beni sevdiğini söylüyor ama ben daha kesin bir cevap vermedim."

XLVI

Beyhude yolculuğunun ardından günler geçmiş, Tess yine tarladaki işine dönmüştü. Kuru kış rüzgârı hâlâ acı acı esiyor olsa da tarlanın rüzgâr alan kısmına çekilmiş olan hasır perde Tess'i koruyordu. Perdenin hemen yanında parlak mavi renge boyanmış bir şalgam kesme makinesi duruyordu. Liflerini ve topraklarını temizlediği şalgamları makinenin içine atıyor, bir adam makinenin kolunu çeviriyor, diğer yandan taze kesilmiş şalgam dilimleri çıkıyordu. Sarı ince dilimlerin taze kokusuyla rüzgârın uğultusu, bıçakların kuvvetli hışırtısı ile Tess'in deri eldivenli elindeki aletin sesi birbirine karışmıştı.

Şalgamların söküldüğü ekilebilen topraklar, giderek genişleyen koyu kahverengi yollar halinde açılmaya başlamıştı. Manzaranın bu neşesiz ve tekdüze görünümünü saatlerce hiçbir şey bozmadı. Derken toprağı süren takımın çok ötesinde, uzaklardaki bir çitin köşesinden çıkıveren siyah bir nokta belirdi, şalgam kesici-

lerine yaklaşıyor, yaklaştıkça da bu nokta genişliyor, belirginleşiyordu. Çok geçmeden Flintcomb-Ash yönünden gelenin siyahlar içinde bir adam olduğu ortaya çıktı. Kesme makinesinin başında duran işçinin yapacak başka işi olmadığından sürekli olarak geleni izliyor olsa da, Tess işe daldığından işçi onu uyarana kadar gelenin farkında bile olmadı.

Gelen taş kalpli patronu Çiftçi Groby değildi. Şimdi dini giysiler içinde olan, bir zamanların çapkın Alec d'Urberville'iydi. Tess'in yüzü hafifçe sarardı. Mantosunun kapüşonunu biraz daha yüzüne doğru çekti. Adam yaklaştı ve sakin bir sesle, "Seninle konuşmak istiyorum Tess," dedi.

"Senden son bir şey istemiştim, onu da yapmadın, seni görmek istemediğimi söylemiştim," dedi Tess.

"Haklısın ama çok önemli olmasa gelmezdim."

"İyi, söyle bakalım, neymiş mesele."

"Sandığından çok daha ciddi bir şey."

Kimsenin söylediklerini duymayacağından emin olmak için dönüp sağa sola baktı. Makinenin başındaki adamdan epey uzaklardı; ayrıca makine de Alec'in sesini bastıracak kadar gürültülü çalışıyordu. Alec makineye arkasını dönerek adamın Tess'i görmemesi için onun tam önünde durdu ve çekine çekine, pişmanlık dolu bir sesle konuşmaya başladı.

"Son karşılaşmamızda, malum, sadece ruhlarımızın kurtuluşundan söz ettik, ancak sana maddi durumunu sormak aklıma bile gelmedi. Belki de iyi giyinmiştin, ondan. Ancak zahmet çektiğini görüyorum, eskisinden çok daha ağır koşullarda yaşıyorsun, oysa daha iyisini hak ediyorsun. Bu sıkıntıların çoğuna da benim yü-

zümden katlanmak zorunda kaldın!"

Tess hiç konuşmadan şalgamları ayıklamaya devam etti. Alec soran gözlerle ona baksa da karşılık alamadı. Sonunda hoşnutsuzca içini çekerek, "Tess," dedi, "inan bana neden olduğum en kötü olay seninki değil, hem sen söyleyene dek haberim yoktu, işin bu sonuçlara vardığından haberim bile yoktu! Ne iğrenç bir çapkınmışım ki ben, o tertemiz, masum hayatına düşünmeden leke sürmüşüm! Bütün kabahat benimdi. Trantridge'de olanların tek sorumlusu bendim. Sense... sen benim yalnızca ismini taşıdığım soylu bir ailenin gerçek evladısın, o zamanlar nasıl da toy, nasıl da dünyadan habersiz bir çocuktun. Anne babaların kızlarını böylesine tehlikeli bir cehalet içinde bırakmaları ne utanç verici."

Tess yine karşılık vermedi. Hiç ritmini bozmadan bir şalgam kökünü atıyor, bir başkasını alıyordu.

"Ama buraya sana bunu söylemek için gelmedim," diye devam etti. "Sana önce durumumu açıklayayım, sen Trantridge'den ayrıldıktan sonra annemi kaybettim. Malikâne bana kaldı. Orayı satıp Afrika'ya gitmek, kendimi misyonerliğe adamak istiyorum. Zaten bundan vazgeçip ticarete falan atılmaya kalksam da başaramam. Neyse, sana sormak istediğim şu, izin ver vazifemi yerine getireyim. Sana yaptığım kötülüğü ancak bir yoldan onarabilirim: buna müsaade eder misin? Yani Tess, benimle evlenip Afrika'ya gelir misin? Gerekli belgeyi önceden aldım, bak, ihtiyar annem ölürken vasiyet etmişti bana."

Utancından kaynaklanan bir beceriksizlikle ceplerini karıştırdı ve bir kâğıt bulup çıkardı.

"Ne ki bu?" diye sordu Tess.

"Evlenmemiz için izin kâğıdı."

Tess bir adım geri sıçradı.

"Ah hayır, hayır!" diye haykırdı telaşla!

"İstemiyor musun? Neden peki?"

Alec'in yüzünde, görevini yerine getirememekten daha derin bir hayal kırıklığı belirdi, Tess'e beslediği eski tutku yeniden alevlenmişti. Görev duygusuyla tutku el ele koşuyordu.

"Çünkü..." diye söze başladı ancak makinenin kolunu çeviren işçiye bakarak sustu.

Tartışmayı orada bitiremeyecekleri belliydi. Tess bunun üzerine işçi adama gidip tanıdığı bir beyefendinin kendisini görmeye geldiğini, birlikte biraz yürüyeceklerini söyledi. Sonra Alec'le birlikte tarlanın sabanla işlenmiş olan kesimine doğru ilerledi. Tess uzatılan eli görmezden gelerek toprak yığınlarının üstünden geçti.

"Benimle evlenip, bana öz saygımı kazandırmayacak mısın, Tess?"

"Yapamam."

"Peki neden?"

"Seni sevmediğimi biliyorsun."

"Zamanla seversin belki... beni gerçekten affeder affetmez."

"Asla!"

"Nasıl böyle emin olabilirsin?"

"Çünkü başkasını seviyorum."

Bu sözler Alec'i çok şaşırtmışa benziyordu.

"Ne? Başkasını mı seviyorsun?" diye haykırdı. "Peki ama ahlaki açıdan senin için doğru olanı hiç düşünmüyor musun?"

"Hayır, hayır, böyle söyleme!"

"Tamam, ama o adama beslediğin aşk ya gelip geçiciyse?"

"Hayır... hayır."

"Aşk bu, neden olmasın?"

"Söyleyemem sana."

"Biraz onurun varsa söylersin!"

"Öyle mi? Tamam! Çünkü evlendim onunla."

"Ya!" dedi Alec, gözlerini Tess'e dikip öylece kalakalmıştı.

"Sana söylemeye niyetim yoktu," dedi yalvarırcasına. "Hiç istemiyordum. Zaten burada da kimse bilmiyor evli olduğumu. Onun için çok rica ederim artık üzerime gelme, yalvarırım! Unutma ki iki yabancıyız artık."

"Yabancı mı? Biz mi?" Bir an yüzünde o eski, alaycı ifade belirip kayboldu. Makinenin kolunu çeviren işçiyi göstererek, "Yoksa, şu adam mı kocan?" diye sordu.

"Hah, daha neler!" dedi Tess gururla.

"Kim peki?"

"Bana söylemek istemediğim bir şeyi sormaktan vazgeç!"

"Seni düşündüğümden soruyorum elbet," dedi adam aksi aksi. "Sırf senin iyiliğini düşündüğümden kalktım buralara kadar geldim, öyle bakma bana. Tess... dayanamıyorum! Hıristiyanlıktan önce ya da sonra Tanrı hiçbir kadına seninki gibi gözler vermemiştir! Ah, Tanrım! Aklımı kaçırmayacağım. Buna cesaretim yok. Güzelliğin sana olan eski duygularımı uyandırıyor. Oysa bende bu gibi duyguların söndüğünü sanıyordum. Evlenmemiz ikimiz için de bir günahtan kurtuluş olacaktı. İmansız koca, karısı tarafından, imansız zevce de kocası tarafından takdis edilir, diye düşünüyordum. Gel gör ki isteğime karşı çıkıldı, şimdi bu hayal kırıklığına

katlanmam gerekiyor."

Gözleri yerde, bir süre kederli kederli baktı öylece.

"Evlendin demek! Eh, madem öyle..." Evlenme iznini çıkarıp yırttı, parçalarını cebine koydu, sonra da kendini toparlamışçasına soğukkanlı bir sesle, "Evet, madem öyle, madem buna imkân yok, hiç değilse izin ver de kocanla sana biraz yardımım olsun," diye ekledi. "Kocanın kim olduğu hiç mühim değil, aslında merak ettiğim çok şey var ama madem istemiyorsun, sormayacağım. Yine de kocanın kim olduğunu bilirsem, ikinize daha kolay yardımım dokunacaktır. O da bu çiftlikte mi çalışıyor?"

"Hayır," dedi Tess," şimdi çok uzakta.

"Uzakta mı? Senden uzakta öyle mi? Bu nasıl koca böyle?"

"Lütfen... onun aleyhinde bir şey söyleme! Hakkın yok buna. Senin yüzünden gitti! Başıma gelenleri öğrenince..."

"Ya? Öyle mi! Bu çok üzücü Tess!".

"Öyle."

"Yine de senden uzakta yaşaması... seni böyle ortada bırakıp çalışmaya mecbur bırakması."

"Hayır, bilmiyor!" diye ateşli ateşli orada olmayan kocasını savunmaya girişti.

"Haberi bile yok, tutumsuzluğumdan çalışmak zorunda kaldım."

"Mektup yazıyor mu bari?"

"Şey... bunu sana söyleyemem. Aramızda birtakım özel durumlar var."

"Yani yazmıyor öyle mi? Seni yüzüstü bırakıp kaçmış güzel Tess'im!"

Alec birden dönüp Tess'in elini tutmak istedi. Ancak eldivenler hâlâ Tess'in ellerinde olduğundan d'Urberville yalnızca bu eldivenlerin sert, güderi parmak kısımlarına dokunabildi.

"Hayır, yapma!" diye haykırdı Tess, birden elini çekmiş, eldivenin içinden çıkarmıştı. "Git artık, ne olur, kocamla benim iyiliğimiz için git... gerçek bir Hıristiyansan git!"

"Pekâlâ, gideceğim." dedi Alec, şaşkın. Elinde kalan eldiveni Tess'e verdikten sonra gitmek üzere davrandı. Derken yine Tess'e döndü, "Tanrı şahidimdir Tess, evlenme teklifimde çok samimiydim!" dedi.

Birden arkalarından başka bir ses duyuldu.

"Bu saatte burada ne yapıyorsun? Nedeni işinin başında değilsin?"

Uzaktan onları gören çiftçi Groby'ydi gelen.

Alec'in yüzü bir anda kararıverdi.

"Onunla böyle konuşamazsın," diye haykırdı.

"Ya, öyle mi beyim? Peki, Metodist papazlarının bu kızla ne işi olabilir, söyler misin?"

"Kim bu adam?" diye sordu Alec, Tess'e dönerek.

"Hemen git buradan!" dedi Tess, Alec'in yanına sokularak. "Yalvarırım git artık."

"Ne yani? Seni bu zorbanın eline bırakıp nasıl giderim? Niyeti yüzünden belli."

"Bana bir şey yapmaz merak etme, âşık falan da değil bana. Meryem Ana yortusundan sonra buradan ayrılabilirim ancak."

"Söz dinlemekten başka çarem yok, buna hakkım yok elbet. Ancak... neyse, hoşça kal!"

Tess'in kendisine bağıran çiftçiden çok daha fazla korktuğu adam istemeye istemeye uzaklaştı. Çiftçi aralarında bir aşkın olamayacağını düşünerek Tess'i azarlamaya devam etti. Tess, cesaret edebilse onu tokatlamaya bile kalkışabilecek olan bu duygusuz adamdan korkmuyor, aksine eski tecrübelerine dayanarak neredeyse adamın tavrından hoşnut oluyordu. Ses etmeden işinin başına döndü. Alec ile konuşmaya kendini o kadar kaptırmıştı ki, Groby'nin atının burnunun nerdeyse omzuna dokunduğunun farkında bile değildi.

"Yortuya kadar çalışmak için anlaşma yaptın, yerine getirecek misin göreceğiz," diye homurdandı adam. "Bir dediğin, ötekini tutmuyor. Daha fazla dayanmam bu duruma bilesin!"

Bir keresinde kabalığından dolayı bir kadın işçiden ağzının payını aldığı için, çiftçi Groby başka kadınların rahatını Tess'inkini kaçırdığı gibi kaçıramıyor, devamlı Tess'e yükleniyordu. Bir ara Tess, d'Urberville'in evlenme teklifini kabul edecek durumda olsaydı, durumun ne şekil alacağını düşündü. O zaman yalnızca bu adama karşı değil, kuşkusuz onu hor gören tüm dünyaya başkaldıracak bir duruma gelirdi. Ama kendi kendine, "Asla! Olamaz!" diye tekrarladı. "D'Urberville'le evlenmem. O kadar iğrenç ki!"

Hemen o gece kocasına bir mektup yazdı. Sıkıntısını gizleyen, ama onu nasıl ölesiye sevdiğini anlatan dokunaklı bir mektup. Okuyan biri bu satırlarda, o büyük aşkın ardında gizlenen, açıklanmamış ihtimaller yüzünden nasıl büyük bir korkunun, daha doğrusu umutsuzluğun gizli olduğunu anlardı! Yine de içini döktüğü bu mektubu sonlandıramadı! Angel'in Izz'e birlikte gitmeyi teklif ettiğini düşününce, tekrar içine kapanıverdi. Kocasına her

şeyi açık açık yazmaktan kaçındı. Mektubu kutuya atarken Angel'in eline geçip geçmeyeceğinden bile emin değildi.

Sonunda çiftçiler için çok önemli olan gün geldi çattı. Panayır. Bu panayırda, bir sonraki Meryem Ana gününe dek on iki aylık süre için işçilerle yeni anlaşmalar yapılırdı. İş değiştirmek isteyenler mutlaka bu panayıra gelirlerdi. Flintcomb-Ash çiftliğinin neredeyse tüm çalışanları panayıra katılmaya niyetliydi. Bu yüzden de sabahın erken saatlerinde dağlık bölgeden on-on iki mil uzaktaki kasabaya doğru bir işçi akını başladı. Tess de üç ayda bir olan ödeme gününde işi bırakmayı düşünüyordu. Ama açık havada, tarlalarda çalışmayı gerektirmeyecek bir iş bulabileceğini hissettiğinden, panayıra gitmeyen birkaç kişiden biriydi.

Çok güzel bir gündü, hava öyle yumuşaktı ki, insana kışın sona erdiğini düşündürüyordu. Tess kulübesinde kahvaltı ediyordu. O gün orada kendisinden başka kimsecikler yoktu. Tam kahvaltıdan kalkıyordu ki pencerede Alec d'Urberville'in gölgesini görüp korkuyla yerinden sıçradı.

Alec kapıyı çalıyordu. Tess'in kaçması imkânsızdı. D'Urberville'in kapı çalışında bile öyle bir hava vardı ki Tess kapıyı açamayacağını düşünüyordu, fakat bu da mantıksız bir davranış olacaktı. Mecburen kalktı yerinden. Sürgüyü kaldırıp hemen geri çekildi. D'Urberville içeri girdi. Konuşmaya başlamazdan önce yığılır gibi sandalyeye otururak Tess'e baktı.

Heyecandan kıpkırmızı kesilmiş, ateş gibi yanan yüzünü kurularken öylece giriverdi konuya.

"Dayanamıyorum artık Tess, elimde değil," dedi umutsuzca. "Hiç olmazsa hatırını sormak için gelmem gerektiğini düşündüm.

eni gördüğüm o pazar gününe kadar aklıma bile gelmiyordun, ıan bana! Oysa şimdi ne kadar gayret edersem edeyim, hayalini afamdan silip atamıyorum. İyi bir kadının kötü bir erkeği incitmesi güç bir iş! Fakat gerçek bu işte! Benim için bir dua et ne olur, Tess!"

Hali içler acısıydı. Kırgınlığını belli etmemeye çalışıyordu ama ne denli üzüldüğü de açıktı. Tess yine de acımadı ona.

"Ben sana nasıl dua ederim ki?" dedi. "Dünyayı döndüren kudretin benim için planlarını değiştirebileceğine inanmam yasaklanmışken? Artık inanmamam gerektiği öğretilmişken bana."

"Gerçekten böyle mi düşünüyorsun?"

"Evet, başka türlü düşünüp sonuçlar çıkarmak yasak bana."

"Yasak mı edildi? Kim tarafından?"

"Kocam tarafından."

"Ah, evet... tabii ya kocan... kocan! Bir türlü alışamadım evlendiğin fikrine, gecen gün de benzer bir şeyler söylemedin mi? Sen neye inanıyorsun peki Tess? İnançsızlar gibi konuşuyorsun... Belki de benim yüzümden böyle oldun."

"Hayır, ben inançsız falan değilim. Sadece doğaüstü hiçbir şeye inanmıyorum."

Alec kuşkuyla baktı.

"Yani sence benim yolum hatalı mı?"

"Hemen hemen."

"Hımm... ben yine de doğru yolda olduğumdan eminim," dedi Alec huzursuzlukca.

"Ben İsa'nın öğretisine inanıyorum, sevgili kocam da inanırdı. Fakat inanmadığım şey..."

"Anladım, yani," dedi Alec kupkuru bir sesle. "Sevgili kocan neye inanıyorsa sen de ona inanıyorsun; neyi kabul etmiyorsa, sen de etmiyorsun, değil mi?" dedi. "Kendi aklını hiçe sayarak onun her dediğini körü körüne benimsiyorsun. Bütün kadınlar böyledir işte! Aklın onun kölesi olmuş."

"Elbette," dedi Tess, en mükemmel sayılacak erkeğin bile hak etmediği, Angel Clare'e olan olağanüstü inancının sağlığıyla. "O her şeyi bilir!"

"Olabilir ama sen yine de bir kimsenin olumsuz görüşlerini böyle olduğu gibi kabul etmemelisin. Sana böyle kuşkular aşıladığına göre kim bilir ne biçim bir adamdır!"

"Beni hiçbir zaman böyle düşünmeye zorlamadı! Bu konuda tartışmazdı bile benimle! Ama düşündükçe onun inançlarının benimkilerden daha doğru olduğunu gördüm."

"Bir şeyler anlatmış olmalı elbet, neler söylerdi?"

Tess düşündü. Angel Clare'in düşüncelerini anımsayarak onu inşafsız gelebilecek bir konuşmayı anlatmaya çalıştı.

Büyük bir dikkatle dinleyen d'Urberville sordu.

"Tekrarlar mısın?"

Tess aynen tekrarladı, d'Urberville de Tess'in ardından tekrarladı.

"Peki başka?" diye sordu meraklı.

Bu defa da Tess, Felsefe Sözlüğü'nden, soy üzerine yazılmış Huxley'in Denemeleri'ne dek uzanan birçok esere paralel giden başka bir savdan ezbere parçalar söylemeye başladı.

Alec büyük bir dikkatle onu dinliyordu.

"Hımm. Pekâlâ, fakat nasıl oluyor da bu kadar iyi hatırlıyorsun bunları?"

"Aslında o hiç istemezdi ama ben yine de onun inandığı şeylere hep inanmaya çalıştım. Düşüncelerini anlatmaya zorladım ne. Aslında az önce söylediklerimin hepsini iyice anladığımı söyleyemem. Ama doğru olduklarını biliyorum."

"Kendinin de anlamadığı şeyleri bana öğretmeye kalkışıyorsun demek," dedi Alec ve derin düşüncelere daldı.

"Neyse, işte böylece, o neye inanıyorsa, ben de ona inandım." ıdı. "Ondan başka türlü düşünmek istemiyordum. Onun yeteri adar iyi bulduğu her şey benim için de şüphesiz iyidir."

"Senin de kendisi gibi imansız olduğunu biliyor muydu bari?"

"Hayır, ona bir şey söylemedim, tabii eğer imansızsam."

"Eh, neticede senin durumun benimkinden daha iyi, Tess! Sanadığın öğretiyi vaaz etmem gerektiğine inanmıyorsun, çekinmeliğinin huzursuzluğunu duymuyorsun. Oysa ben vaaz etmem gerektiğine inanıyorum, bir yandan da şeytanlar kadar titriyorum ortadan. Çünkü artık vaaz vermeyi aniden bıraktım. Kendimi sahte olan duygularımın eline bıraktım."

"Nasıl?"

"Bugün ta nerelerden seni görmeye geldim biliyor musun? Oysa Casterbridge panayırına gidiyordum, saat ikide orada vaaz verecektim. Şu sırada bütün din kardeşlerim beni bekliyor olmalı ama ben buradayım. Bak işte, ilanı da burada."

Cebinden bir afiş çıkarıp gösterdi. D'Urberville'in hangi gün, saat kaçta, nerede vaaz vereceği yazılıydı.

"Peki ama nasıl yetişeceksin?" diye sordu Tess saatine bakarak.

"Artık gidemem canım, artık buradaydım."

"Ne? Vaaz vermeye söz verdiğin halde..."

"Vaaz vermeye söz verdim ama orada olmayacağım. Çünkü bir zamanlar hor gördüğüm bir kadını görmek için duyduğum yakıcı isteğe yenik düştüm! Ama hayır! Şerefim ve dinim üzerine yemin ederim ki seni aslında hiçbir zaman hor görmedim. Görseydim şimdi seni böyle sevmezdim! Çünkü sen her şeye rağmen lekesiz kalmayı başardın. Durumu kavrar kavramaz kendini benden çabucak çektin. Sırf keyfime hizmet etmek için yanımda kalmayı kabul etmedin. Koca dünyada tepeden bakmadığım, küçük görmediğim tek kadın sensin Tess! Ama şimdi sen beni hor görmekte haklısın! Ben Tanrı'ya taptığım dağlarda olduğumu sanırken, meğer hâlâ ormanlarda hizmet ediyormuşum! Ha! Ha!"

"Ah Alec d'Urberville, tüm bunlar da ne demek oluyor? Ben ne yaptım sana?"

"Elbette isteyerek bir şey yapmadın. Ama bilmeden de olsa yeniden kötü yola sapmama sebep olan masum bir nedensin sen!" Elini Tess'in omzuna koydu. "Tess, seni yeniden görene kadar, hiç değilse beni toplumsal kurtuluşa eriştirecek yolda yürüyordum!" Sustu birden Tess'i omuzlarından yakalayıp bir çocuğu tartaklar gibi tartakladı. "Neden beni ayarttın, söyle, neden? Bu gözleri, bu dudakları görmeseydim yolumdan dönmek aklımın ucundan bile geçmezdi. Havva Anamızdan beri böylesine baştan çıkarıcı bir ağız daha yaratılmamıştır!" Sesi bezginlikle boğuklaşıp kara gözlerinde çapkınca kıvılcımlar belirdi. Seni ayartıcı! Babil'in lanetlenmiş büyücüsü! Sana karşı koyamayacağımı anladım artık!"

"Fakat beni görmene engel olmak benim elimde değildi," dedi geri çekilerek.

"Tabii biliyorum... Tabii ki seni suçlamıyorum. Ancak bu hiçbir şeyi değiştirmiyor. O gün çiftçinin şana kötü davrandığını görünce neredeyse çıldıracaktım. Kanun bana seni koruma hakkını vermediğinden bir şey yapamadım, bundan böyle de bu hak bana ait olmayacak. Hakkı olan kişiyse seni çok ihmal ediyor!"

"Onun aleyhinde konuşma artık! Çünkü burada değil!" diye atıldı Tess tutkuyla. "Hakkını yeme onun, sana hiçbir kötülükte bulunmadı! Ne olur, onun dürüst adını lekeleyecek herhangi bir rezalet çıkmadan beni rahat bırak!"

"Pekâlâ," dedi Alec tatlı bir düşten uyanır gibi. "Sözümü de tutamadım, panayırdaki o zavallı sarhoşları boşuna beklettim. İlk kez yapıyorum bunu. Bir ay öncesine kadar ödüm kopardı böyle bir şey yapmaktan. Gideceğim... yemin etmek için. Ah, acaba yemin edebilir miyim? Senden uzak durabilir miyim?" Sonra aniden, "Bir kere kucaklayayım seni, ne olur, bir kerecik," diye atıldı. "Eski dostluğumuzun hatırı için izin ver."

"Savunmasız bir kadınım ben, Alec! Dürüst bir erkeğin namusu bana bağlı... düşün ve utan!"

"Ah ah! Şey, evet... pekâlâ, haklısın!"

Alec'in dudakları acizliğinden duyduğu utançla gerildi. Oysa gözleri evrensel ve dinsel inançtan aynı derecede uzaktı. Doğru yolu seçtiğinden beri yüzünün hatlarındaki eski arzuların kalıntıları yeniden canlanmış, bir araya gelmişti. Sonra kalkıp dışarı çıktı.

D'Urberville'in bugünkü sözüne sadık kalmaması onun eski günahkâr günlerine dönmesinden başka bir anlam taşımıyordu. Tess'in kocasının sözlerini yankılayan sesi kulaklarında çınlıyordu. Yol boyunca bu sözlerin etkisinden kurtulamadı. Ağır ağır

yürüyor, bir yandan düşünüyordu. Onun doğru yola dönüşünün mantıkla bir alakası yoktu zaten, annesinin ölümü ruhunda geçici bir sarsıntı yaratmış, yeni heyecanlar ararken bu yola sapmıştı, ancak hakikatte maymun iştahlı ve aciz adamın biriydi.

Tess'in d'Urberville'in heyecan denizine attığı o mantık damlaları, coşkunluğunun bir nebze yatışmasına yardım ediyordu. Tess'in kendisine ilettiği billurlaşmış düşüncelerin üzerinde dururca kendi kendine şöyle dedi: "Şu akıllı adam, Tess'e bunları söylerken benim için Tess'e geri dönen yolu kendi elleriyle hazırladığı aklının ucundan bile geçmemiştir."

XLVII

Flintcomb-Ash'te son buğdayın harman zamanıydı. Bir mart sabahının şafak vaktiydi. Doğuda ufkun nerede başladığını gösteren bir işaret yoktu. Kışın beyazlatıcı ve temizleyici havası içinde tek başına duran yığın gökyüzüne doğru yükseliyordu.

İzz Huett ile Tess'in geldiklerinde duydukları hışırtılar, onlardan önce gelenlerin olduğunu gösteriyordu. Işık çoğaldıkça yığının tepesindeki iki adamın siluetleri de onlarınkine eklendi. İki erkek işçi sapları ayıklıyor, başakları soyuyorlardı. Bu iş yapılırken iki arkadaş diğer kadınlarla birlikte soğukta titreyerek beklediler.

Çiftçi Groby gün ağarmadan orada olmalarını, işin gün sona ermeden bitirilmesini istemişti. Yığının çıkıntılarının altına yakın bir yerde, henüz belirli bir şekilde görülmeyen, işçilerin çalıştırmaya geldikleri tahta çatılı, kırmızı kayışlı, işlerken çalışanların kaslarının ve sinirlerinin dayanma gücü üzerinde zorba isteklerde bulunan harman makinesi duruyordu.

Daha uzakta başka bir şekil belli belirsiz görülüyordu. Çıkardığı devamlı hışırtılarla yedeğinde bir hayli güç bulunduğunu anlatan, bir ağacının yanından yükselen uzun bacasından çıkan sıcaklıkla, burada, bu küçük dünyadaki hayatın başlıca kaynağı olduğunu belli eden başka bir makine daha duruyordu. Başında ise, yanında bir kömür yığını yükselen, kir pas içinde, uzun boylu bir adam vardı. Rengi ve yalnız haliyle, toprakla ortak hiçbir yanı yokmuş ve halkın huzurunu kaçırmak için cehennemden gelmiş gibi duran makinistti bu.

Makinistin hissiyatı da dış görünüşünden farklı değildi. Tarım dünyasının içinde olsa da hiçbir zaman onun bir parçası olmamıştı. Tarla işçileri bitkilere, havaya, soğuğa, dona ve güneşe hizmet ederlerken, o dumana ve ateşe hizmet ediyordu. Buharlı harman makinesi Wessex'in bu bölümünde devamlı çalışmadığından makinesiyle birlikte çiftlikten çiftliğe, eyaletten eyalete gezerdi. Makinistin garip bir kuzeyli aksanı vardı. İçine dönük biriydi. Gözleri de makinesinin üstünde olduğundan çevresindeki görünümü hemen hemen hiç fark etmiyor, zaten buna aldırış da etmiyordu. İşçilerle çok gerekli olduğu zaman konuşuyordu. Burada cehennemdeki efendisine hizmet etmek için bulunuyor gibiydi. Makinesinin çarkından yığının altındaki kırmızı harman makinesine uzanan uzun kayış, onunla çiftçilik arasındaki tek bağlayıcı hattı.

İşçiler ekin ayıklarken o çevresindeki sıcak karanlıkta ilgisiz bir tavırla duruyordu. Onun hazırlık işiyle bir ilgisi olmazdı. Kömürler yanmış, beyaz kor haline gelmiş ve buhar basıncı en yüksek seviyeye ulaşmıştı. Birkaç saniye sonra kayışı görülmemiş bir hızla çalışmaya başlayacaktı. Kayışın uzunluğunun gerisindeki çev-

rede buğday, saman ya da karışıklık olabilirdi; bunlar onu hiç ilgilendirmezdi. Bölge serserilerinden biri ismini sorduğunda bile, makinist, diye kestirip atardı.

Gün ağarana kadar buğday yığını tamamlandı. Erkekler yerlerini aldı, kadınlar da yığının üstüne çıktı. Çalışmaya başladılar. Çiftçi Groby'nin emriyle Tess makineyi bekleyen adama yakın duruyordu. Hemen makinenin yanındaydı. Görevi Izz'in uzattığı demetleri açmaktı. Makinist demeti yakalıyor, taneleri bir anda dışarı fırlatan dönen çarkın içine atıyordu.

Makineden hoşlanmayanların yüreklerini ferahlatan bir iki duraklamadan sonra kahvaltı zamanına dek hiç durmadan çalıştılar. Sonra makine yarım saat kadar durduruldu. Ardından da çiftliğin bütün adamları buğday yığınının yanında yükselmeye başlayan samanları toplayıp hemen oracıkta çarçabuk öğle yemeği yediler. Birkaç saat daha çalıştılar. Akşam yaklaşıyor, yorulmak bilmeyen çarklar dönüyor, harman makinesinin hırıltısı, dönen tel kafesin yanında çalışanları iliklerine dek titretiyordu.

Yaşlı işçiler bir yandan çalışıyor, bir yandan da her şeyin el emeğine dayandığı eski günlerden konuşuyorlardı; belki iş yavaş yürüyormuş ama o zaman alınan sonuçlar çok daha iyiymiş. Ekin yığınının üzerindeki kadınlar da gevezelik ediyor, hatta arada soğuk çay ya da bira içiyorlardı. Tess'in de içinde olduğu, makine üzerinde kan ter içinde çalışanlar ise ne tek laf edebiliyor, ne de gözlerini bir anlığına da olsa işten ayırabiliyorlardı. Neyse ki ekin yığınında çalışan Marian, çiftçi Groby eli ağır diye onu bu işte çalıştırmak istemediğinden homurdanıp dursa da, yine de arada gelip Tess'in yerini alıyor, arkadaşının yarım saat olsun dinlenmesini

sağlıyordu. Gerçekten de Tess'in yaptığı işi yapabilmek için eli çabuk olmak şarttı.

Gerekenden az ekin atıldığında makineden bir anda kulak tırmalayıcı sesler çıkıyordu. İşte bu yüzden Tess'le makineyi besleyen adam bu gürültünün içinde, başlarını başka yana bir an olsun çeviremeden çalışıyorlardı. Dolayısıyla Tess yemekten az önce bir adamın sessizce tarlaya girdiğini de, ekin yığınının yanında durup gözlerini kendisine diktiğini fark edemedi. Adam son moda tüvit bir takım giymişti. Elindeki şık yürüyüş bastonunu döndürerek ona bakıyordu.

"Bu da kim?" dedi Izz Huett.

Soruyu Tess'e sorsa da o işitemediğinden Marian karşılık verdi.

"Birinin sevgilisidir."

"Bence Tess'in peşinde."

"Yok canım! Gerçi peşinde bir adam dolaşıyordu ama o bunun gibi bir züppe değil, ağzı laf yapan bir papazdı!"

"Ayol bu o papaz zaten, baksana! Kara giysilerini giymemiş, hepsi bu. Ha, bir de sakallarını kesmiş."

"Emin misin?" diye sordu Marian. "Öyleyse gidip Tess'e haber vereyim."

"Yok, söyleme, daha iyi. Nasıl olsa birazdan kendisi görecek."

"Sen bir yandan vaaz ver, diğer yandan evli bir kadının peşinde dolan! Evet. Tess'in kocası burada değil, o yüzden bir bakıma dul sayılır belki ama yine de çok yakışıksız bu."

"Yine de Tess'e bir zararı dokunamaz onun," dedi Izz kuru

bir sesle. "Gözü kocasından başkasını görmüyor kızcağızın. Bir araba düştüğü çukurdan nasıl çıkarılamazsa Tess'in aklı da durduğu o tek yerden asla alınamaz. Ne yaparsa yapsın, ister vaaz versin, ister tehdit etsin, bir kadını kalbini verdiği erkekten ayıramaz. Tess'in peşini bıraksa iyi eder!"

Yemek vakti gelmişti. Makinenin homurtusu kesildi. Tess işi bıraktı. Makinenin sarsıntısından bacakları öyle titriyordu ki zorlukla yürüyebiliyordu.

"Sen de benim gibi biraz içki içmelisin, Tess," dedi Marian. "Yüzüne biraz renk gelir." Ah Tanrım, yüzün öyle perişan ki!"

Tess'in üzerinde durduğu büyük ekin yığınının öbür yanında tahta bir merdiven vardı. Marian arkadaşının adamı görünce sinirleneceğini bildiğinden onu biraz dinlendirmek istiyordu. Tam bunu söyleyecekti ki, epeydir onları gözetlemekte olan adam ekin kümesinin altına gelip başını yukarıya kaldırdı.

"Ay!" diye haykırdı Tess bir anda. Sonra da hemen kendini toparlayarak Marian'a seslendi. "Ben yemeğimi burada yığının üzerinde yiyeceğim!"

Kimi zaman bunu yaparlardı ancak bugün rüzgâr öyle sert esiyordu ki Marian ile diğerleri inip saman yığının altına oturdular.

Yeni gelen, değişen kılığına rağmen papazın ta kendisiydi. Çapkın, pervasız yaşantısına yeniden döndüğü bir bakışta anlaşılıyordu. D'Urberville üç dört yıl yaşlanmış bir erkeğin gayretiyle giyinmiş, eski şıklığına dönmeye çalışmıştı. Tess bu giysinin altındaki eski âşığını ve sözde kuzinini tanımakta güçlük çekmedi. Bu yüzden bulunduğu yerde kalmaya karar vererek aşağıdakilerin göremeyeceği şekilde başak demetlerinin arasına oturdu. Yemeğini

yemeğe koyulmuştu ki merdivenden gelen ayak seslerini işitti. Biraz sonra d'Urberville'in başı yığının üstünden görüldü. Yığının tepesi artık geniş bir düzlük halini almıştı. Alec d'Urberville yürüdü ve tek kelime söylemeksizin Tess'in karşısına oturdu.

"Görüyorsun ya, yine geldim," dedi.

"Neden beni rahat bırakmıyorsun artık?" diye haykırdı Tess.

"Sahi seni rahatsız mı ediyorum? Aynı şeyi asıl ben sana sormalıyım aslında, ne diye beni rahat bırakmıyorsun ki?"

"Benim seni rahatsız ettiğim falan yok!"

"Etmediğini söylüyorsun ama ediyorsun! Aklımdan hiç çıkmıyorsun. Biraz önce öfkeyle çevirdiğin gözlerin gece gündüz aklımdan çıkmıyor. Çocuğumuzdan söz ettiğin o günden bu yana güçlü, ateşli bir çağlayan gibi akan duygularım iyice kabararak aniden senden yana çevrildi. Dinsel kanal kurudu artık, bunun nedeni de sensin!"

Tess gözlerini dikmiş, konuşmadan ona bakıyordu.

"Ne? Vaaz vermeyi bıraktın mı yani şimdi?"

Aslında ani coşkunlukları hor gören modern düşüncelere kuşku duymayı yeterince öğrenmişti Angel'den, ancak yine de bir kadın olarak dehşete düşmüştü.

"Evet, tamamen bıraktım. Casterbridge panayırında din kardeşlerimi boşu boşuna beklettiğim günden beri vaaz vermiyorum. Din kardeşlerimin benim için ne düşündüklerini yalnızca şeytan bilir artık. Ah! Din kardeşlerim! Hiç şüphesiz benim için dua ediyor ve ağlaşıyorlardır! Çünkü hepsi de çok iyi insanlar. Ama bundan bana ne? İnancımı kaybettiğim halde bu yolda nasıl devam edebilirim ki? İkiyüzlülük olurdu bu. Küfrü öğrenmeleri için şeytana verilmiş Hymenaeus veya İskender gibi kalırım onların arasında, öyle büyük bir intikam aldın ki benden! Senin masumiyetinden faydalandın, seni kandırdım. Sonra, tam dört yıl sonra beni dın yolunda, tam bir Hıristiyan olarak buldun. Belki de tümüyle

mahvolmam için o zaman yapacağını şimdi yaptın. Ama sen bana aldırma! Yüzüme öyle endişeyle bakmamalısın, hep derim, benim de konuşma şeklim böyle. Yoksa senin elbette güzel bir yüze ve biçimli bir bedene sahip olmaktan başka suçun yok. O yüzü, sen daha beni fark etmeden saman yığınının üstünde çalışırken gördüm. O simsiki önlüğün bedeninin hatlarını olduğu gibi ortaya çıkarıyor. Sonra tehlikeden kaçınmak istiyorsanız siz, sütçü kızlar, o başlıkları hiç giymemelisiniz!" Birden sustu d'Urberville. Birkaç dakika Tess'e baktı. Sonra kısa, alaycı bir kahkaha attı. "Herkes," diye devam etti, "seninki gibi güzel bir yüz görse hemen baştan çıkar, o yüzün hatırı için her şeyi feda ederdi."

Tess bir şeyler söyleyip onu uyarmak istediyse de tek kelime çıkmadı ağzından.

"Kim bilir," dedi sonra adam, "belki senin cennetin de diğeri kadar iyidir, neyse, artık ciddi konuşalım!" D'Urberville yerinden doğruldu. Dirseğine dayanarak ekinler içinde ilerleyip Tess'e yaklaştı. "Son görüşmemizden bu yana kocanın sözlerini, senin bana anlattıklarını düşünüyorum da, şu sonuca vardım: Kabul etmek gerekir ki bu eski görüşlerde sağduyu eksikliği var. Şimdi papaz Clare'in bana yaşattığı heyecanla nasıl tutuştuğumu, hatta ondan bile fazla çılgıncasına nasıl çalışmaya başladığını düşünüyorum da, aklım almıyor! Senin şu olağanüstü zeki, ismini söylemekten sakındığın kocanın sana öğrettiği şu dogmadan yoksun ahlak anlayışına gelince, ben katılmıyorum."

"İnsan, senin şu dogma dediğin şeye sahip olamasa bile, sevme, iyilik ve saflık dinini benimseyebilir."

"Ah, hayır! Ben farklıyım! Eğer biri çıkıp da 'şunu yaparsan öldükten sonra sana iyiliği dokunur, bundan sakın senin için kötü olur,' demezse ben duygulanamam, heyecanlanamam. Günahlarımdan sorumlu olduğunu söyleyecek biri olmazsa, duygu ve davranışlarımdan kendimi sorumlu tutamam! Bence sen de sorumlu

saymamalısın kendini!"

Tess ona insanlığın ilk devirlerinde gayet belirli olan iki sorun olan dinle ahlakı, o kıt aklının birbirine karıştırdığını anlatmaya çalıştı. Ne var ki Angel Clare'in bu konularda ağzı sıkı davranmış olması ve kendi eğitiminin yetersizliği yüzünden bunu gerektiği gibi yapamadı.

"Neyse, boş verelim bunları," diye sözünü kesti d'Urberville. "İşte buradayım, aşkım! Tıpkı eskisi gibi!"

"Hiçbir şey asla eskisi gibi olamaz. Artık durum çok farklı," dedi Tess yalvarırcasına. "Sana karşı hiç sevgim yok! Niçin girdiğin o yolda devam etmiyorsun?"

"Çünkü sen beni yoldan çıkardın! Sen bunu yaptın ya, şeytan da senin o tatlı başından eksik olmasın! Kocan kendi öğretisinin nasıl geri teptiğini bir bilse! Hah! Yine de beni yoldan çevirdiğine çok memnunum! Tess, sana eskisinden bile daha fazla tutkunum şimdi, üstelik sana acıyorum da. Anlatmasan da sıkıntıda olduğunu görüyorum. Sana tapması gereken biri tarafından ihmal ediliyorsun."

Lokmalar Tess'in boğazına diziliyordu, dudakları kupkuruydu. Nerdeyse tıkanacaktı. Saman yığınının altında yiyip içen işçilerin konuşmaları, gülüşmeleri çok uzaklardan gelir gibiydi.

"Zalimlik etme artık," dedi. "Beni biraz olsun sevseydin böyle konuşabilir miydin?"

"Doğru, haklısın," dedi adam biraz utanarak. "Buraya kendi günahlarım yüzünden sana sitem etmeye gelmedim, buna hakkım yok. Ama şunu bil, böyle ırgat gibi çalışmana razı gelemiyorum. Bir kocan olduğunu söyledin. Bu koca ben değilim. Evet, belki doğru söylüyorsun. Bir kocan var. Ama ben onu hiç görmedim. Sen de adını söylemiyorsun; bu koca daha çok mitolojideki Tanrılara benziyor. Yine de bir kocan varsa bile, ben sana ondan daha yakınım. Hiç olmazsa ben seni sıkıntıdan kurtarmaya çalışıyorum.

o aldırış bile etmiyor buna. Tanrı onun görünmez yüzünü takdis etsin! Aklıma çok sevdiğim peygamber Hoşea'nın şu sözleri geldi: 'Kadın aşığının peşinden gidecek, ama ona yetişemeyecek. Kadın onu arayacak ama bulamayacak! Kadın o zaman, artık ilk kocama döneceğim, diyecek; çünkü o artık benim için âşığımdan daha iyidir.' Duymuş muydun bunu daha önce, Tess? Tess ben hep seni bekliyorum. Sen benim sevgilimsin, onun değil, gerisini biliyorsun."

Tess kıpkırmızı kesildi. Karşılık vermedi.

"Beni dinden döndürdün," dedi Alec, bir yandan da elini onun beline dolamaya çalışıyordu. "Bu hayatı benimle paylaşman gerek. Kocan olacak o inatçı hayvanı ebediyen terk etmelisin!"

Yemeğini yerken elinden çıkardığı kalın güderi eldivenlerden biri Tess'in kucağında duruyordu. Tek kelime etmeden eldiveni yakaladığı gibi öfkeyle Alec'in yüzüne çarptı. Eldiven bir savaşçınınki gibi kalın ve ağırdı, tam ağzına gelmişti. Bu davranışı Tess'in şövalye atalarının asla uygulamadığı bir atılganlık olarak düşünebiliriz. Bu hamleyle Alec yerinden fırladı. Eldivenin değdiği yerde kırmızı bir leke belirmişti. Biraz sonra samanların üstüne kan damlamaya başladı. Fakat d'Urberville, hemen toparladı kendini. Soğukkanlılıkla cebinden mendilini çıkarıp kanayan dudaklarına bastırdı.

Tess de birden ayağa fırlamış, ancak sonra yine oturmuştu. Boynu koparılmadan önce kendisini vuran avcıya bakan bir serçe gibi umutsuz bir karşı koyuşla Alec'e bakıyordu.

"İstersen cezalandır beni!" diye haykırdı Tess. "Öldüresiye döv hatta! Aşağıdakilerden de çekinmene gerek yok, çünkü gıkımı çıkarmam. Bir kez kurban olan, artık hep kurban olarak kalır ne de olsa... yasa böyle!"

"Ah, hayır, Tess, hayır," diye karşılık verdi Alec uysallıkla.

"Böyle bir şey aklımdan bile geçemez, bana büyük bir haksızlık ediyorsun. Unuttun mu, kabul etmiş olsaydın seninle evlenecektim. Sana alenen evlenme teklif etmedim mi, ha? Söylesene!"

"Ettin."

"Ama sen olmaz reddettin, değil mi? Şunu unutma!" Bir adım ilerleyip Tess'i omuzlarından yakaladı. "Sakın unutma güzelim, bir zamanlar sana sahip olduğum gibi tekrar, yine sahip olacağım, önünde sonunda! İlle da birinin karısı isen, benim karımsın anladın mı beni?"

Tess ürpermişti, aşağıdaki işçiler ayaklanmaya başlayınca Alec Tess'i bıraktı.

"Söyleyeceğim bu kadar, şimdi gideceğim ama öğleden sonra cevabını öğrenmek için tekrar geleceğim. Daha beni tanımıyorsun! Ama ben seni çok iyi tanıyorum!"

Tess hiçbir şey söyleyemiyordu. Donakalmıştı sanki, d'Urberville merdivenden inip gözden kayboldu. Aşağıda da işçiler kalkmış, içtikleri birayı sindirmek için dolaşıyorlardı. Çok geçmeden makine yeniden çalışmaya başladı. Tess, sanki bir rüyanın içindeymiş gibi gidip yerini aldı ve bitmez tükenmez ekin demetlerini birbiri ardına çözmeye başladı.

XLVIII

Ertesi gün harman makinesi başka bir çiftliğe gideceğinden harmanın o gece bitirilmesi gerekiyordu. Zaten ay ışığı çok kuvvetli olduğundan rahat rahat çalışabileceğini söyledi çiftçi Groby. Bu yüzden de, ara vermek şöyle dursun, işi büsbütün hızlandırdılar.

Saat üç sularında Tess başını kaldırıp çevresine şöyle bir göz gezdirdi. Alec'in çitin altında durup beklediğini görünce pek şaşırmadı. Alec onun başını kaldırdığını görmüş, el sallıyordu. Sonra Tess'e eliyle bir de öpücük gönderdi. Kavga bitmişti demek. Tess başını yere indirdi. Bir daha da o yana bakmaktan kaçındı.

Tüm gün bulutlu olan hava akşama doğru açıldı ama güneşin yüzünü göstermesiyle batması bir oldu. Saatler ilerledikçe buğday yığını küçülüyor, samanlar yükseliyordu. Buğday taneleri çuvallara doldurularak çiftliğe taşındı. Saat altı sıralarında başak yığını yerden omuz seviyesine inmiş olsa da, Tess ile erkek işçinin beslediği doymak bilmez makinenin yuttuğu muazzam ekine rağmen harman edilmemiş başak demetleri hâlâ sayılamayacak kadar

çok görünüyordu. Vızıldayan kırmızı obur makinenin arkasında sabahleyin hiçbir şeyin bulunmadığı yerde şimdi kocaman bir saman yığını belirmişti. Gökyüzünün batı yönünden hiddetli bir aydınlık doğdu. Mart ayının bütün o vahşi görünümüne karşın batan güneşin ışıkları bulutları dağıtarak aniden ortaya çıktı. Erkeklerin yorgun, terli yüzlerini, kadınların alevler gibi bedenlerine sarılan bol giysilerini ve her yanı bakır rengine boyadı.

Makineyi besleyen adam çok bitkin düşmüştü. Tess, adamın ensesinin, boynunun kir ve tozla kabuk bağlamış olduğunu gördü. Tess de hâlâ aynı yerde çalışıyordu. Kızarmış, terlemiş yüzü buğdayın tozuyla kaplanmış, başlığı bu tozla kahverengiye boyanmıştı. Makinenin üstünde duruyordu. Makinenin çalışmasıyla vücudunun her yanı sarsılıp titreyen tek kadın oydu. Şimdi saman yığını yükselmiş olduğundan ve Izz ile Marian'ı da göremediğinden eskisi gibi iş değişimi yapmalarına imkân kalmamıştı.

İçlerinde en güçlü olanlar bile şimdi sapsarı kesilmiş, gözleri fincan gibi irileşmişti. Tess ne zaman başını kaldırsa hep üzerinde ceketsiz erkeklerin çalıştığı saman yığınının kurşuni renginin gökyüzüne doğru yükseldiğini, bunun önünde de Yakub Peygamber'in merdiveni* gibi, üzerinden buğdayın uzun, kırmızı dumanını görüyordu. Hububatı üst katlara çıkaran makineden tepeye doğru bir nehir akıyordu sanki.

Tess tam yerini bilemiyor olsa da Alec d'Urberville'in oralarda bir yerde beklediğini, bir köşeye sinip onu gözlediğini biliyordu. Kalması için bir bahanesi de vardı, çünkü harman yığını artık son demetlerine ulaştığında küçük bir fare avı yapılır, harman işiyle alakası olmayan adamlar da bazen uğrardı.

Ancak başak yığınının tabanındaki farelere erişebilmek için daha en az bir saatlik iş vardı. Abbot's Cernel yakınındaki Giant's

---

* *Yakub'un rüyasında gördüğü, bir ucu gökyüzüne erişen bir merdiven. (ç.n.)*

Tepesi yönünde akşamın aydınlığı kaybolurken mevsimin beyaz yüzlü ayı Middleton Manastır'ı ile Shottsford arasında uzanan ufukta yükseliyordu. Son bir iki saattir Marian konuşmak için bile Tess'e yaklaşamadığından onun için endişe ediyordu. Öteki kadınlar bira içerek güçlerini tazeliyor ancak Tess içkinin babası üzerindeki etkisinden hiç hoşlanmadığından içmekten kaçınıyordu. Çalışmayı da aksatmıyordu. İstenilen işi yapmazsa buradan gitmesi gerekirdi; bir iki ay önce kaygısızca kabullenebileceği bu ihtimal, şimdi Alec d'Urberville çevresinde dolaşırken büyük bir korkuya dönüşmüştü.

Makinenin başındakiler o kadar çok çalışmıştı ki, bir ara çiftçi Tess'e yaklaşıp eğer arkadaşıyla görüşmek istiyorsa yerine birini koyabileceğini söyledi. Tess çok şaşırmıştı, o arkadaş denilen ve aslında düşman olan d'Urberville'in isteğine uyularak yapılmıştı bu teklif. Teklifi reddederek çalışmaya devam etti.

Artık fare avı zamanı gelmişti. Hayvanların hepsi yığından artakalan ekinlerin dibine toplanmış, korunmaya çabalıyorlardı. Son ekinler de kaldırılınca ve hayvanlar sağa sola kaçışınca Marian birden bağırmaya başladı; farelerden biri eteğinden içeriye kaçmıştı. Bunun üzerine öbür kadınlar da korkuyla eteklerini savurup tepinerekten fareleri kaçırmaya giriştiler. Marian'ın eteğinden giren fare en sonunda yakalandı ve Tess, köpek havlamaları, kadın çığlıkları ve erkeklerin küfürleri arasında, son ekin demetinin bağını çözüp makineden yere atladı.

Fare avını izleyen Alec hemen ona doğru koştu.

"Yine mi sen? Suratına yediğin eldivene rağmen nasıl gelirsin?" diye çıkıştı Tess öfkeyle.

"Ne yaparsan yap, ne söylersen söyle benim kırılmaya hakkım yok ki," dedi adam. Yine Trantridge'deki o baştan çıkarıcı sesiyle konuşuyordu. "Ah o incecik kolların, bacakların nasıl da titriyor! Yeni doğmuş bir buzağı kadar zayıf olduğunun farkında

değil misin? Oysa ben varken böyle çalışman gerekmez. Nasıl bu kadar inatçı olabiliyorsun? Çiftçiye de kadınları makinede çalıştırmaya hakkı olmadığını söyledim zaten. Kadınlara göre bir iş olmadığını o da çok iyi biliyor. Neyse, seninle evine dek geleceğim."

"Peki, öyle istiyorsan," dedi Tess yorgun yorgun yürüyerek. "Ne durumda olduğumu bilmeden çıkageldin, bana evlenme teklifi ettin, galiba... belki de eskiye göre daha iyi birisindir. İyilik niyetine yaptıkların için minnettarım. Ancak başka niyetler besliyorsan sinirlenirim. Bazen ne yapmak istediğini hiç anlayamıyorum."

"Eski ilişkimizi evlilikle sonuçlandıramasam da, hiç değilse biraz olsun yardım edebilirim. Hem inan bana bunu da eskisi gibi duygularını inciterek yapmayacağım. Dinsel çılgınlığım artık geçti ama inan bana, içimde hâlâ iyilik kırıntıları var, daha doğrusu umarım öyledir. Güven bana, Tess! sıkıntıdan kurtarabilecek kadar bol param var. Hepinizi rahata kavuşturabilirim, yeter ki bana güven!"

"Onları gördün mü yoksa?" diye atıldı Tess.

"Evet. Nerede olduğunu bilmiyorlardı. Seni tamamen şans eseri buldum burada."

D'Urberville ile evine doğru yürürken Tess'in yüzüne buz gibi ay ışığı vuruyordu. Kulübenin önüne varmışlardı, ay ışığında kapının önünde yan yana durdular.

"Bana küçük kardeşlerimden bahsedip de direncimi kırmaya kalkma sakın!" dedi, "Onlara gerçekten yardım etmek istersen bana söylemeden yap. Ama yok, hayır, istemem! Senden hiçbir şey almayacağım, ne kendim, ne de ailem için! Asla."

Alec'i orada yüzüstü bırakıp başka işçilerle paylaştığı kulübesine girdi. Elini yüzünü yıkayıp ötekilerle birlikte yemeğini yedikten sonra odasına çekildi. Masasının başına geçerek küçük lambanın cılız ışığında kocasına mektup yazmaya koyuldu.

Kocacığım benim,

çok görünüyordu. Vızıldayan kırmızı obur makinenin arkasında sabahleyin hiçbir şeyin bulunmadığı yerde şimdi kocaman bir saman yığını belirmişti. Gökyüzünün batı yönünden hiddetli bir aydınlık doğdu. Mart ayının bütün o vahşi görünümüne karşın batan güneşin ışıkları bulutları dağıtarak aniden ortaya çıktı. Erkeklerin yorgun, terli yüzlerini, kadınların alevler gibi bedenlerine sarılan bol giysilerini ve her yanı bakır rengine boyadı.

Makineyi besleyen adam çok bitkin düşmüştü. Tess, adamın ensesinin, boynunun kir ve tozla kabuk bağlamış olduğunu gördü. Tess de hâlâ aynı yerde çalışıyordu. Kızarmış, terlemiş yüzü buğdayın tozuyla kaplanmış, başlığı bu tozla kahverengiye boyanmıştı. Makinenin üstünde duruyordu. Makinenin çalışmasıyla vücudunun her yanı sarsılıp titreyen tek kadın oydu. Şimdi saman yığını yükselmiş olduğundan ve Izz ile Marian'ı da göremediğinden eskisi gibi iş değişimi yapmalarına imkân kalmamıştı.

İçlerinde en güçlü olanlar bile şimdi sapsarı kesilmiş, gözleri fincan gibi irileşmişti. Tess ne zaman başını kaldırsa hep üzerinde ceketsiz erkeklerin çalıştığı saman yığınının kurşuni renginin gökyüzüne doğru yükseldiğini, bunun önünde de Yakub Peygamber'in merdiveni* gibi, üzerinden buğdayın uzun, kırmızı dumanını görüyordu. Hububatı üst katlara çıkaran makineden tepeye doğru bir nehir akıyordu sanki.

Tess tam yerini bilemiyor olsa da Alec d'Urberville'in oralarda bir yerde beklediğini, bir köşeye sinip onu gözlediğini biliyordu. Kalması için bir bahanesi de vardı, çünkü harman yığını artık son demetlerine ulaştığında küçük bir fare avı yapılır, harman işiyle alakası olmayan adamlar da bazen uğrardı.

Ancak başak yığınının tabanındaki farelere erişebilmek için daha en az bir saatlik iş vardı. Abbot's Cernel yakınındaki Giant's

---

* *Yakub'un rüyasında gördüğü, bir ucu gökyüzüne erişen bir merdiven. (ç.n.)*

İzin ver de sana böyle hitap edeyim. Etmeliyim zaten. Ne kadar değersiz bir kadın olduğumu düşünerek bana kızsan da... derdimi yine sana açmak zorundayım... Başka kimsem yok! Üstelik tehlikedeyim, günah işlemeye zorlanıyorum Angel. Bu adamın kim olduğunu yazmaya korkuyorum. Hiçbir şey yazmak istemiyorum. Oysa düşünemeyeceğin kadar büyük bir korkuyla sana sarılıyorum! Artık dönemez misin bana? Bir felaket olmadan? Ah, gelemezsin, biliyorum, çok uzaklardasın. Yakında gelmezsen ya da benim sana gelmemi istemezsen, ölsem daha iyi! Bana verdiğin cezayı hak ettim, biliyorum. Bana kızmakta haklısın. Ama Angel, biraz merhamet et ve dön artık! Bir gelsen, senin kollarında ölürdüm! Beni bir affetsen, zerre kadar da korkmazdım ölmekten!

Yalnız senin için yaşıyorum, Angel. Beni bıraktığın için seni asla suçlayamayacak kadar çok seviyorum seni. Bir çiftlik bulmanın gerekli olduğunu da biliyorum. Acı, iğneleyici bir şey söyleyeceğimi sanma. Yalnızca dön bana! Perişanım, sevgilim, öyle perişanım ki! Çalışmak gözümü korkutmuyor. Sen bana bir tek satır olsun yazıp da, yakında geleceğini söylesen devam edebilirim böyle yaşamaya, hem de ne büyük neşeyle!

Her bakışımda, her davranışımda sana sadık kalma düşüncesi öyle güçlü ki, olur da farkına varmadan bir erkek bana iltifat etse sana karşı bir kusur işledim sanıyorum. Mandıradaki duygularından hiç mi eser kalmadı? Nasıl olur da benden böyle uzak durabildin? Aynı kadınım ben Angel, âşık olduğun kadınım; evet aynı kadın. Görmek istemediğin, tiksindiğin kadın değilim. Seninle karşılaşmadan önce o geçmiş benim için ölüp gitmişti bütünüyle. Senden aldığım güçle bambaşka bir kadın oldum. Eski Tess olmam olanaksızdı. Beni niçin anlamıyorsun? Sevgilim, bir parça kendini beğenmiş biri olsan, böylesine değişmemi sana borçlu olduğumu bilse, dönerdin belki zavallı karına.

O mutlulukla ne denli aptallaşmışım ki senin beni her zaman

sevebileceğine güvenebilmişim! Oysa benim gibi bir biçarenin böyle bir mutluluğa erişemeyeceğini bilmem gerekirdi! Fakat sadece geçmişi değil, bugünü de düşündükçe yüreğim sızlıyor. Seni görememek kalbimi nasıl incitiyor bilemezsin! Ah keşke, benim her gün, her dakika hissettiklerimi yalnız bir kerecik duyabilsen, belki o zaman yapayalnız, biçare karına biraz olsun merhamet gösterebilirdin.

Hâlâ güzel olduğumu söylüyor insanlar; belki öyleyimdir ama güzel olmuşum, olmamışım umurumda mı? Ben yalnız senin için güzel olmak isterim. Onu da güzelliğimin sana ait olacağından isterim. Güzelliğim kimsenin dikkatini çekmesin diye yüzümü bile sımsıkı sararak dolaştım. Ah, Angel, bunlar boş laf değil, inan, belki halimi anlar da bana dönersin, sırf bunun için yazıyorum sana!

Gelemeyeceksen bile ne olur müsaade et ben sana geleyim! Yapmak istemediğim bir şeyi yapmaya zorlanıyorum, sana söylediğim o hatam yüzünden şu an o kadar savunmasız durumdayım ki, korku içindeyim, başıma bir iş geleceğinden ürküyorum. Bu konuda başka bir şey yazamam. Artık perişan oldum. Fakat bil ki korkunç bir tuzağa düşersem, bu sefer halim ilk baştakinden de beter olacak. Ah Tanrım, aklıma bile getirmek istemem bunu! Bırak, hemen sana geleyim ya da sen bana gel yalvarırım!

Karın olmasam bile, hizmetkârın olarak yanında olmaktan mutlu olurum, yeter ki yakınında olayım, seni görebileyim, benim olduğunu düşünebileyim!

Gittin gideli gözüm hiçbir şey görmüyor, her şey anlamsız. Özlemle beklediğim tek şey var, o da cennette, yeryüzünde ya da yeryüzün altında, sana kavuşmak, birlcik sevgilim benim! Dön bana yalvarırım. Dön de korktuğum şeyden kurtar beni!

Sadık ve kalbi kırık karın,

Tess

XLIX

Tess'in yalvarışlarla dolu mektubu batıda, havanın çok yumuşak olduğu ve Flintcomb-Ash'teki çiftliğe kıyasla çok az bir çabayla toprağın çok daha bereketli olduğu, Tess'e insanların dünyasından çok farklı görünen (ama neredeyse farksız olan) vadideki, sessiz papaz evine tam kahvaltı zamanında ulaşmıştı. Angel önlem olarak Tess'e kendi adresini vermemiş ve mektuplarını, kederli bir yürekle kendini kanıtlamak için gittiği yeni adresini bilen babasının evine postalamasını tembih etmişti.

Yaşlı Bay Clare, zarfın üstünü okuyunca karısına döndü.

"Sanırım, karısından geliyor," dedi. Angel. "Gelecek ayın sonunda döneceğini yazıyordu, kim bilir belki de bu mektup dönüşünü hızlandırabilir." Derin derin içini çekti, sonra, "Hemen Angel'e gönderelim bunu."

"Umarım Angel sağ salim döner," diye mırıldandı Bayan Clare. Hayatım boyunca Angel'e haksızlık ettiğimizi hissedeceğim. İnanç eksikliğine rağmen onu Cambridge'e yollaman gerekirdi. Ona da diğerleriyle aynı şansı tanımalıydın. Belki de fikrini

değiştirir, sonunda papaz olurdu. Papaz olsun veya olmasın, ona karşı dürüst davranılmış olurdu."

Bayan Clare'in kocasına oğulları hakkında ettiği tek sitem buydu. Ancak buna kocasının da en az kendisi kadar üzüldüğünü bildiği için de çok yakınmaktan kaçınırdı. Gerçekten de Papaz Clare'in içi kan ağlıyor, oğlu İshak'ın ardından acı gözyaşları döken İbrahim Peygamber gibi gizli gizli Angel'in yasını tutuyordu.

Bu talihsiz evlilikten kendilerini sorumlu tutuyorlardı. Eğer kaderde Angel'in çiftçi olması yazılmasaydı, onun sütçü kızlarla karşılaşması da olanaksız olurdu. Aslında onunla karısını ayıran nedenleri bilmedikleri gibi, ne zaman ayrıldıklarını da bilmiyorlardı. Önceleri aralarında şiddetli bir geçimsizliğin hüküm sürdüğünü sanmışlardı. Ama daha sonraları Angel mektuplarında karısını almaya geleceğinden bahseder olmuştu. Bu yüzden de ayrılmalarını gerektirecek kadar önemli bir şey olmadığını düşünmüşlerdi. Angel onlara karısının ailesinin yanında olduğunu söylemiş, Bay ve Bayan Clare de hiçbir şey bilmediklerinden araya girmemeye karar vermişlerdi.

Tess'in mektubunu okuyacak olan gözler ise, o esnada kendisini Güney Amerika'nın sahillerinden birine doğru götüren bir katırın sırtından hudutsuzmuş gibi görünen bir ülkeyi seyrediyordu. Ülkeye gelmesinden az sonra yakalandığı için ağır hastalık hâlâ tam geçmemişti. Öyle ki, burada kalıp çiftçilikle uğraşma umudunu hemen hemen yitirmiş, fakat kararı kesinleşmeden bunu annesiyle babasına bildirmek istememişti.

Duvar ilanlarını okuyup kolay hayat şartlarına güvenerek Angel'in peşinden gelen çiftçiler de hastalığa yakalanmış, perişan olmuş, hatta ölmüşlerdi. İngiliz çiftliklerinden gelen bebekleri kucaklarında bitkin bir halde yürüyen kadınlar görüyordu Angel. Bebekler hummaya yakalanıp ölüyor, anneler bebeklerini üzerindeki

giysiyle gömüp bir damla gözyaşı döküyor, sonra yine yoluna devam ediyorlardı.

Angel'in ilk planı Brezilya'ya gelmek değildi, aslında İngiltere'nin doğusunda ya da kuzeyinde bir çiftlik kurmak istiyordu. Ancak umutsuz bir anında, geçmişteki yaşantısından kurtulmak isteğiyle ani bir kararla buraya gelmişti. Bu sıkıntılı dönemde Angel zihnen belki de bir on yıl yaşlanmıştı. Şimdi onu hayata çeken şey güzellik değil, ıstıraptı. Artık ne mistsizme, ne de eski ahlaki ölçülere önem veriyordu. Tümünün de yeniden değiştirilmesi gerektiğine inanıyordu. Kime ahlaklı denirdi? Daha doğrusu nasıl bir kadına iffetli kadın denebilirdi? Bir kişinin çirkinliği aslında sadece o işlerde değildi, aynı zamanda bu işleri yaparkenki niyetindeydi; aslında insanın gerçek öyküsü yaptığı işlerde değil, arzu ettiklerinin içinde gizliydi.

Öyleyse karısını nasıl değerlendirmeliydi? Angel, Tess'e bu açıdan baktığında ona haksızlık edip çok acele hüküm verdiği sonucuna vararak büyük pişmanlık duymaya başladı. Onu ölünceye kadar bağışlamayacak, yanında istemeyecek miydi? Aslında onu hemen kabul edebilecek durumda olmasa da, onu kesinlikle istemediğini artık söyleyemiyordu.

Onun hatırasına olan düşkünlüğü, Tess'in Flintcomb-Ash'te olduğu zamana denk geliyordu, ancak bu kendi koşulları ve duygularıyla ilgili tek kelime ile onu üzme özgürlüğünü kendini de bulduğundan çok daha önceydi. Angel'in kafası çok karışmıştı, bu şaşkınlık içinde Tess'in çektiği zorlukların neler olduğunu sormadı. Bu yüzden de Tess'in uysal sessizliğini yanlış yorumladı. Oysa Angel anlamaya çalışsaydı hemen fark ederdi! Tess, onun verdiği, sonra da tümüyle unuttuğu emirlerine harfi harfine uymuştu. Doğuştan korkusuz bir kişiliğe sahip olmasına rağmen hiçbir hak iddia etmemiş, Angel'in verdiği kararların doğruluğunu kabullenmiş, her şeye sessiz sedasız boyun eğmişti.

Ülkenin kıyı kesimine yaptığı o katır yolculuğu esnasında bir İngiliz'le tanışmıştı. Bu adam da aynı hatayı yapıp, çiftçilik için Brezilya'ya gelmişti. İkisi de aynı sıkıntıyı yaşadığından çok geçmeden ahbap olmuşlar ve evlerinden, ailelerinden konuşmaya başlamışlardı. Başkalarına asla açamayacakları yaşantılarının özel ayrıntılarını, özellikle ailelerinden uzak yerlerde olmanın doğurduğu hisle birbirlerine anlattılar. Angel bu kişiye, evliliğinin acı gerçeklerinden bahsetti.

Yabancı görmüş geçirmiş adamdı. Gezip dolaştığı yerlerde pek çok şeyler görmüş, çeşit çeşit insan tanımıştı. Angel'in başına gelenleri çok daha değişik bir ışık altında ele almıştı.

"Karının geçmişinde yaptıklarının bir önemi yok," dedi adam. "Asıl mühim olan, bundan sonra ne yapacağıdır. Onu bırakıp gelmekle çok büyük bir hata yapmışsın."

Ertesi gün korkunç bir fırtınaya tutuldular. Angel'in arkadaşı hummaya yakalanıp hastalandı. Hafta sonuna doğru da öldü. Clare onu gömmek için birkaç saat bekledi ve sonra yoluna devam etti.

İsminden başka hakkında hiçbir şey bilmediği bu engin görüşlü yabancının sözleri, onun ölümüyle yüceleşti. Angel'in aklından hiç çıkmadı söyledikleri, filozofların akla yatan bütün o ahlak sistemlerinden daha çok etkiledi onu, kendi dar görüşlülüğünden utandı. Kararsızlıkları bir sel olmuştu adeta, pişmanlık bir ok gibi saplandı içine. Izz Huett'in asla unutamadığı sözlerini tekrar tekrar düşündü. Izz'e kendisini sevip sevmediğini sormuş, Izz de sevdiğini söylemişti. Peki Angel'i Tess'ten daha çok seviyor muydu? Hayır, demişti Izz: Tess onun için canını bile verebilirdi, ama Izz bunu yapamazdı.

Sonra evlendikleri günün hayali canlandı gözünde, nasıl da sevgiyle bakıyordu kendisine. Ağzından çıkan her lafı nasıl Tanrı buyruğu gibi dinliyordu! Saf kalbini Angel'e açtığı, ocağın önünde geçirdikleri o korkunç gece Angel'in aşkının kaybolabileceğini

düşünmeden nasıl acınacak bir güven göstermişti ona!

Böylece Angel, Tess'i eleştirmekten vazgeçip savunmaya başladı. Onun hakkında kendi kendine söylediği çirkin şeylerden vazgeçti. Hiç kimse insanlardan her zaman alaylı bir şekilde söz edip yaşamaya devam edemezdi zaten. Uslanmama oldukça eskimiş bir yoldur; kocalar ve âşıklar bu yoldan her zaman geçmiştir. Angel de Tess'e karşı çok zalim davranmıştı; bundan kuşkusu yoktu. Erkekler sevdikleri kadınlara karşı insafsızca davranırlardı, kadınlar da sevdiği erkeklere. Ama içinde doğup büyüdükleri kötülüklerle karşılaştırıldığında bu davranışlar sevecenliğin ta kendisi olurlar. Kötülüğün yaradılışa, amaca götüren araçlara; bugünün düne, bundan sonrasının bugüne olan durumu daima serttir.

Tess'in soylu ailesini –d'Urberville'leri– o güne kadar küçümsemiş, onları gücünü yitirmiş bir aile olarak görmüştü. Bugün ise bu ailenin tarihinin ilgi çekiciliği içine dokunuyordu. Bunun hayali değeriyle politik değeri arasındaki farkı nasıl görememişti? Hayal yönünde Tess'in d'Urberville ailesinden gelişi büyük ölçüleri olan bir gerçekti; ekonomik yönden değersiz olmasına rağmen düşüşler ve yok oluşlar üzerine çalışan bir tarihçi yahut hayalperest için son derece çekici bir konuydu! Zavallı Tess'in kanındaki ve adındaki üstünlük, Kingsbere'deki mermer anıtlar içindeki tabutlarla birlikte unutulmaya gömülecekti. İşte, Tess'i tekrar tekrar gözlerinin önüne getirdikçe, onda d'Urberville kadınlarını asileştiren onurdan bir iz görür gibi oldu. Tess'in hayali, daha önce de hissettiği bir koku halinde damarlarına yayıldı. Onu baygınlığa benzer bir duygu içinde bıraktı.

Tess saflığını kaybetmişti kaybetmesine ancak, onda hâlâ bulunan bir şey sayesinde tazeliğini muhafaza ediyordu. İsrail'in üzümleri, Abiezer'inkinden daha güzel değil miydi?

İşte yeniden büyüyen aşk böyle konuşarak, Tess'in daha varmamış olan mektubunun yolunu hazırlıyordu. Yaşlı Bay Clare

mektubu göndermiş olsa da Angel'in eline varması epey zaman alacaktı.

Bu arada, Tess de umutsuzca mektubunun karşılığını bekliyor, olur da kocası dönecek olursa onu en iyi nasıl hoşnut edebileceğini düşünüyordu. İçini çekerek Angel'in çaldığı parçaları hatırlamaya, sütçü kızların söylediği şarkılar içinde en çok hangilerini beğendiğini düşünmeye koyuldu. Izz'in peşine düşüp Talbothays'tan gelen Amby Seedling'ten bu şarkıların neler olduğunu öğrenmeye çalıştı. Neyse ki Amby Seedling, Clare'in mandırada kızların söylediği şarkılardan en çok en çok "Küpid'in Bahçeleri", "Bahçelerim ve Köpeklerim" ile "Gün Batışı" parçalarını sevdiğini anımsamıştı. "Terzi Pantolonu" ve "Böylesi Bir Güzel Yetiştirdim" gibi aslında güzel olan şarkıları sevmediğini de söylemişti.

Artık Tess'in tek gayesi bu şarkıları en iyi şekilde öğrenmekti, özellikle "Gün batımı" iyice öğrenmeye çalışıyordu:

Kalk, kalk, kalk!
Sevgiline bir çiçek demeti topla
Bahçede yetişen
Tüm o canım çiçeklerden
Her dalda, her damda
Kaplumbağalar, kumrular ve küçük kuşlar
Gün batımında!

Bu soğuk ve kuru mevsimde, kızlarla erkekler ayrı ayrı çalışırken Tess'in söylediği bu şarkıları dinlemek, taş kalpleri bile eritebilirdi. Söylerken Angel'in gelmememe ihtimalini düşünüyor, şarkılarına yanaklarından sel gibi yuvarlanan yaşlar da karışıyordu.

Tess hayallerine öyle dalmıştı ki, mevsimin ilerlediğinin, Meryem Ana yortusunun yaklaştığının ve çok yakında, 6 Mart'ta,

anlaşmasının biteceğinin farkında değildi.

Ne var ki ödeme günü gelmeden bir şey oldu. Tess çok farklı meseleleri düşünmek zorunda kaldı. Her zamanki gibi bir akşam kaldığı evde diğerleriyle oturuyordu. Kapı çalındı, biri Tess'i sordu. Tess kapı eşiğinde batan güneşe karşı duran ve bir kadına benzeyen, çocuk yüzlü, uzun, ince yapılı kız, adını söyleyinceye kadar onu tanıyamamıştı.

"Tanrım, Liza-Lu, sen misin?" diye sordu Tess şaşkın şaşkın.

Bir yıldan kısa bir zaman önce bir çocuk olarak bıraktığı kız kardeşi Liza-Lu birden serpilmişti, giysisinin altından görülen ince bacakları, ne yapacağını bilemediği elleri ve kolları gençliğinin toyluğunu ele veriyordu.

"Evet, benim. Seni bulmak için tüm gün oradan oraya koşturdum," dedi Lu duygusuz denebilecek bir ağırbaşlılıkla. "Çok yoruldum."

"Kötü bir şey mi oldu?"

"Annem çok hasta, doktor öleceğini söylüyor. Babam da iyi değil. Onun gibi soylu bir aileden gelen birinin çalışıp didinmesinin doğru olmadığını söylüyor. Ne yapacağımızı şaşırdık, Tess."

Liza-Lu'ya içeri girip oturmasını söylemeden önce uzun uzun düşündü. Daha sonra kız kardeşini buyur ettiği evde kız çayını içerken bir karara vardı. Artık eve gitmek zorundaydı. Anlaşması Meryem Ana gününe kadardı ama o zamana çok az kalmıştı, hemen yola çıkmalıydı.

Hemen yola çıkmaları on iki saat kazanmaları demekti, ancak Liza-Lu öyle bitkin düşmüştü ki, Tess kız kardeşinin ertesi sabah erkenden yola çıkmasının daha uygun olacağını düşündü. Koşup Marian'la Izz'i buldu, olanları anlattı ve durumunu çiftçiye anlatmalarını istedi. Sonra kulübeye dönüp kız kardeşine yemek hazır-

ladı ve onu kendi yatağına yatırdı. Hemen yola çıkacağını söyleyerek, onun da yarın sabah arkasından gelmesini tembihledi.

L

Tess yola çıktığında saat gecenin onuydu. Hava ayazdı, yıldızların çelik rengi ışığından başka tek bir ışık yoktu. Sessizce yol alan bir yaya için aslında ıssız yerlerde gece, tehlikeli olmaktan çok koruyucudur. Tess de bunu bildiğinden korkmadan en kestirme yola saptı ve gün ışığında yürümekten korktuğu sapa yollarda korkusuzca ilerledi. Bulbarrow'a vardığında vakit gece yarısıydı, en uzak köşesinde doğduğu vadiye tepeden baktı. Yolculuğunun sona ermesi için daha on on bir mil yürümesi lazımdı. Aşağıya doğru kıvrıla kıvrıla inen yol yıldızların solgun ışıklarında şöyle böyle görünüyordu. Çok geçmeden geldiği yerle tezat topraklar üzerinde yürümeye başladı, killi, ağır toprağı ve para verilerek geçilen yolların asla nüfuz edemediği Blakemore Vadisi'nin bambaşka kokusunu geliyordu burnuna. Bu bereketli toprakların batıl inançları, diğer her yerdekinden daha uzun ömürlüydü. Vadi eskiden ormanlık bir bölge olduğundan alacakaranlıkta bu özelliğinden bir şeyler ortaya koyuyor, her bir ağaç ve çit olduğundan da büyük görünüyordu! Bir zaman avlanan karacaların ruhları, süslü

periler yanlarından geçerken fısıldıyorlar, tüm bunlar bir kalabalık meydana getiriyordu.

Tess saman damların ve küçük mor yamalı yorganların altında rahatlamış sinirlerin ve gevşemiş adalelerin uyuduğunu biliyordu. Sabahleyin Hampledon Tepesi'nin üzerinde solgun aydınlığın belirmesiyle tekrar işe koyulacak olan köy halkının güç kazanmaya çalıştığını biliyordu. Saat üçe doğru labirentin son dönemecini döndü. Angel Clare'i ilk defa gördüğü ve onun kendisiyle dans etmediği tarlayı geçerek Marlott'a girdi. Hayal kırıklığını hâlâ içinde taşıyordu. Bir ışık gördü. Annesinin odasının penceresinden geliyordu. Pencerenin önünde bir dal sallanıyor, sanki Tess'e göz kırpıyordu. Tess evin dış hatlarını seçer seçmez yine o eski duygunun etkisine girdi; evi daima onun yaşantısının ve bedeninin bir parçası olmuştu. Onun kişiliğiyle ilgiliydi her yanı, çatı penceresinin eğimi, çatı çıkıntıları bacanın üstündeki kırık kiremit parçaları... Çatının samanları değiştirilmişti, evin hatlarında annesinin hastalığından kaynaklanan şaşkın bir hal vardı sanki.

Kimseyi rahatsız etmemek için sessizce girdi içeri. Alt katta kimse yoktu. Annesinin başında bekleyen komşu kadın sesleri duyunca sahanlığa çıktı.

"Şimdi uyuyor ama hâlâ düzelmedi durumu," diye fısıldadı.

Bunun üzerine aşağıya inip kendisine kahvaltı hazırladı. Karnını doyurduktan sonra komşudan hastabakıcılık görevini devralıp annesinin başında beklemeye koyuldu.

Sabahleyin kardeşlerini görünce çok şaşırdı. Daha bir yıl geçmesine rağmen hepsi şaşılacak kadar büyümüştü. Babası her zamanki koltuğundaydı. Sağlığı eskisi gibi kötüydü hâlâ ama Tess'i görünce biraz canlanır gibi oldu. Hem artık yaşamak için bir amacı vardı. Tess bu amacın ne olduğunu sordu.

"İngiltere'nin bu bölümündeki tarihçilere mektup yollayaca-

gını," dedi babası. "Bana bakmaları için yardım fonu oluşturmalarını isteyeceğim! Bu düşüncemi çok yerinde bulacaklarından eminim. Eski harabeleri korumaya ya da insan kemiklerini bulmaya tonla para harcıyorlar. Beni bir tanısalar hem yaşayan kalıntılar onlar için önemlidir. Aralarında yaşayan beni bir öğrenseler mutlaka bir şeyler yaparlar! Ah, Papaz Tringham yaşasaydı o da mutlaka bir şeyler yapardı!"

Daha mühim işler olduğundan bu tartışmayı başka bir zamana bıraktı. İlk işi evi gözden geçirmek oldu. Gönderdiği parayla pek bir şey halledilmemişti. Evdeki işleri az çok yoluna koyduktan sonra dikkatini dışarıya çevirdi. Ekip dikme mevsimiydi. Hemen hemen tüm komşular bahçelerini ve tarlalarını sürüp hazırlamışlardı. Ne var ki Durbeyfield'lar daha hiçbir şeye el sürmemişlerdi. Tess bu gecikmenin nedenini araştırırken, annesinin hatası yüzünden ailesinin tohumluk olarak ayrılan patatesleri bile yediğini gördü. İlk fırsatta çıkıp ne tohumluk bulduysa aldı. Birkaç gün sonra da ne yapıp edip babasını koltuğundan kaldırarak bahçeyi sürmeye ikna etti. Kendisi de köyün hemen yüz metre ötesindeki elverişli bir kiralık tarlayla uğraşmaya koyuldu.

Annesi artık iyileşmek üzereydi. Açık havada çalışmak hoşuna gidiyordu. İş yorucuydu, düşünmesine ve üzülmesine fırsat vermiyordu. Kırk ya da elli tane benzer toprak parçasının olduğu kuru, açıklık ve yüksek bir yerdeydi tarla. İş genellikle saat altı sıralarında başlar, alacakaranlığa ya da gece belirsiz bir süreye kadar devam ederdi. Şimdilerde kuru otlar yakılıyordu. Bir gün Tess ile kardeşi Liza-Lu komşularıyla birlikte burada, güneşin son ışıkları tarlaları bölen beyaz taşların üstüne dümdüz düşünceye kadar çalıştı. Alacakaranlığın çökmesiyle yanan otların alevleri toprak parçalarını gelişigüzel aydınlatarak rüzgârla savrulan koyu dumanın altında çalışanların şekillerini göstermeye başladı. Bir ateş yandığında toprak boyunca gündüz duvar, gece ise ışık olan duman sü-

tunu çalışanları birbirinden ayırıp perdeler ve donuk bir parlaklık kazandırlardı.

Hava kararınca kadın ve erkeklerin çoğu o gece için çalışmayı bırakıyordu. Fakat Tess kız kardeşini eve yollasa da ekim işini bitirmek için kalanlarla birlikte çalışmaya devam etti. Kuru toprak parçalarının ve taşların üstünde tıkırtılı sesler çıkararak lahana yapraklarının yakıldığı tarlalardan birinde çalışıyor, kâh duman içinde tamamıyla kayboluyor, kâh bakır rengi bir ışıkla duman bedenini ortaya çıkarıyordu. Yıkanmaktan solmuş giysisinin üstüne siyah bir hırka geçirmişti. Az ilerisinde çalışan kadınlar ise beyaz önlükler takmışlardı. Onların da üzerlerine ışık düştüğü zamanlar dışında solmuş yüzlerinden ve beyaz önlüklerinden başka hiçbir şey görünmüyordu.

Tarlanın batı sınırını meydana getiren dikenli çitten fırlamış dallar, solgun gökyüzüne yükseliyordu. Tepede Jüpiter parıl parıl parlıyor, orada burada küçük, adı belirsiz yıldızlar göze çarpıyordu. Uzakta bir köpek havlıyor, arada bir kuru yoldan geçen bir arabanın tekerlek sesleri duyuluyordu.

Vakit çok geç değildi. Hâlâ dört uçlu tırmıklarıyla toprağı işliyorlar, bir yandan da zararlı otları yakıyorlardı. Hava hayli sert olmasına karşın bahar kokusu taşıyor, bu da çalışanlara neşe veriyordu. Orada, o saatte, o çatırdayan ateşlerde ve ışıkla gölgenin harikulade oyununda öyle bir şeyler vardı ki, ötekiler gibi Tess de orada bulunmaktan büyük zevk duyuyordu, gece sanki sinirleri yatıştırıcı bir ilaç gibi gelmişti.

Herkes işiyle uğraşıyor, kimse başını kaldırıp da diğerine bakmıyordu. Tess bir yandan kuru toprakla uğraşır, bir yandan da artık Clare'in işiteceğinden umudunu kestiği aptalca şarkıları söylerken, uzun zamandır yanında çalışan adama dikkat etmemişti. Babası tarafından işin bir an önce bitmesi için yollanan uzun iş giysisi giymiş bir erkek olduğunu düşündü. Adam Tess'in çalıştığı

toprağı belliyordu. Biraz sonra birbirlerine bir parça daha yaklaşınca Tess onu gördü, duman zaman zaman onları ayırıyor, dağılınca birbirlerine görünür hale geliyorlar ama bu defa da ötekilerden ayrılıyorlardı.

Ne Tess onunla, ne de adam Tess'le konuştu. Tess onu tanıdığı hiç kimseye benzetemediğinden Marlott'lu işçilerden olmadığını düşünüyordu. Belki de Tess ayrıldığı bir sırada gelip buraya yerleşmişti. Adam yavaş yavaş Tess'in yanına yaklaştı, artık hemen yanındaki toprağı kazıyordu. Tess bir kucak kuru ot atmak için ateşe yaklaşınca adamın da ateşin diğer tarafından aynı şeyi yaptığını gördü. Otlar alevlenip ateşi harladı. Tess d'Urberville'in aydınlanan yüzünü tanıdı.

Alec'in üzerinde şu eski moda acayip iş gömleğiyle böyle apansızın ortaya çıkmasında öyle ürkütücü bir gülünçlük vardı ki, Tess'in ödü patlamış, d'Urberville ise onun halini görünce uzun uzun gülmüştü.

"Şaka etmek niyetinde olsam, 'Tıpkı cennette gibi!' derdim sana," dedi Tess'in yüzüne eğilerek bakarken.

"Ne dediğini anlamadım," dedi Tess.

"Benim yerimde bir soytarı olsaydı diyorum, buranın tıpkı cennete benzediğini söylerdi. Sen Havva'sın, bende daha aşağı sınıftan bir hayvanın kılığına girip seni baştan çıkarmaya gelen!"

"Ben sana hiçbir zaman 'şeytan' demedim, böyle bir şeyi aklımdan da geçirmedim. Peki sen, elinde kazmayla beni görmek için mi geldin?"

"Evet, sırf seni görebilmek için, başka ne olsun. Üzerimdeki iş gömleğini de gelirken bir dükkânın önünde görüp aldım. Bu kılıkta beni kimsenin tanıyamayacağını düşündüm. Senin bu kadar ağır işlerde çalışmanın doğru olmadığını söylemeye geldim buraya."

"İyi ama ben seviyorum bu işi. Hem tarlayı kiralayan da babam."

"Diğer çiftlikteki anlaşman bitti mi?"

"Evet."

"Peki bu defa nereye gideceksin? Sevgili kocanın yanına mı yoksa?"

"Bilmiyorum!" dedi Tess acı acı. "Kocam yok benim!"

"Doğru söze ne denir. Ama bir dostun var hiç değilse. Sen istemesen bile seni rahata kavuşturmaya kararlıyım. Eve döndüğünde göreceksin ne gönderdiğimi."

"Ah, hayır Alec, bana hiçbir şey vermeni istemiyorum. Söyledim sana, senden hediye kabul edemem! Hem bu hiç doğru değil!"

"Elbette doğru!" diye haykırdı. "Ne yani, bunca sevdiğim kadının sıkıntı içinde kıvranmasına seyirci mi kalayım?"

"İyi ama benim bir sıkıntım yok ki... sadece..."

Tess arkasını dönüp yeniden toprağı kazmaya koyuldu. Gözlerinden akan yaşlar toprağa damlıyordu.

"Ben çocukları düşünüyorum," dedi Alec, "kardeşlerini."

Tess'in yüreği sızladı, Alec yine bam teline dokunmuştu. Eve döndü döneli Tess'i en çok kaygılandıran şey zaten kardeşlerinin geleceğiydi.

"Annen iyileşmezse, onlarla birinin ilgilemesi lazım. Baban da pek bir şey yapamaz."

"Ben yardım edersem yapabilir, yapmak zorunda!"

"Ben de yardım ederim."

"Olmaz!"

"Ne saçma?" diye parladı birden Alec. "Neden olmasın ki? Baban aynı aileden olduğumuzu sanıyor ne de olsa, yardım etmem hoşuna bile gider."

"Hayır, hem ben işin doğrusunu anlattım ona."

"Budalalık etmişsin o halde!"

D'Urberville çite doğru geri çekildi. Çok sinirlenmişti. Üzerindeki işçi gömleğini çıkardı. Ateşin içine attı ve gitti.

O gittikten sonra Tess işe devam edemedi. Tedirgindi; Alec'in kendi evlerine gidip gitmediğini merak ediyordu. Sonunda işi bırakıp evin yolunu tuttu.

Eve varmasına yirmi metre kadar kalmıştı küçük kız kardeşlerinden biri koşup onu karşıladı.

"Ah, Tessy, olanları bir bilsen, evin içi bir sürü insan dolu. Annem çok daha iyi, ama babamın öldüğünü sanıyorlar!"

Küçük kız olayın öneminin farkındaydı ama üzücü tarafını anlayamıyordu, gözlerini kocaman açmış, ablasının tepkisini bekleyerek bakıyordu. En sonunda, "Yani bir daha babamla konuşamayacak mıyız?" diye sordu.

"Babamın mühim bir hastalığı yoktu ki!" dedi Tess şaşkınlıkla.

O sırada Liza-Lu da yanlarına geldi.

"Düştü kaldı babam," dedi. "Anneme bakmaya gelen doktor hiç umut olmadığını söyledi. Kalbi tıkanmış!"

Böylece, Durbeyfield çifti yer değiştirmiş, ölmesi beklenen ayağa kalkmış, öteki ölmüştü. Haber başka bakımlardan da büyük bir önem taşıyordu. Oturdukları ev ve işledikleri toprak ancak babasının sağlığı sürdükçe onlara aitti. Evi ve toprağı ücretsiz kullanma hakkına sahip üç nesilden sonuncusuydu o! Sonra uzun bir zamandan beri, çiftçilerin daracık yerlere sıkıştırdıkları işçiler tarafından kıskanılıyordu. Üstelik küçük mal sahipleri tarafından olduğu kadar köylüler tarafından da hoşnutsuzlukla karşılanıyorlardı. Bir kontrat imzalandıktan sonra asla yenilenmez, kontratın şartları olduğu gibi devam ederdi.

İşte böylece, bir zamanın d'Urberville'leri olan Durbeyfield'lar, vaktiyle atalarının acımaksızın oradan oraya sürdüğü topraksız köylülerin durumuna düştüler. İşte, gökyüzünün altında böyle ileriye ya da geriye olur değişimler, her şey üzerinde etkili olurlar ve bir değişiklik diğerini izler.

LI

Sonunda Meryem Ana yortusu geldi. Tarım dünyasına ancak yılın bu zamanı hareketlilik gelirdi. Panayırda yeni yıl için yapılan anlaşmalar şimdi yerine getirilmeye başlar, yaptıkları anlaşmalara göre işçiler ya yeni çiftliklere taşınır ya da oldukları yerde kalırlardı.

Tess'in annesinin çocukluğunda Marlott'un çevresindeki emekçilerin çoğu hayatları boyunca, aynı zamanda babalarının, hatta dedelerinin oturdukları aynı çiftlikte kalırlardı. Lakin son zamanlarda o çiftlikten bu çiftliğe dolaşmak için duyulan istek çok artmış, yıllık göç âdeti yaygınlaşmıştı. Genç aileler için bu durum artık faydalı olabilecek bir macera gibiydi, durmadan iş değiştirerek çiftlikten çiftliğe dolaşıyorlardı.

Ancak köy hayatındaki bu değişimler sadece tarım hayatındaki huzursuzluktan kaynaklanmıyor, bir nüfus azalması da görülüyordu. Eskiden köy, tarım işçileriyle birlikte yan yana yaşayan onlardan belirli bir şekilde üstün olan ilgi çekici, daha bilgili bir

sınıfı da kapsardı. Tess'in babası gibi, yaşamları boyunca kiracı ya da geçici bir süre için mal sahibi olma yeteneğine sahip olan kişilerdi bunlar. Ancak artık bir mülkü uzun süre elde tutabilme imkânı ortadan kalkıyordu. Evler başkalarına pek seyrek kiralanıyor, çiftçi kendi işçileri için kullanmadığı takdirde kulübeleri yıkılıyor, kulübelerde oturanlar da toprakta çalıştırılmak üzere görevlendirilmedikleri zaman iyi karşılanmıyorlardı. Geçmişte köy yaşantısının temelini atan, köy geleneklerini kuran bu aileler artık büyük merkezlerde kendilerine sığınacak bir yer bulmak zorundaydı.

Marlott'taki kulübeler de bu şekilde epey azaldığından, kalan her ev çiftçiler tarafından alıkonuluyordu. Tess'in namusuna gölge düşüren olay ortaya çıktıktan sonra Durbeyfield ailesi gerek karakter, gerek namus, gerekse ağırbaşlılık yönünden parlak bir örnek değildi artık. Babası, hatta annesi bile içki içiyor, çocuklar kilisede pek görünmüyordu. En büyük kızları da garip ilişkiler kurmuştu. Köyün şerefi korunmalıydı. İşte böylece Durbeyfield'lar Meryem Ana gününde evden çıkmak zorunda bırakıldılar. Ev geniş olduğundan kalabalık bir ailesi olan bir arabacı tarafından kiralandı! Artık dul Joan Durbeyfield çocuklarının gitmekten başka çaresi kalmamıştı.

Ayrılmalarından önceki gün, inceden yağan yağmur yüzünden hava erken kararmıştı. Doğup büyüdükleri, evlerinin bulunduğu yer olan köyde son geceleriydi. Bayan Durbeyfield ile çocuklarından Liza-Lu ile Abraham bazı dostlarına veda etmeye gitmişlerdi. Tess onlar dönünceye kadar diğer çocuklarla kaldı.

Tess, pencerenin önünde diz çökmüştü. Tesadüfen gözleri köşedeki örümcek ağına takıldı; ağa hiç sinek takılmadığından örümcek açlıktan ölmüştü. İncecik ağ pencere kanadından giren hafif hava akımında titriyordu. Tess başına gelenler yüzünden kötü du-

ruma düşen ailesini düşünüyordu. Buraya gelmemiş olsaydı, annesine haftalık kiracı olarak evde kalmasına izin verirlerdi belki. Oysa köye gelir gelmez bazı titiz sözü geçen bazı kişilerin dikkatini çekmişti; elinde bir malayla kilise avlusundaki bir mezarın üstünü elinden geldiğince düzeltmeye çalıştığını görmüşlerdi. Böylece Tess'in köyde olduğunu öğrenmişlerdi. Tess'in dönüp gene Marlott'a yerleştiğini anlayınca, kızını evinde barındıran annesini uyarmışlar, o da onlara sertçe çıkışarak köyden ayrılacağını söylemişti.

Buraya hiç gelmemeliydim! diye mırıldandı Tess kendi kendine.

Düşüncelerine öylesine dalmıştı ki beyaz yağmurluklu bir adamın sokaktan geçtiğini fark etmedi; belki de yüzü cama çok yakın durduğundan adam Tess'i derhal tanıdı. Atını pencereye o kadar yaklaştırdı ki hayvan duvar dibindeki çiçekleri ezecekti neredeyse. Yine de adam kırbacıyla cama vuruncaya kadar Tess onu fark etmedi. Yağmur dinmiş gibiydi, Tess adamın işaretine uyarak pencereyi açtı.

"Görmedin mi beni?" diye sordu d'Urberville.

"Bakmıyordum ki, nal seslerini duymama karşın geldiğini anlamadım, araba geçiyor sandım. Düş gibi bir şey görüyordum sanırım."

"Belki de d'Urberville'lerin arabasıydı sesini duyduğun! Efsaneyi biliyorsun, değil mi?"

"Hayır... biri anlatacaktı gerçi hikâyeyi ama sonra anlatmadı."

"Sen de gerçek bir d'Urberville olduğuna göre anlatmamam gerekir sanırım. Ancak ben nasıl olsa düzmece bir d'Urberville'im, sanırım korkmam da gereksiz. Hayli kasvetli bir öyküdür. Güya görünmeyen bir araba varmış ve sesini yalnız gerçek d'Urberville soyundan olanlar duyabilirmiş. Arabanın sesini kim duyarsa başına

bir felaket gelirmiş. Yüzyıllar önce aile üyelerinden birinin işlediği bir cinayetle ilgili olsa gerek."

"Başladın madem, doğru düzgün anlat bari."

"Pekâlâ, nasıl istersen. Ailenin erkeklerinden biri güzel bir kadını zorla kaçırmış. Arabayla giderken kadın kaçıp kurtulmaya çalışınca boğuşmaya başlamışlar. Adam kadını öldürmüş –ya da kadın adamı öldürmüş– kimin kimi öldürdüğünü unuttum! İşte d'Urberville'lerin arabası efsanesi böyle... Neyse, bakıyorum eşyalar toplanmış. Sahiden gidiyor musunuz?"

"Evet, yarın gidiyoruz."

"Duymuştum da inanmamıştım, neden peki?"

"Babam ev üzerinde hakkı olan son kişiydi. O ölünce burada oturmaya hakkımız kalmadı. Belki de annem haftalık kiracı olarak kalabilirdi... Ben olmasaydım."

"Ne olmuş ki sana?"

"Şerefli bir kadın değilim ki."

Alec kıpkırmızı kesildi.

"Bu ne utanmazlık! Aşağılık herifler! Pis ruhları cayır cayır yanar inşallah! Demek bunun için gidiyorsunuz, öyle mi? Kovuldunuz yani?"

"Tam kovulduk sayılmaz. En kısa zamanda evi boşaltmamızı bildirdiler. Şimdi gitmemiz daha doğru. En uygun zaman! Belki biz de bir iş, bir yer bulabiliriz."

"Nereye gidiyorsunuz?"

"Kingsbere'ye. Orada birkaç oda kiraladık. Annem babamın atalarına öyle düşkün ki, ille de oraya gidelim istedi."

"Fakat kalabalıksınız, birkaç odaya sığamazsınız ki. Ayrıca gidip o küçücük köye tıkılmanız da anlamsız. Neden Trantridge'deki evime gelmiyorsunuz? Annem öldü öleli pek kümes hayvanı da kalmadı ama ev olduğu gibi duruyor, bahçe de öyle. Bir günde orayı badana ettirir hazırlatırım. Annen orada rahatça yaşayabilir.

Çocukları da iyi bir okula veririm. Gerçekten senin için bir şeyler yapmak istiyorum!"

"Kingsbere'deki odaları kiraladık bile! Hem orada da bekleyebiliriz..."

"Bekleyebilir misiniz? Neyi? Tabii ya, o iyi yürekli kocanı! Beni iyi dinle, Tess, erkekleri tanırım; ayrılmanızın nedenini göz önünde bulundurarak kocanın bir daha geri dönmeyeceğini söyleyebilirim. Belki vaktiyle sana düşmanca davrandım fakat şimdi dostunum. Haydi evime gelin. Birkaç kümes hayvanı alırız, annen onlarla uğraşır. Çocuklar okula gider."

Tess'in soluğu gitgide sıklaşıyordu.

"Bütün bunları yapacağını nereden bileyim?" dedi, "ya fikrini değiştirsen, o zaman annem yine evsiz kalır."

"Hayır, katiyen. Böyle bir şey olmayacağına dair yazılı bir güvence veririm gerekirse. İyi düşün."

Tess başını sallayarak reddetti ancak d'Urberville diretiyordu. Tess onu pek ender olarak bu denli kararlı görmüştü.

"Lütfen, annene söyle teklifimi," dedi d'Urberville üstüne basa basa. Hem durumu düşünmek senin değil onun vazifesi. Yarın sabah evi temizletip badana ettireceğim. Ateşi de yaktırırım, boya akşama dek kurur. Doğruca oraya gelin. Unutma, sizi bekleyeceğim!"

Tess yine başını salladı. Alec'in yüzüne bakamıyordu.

"Geçmişten ötürü sana borçluyum, biliyorsun. Hem beni o din çılgınlığından kurtarıp sağlığımı kazanmama da yardım ettin. Buna çok memnunum şimdi..."

"Keşke o çılgınlığın sürseydi!"

"Verdiğinin karşılığında borcumu ödememi sağlayacak olan bu fırsattan dolayı sevinçliyim. Yarın eşyalarınızın evime gelmesini bekleyeceğim. Şimdi bana güzel elini ver, Tess!"

Son cümlede d'Urberville'in sesi mırıltı halinde çıkmış, elini

yarı açık pencereden içeri uzatmıştı. Tess ateş püsküren bakışlarla pencerenin kol demirini hızla itti. Bunu yapınca d'Urberville'in kolu pencere ile pervaz arasına sıkıştı.

"Kahrolası... çok zalimsin!" diye haykırarak kolunu çekip kurtardı. "Ah, hayır! Biliyorum, kasten yapmadın. Neyse, yarın seni -hiç değilse annenle çocukları- bekliyorum, unutma."

"Ben gelmeyeceğim... çok param var zaten!" diye haykırdı.

"Nerede?"

"Kayınbabamda tabii. İstemem yeter."

"Muhakkak öyledir, ama sen istemezsin. Tess, seni tanırım. Hiçbir zaman istemezsin... açlıktan öleceğini bilsen bile!"

Sözlerini bitirir bitirmez uzaklaştı. Tam köşeyi dönerken elinde boya kutusuyla dolaşan adama rastladı. Adamcağız din kardeşlerinden ayrılıp ayrılmadığını sorunca da, "Canınız cehenneme!" diye haykırdı.

Tess uzun süre olduğu yerde kaldı. Gözleri yaşlarla doluydu. Kocası Angel Clare de ona karşı diğerleri kadar kötü davranmıştı. Gerçekti bu! Tess şimdiye dek kocası için hiç böyle bir şey düşünmemişti. Ama Angel Clare haksızlık etmişti! Tess yaşamı boyunca kötülük etmek diye bir şey düşünmemişti! Buna içtenlikle yemin edebilirdi! Yine de ona hep kötülük ediliyordu. Tanrı onun için sert kararlar veriyordu. Günahları her ne olursa olsun, istenerek yapılmamıştı. Elinde olmayan nedenlerden dolayı günahkâr olmuştu. O halde niçin bu kadar ısrarla cezalandırılıyordu?

Heyecanla eline ilk geçen kâğıdı kapıp aşağıdaki satırları karaladı:

Neden bana bu kadar zalimce davranıyorsun, Angel? Ben

bunu hak etmemiştim. Olanları defalarca düşündüm, dikkatle. Seni hiçbir zaman affetmeyeceğim, hiçbir zaman! Sana haksızlık etmek istemediğimi biliyordun. Öyleyken neden, neden bana bunu yaptın? Zalimsin, gerçekten de çok zalimsin! Seni unutmaya çalışacağım. Senden gördüğüm tek şey sadece haksızlık oldu!

T.

Postacının geçtiğini görür görmez mektupla birlikte koştu. Sonra pencerenin içindeki kasvetli yerini tekrar aldı. Böyle sitemli bir mektup yazmak, sevgi dolu bir mektup yazmak kadar doğruydu. Angel Clare yalvarmalara boyun eğmezdi zaten? Gerçekler değişmemiş, kararlarını etkileyecek yeni bir olay olmamıştı.

Hava gitgide kararıyor, oda yalnızca ocaktaki ateşle aydınlanıyordu. Yaşları üç buçukla on bir arasında değişen dört küçük kardeşi, hepsi de kara giysilere bürünmüş, ocağın başında oturmuş, kendi küçük sorunlarını tartışıyorlardı. Tess neden sonra katıldı onlara.

"Doğduğumuz evde yatacağımız son gece bu, şekerlerim," dedi hemen. "Bunu düşünmemiz gerek, değil mi?"

Çocuklar birden sustu. Bütün gün yeni bir yere gideceklerine sevinip durdukları halde, Tess'in etkisi altında biri dokunsa ağlayıvereceklerdi. Bunun üzerine Tess konuyu değiştirdi.

"Hadi bana şarkı söyleyin," dedi.

"Hangisini?"

"Ne biliyorsanız onu söyleyin, önemi yok."

Kısa bir sessizlik oldu. Sonra incecik, kararsız bir ses duyuldu; hemen ardından ikinci, üçüncü bir ses katıldı. Sonra hep birlikte pazar okulunda öğrendikleri bir şarkıyı söylemeye başladılar.

Hep burada çekeriz acı ve ıstırabı
Burada buluşuruz yine ayrılmak için.
Oysa bir daha ayrılmayacağız cennette.

Gözleri ocaktaki ateşte, bir sorunu çoktan çözümlemiş insanların dinginliğiyle ağır ağır söylüyorlardı. Tess dönüp yine pencerenin önüne gitti, ağladığını görsünler istemiyordu. Keşke şarkıdaki sözlere inanabilseydi, her şey o kadar başka olurdu ki. Her şeyin başka türlü olabileceğine emin olabilse onları güvenle Tanrı'ya ve gelecekteki cennete terk ederdi! Oysa bundan emin olmadığından başka bir şey yapmak zorundaydı; çünkü Tess için olduğu kadar milyonlarcası için de şairin şu mısralarındaki yerme geçerliydi:

Bütünüyle çıplak olmasak da,
Sürüklenen şanlı bulutların içinden geldik.

Tess ve Tess gibiler için dünyaya gelmek, aşağılatıcı bir zorunluluktan öte bir şey değildi. Belki bu işe bir çare bulunabilirdi. Derken Tess ıslak yolun karanlığı içinde sesler duydu, kapıyı açtı.

"Pencerenin altında at nalı izleri gördüm. Biri mi geldi?"

"Hayır," diye karşılık verdi Tess.

Ocağın başında oturan küçükler ciddi ciddi ona baktılar. İçlerinden biri, "Fakat bir beyefendi geldi ya?" diye mırıldandı.

"Hayır, gelmedi. Sadece yoldan geçerken benimle pencereden konuştu."

"Kimdi o?" diye sordu annesi. "Kocan mı?"

"Hayır. O bir daha hiç gelmeyecek!" diye karşılık verdi Tess derin bir umutsuzlukla.

"Öyleyse kimdi?"

"İşte canım! Sormana gerek yok, ikimiz de tanıyoruz."

"Ya? Ne dedi peki?" diye sordu Joan Durbeyfield merakla.

"Yarın Kingsbere'deki odalarımıza bir yerleşelim, anlatırım hepsini."

Annesine gelenin kocası olmadığını söylemişti Tess ama yalnızca bu adamın kocası olduğuna dair bir his bütün benliğini kaplamaya başlamıştı.

LII

Ertesi sabah erken saatlerde, hava hâlâ karanlıkken köylüler gün ağarıncaya dek aralıklı devam eden gürültülerle uyandılar. Ayın ilk ve üçüncü haftasında sürekli tekrarlanan gürültülerdi bunlar; göç eden ailelerin eşyalarını taşımak için gelen arabaların, atların çıkardığı seslerdi. Genellikle kiralanan işçi yeni yerine patronunun yolladığı arabayla giderdi. Arabalar erkenden yola çıkar, sabah saat altıda taşınacak işçinin kapısında olurdu. Hemen eşyalar yerleştirilip yola çıkılırdı çünkü bir gün içinde bu işin tamamlanması gerekirdi.

Fakat Tess ile annesine araba yollayan bir çiftçi yoktu. Onlar düzenli çalışan işçiler değil, kadındılar yalnızca, bekleyenleri yoktu. Bu yüzden kendi paralarıyla bir araba kiraladılar.

Tess sabah kalkıp pencereden dışarıya baktı, hava ağırdı, rüzgârlıydı da, ama yağmur yağmıyordu. Çok rahatlamıştı, araba da gelmiş, kapıda bekliyordu. Yağmur altında taşınmak korkunç olurdu; eşyalar, yatak yorgan, elbiseler sırılsıklam olur, insanlar hastalanırdı.

Annesi, Liza-Lu ile Abraham da uyanmışlardı ama küçükler hâlâ uyuyordu. Dört büyük lambanın sönük ışığında kahvaltı ettiler, sonra eşyaları arabaya taşımaya giriştiler.

Eşyaları, neşeyle arabaya yüklüyorlardı. Birkaç komşu da yardıma gelmişti. En büyük eşyalar yanlara yerleştirildikten sonra, yatakları yastıklardan ortaya bir yuva yaptılar. Eşyanın yüklenmesi bitti, ama yükleme sırasında koşumları çıkarılan atları arabaya koşmak uzun bir zaman aldı. Sonunda, saat iki sıralarında yola koyulmuşlardı. Joan Durbeyfield ile ötekiler eşyaların üstüne oturmuşlardı. Arabanın beklenmedik her sarsılışında biri ya da bir buçuğu çalan saatin başını bozulmasın diye Joan Durbeyfield'ın kucağına koymuşlardı. Tess ile Liza-Lu köyden çıkana kadar arabanın yanında yürüdüler.

O sabah ve önceki gece bir iki komşuya veda etmişlerdi. Bazıları onları uğurlamaya geldi. Hepsi de kendilerinden başka hiç kimseye zararı dokunmamış olan Durbeyfield ailesine iyi dileklerde bulundular. Çok geçmeden araba yokuş yukarı tırmanmaya başladı. Yükseklik arttıkça, rüzgâr da keskinleşiyordu. Yol boyunca göç eden ailelerle dolu başka arabalarla karşılaştılar. Hemen bütün arabaların en önüne, atların kuyruklarının az yukarısına, pırıl pırıl tutacakları, içindeki ev gereçleriyle pek haşmetli görünen aile büfeleri yerleştirilmişti. Kimi aileler neşeli, canlı, kimisi üzgündü. Kimi arabalar yol üstündeki hanlarda durup mola veriyorlardı. Atlara yem veriliyor, yolcular bir şeyler yiyip içiyorlardı. Durbeyfield'lar da böyle bir hanın önünde durdular.

O sırada Tess'in gözüne arabalardan birinin tepesinde boyuna inip kalkan mavi bir kupa ilişti. Bu pek iyi tanıdığı kupa ancak birinin olabilirdi.

"Marian! Izz," diye kızlara seslendi Tess. "Siz de mi yer değiştiriyorsunuz?"

İki kız ağır iş koşulları yüzünden Flintcomb-Ash'ten haber

...rmeden kaçtıklarını, çiftçi Groby'nin onları bulsa canlarına oku... ...ağını anlattılar, nereye gittiklerini söylediler. Tess de onlara ...ları anlattı.

Marian yükten aşağıya sarkarak sesini alçalttı.

"Şu peşinde dolaşan o adam var ya, sen ayrıldıktan sonra çift...liğe gelip nereye gittiğini sordu. Onu görmek istemediğini bildi...ğimiz için nereye gittiğini söylemedik."

"Ya, öyle mi?" diye mırıldandı Tess. "Yine de geldi buldu beni."

"Peki şimdi de nereye gittiğini biliyor mu?"

"Sanırım."

"Kocan döndü mü?"

"Hayır."

Arabaların saygıdeğer sürücüleri handan çıkmaya başlamış...lardı. Tess arkadaşlarına veda ettikten sonra kendi arabasına bindi. İki araba aksi yönlere doğru ilerledi. Marian ile Izz'in bulunduğu araba pırıl boyalı, üç atlı, koşum takımları pirinç süslerle bezeli ışıl ışıl bir arabaydı. Durbeyfield'larınki ise yapıldığından beri bo...ya yüzü görmemiş, ağır yükün altında her yanından gıcırtılar gelen iki atlı bir arabaydı.

Gidecekleri yer hayli uzaktı. Erkenden yola çıktıkları halde ancak geceye doğru Yeşil Tepe'ye ulaştılar. Atlar dinlenirken Tess inip çevreye göz gezdirdi. Tepenin eteklerinde, hemen önlerinde Kingsbere uzanıyordu. Burası babasının durup dinlenmeden sö...zünü ettiği atalarının –ünlü d'Urberville'lerin– beş yüz yıllık yur...duydu.

Kasabadan onlara doğru biri geliyordu, adam arabadaki yükü fark edince adımlarını hızlandırdı.

"Galiba siz Bayan Durbeyfield'sınız?" diye sordu adam.

Bayan Durbeyfield kalan yolu yürümek için arabadan in...mişti. Evet der gibi başını salladı ve hemen ekledi:

"Aslına bakarsan merhum Sör John d'Urberville'in karısıyım ve onun atalarının vatanına dönüyorum."

"Ya, öyle mi? Bundan benim haberim yok. İstediğiniz yerin bir başkasına verildiğini haber vermeye geldim. Bu sabah mektubunuzu alıncaya kadar geleceğinizden haberimiz yoktu. Tabii geç kalmış oldunuz. Ama başka bir yerde oda bulabilirsiniz elbette."

Tess'in yüzü kireç gibi olmuştu.

"Ne yapacağız şimdi, Tess?" diye sordu annesi umutsuzca. "Atalarımızın yurdu bizi pek güzel karşıladı! Neyse, gidelim de bir şansımızı deneyelim bakalım."

Kasabaya girip var güçleriyle kiralık oda aramaya koyuldular. Tess arabada, çocukların başında duruyor, annesiyle Liza-Lu kiralık yer var mı diye bakıyorlardı. Aradan bir saat geçtiği halde bir tek yer bulamadan geri dönmüşlerdi. Bunun üzerine arabanın sürücüsü söylenmeye başladı. Araba boşaltılmalıymış, atlar yorgunluktan ölü gibiymiş, kendisi de hemen o gece geri dönmek zorundaymış.

Joan Durbeyfield pervasızca bir tavırla çıkıştı:

"O halde boşalt şuraya, elbet barınacak bir yer bulacağım!"

Araba kilise duvarının altına, gözden uzak bir yere çekilmişti. Arabacı eşyayı kısa bir zamanda memnuniyetle boşalttı. Joan Durbeyfield arabacının parasını ödedi. Böylece beş parasız ortalıkta kalmışlardı. Arabacı böyle bir aileyle olan ilişkisini kesmekten hoşnut halde onları tek başlarına bırakarak gitti. Başlarına bir iş gelmeyeceğini düşünüyordu. Hem yağmur da yağmıyordu.

Tess üzgün gözlerle eşya yığınına bakıyordu. İlk yaz akşamının soğuk güneş ışıkları, yerdeki eski püskü eşyaları tiksinerek gözetliyordu. Tencereler, çaydanlıklar, rüzgârda titreşip duran kurutulmuş ot demetleri, pirinç tokmaklarıyla eski büfe, bütün çocukların içinde büyüdüğü beşik, eskimiş duvar saati... Kasabanın çevresi tepeciklerle kuşatılmıştı. Yeşil yerler vaktiyle d'Urberville'

lerin malikânelerinin bulunduğu yöreleri belirtiyordu. Hemen yakınlarında ise d'Urberville Geçidi adıyla anılan kilisenin yan geçidi uzanıyordu.

"İnsanın aile mezarlığı kendi malı değil midir?" dedi Bayan Durbeyfield kilise ile kilise mezarlığını gözden geçirdikten sonra Tess'e dönerek. "Elbette malıdır. Atalarımızın toprağı bize barınacak bir yer Tess. Liza-Lu, Abraham bana yardım edin! Küçükler için bir yer hazırlayalım. Sonra çevreyi dolaşır, bakarız."

Tess isteksizce işe koyuldu. On beş dakika sonra eşya yığınının altından çıkardıkları karyolayı kilisenin güneye bakan duvarının dibine kurmuşlardı bile. Karyola tepeliğinin az yukarısında, 15. yüzyıldan kalma, çevresi çok güzel oymalarla süslü rengârenk bir pencere yükseliyordu. D'Urberville Penceresi adıyla anılan bu pencerenin üstünde Durbeyfield'ın eski mührüyle kaşığının üzerindekilere benzer hanedan armaları vardı.

Joan Durbeyfield tam bir çadır oluşturmak için karyolanın etrafını perdeyle kapattı. Küçük çocukları içine koydu. "En kötü ihtimalle bu geceyi burada geçirebiliriz," dedi. "Ama biraz daha araştırma yapalım! Küçükler için yiyecek bir şeyler bulalım. Ah, Tess, bizi bu duruma soktuktan sonra senin bir centilmenle evlilik oyunu oynamanın ne yararı var, sorarım sana?"

Joan Durbeyfield, Abraham ile Liza-Lu'nun eşliğinde tekrar kiliseyi kasabadan ayıran yola çıktı. Sokağa varır varmaz at sırtında çevresine bakınan biriyle karşılaştılar. Adam onlara yaklaştı.

"Ah, ben de sizi arıyordum!" dedi. "Tarihi bölgede gerçek bir aile toplantısı oldu doğrusu! Tess nerede?"

Bu, Alec d'Urberville'di.

Bayan Durbeyfield Alec'i sevmezdi. Tek kelime konuşmadan kilisenin bulunduğu tarafı gösterdikten sonra yoluna koyuldu.

"Yer bulamadığınızı duydum," dedi Alec. "Yine bulamazsanız, gelir size yardımcı olmaya çalışırım."

Oysa Joan ona aldırış etmeden yoluna gitmişti. D'Urberville onlar gider gitmez atını hana sürdü. Biraz sonra yürüyerek handan çıktı.

Bu arada, Tess çadırın içinde çocukları oyalamaya çalışıyordu. Sonunda çocuklar bir türlü rahat edemeyince, kararmaya başlayan kilise bahçesinde dolaşmaya çıktı. Kilisenin kapısı kilitli değildi. Tess atalarının kilisesine girdi.

Hemen altına kamp kurdukları pencerenin iç bölümünde d'Urberville ailesinin birkaç asırlık mezarları sıralanmıştı. Bunların bir kısmı kubbeli ya da çok sadeydi; üzerlerindeki oymalar kırılıp bozulmuştu; pirinçten süsler yerlerinden sökülmüş, perçin yerleri kum tepelerindeki kırlangıç yuvaları gibi görünüyordu.

Atalarının toplumsal açıdan yok olduğunu burası kadar güzel ispatlayan bir şey olamazdı!

Ostiu Sepulchri Antiquae Familiae d'Urberville

Kilise Latincesini bir kardinal kadar iyi okuyamazdı, ama atalarının mezarının, babasının sarhoşken hep şarkısını söylediği uzun boylu şövalyelerin içinde yattığı yerin kapısının burası olduğunu anlamıştı.

Tess dalgın dalgın geri döndü. Sunak biçimli bir mezarın yanından geçerken arkaya doğru yaslanmış acayip bir karaltı çarptı gözüne. Karanlıkta daha önce görememişti. Hoş şimdi de göreceği yoktu ya. Heykel kıpırdanıyor sanarak dönüp baktığı şeyin canlı bir insan olduğunu gördü. Orada yalnız olmadığını anlayınca o kadar korktu ki az kalsın bayılacaktı.

O anda Alec d'Urberville'i tanıdı. Alec mezar taşının üstünden atladığı gibi koşup onu tuttu.

"İçeri girdiğini gördüm," dedi gülümseyerek. "Baktım pek düşüncelisin, seni rahatsız etmemek için oraya tırmandım. Altımızda eski dostlar, yukarıda biz. Güzel bir aile toplantısı, değil mi?"

D'Urberville ayağını yere vurdu. Alttan tok bir yankı yükseldi.

"Bu onları biraz olsun sarsmıştır, kalıbımı basarım," diye devam etti. "Demek sen de beni atalarının taş heykellerinden biri sandın, ha? Ama hayır. Zaman değişti artık. Sahte bir d'Urberville olan benim küçük parmağımı altta yatan gerçek d'Urberville'lerden daha yararlı olabilir sana... emret. Ne yapayım?"

"Def ol!" dedi Tess.

"Pekâlâ, gidiyorum. Anneni bulup onunla konuşacağım," dedi Alec uysal uysal. Sonra da, "Ancak unutma, daha nazik olmalısın," diye fısıldadı.

D'Urberville uzaklaşınca Tess mezarlara giden eşiğe doğru eğildi.

"Neden bu kapının yanlış tarafındayım ki?" diye sordu.

Bu sırada Marian ile Izz, işçi ailesiyle birlikte gidecekleri yer olan Canaan yönünde bir hayli yol almışlardı. Kızlar uzun bir süre nereye gittikleri üzerinde hiçbir şey düşünmediler; tüm konuşmaları Tess ile hikâyesinin önceki bölümünü kısmen öğrendikleri, bir kısmını da tahmin ettikleri arkadaşlarının inatçı âşığı üzerineydi.

"Tess onu daha önce hiç tanımıyormuş gibi davranıyor," diyordu. "Anlaşılan, bu işi bozan tek şey, adamın onu Angel Clare'den önce elde etmiş olması. Tess'i gene kandırırsa çok yazık olur! Bay Clare hiçbir zaman bizim olamaz, Izz. Öyleyse onu neden Tess'ten esirgeyelim? Neden aralarını bulmaya çalışmıyoruz? Tess'in ne büyük bir baskı altında olduğunu, çevresinde dolanan tehlikeyi bilse belki gelip karısına sahip çıkar."

"Sence ona haber verebilir miyiz dersin?"

Bütün yol boyunca bunu konuştular ancak yeni yerlerine yerleşme telaşı içinde bir süre Tess'le Angel'i unuttular. Aradan bir ay geçtikten sonra bir gün Angel'in Brezilya'dan yola çıktığını, dönüş yolunda olduğunu öğrendiler. Tess'ten ise hiçbir haber yoktu. Bunun üzerine ki kız baş başa verip Angel'e şu mektubu yazdılar:

Saygıdeğer efendimiz.

Karınızın sizi sevdiği kadar siz de onu seviyorsanız ona sahip çıkın lütfen. Çünkü arkadaş görünüşü altında bir düşman tarafından sürekli rahatsız edilmekte. Efendim, karınızın etrafında dolaşan ve hemen uzaklaştırılması gereken bir adam var Bir kadın asla gücünün dışında kalan bir sınamaya tabii tutulmalıdır. Unutmayın ki sürekli damlayan su bir taşı bile delip geçer... hele bir elması... Çok daha da çabuk mahveder!

İyi niyetli iki dost.

Bu mektubu Angel Clare'in bildikleri tek adresine, Emminster'deki papaz evine postaladılar. Sonra, göstermiş oldukları iyi niyetten ötürü öylesine duygusal bir kendinden geçmişliğe kapıldılar ki, bir yandan aşırı duygulu şarkılar söylemeye; bir yandan da hüngür hüngür ağlamaya başladılar.

YEDİNCİ BÖLÜM

İFA

LIII

Emminster'deki papaz evinde akşam olmuştu. Papazın çalışma odasındaki iki mum her zamanki gibi etrafına yeşil gölgeler saçarak yanıyordu. Ama papaz orada oturmuyordu. Ara sıra gelip baharın ılık havası için yeterli olan ufak ateşi karıştırıyor, sonra yine çıkıyordu. Bazen sokak kapısının önünde bir an duruyor, sonra misafir odasına giriyor, sonra yine kapının önüne çıkıyordu.

Kapı batı yönüne bakıyordu. Odanın içinde kasvet hüküm sürmesine karşın her şeyi açıklıkla görmek için yeterince ışık vardı. Bayan Clare papazı buraya kadar takip etmişti.

"Daha çok var," dedi. Tren vaktinde gelse bile altıdan önce Chalk-Newton'a varamaz. Ondan sonra da bizim yaşlı atla köy yolunda on kilometre gidecek. Üstelik bunun beş kilometresi de Crimmercrock patikasında."

"Evet ama bir keresinde bizi bir saatte götürmüştü, canım."

"O, yıllar önceydi."

Karıkoca bu tür konuşmaların nefes tüketmekten başka bir

işe yaramadığını, tek basit gerçeğin beklemek olduğunu bile bile beklediler.

Derken patikadan hafif bir gürültü duyuldu. Çok geçmeden de eski, hafif araba bahçe kapısında göründü. Arabadan, sokakta görseler yanından geçip gidecekleri, sabırsızlıkla bekledikleri kişi indi.

Bayan Clare karanlık koridoru geçerek kapıya doğru koştu. Kocası ise daha ağır adımlarla onu izledi.

O sırada içeri girmek üzere olan, yeni gelen kişi kapı eşiğinde onların endişeli yüzlerini ve güneş ışınlarına karşı durdukları için gözlük camlarında da batıdan gelen ışığı görebiliyordu.

"Ah, oğlum, oğlum benim!" diye haykırdı Bayan Clare. "Nihayet döndün evine!" Bütün bu ayrılıklara sebep olan dinsel kurallara ve aykırılıklara oğlunun giysisindeki toz kadar önem vermeyen Bayan Clare. İşin aslı, gerçeğin en sadık tarafları olan hangi kadın çocuklarının mutluluklarına engel olması halinde dinsel inançlarını, Kutsal Kitap'taki vaat ve tehditleri bir kenara atmaz? Mumların yandığı odaya girer girmez Bayan Clare, Angel'in yüzüne baktı.

"Ah, Angel değil bu!" diye haykırdı. "Buradan giden oğlum Angel değil bu!"

Babası da evde yaşadığı alaycı olaylara duyduğu tepki yüzünden aniden yabancı bir memlekete giden, oradaki iklimde geçirdiği kötü zamanlar ve endişe yüzünden vücudunun epey zayıfladığını görünce oldukça sarsılmıştı. Öylesine zayıftı ki, insan ona bakarken iskeletini görebiliyor, hatta iskeletin ardındaki hayaletini seçebiliyordu. Ressam Crivelli'nin "Ölü İsa" tablosuna dönmüştü. Çökmüş göz çukurlarının etrafını hastalıklı bir renk bürümüş, gözlerinin feri sönmüştü. Yüzünde yaşlı atalarının köşeli çukurlukları ve çizgileri, zamanından yirmi yıl önce oluşmaya başlamıştı.

"Orada hastalandım, biliyorsunuz," dedi Angel. "Ama şimdi iyiyim."

Ne var ki bu sözleri yalanlamak istermiş gibi birden dizlerinin bağı çözülüverdi. Düşmemek için oturmak zorunda kalmıştı. Yol yorgunluğu ile birlikte eve dönüşün heyecanının sonucunda zayıf vücudu bayılacak gibi olmuştu.

"Bana başka mektup geldi mi?" diye sordu. Gönderdiğiniz son mektup elime çok geç vardı.

"Karındandı galiba, değil mi?"

"Evet."

Bir mektup daha gelmiş, yakında yola çıkacağını bildikleri için onu postalamamışlardı.

Angel mektubu çabucak açtı. Tess'in elyazısıyla alelacele ifade ettiği duygular Angel'i çok üzmüştü.

Neden bana bu kadar zalimce davranıyorsun, Angel? Ben bunu hak etmemiştim. Olanları defalarca düşündüm, dikkatle. Seni hiçbir zaman affetmeyeceğim, hiçbir zaman! Sana haksızlık etmek istemediğimi biliyordun. Öyleyken neden, neden bana bunu yaptın? Zalimsin, gerçekten de çok zalimsin! Seni unutmaya çalışacağım. Senden gördüğüm tek şey sadece haksızlık oldu!

T.

"Çok doğru," dedi Angel mektubu bir kenara fırlatarak. "Belki de benimle asla barışmaz artık."

"Bu toprağın insanı olan karın için endişelenme," dedi annesi.

"Toprağın çocuğu! Zaten hepimiz toprağın çocuklarıyız. Onun sizin dediğiniz gibi biri olmasını çok isterdim. Ama artık

daha önce anlatmadığım birkaç şeyi açıklayayım size. Babası, köylerimizde tarımla uğraşan ve 'toprağın oğulları' diye bilinen pek çokları gibi Norman ailelerinin en eskilerinden geliyor."

Angel kısa bir süre odasına çekilip yattı. Ertesi sabah kendini çok kötü hissettiğinden yatağından çıkmadan düşüncelere daldı. Ekvator'un güneyindeyken ve Tess'in sevgi dolu mektuplarını almaya başladığında, onu affederse kollarına koşarak gelmesinin işten bile olmadığını düşünmüştü. Oysa şimdi buradaydı. İşin sandığı kadar kolay olmayacağını anlamıştı. Tess tutkulu biriydi. Son mektubu, Angel'in gecikmesi karşısında duygularının değişme yolunda olduğunu gösteriyordu. Angel onun bu değişen duygularını olağan karşılıyor, bu nedenle ilk karşılaşmalarının annesiyle, babasının önünde olmasını istemiyordu. Son haftalarda Tess'in duygularının hoşnutsuzluğa dönüştüğü kabul edilirse, ani bir karşılaşma tatsız sözlerin söylemesine neden olabilirdi.

Bunun üzerine Clare, Tess ve ailesini dönüşünden haberdar ederek hazırlıklı olmalarını sağlamanın en iyisi olacağını düşündü. Marlott'a bir pusula gönderecek ve İngiltere'den giderken tıpkı onu bıraktığı gibi halen ailesi ile oturduğunu temenni ettiğini söyleyecekti. Mektubu hemen o gün yazdı. Bir hafta dolmadan, Bayan Durbeyfield'dan üzüntüsünü gidermeyen kısa bir cevap aldı. Çünkü mektubun üzerinde adres yoktu ve Marlott'tan gönderilmediğini şaşkınlık içinde gördü:

Bayım,

Bu birkaç satırı kızımın şu an yanımda olmadığım bildirmek için yazıyorum. Ne zaman döneceğim de bilmiyorum. Ama döner dönmez size haber veririm. Geçici bir süre için kalacağı yeri size söylemeye hakkım olmadığını düşünüyorum. Ben ve ailemin de bir

şüre önce Marlott'tan ayrıldığımızı söylemeliyim. Saygılarımla,

J. Durbeyfield

Hiç değilse Tess'in iyi olduğunu öğrenmek Clare'e öyle büyük bir ferahlık vermişti ki, annesinin kızının yeri hakkında ağzı sıkı tavrı onu pek fazla üzmemişti. Herkesin ona karşı öfkeli olduğu belliydi. Bayan Durbeyfield'ın mektupta söylediğine göre kızı çok yakında dönecekti. Tess'in dönüşünü beklemeye karar verdi. Daha fazlasını hak etmiyordu. Onunki, "değişiklik bulunca değişen" bir aşk olmuştu. Uzaktayken birtakım garip tecrübeler edinmişti; Cornelia sözcüğünde gerçek Faustina'yı bulmuştu. Phryne'nin bedeninde Tanrısal Lucretia'yı görmüştü. Sonra kadının alındığını, taşlanmaya layık biri gibi meydana çıkarıldığını ve kraliçe yapılan Uriah'ın karısını düşündü. Bütün bunlardan sonra kendi kendine neden Tess'i davranıştan çok iradeyle, hayat öyküsünden çok yapıcı bir yolla yargılamadığını sordu.

Babasının evinde Joan Durbeyfield'ın söz verdiği mektubu bir iki gün bekledi. Aynı zamanda güç topluyordu. Kendini toparladı ama beklediği mektup gelmedi. Angel, Tess'in Flintcomb-Ash'ten yazdığı, babasının Brezilyaya yolladığı mektubu aradı. Tekrar okudu. Cümceler şimdi bile ilk okuduğu zamanki kadar duygulandırıyordu onu.

Derdimi yine sana açmak zorundayım. Başka kimsem yok! Yakında gelmezsen, ya da benim sana gelmemi istemezsen ölsem daha iyi! Angel biraz merhamet et ve dön artık! Bir gelsen, senin kollarında ölürdüm! Beni bir affetsen, zerre kadar da korkmazdım ölmekten. Sen bana bir tek satır olsun yazıp da, yakında geleceğim, desen, devam edebilirim böyle yaşamaya, hem de ne büyük neşeyle! Seni görememek kalbimi nasıl incitiyor bilemezsin! Ah keşke, benim her gün, her dakika hissettiklerimi yalnız bir kerecik

duyabilsen, belki o zaman yapayalnız, biçare karına biraz olsun merhamet gösterebilirdin. Karın olmasam bile, hizmetkârın olarak yanında olmaktan mutlu olurum, yeter ki yakınında olayım, seni görebileyim, benim olduğunu düşünebileyim! Özlemle beklediğim tek şey var: o da cennette, yeryüzünde ya da yeryüzün altında sana kavuşmak, biricik sevgilim. Yalvarırım dön bana. Dön de korktuğum şeyden kurtar beni!

Clare, Tess'in son mektubunda yazdıklarına aldırış etmemeye karar verdi. Onu derhal gidip bulacaktı. Babasına, yokluğu sırasında ondan para istenip istenmediğini sordu. Babasından olumsuz cevap aldı. İşte o zaman Angel ilk defa araya Tess'in gururunun girdiğini, yokluk içinde kaldığını akıl edebilmişti. Annesiyle babası, Angel'in sözlerinden onları ayıran gerçek nedeni öğrenmişlerdi. Onların dindarlığı böyle durumlarda canlanırdı. Sevgiyle, şevkle yaralının yardımına koşarlardı. Şimdi Tess'i içtenlikle bağırlarına basmaya hazırlardı.

Angel yola çıkmak için gerekli eşyasını toplarken son anda gelen içten, sade mektuba tekrar bir göz attı. Izz ile Marian'ın 'İki iyi niyetli dost,' olarak imzaladığı mektup, *Saygıdeğer efendimiz. Karınızın sizi sevdiği kadar siz de onu seviyorsanız ona sahip çıkın lütfen*, diye başlıyordu.

LIV

Angel on beş dakika sonra yola çıkmıştı. Ev halkına daha gerekli olduğunu bildiğinden babasının yaşlı atını almamıştı. Tek atlı bir araba kiralayabileceği bir hana gitti. Atın koşumları takılırken heyecandan yerinde duramıyordu. Birkaç dakika sonra, birkaç ay önce Tess'in onca umutla indiği, sonra da hayal kırıklığıyla tırmandığı tepeye giden yolda ilerliyordu.

Çok geçmeden çitleri ve ağaçları tomurcuklarla pembeleşmiş Benvill Lane'e geldi. Oysa Angel Clare bunların farkında bile değildi. Manzaraya dikkat etmiyor sadece yola bırakıyordu. Yarım saatten daha kısa bir süre sonra King's Hintock malikânelerinin güney kıyısından geçti. Alec d'Urberville'in doğru yolu bulma hevesi içinde bir daha kendisini baştan çıkarmaması için Tess'e yemin ettirdiği korkunç taşın bulunduğu 'Eldeki Haç' denen yerin uğursuz yalnızlığına doğru tırmanmaya başladı. Daha şimdiden geçen yılın solgun, kurumuş ısırgan otu sapları hendeklerde duruyor, bunların köklerinden yeni baharın yemyeşil, taze ısırganları fışkırıyordu.

Sonra diğer Hintock malikânelerinin üstünde uzanan yaylanın kıyısında ilerledi. Sağa dönerek Tess'in ona mektuplarından birinde bahsettiği, Joan Durbeyfield'ın da ima ettiği yer olduğunu düşündüğü Flintcomb-Ash'in kireçli, sert topraklarına daldı. Burada Tess'i bulamamıştı elbette. Onu asıl endişelendiren ise, Tess'in kızlık adıyla çok iyi tanınmasına rağmen "Bayan Clare" olarak hiç bilinmemesiydi. Ayrı oldukları sırada Tess'in onun adını kullanmadığı açıktı. İlişkileri tümüyle kesilince Tess ağırbaşlı davranmıştı. İhtiyaç içinde olduğu zamanlarda bile Angel'in babasına başvuracağı yerde çeşitli güçlükler altında çalışmayı tercih etmişti. Angel onun bu kadar ihtiyaç içinde olduğunu ilk defa görüyor ve anlıyordu.

Flintcomb-Ash'te, Tess Durbeyfield'ın kimseye haber vermeden Blakemore'in öteki yakasındaki bir köyde oturan ailesinin yanına gittiğini söylediler. Böylece Bayan Durbeyfield'ı arayıp bulmak elzem bir hal almıştı. Joan Durbeyfield ona Tess'in Marlott'ta olmadığını yazmış, ama yeni adresini söylemekten garip bir şekilde kaçınmıştı. Marlott'a gitmek, adresi öğrenmek gerekiyordu. Tess'e karşı epeyce kaba davranmış olan çiftçi Groby, Clare'i çok iyi karşıladı. Clare arabayı Emminster'e geri yolladığından çiftçi ona bir at verdi. Bu at ile bir günlük yolculuk rahatça yapılırdı.

Clare çiftçinin atıyla vadinin dışına kadar gitti. Oradan atı bir sürücüyle geri yolladı. Bir hana girdi. Ertesi gün de sevgili Tess'inin doğum yeri olan yöreyi yürüyerek geçti. Bahçelerde ve ağaçların yapraklarında renklerin belirmesi için çok erkendi! Sözü edilen bahar ince bir yeşillik tabakasıyla örtülmüş kıştan başka bir şey değildi. Clare'in umutlarından oluşan bir parçaydı.

Tess'in doğup büyüdüğü evde onu hiç tanımayan bir aile oturuyordu artık. Aile bahçedeydi. Bahçe yollarında tümüyle kendi-

lerini ilgilendiren meseleleri düşünerek dolaşıyorlardı. Hatta başlarının üzerindeki bahar kuşları bile hiçbir eksiklik görmüyorlarmış gibi ötüşüyordu.

Clare, kendilerinden önceki kiracıların adlarını bile unutan bu aileden John Durbeyfield'ın ölmüş olduğunu öğrendi. Dul karısı ile çocukları Kingsbere'de oturacaklarını söyleyerek Marlott'u terk etmişlerdi. Ama söylediklerinden başka bir yere gitmişlerdi. Artık Tess'in orada oturmadığını öğrenen Angel evden nefret etmiş, arkasına bakmadan oradan uzaklaşmıştı.

Tess'i ilk defa gördüğü tarladan geçiyordu. Orası da Angel'in üzerinde kötü duygular uyandırdı. Yeni mezar taşları içinde hepsinden daha farklı duran bir taş dikkatini çekti; taşın üstünde şunlar yazılıydı:

Asıl adı d'Urberville olan ve bir zamanlar bu adı taşıyan güçlü ailesi, Fatih William'ın şövalyelerinden Sör Pagan d'Urberville'in şanlı soyundan gelen John Durbeyfield'ın anısına: Mart 10, 18–'de öldü.

Zangoç olduğu belli olan bir adam Clare'i fark edip yaklaştı.

"Ah, Bayım. İşte burada yatmak istemeyen, Kingsbere'deki atalarının yanına gitmek isteyen biri," dedi.

"İstediği yere neden götürmediler?"

"Paraları yoktu. Tanrı sizi korusun, efendim. Bunu her yerde söylemek istemem ama... şu mezar taşının bile, üzerindeki onca gösterişli sözlere rağmen, parası ödenmedi."

"Taşı kim yaptı?"

Adam köydeki taşçının adını verdi. Clare oradan ayrıldıktan sonra taşçının evine gitti. Söylenenin doğru olduğunu öğrendi. Parayı ödedi. Sonra Marlott'tan göç edenlerin peşine tekrar düştü.

Aradaki mesafe yürüyemeyeceği kadar uzundu. Oysa Clare'in yalnız olmak için duyduğu istek o denli güçlüydü ki, başlangıçta ne bir araba kiraladı, ne de yöreyi çepeçevre kat eden demiryolu istasyonuna gitti. Yine de Shaston'da bir araba kiralaması gerektiğini anladı. Ancak yol öyle uzun sürdü ki Joan'ın bulunduğu yere saat yediye kadar varamamıştı. Marlott'tan beri yirmi milden fazla yol kat etmişti.

Burası epey küçük bir köydü. Bayan Durbeyfield'ın evi yoldan hayli uzaktaydı! Evin içini kaba saba eşyalarla elinden geldiği kadar güzelleştirmeye çalışmıştı. Söylemediği nedenlerden dolayı Angel Clare'i görmek istemediği belliydi. Onun gelişini bir çeşit saygısızlık olarak görüyordu. Kapıyı kendisi açtı. Akşamın son ışıkları olduğu gibi yüzüne saçıldı.

Clare onu ilk defa görüyordu. Öyle düşüncelere dalmış bir haldeydi ki, Joan Durbeyfield'ın saygıdeğer dul giysileri içinde bile güzel bir kadın olduğundan başka bir şeye dikkat etmedi. Clare, Tess'in kocası olduğunu, buraya niçin geldiğini açıklamak zorunda kaldı. Bunu da epey beceriksizce yaptı.

"Tess'i hemen görmek istiyorum," diye ekledi. "Bana tekrar yazacağınızı söylemiştiniz ama yazmadınız!"

"Çünkü Tess dönmedi," diye yanıtladı Joan.

"İyi olup olmadığından haberiniz var mı?"

"Ben bilmiyorum ama sizin bilmeniz gerekir."

"Haklısınız. Nerede şimdi?"

Şaşkınlığını gizlemek için elini yanağına dayamıştı.

"Ben... nerede kaldığını tam olarak bilmiyorum," diye kekeledi, şeydeydi... ama..."

"Nerdeydi?"

Joan Durbeyfield duraksadı. Kaçamak bir cevap vermek istemiş ama becerememişti. O sırada küçük çocuklar kapıya çık-

mışlar, annelerinin eteğini çekiştiriyorlardı. En küçükleri mırıldandı.

"Tess ile bu beyefendi mi evlenecek?"

"Onunla evli zaten," diye fısıldadı Joan. "Sen içeri gir."

Clare, Joan Durbeyfield'ın bütün bildiklerini söylemediğini anladı. Bunun üstüne sordu:

"Tess kendisini bulmamı ister mi acaba? Tabii istemezse..."

"İsteyeceğini sanmam."

"Emin misiniz?"

"Eminim."

Clare geri dönmek üzereydi ki aklına Tess'in sevgi dolu mektubu geldi.

"İsteyeceğine eminim," dedi tutkuyla. "Ben onu sizden daha iyi tanıyorum."

"Mümkündür, efendim. Çünkü ben onu hiç anlayamadım."

"Yalvarırım bana onun adresini verin, Bayan Durbeyfield. Yapayalnız kalmış, perişan birinin hatırı için."

Annesi yanağını huzursuzca ovuşturdu. Clare'in acı çektiğini görüyordu. Sonunda alçak sesle mırıldandı.

"Tess, Sandbourne'de," dedi.

"Ya! Peki orada nerede? Tess, Sandbourne söylediklerine göre büyük bir yer!"

"Fazla bir şey bilmiyorum. Sandbourne'de Tess. Ben oraya hiç gitmedim."

Joan'ın doğruyu söylediği belliydi. Clare daha fazla ısrar etmedi.

"Bir şeye ihtiyacınız var mı?" diye sordu.

"Hayır, efendim," dedi Joan. "Durumumuz iyi sayılır."

Clare döndü. Üç mil ötede bir tren istasyonu vardı. Oraya kadar yürüdü. Az sonra Sandbourne'ye giden trendeydi.

LV

O gece saat on birde Clare bir otele yerleşip babasına adresini bildirdikten sonra Sandbourne'nin sokaklarına daldı.

Tess'in adresini bulmak için soruşturma yapamazdı çünkü vakit çok geçti. Clare istemeden de olsa bu işi sabaha bıraktı. Oysa kendini hiç de yorgun hissetmiyordu.

Doğu ve batı istasyonları, iskeleleri, çam koruları, gezinti yerleri, üstü kapalı bahçeleriyle bu deniz kıyısı zengin kenti, sihirli bir değneğin dokunmasıyla aniden ortaya çıkmış ve biraz tozlanmış bir periler ülkesi gibi gelmişti ona. Tarihi Egdon kalıntılarının doğu kısmı yakınlardaydı. Bir eğlence kenti olan Sandbourne, ortaya çıkmak için o tarihi, karanlık yerin hemen yanını seçmişti. Kenar mahallelerinin dışındaki bir millik arazi içinde her yer tarihi kalıntılarla doluydu. Sezar döneminden kalan hiçbir şeye dokunulmamıştı. Yine de hiç beklenmedik zamanda ortaya birtakım yabancılar çıkmış, Tess'i buraya çekmişlerdi.

Gece yarısı, Angel Clare eski bir dünyanın yeni görünüşünde ve sokak lambalarının aydınlattığı sokaklarda dolaştı. Ağaçların

arasında yıldızlara doğru yükselen kenti meydana getiren sayısız evlerin kulelerini, geniş balkonlarını, bacalarını, dik çatılarını seyretti. Bahçeli evlerden meydana gelmiş bir kentti burası. İngiliz kanalı üzerindeki bir Akdeniz sayfiye yeriydi. Gece çok daha etkileyici görünüyordu.

Deniz çok yakındaydı ama kulakları rahatsız etmiyor, yalnızca mırıldanıyordu. Angel Clare bu sesleri başta çamların hışırtısı sandı. Çünkü çam ağaçları da aynı sesleri çıkarır ve o zamanlarda Angel bunların denizin sesi olduğunu düşünürdü.

Bir köylü kızı, genç Tess bütün bu zenginlik ve gösteriş içinde nerede olabilirdi? Düşündükçe daha çok şaşırıyordu. Burada sağılacak inekler var mıydı? Sürülecek tarlalar olmadığı belliydi. Belki de bu büyük evlerden birinde çalışıyordu. Yatak odalarının birbiri ardına sönen ışıklarına bakarak ağır ağır yürüdü. Hangisinin Tess'in odası olduğunu merak etti.

Tahminlerde bulunmak faydasızdı. Angel gece yarısından çok sonra kaldığı otele döndü. Yattı. Işığı söndürmeden önce Tess'in tutkulu mektubunu bir kere daha okudu. Uyuyamadı. Tess'e bu kadar yakın, yine de bu kadar uzak olmak... Durmadan pencerenin perdesini kaldırıyor, karşıdaki evlerin pencerelerine bakıyor. Tess'in bu pencerelerin hangisinin gerisinde yattığını düşünüyordu.

Bütün gece böylece oturabilirdi. Sabah saat yedide yataktan kalktı. Hemen dışarı çıktı. Postaneye doğru yürüdü. Kapıda sabah postasını dağıtmaya çıkan bir postacıyla karşılaştı.

"Bayan Clare diye birinin adresini biliyor musunuz?" diye sordu.

Postacı başını iki yana salladı.

"Ya da Bayan Durbeyfield?"

"Durbeyfield mı?"

Postacı böyle birinin adresini de bilmiyordu.

"Kente pek çok ziyaretçi gelip gidiyor, efendim," dedi posta-

ci. "Burada evin adresini bilmeden birini bulmak neredeyse imkânsız!"

O sırada postanenin kapısından çıkan başka bir postacıya sordular.

"Durbeyfield diye bir ad bilmiyorum ama," dedi bu postacı. "Herons'ta d'Urberville diye birileri oturuyor."

"Tamam!" diye atıldı Clare. Tess'in gerçek adını kullanmasına memnun olmuştu. "Bu Heron dediğiniz yer nerede?"

"Gösterişli bir sayfiye evidir. Zaten buradakiler hep sayfiye evleridir."

Clare adresi alıp hızlı adımlarla yola koyuldu. Heron bir bahçenin ortasındaydı. Öylesine farklı bir görünüşü vardı ki odalarının kiraya verilmediği hemen belli oluyordu. Tess, eğer korktuğu gibi burada hizmetçilik yapıyorsa onu arka kapıdan soruşturmalıydı. O sırada bahçeye giren sütçüyü izlemesi yeterliydi. Ama Tess'in bu evde ne yaptığından emin değildi. Onun için ön kapıya yöneldi. Zile bastı.

Vakit henüz çok erkendi. Kapıyı ev sahibi açtı. Clare ona Tess d'Urberville yahut Durbeyfield'ı sordu.

"Bayan d'Urberville'i mi arıyorsunuz?" diye sordu kadın.

"Evet."

Demek Tess burada evli bir kadındı. Kendini öyle tanıtmıştı. Tess gerçi Clare soyadını kullanmamıştı ama Angel yine de memnun oldu.

"Lütfen kendisine bir akrabasının geldiğini söyleyin."

"Vakit daha çok erken. İsminiz nedir?"

"Angel."

"Bay Angel mi?"

"Hayır, Angel benim ilk adımdır. O anlar zaten."

Kadın, Angel'i ön odaya aldı. Burası bir yemek odasıydı.

pencerenin önünde durup bahçedeki küçük çimenliğe, açelyalara baktı. Tess'in durumu korktuğu kadar kötüye benzemiyordu. Bir an aklından Tess'in mücevherleri alıp sattığı, sonra da böyle bir eve yerleştiği düşüncesi geçti. Ama Tess'i hiç suçlamadı. Çok geçmeden merdivenlerde ayak sesleri işitti. Kalbi öyle tutkuyla çarpmaya başladı ki ayakta duramaz hale geldi. *Aman Tanrım! Kim bilir ne düşünecek benim için? Öyle değiştim ki!* dedi kendi kendine. O sırada kapı açıldı.

Tess eşikte duruyordu. Hiç de Angel'in beklediği gibi bir Tess değildi bu kadın! Şahane güzelliği, üstündeki kıyafetleriyle daha da ortaya çıkmıştı. Üzerinde pastel renklerle işlenmiş, beyaza çalan kurşuni renkli bir sabahlık vardı. Ayaklarında ise aynı renkte terlikler. Boynu tüylerle kaplı bir yakanın ortasından yükseliyordu. Angel'in çok iyi bildiği koyu kahverengi saç yığınının bir kısmı tepesinde toplanmıştı. Bir kısmı da bukleler halinde omuzlarına dökülüyordu.

Angel kollarını uzatmıştı ama sonra hemen iki yanına düştü. Çünkü Tess ona koşmamıştı. Kapının eşiğinde hareketsiz beklemişti. Angel hastalığın kendisini ne kadar değiştirdiğinin farkındaydı, Tess'in kendisinden iğrendiğini düşündü.

"Tess," dedi boğuk bir sesle. "Seni terk ettiğim için beni affetmelisin! Affedebilecek misin? Bana dönecek misin? Nasıl bu şekilde giyinebildin? Ne oldu?"

"Artık çok geç," dedi Tess yalnızca. Sesi odanın sessizliğinde epey sert çıkmıştı. Gözleri parlıyordu.

"Hakkında doğru karar veremedim. Seni olduğun gibi göremedim!" diye yalvarır gibi konuştu. "Ama artık kendime geldim. Benim karımsın sen! Tess'imsin!"

"Çok geç, çok geç," diye tekrarladı Tess elini sallayarak. Nasıl bir ıstırapla çırpındığı belli oluyordu. "Bana yaklaşma, Angel!

Hayır, yaklaşmamalısın! Benden uzak dur!"

"Artık beni sevmiyor musun, sevgili karım? Hastalık beni öylesine harap etti ki! Çok değiştim. Elbette sevmezsin ama sen yanardöner biri değilsindir. Buraya gelişimdeki amaç... annemle babam seni yanlarında görmek istiyorlar!"

"Ah... evet. Ama artık çok geç."

Tess rüyada gibiydi. Oradan uzaklaşmak istiyor ama bir türlü beceremiyordu sanki. "Öğrenmedin mi? Her şeyi duymadın mı? Ama bilsen buraya gelmezdin zaten!"

"Soruşturdum, adresini buldum."

"Seni bekledim, bekledim," diye devam etti Tess. Sesi yine o eski havasını bulmuş, bir flütün sesini andıran kederli dokunaklılığı almıştı. "Ama gelmedin! Sana mektup yazdım! Yine gelmedin! O durmadan artık gelmeyeceğini, budala bir kadın olduğumu söylüyordu. Babam öldükten sonra bana, anneme ve çocuklara çok iyi davrandı."

"Hiçbir şey anlamıyorum."

"Yeniden kendisine dönmemi sağladı."

Clare ona dikkatle baktı. Sonra ne demek istediğini anlayarak bir anda çarpılmış gibi oldu. Bakışları bir noktaya dikildi. Ardından hastalıktan solmuş ama daha da zarif bir hal alan ellerine gitti.

Tess devam etti.

"O yukarıda. Şu an ondan nefret ediyorum çünkü bana yalan söyledi. Gelmeyeceğini söyledi hep. Oysa geldin! Bu giysileri bana o aldı. Bana yaptıkları umurumda bile değil. Ama... git Angel, yalvarırım git! Bir daha da buraya gelme!"

Öylece kıpırdamadan durdular. Aldatılan kalpleri tarifsiz bir acıyla doluydu. İkisi de benliklerini koruyabilecek bir şeye sarılmak ister gibiydiler.

"Ah... bu benim hatam," dedi Clare.

Ama devam edemedi. Konuşmaya çalışmak sessizlik kadar anlamsızdı. Ama Clare bir şeylerin farkına varır gibiydi. Bu duygusu daha sonra berraklık kazandı. Karşısındaki kadının bedeni artık ona ait değildi. Bu beden yaşama arzusunu kaybetmiş, bir ceset gibi suların üstünde sürüklenip duruyordu.

Birkaç saniye geçti. Clare, Tess'in gitmiş olduğunu fark etti. Düşündükçe durumun kötülüğünü daha iyi anlıyor, yüzü daha da cansızlaşıyordu. Biraz sonra kendini sokakta, nereye gittiğini bilmez halde yürürken buldu.

LVI

Herons'un ve içindeki bütün bu güzel eşyaların sahibi olan Bayan Brooks öyle meraklı bir kadın değildi. Zavallı kadın kâr ve zarar muhasebesi yapan şeytana uzun bir süre kölelik ettikten sonra hiçbir şeye merak duyamayacak kadar para işlerine dalmıştı. Başka hiçbir şeyle ilgisi yoktu. Yine de Angel Clare'in iyi para veren Bay ve Bayan d'Urberville diye bildiği kiracılarına yaptığı ziyaret kadınca merakını uyandıracak kadar olağanüstüydü.

Tess ziyaretçiyle yemek odasına girmeden, kapı eşiğinde konuşmuştu. Koridorun arka tarafındaki kendi oturma odasının yarı açık kapısından iki zavallının konuşmalarını, elbette buna konuşma denirse, duymuştu. Sonra Tess'in yukarı çıktığını, ziyaretçinin gittiğini, ön kapının kapandığını duymuştu. Tess odasına girmişti. Çünkü genç kadının kıyafeti uygun değildi. Bayan Brooks onun bir süre daha ortaya çıkmayacağını biliyordu.

Sonra merdivenlerden yavaş yavaş indi. Hemen arkasındaki yatak odası olan yerle, kanatlı kapılar kullanılarak oturma odası haline getirilen ön odasının kapısı yanında durdu. Birinci katta Bayan Brooks'un en iyi odaları vardı. D'Urberville'ler tarafından

haftalık olarak kiralanmıştı. Arka taraftaki odadan ses gelmiyordu artık ama oturma odasından konuşma sesleri işitiliyordu.

Başta Bayan Brooks'un işittiği tek şey, heceler halinde çıkan, işkence tekerleğine bağlanmış birinden geliyormuş gibi duyulan inlemeler olmuştu. "Of, of, of!"

Sonra sessizlik, sonra derin bir iç çekiş ve yine, "Of... of... of!"

Ev sahibesi anahtar deliğinden baktı. Odanın küçük bir kısmını görebiliyor, oraya da kahvaltı için hazırlanmış masanın köşesi denk geliyordu. Masanın yanında bir de sandalye vardı. Sandalyenin oturulacak yerine Tess'in başı dayalıydı. Genç kadın, sandalyenin önüne diz çökmüş, ellerini de başının üstünde kavuşturmuştu. Sabahlığının etekleri, geceliğinin işlemeli kuyruğu döşemenin üstüne yayılmıştı. Terliklerini çıkarmıştı. Çıplak ayakları halının üstündeydi. Tarifsiz derinlikte bir ıstırabın mırıltısı dudaklarından dökülüyordu.

Sonra bitişikteki odadan bir erkek sesi duyuldu.

"Ne oldu?"

Tess cevap vermedi. Ama feryattan çok monolog, bir monologdan çok ağıta benzeyen bir sesle konuşmayı sürdürdü. Bayan Brooks söylenenlerin yalnızca bir bölümünü anlayabilmişti.

"Sonra sevgili, sevgili kocam eve, bana geldi. Bilmiyordum... bana karşı zalimce bir oyun oynadın. Peşimi bir an olsun bırakmadın hayır, bırakmadın. Kardeşlerimin, annemin durumları... onların ihtiyaçları... beni bunlarla kandırdın. Kocamın asla dönmeyeceğini söyledin, asla. Benimle alay ettin. Onun yolunu gözlediğim için ne kadar budala bir kadın olduğumu söyledin. Sonunda sana inandım, razı oldum! Oysa o geldi! Şimdi de gitti! İkinci kez gitti. Artık onu ebediyen kaybettim. Beni hiç sevmeyecek artık! Benden yalnızca nefret edecek! Ah, evet onu asıl şimdi kay-

bettim. Tekrar, senin yüzünden!"

Tess başı sandalyenin üstünde olduğu halde kıvranarak yüzünü kapıdan tarafa çevirdi. Bayan Books bu yüzdeki acıyı görebiliyordu. Zavallı Tess'in dişleri dudaklarına geçmişti. Dudaklarından kan sızıyordu. Kirpikleri ıslak parçalar halinde yanaklarına yapışmıştı. Devam etti.

"Ölüyor... ölüyormuş gibi bakıyordu! Benim günahım beni değil onu öldürecek! Benim asıl kocam o! Ama asla, asla... ah, Tanrım, buna nasıl dayanacağım. Dayanamam!"

İç odadaki erkek sert sözler sarf etti. Sonra ani hışırtılı bir ses işitildi. Bayan d'Urberville ayağa fırlamıştı. Bayan Books konuşanın kapıdan dışarı fırlamak için kalktığını düşünerek hemen geri çekildi. Merdivenlerden indi.

Ancak bu davranışı gereksizdi. Çünkü oturma odasının kapısı açılmamıştı. Bayan Brooks odayı sahanlıktan gözlemenin uygunsuz olduğunu düşünerek alt kattaki kendi odasına gitti.

Kulak kesilmesine karşın bir şey duyamıyordu. Yarım kalan kahvaltısını tamamlamak üzere mutfağa geçti. Sonra geri geldi. Eline dikişini aldı. Kiracıların kahvaltı masasını toplaması için zili çalmalarını beklemeye koyuldu. Bu işi kendisi yapmak, mümkünse olan biteni öğrenmek istiyordu. O sırada döşeme tahtalarının gıcırtısına benzeyen bir ses duydu. Yukarıda biri dolaşıyor olmalıydı. Biraz sonra tırabzanlara sürünen bir eteğin hışırtısı duyuldu. Ön kapı açılıp kapandı. Pencereden Tess'in sokağa doğru yürüdüğünü gördü. Tess'in üzerinde çok şık bir elbise vardı. Peçe de takmıştı.

Bayan Books üst kattaki kiracılarının birbirleriyle vedalaşmadığından emindi. Çünkü böyle bir ses duymamıştı. Kavga etmiş olmalıydılar. Ya da Bay d'Urberville hâlâ uyuyordu. Zaten erkek yataktan hep geç kalkardı.

Bayan Books kendine ait olan bölüme geçti. Dikiş dikmeye orada devam etti. Ne Tess geri geldi, ne de Bay d'Urberville zili çaldı. Bayan Brooks erkenden gelen ziyaretçinin yukarıdaki çift için ne gibi bir anlam taşıdığını merak ediyordu. Bunları düşünerek arkasına yaslandı.

Böyle yapınca bakışları tavana çevriliyor, gelişigüzel bakınıyordu. Sonunda bakışları tavanın beyaz boyası üzerinde şimdiye dek fark etmediği bir lekeye takıldı. İlk gördüğünde leke bir bisküvi kadardı. Ama süratle genişledi. Avuç içi kadar oldu. Sonra bunun kırmızı olduğunu fark etti. Bembeyaz tavan, ortasındaki kırmızı lekeyle devasa bir kupa asına benziyordu.

Bayan Brooks'un olmadık zamanlarda ortaya çıkan garip önsezileri vardı. Masanın üstüne çıktı. Tavandaki lekeye dokundu. Leke ıslaktı. Kan lekesi olabilirdi.

Hemen masadan indi. Üst kattaki odaya girmek üzere yukarı çıktı. Ama sinirleri zayıf biriydi. Kapının tokmağını bir türlü çeviremedi. İçeriye kulak verdi. Odadaki ölüm sessizliğini yalnızca birtakım düzenli vuruşlar bozuyordu. "Pıt, pıt, pıt!"

Bayan Brooks koşar adım aşağıya indi. Ön kapıyı açtı. Sokağa çıktı. O sırada evin önünden bitişikteki inşaatta çalışan tanıdık biri geçiyordu. İşçiye içeri girip kendisiyle birlikte yukarı çıkmasını rica etti. Kiracılarından birinin durumunu merak ediyordu. İşçi kabul ederek Bayan Brooks'un peşinden sahanlığa çıktı.

Bayan Brooks oturma odasının kapısını açtı. İşçinin girmesi için geri çekildi. Kendisi de onun peşinden gitti. Oda boştu. Kahve, yumurta ve soğuk jambondan ibaret kahvaltı masası, servis bıçağı hariç, hazırladığı gibi duruyordu. İşçiye kanatlı kapıdan yatak odasına geçip bakmasını söyledi. İşçi kanatlı kapıyı açtı. Bir iki adım attı ama hemen geri döndü. Rengi sapsarı olmuş, adeta katılaşmıştı.

"Ulu Tanrım! Yataktaki beyefendi ölmüş! Bıçaklanmış galiba! Yere de bir sür kan akmış!"

Çok geçmeden alarm verildi. Son zamanlarda epey sessiz olan evin içi, aralarında bir doktorunki de bulunan çeşitli ayak sesleriyle çınlıyordu. Yara küçüktü. Ama bıçağın ucu darbeden sonra yerinden kımıldayamayan kurbanın kalbine değmişti. Kentin bir süreden beri misafiri olan bir beyefendinin bıçaklandığı haberi ünlü sayfiye yerinin bütün sokaklarına ve villalarına on beş dakika içinde yayıldı.

LVII

Bu arada Angel Clare geldiği yolu dalgın dalgın geri dönmüş, ne yediğini bilmeden otelinde kahvaltı etmişti. Çevresinde olup biten hiçbir şeyin farkında değil gibiydi. Sonra aniden yerinden fırladı. Hesabı ödedi. Getirdiği tek eşyası olan bavulunu alarak dışarı çıktı.

Tam otelden çıkarken eline bir telgraf sıkıştırdılar, Emminster'den geliyordu. Annesiyle babası adresi Mercy Chat'ın öğrendiklerinden, kardeşi Cuthbert'in evlenme teklifini kabul ettiğinden bahsediyorlardı!

Clare kâğıdı parçaladı. Gara giden yolu izledi. İstasyona varınca trenin kalkmasına bir saat, hatta daha fazla zaman olduğunu öğrendi. Oturdu. Ama on beş dakika sonra hareketsiz oturup bekleyemeyeceğini anladı. Kalbi kırılmış, uyuşmuş bir haldeydi. Acele etmesi gereksizdi. Tek istediği böyle bir olaya sahne olan kentten bir an önce uzaklaşmaktı. İlerideki istasyona doğru yürümek için döndü. Trene oradan binecekti.

İzlediği şose genişti. Az ileride yol bir vadiye dalıyordu. Çu-

kurluğun büyük bir bölümünü geçmişti. Bayırı tırmanmaya başladığında dinlenmek için bir an durdu. Dönüp arkasına baktı. Nedenini bilmiyordu ama bir şey onu böyle davranmaya zorlamıştı. Yolun kurdeleye benzeyen yüzeyi göz alabildiğine uzanıyordu. Yolun beyaz boşluğunda hareket eden bir nokta fark etti.

Koşan bir insan şekliydi bu. Clare birinin kendisine yetişmek istediğini belli belirsiz hissederek durdu. Bekledi.

Yokuş aşağı inen bir kadındı. Karısının peşinden gelebileceğini aklının ucundan bile geçirmeyen Clare, onu karşısında bambaşka bir giysi içinde görünce tanıyamadı. Kadın epey yaklaşınca Tess olduğuna inanabildi ancak.

"Ben oraya varmak üzereyken, istasyondan döndüğünü gördüm. Bütün yol boyunca seni takip ettim."

Tess öylesine solgundu, öylesine nefes nefese kalmıştı ki, bütün bedeni titriyordu. Clare ona hiç soru sormadı, Tess'in elini tutarak onu kendine çekti. Birlikte yürüdüler. Başka yolcularla karşılaşmamak için anayoldan çıktılar. Çam ağaçlarının altından giden dar bir patikaya saptılar. İnleyen dalların arasına dalınca Clare, Tess'e soru soran gözlerle baktı.

"Angel," dedi Tess sanki bunu bekliyormuş gibi. "Neden peşinden geldiğimi biliyor musun? Onu öldürdüğümü söylemek için!" Zavallı Tess'in yüzünde acıklı, soluk bir tebessüm belirdi.

Tess'in ne kadar heyecanlı olduğunu gören Clare, "Ne!" diyebildi yalnızca.

"Yaptım, işte!" diye devam etti Tess. "Nasıl yaptım ben de bilmiyorum. Yine de bunu sana borçluyum, Angel, bir de kendime. Çok zaman önce ağzına eldivenimle vurduğumda, masum çocukluğumdan faydalanarak bana kurduğu tuzak ve benim vasıtamla sana ettiği kötülük yüzünden bir gün onu öldürebileceğimi düşünmüştüm. Aramıza girdi. Bizi perişan etti. Ama artık bir şey

yapamaz. Onu asla, hiçbir zaman seni sevdiğim gibi sevmedim. Angel. Bunu biliyorsun, değil mi? İnanıyorsun bana, değil mi? Bana dönmedin. Ben de ona gitmek zorunda kaldım. Neden beni bırakıp gittin, neden? Seni ne kadar çok seviyordum! Niçin gittiğini anlamıyorum zaten. Yine de seni suçlamıyorum. Yalnız senden tek bir şey istiyorum. Onu öldürdüm! Günahımı affeder misin? Bunu yaptığım için artık beni affedersin, değil mi? Seni ancak bu şekilde elde edebileceğim, bir ışık gibi belirdi aklımda. Bir daha seni kaybetmeye dayanamam! Benden nefret etmene dayanamam! Beni sevdiğini söyle, sevgili kocam! O Artık öldü. Onu öldürdüm. Beni sevdiğini söyle!"

"Seni seviyorum, Tess... ah, seviyorum! Aşkım yeniden doğdu!" dedi Angel. Tess'i kollarıyla sarıp göğsüne bastırdı.

"Peki onu öldürdüm demekle ne kastediyorsun?"

"Öldürdüm işte!" Tess bir rüyada gibiydi.

"Nasıl? Bedenen öldü mü yani?"

"Evet. Senin için gözyaşı döktüğümü görüp benimle alay etti. Senin hakkında çirkin şeyler söyledi. O zaman dayanamadım. Öldürdüm. Kalbim buna dayanamadı! Senin hakkında daha önce de çirkin şeyler söylemişti. Sonra giyinip peşinden geldim."

Clare, Tess'in yaptığını söylediği şeyi kafasında hayal ettiğini düşünmüştü önce. Tess'in davranışı karşısında duyduğu dehşet yavaş yavaş genç kadının ona olan aşkının gücüyle karışmaya başladı; Tess ne yaptığının farkında olmadan, yaptığının ne anlama geldiğini önemsemeden yanında hayatından memnun bir tavırla yürüyordu. Clare omzuna dayanmış, duyduğu mutlulukla ağlayan Tess'e baktı. Sonra d'Urberville kanındaki hangi belirsiz gücün onu böyle bir çılgınlığa, tabii çılgınlık sayılırsa, ittiğini düşündü. Bir an için kafasından d'Urberville arabası ve bunu izleyen cinayet olayı geçti. D'Urberville'lerin böyle şeyler yaptıkları biliniyordu.

Öylesine şaşkın ve heyecanlıydı ki bütün bunlardan nasıl bir sonuç çıkarması gerektiğini bilemiyordu. Sonra genç kadının bir çılgınlık anında kendisini kaybettiğini ve uçuruma yuvarlandığını düşündü.

Tess'in anlattıkları doğruysa durum çok kötüydü. Genç kadın geçici bir çılgınlık nöbetine tutulduysa üzülmemek elde değildi. Zavallı, terk edilmiş karısı, onun kendisini koruyacağına en küçük bir kuşku duymadan ona sarılıyordu. Sonunda Clare'de de sevgiden başka hiçbir şey kalmadı. Tess'i durmadan öpüyor, elini tutuyordu.

"Seni asla terk etmeyeceğim! Her ne yapmış olursan ol seni elimden geldiği kadar koruyacağım!"

Ağaçların altından yürümeye devam ettiler. Tess arada sırada Clare'e bakmak için başını çeviriyordu. Clare yıpranmıştı. Yakışıklılığını kaybetmişti ama Tess'in onda en küçük bir kusur görmediği belliydi. Onun için Clare, eskisi gibi kafaca, bedence mükemmel olan her şeydi. Clare onun Antinious'u, hatta Apollon'uydu. Clare'in hastalıklı, sararmış yüzü Tess için onu ilk gördüğü sabahki kadar güzeldi. Çünkü Clare yeryüzünde onu içtenlikle seven, onun saflığına inanmış tek erkekti.

Olacaklara karşı duyduğu bir içgüdüyle Clare daha önce kararlaştırdığı gibi istasyon tarafına gitmedi. Millerce uzanan çamların altında yürümeye devam etti. Birbirlerinin bellerine sarılmışlardı. Sonunda birleşmişlerdi. Aralarında hiç kimse yoktu. Bu duyguyla adeta kendilerinden geçmişlerdi. Tess kendini toparlayıp çevresine baktığında şehirden millerce uzaklaşmış olduklarını gördü. Tess çekingen bir tavırla sordu.

"Nereye gidiyoruz?"

"Bilmiyorum sevgilim. Neden sordun?"

"Bilmem!"

"Biraz daha yürür, akşam olunca kalacak bir yer buluruz. Belki de karşımıza boş bir kulübe çıkar. Yoruldun mu? Yürüyebilir misin, Tess?"

"Evet! Kolun belimde olduğu sürece nereye istersen gidebilirim."

Yürümekten başka yapacak daha iyi bir şey yok gibiydi. Hızlandılar. Anayoldan uzak durdular. Patikalardan batıya yöneldiler. İkisi de saklanmayı ya da giysilerini değiştirmeyi düşünmüyorlardı. İki çocuk gibi korkusuzlardı.

Öğlene doğru bir hana vardılar. Yiyecek almak için hana giden Clare, Tess'i ağaçların arasına sakladı çünkü Tess'in giysisi son modaydı. Hatta elindeki fildişi saplı şemsiye bile bu ıssız yerlerde bilinmeyen cinstendi. Handa tüm dikkati üzerine çekerdi. Çok geçmeden Clare altı kişiye yetecek kadar yiyecek ve iki şişe şarapla döndü.

Kuru yaprakların üzerine otururak yemeklerini yediler. Saat birle iki arasında kalan yiyecekleri toparlayıp yola koyuldular.

"Artık nereye istersen oraya yürüyecek kadar güçlü hissediyorum kendimi," dedi Tess.

"Bir süre kalabileceğimiz bir yer bulmak için bölgenin iç kısımlarına gitsek iyi olur," dedi Clare. "Seni sahil yerlerinde arayacaklardır. Daha sonra, olay önemini kaybedince bir limana gideriz."

Tess cevap vermedi. Clare'e daha sıkı sarılmakla yetindi. İçerilere doğru yürüdüler. İngiltere'ye özgü bir mayıs ayı olmasına karşın hava ışıl ışıldı, öğleden sonra hava daha da ısındı. New Forest'ın içlerine kadar ilerlediler ve akşamüzeri bir dönemeçte, üzerinde beyaz harflerle, "Eşyalarıyla birlikte kiralık malikâne." yazan bir levha gördüler. Kiralamak için Londra'daki bir acenteye başvurulması gerektiği bilgisi de eklenmişti levhaya. Evi görebiliyorlardı, geniş odaları olan eski bir yapıydı.

"Biliyorum bu evi," dedi Clare. "Bramshurst Sarayı, epeydir kapalıymış, baksana bahçesini otlar bürümüş!"

"Pencerelerinden biri açık," dedi.

"Odalar havalansın diye açık bırakmışlardır."

"Koskoca ev bomboş duruyor. Oysa bizim başımızı sokacağımız bir çatımız bile yok."

"Biliyorum, çok yoruldun, Tess'im, ama çok az kaldı," dedi ve Tess'in dudaklarını öptü. Yeniden yürüdüler.

Oysa Clare de çok yorulmuştu. neredeyse on beş mil yol yürümüşlerdi ve artık geceyi nerede geçireceklerini düşünme zamanı gelmişti. Uzaktan kulübelere, küçük hanlara baktılar. Birine yaklaşmak istediler ama cesaret edemediler. Sonunda yorgunluktan sürünmeye başlayınca durdular.

"Ağaçların altında yatamaz mıyız?" diye sordu Tess.

"Hava buna uygun değil," dedi Clare. "Ama önünden geçtiğimiz şu boş ev işimize yarayabilir, hadi oraya dönelim."

Yarım saat kadar sonra evin giriş kapısının önündeydiler. Clare Tess'e olduğu yerde kalmasını söyledikten sonra içeriyi kolaçan etmeye gitti.

Tess otların üstünde otururken Clare eve yaklaştı. Aradan bir hayli zaman geçince Tess meraklanmaya başlamıştı ki Clare göründü. Bir çocuktan istediklerinin hepsini öğrenmişti. Ev boşmuş, sadece yakındaki küçük köyde oturan yaşlı bir kadın eve göz kulak oluyormuş. Hava açık olduğunda ev havalansın diye pencereleri açıp kapamak için gelirmiş. Bugün de güneş batarken gelip pencereleri kapatacakmış.

"Alt kat pencerelerinden birinden içeri girip geceyi burada geçirebiliriz, sanırım," dedi adam.

Clare'in yardımıyla Tess ağır ağır panjurlu pencerelere doğru yürümeye başladı. Panjurlar içerinin dışarıdan görünmesine engel oluyordu. Birkaç basamak çıktılar, kapının iki yanındaki pencereler açıktı. Önce Clare içeri tırmandı. Peşinden Tess'i çekti. Koridor dışındaki bütün odalar kapalı panjurlar yüzünden karanlıktı. Mer-

diveni çıktılar. Burası da karanlıktı. Bugün evi havalandırmak için ön taraftaki hol penceresi ile arkadaki üst pencere açılmıştı. Clare yavaş yavaş ilerledi. Panjurları biraz araladı. Göz kamaştırıcı güneş ışıkları ağır ağır eski moda mobilyaları, kırmızı perdeleri ve oymalarla süslü kocaman dört direkli bir karyolayı aydınlatarak içeri süzüldü.

Clare çantasını ve yiyecek paketini yere bıraktı.

"Artık dinlenebileceğiz," dedi.

Yaşlı kadının onları bulmasından korktukları için panjurları buldukları gibi sımsıkı kapatıp, kadın pencereleri kapatmaya gelene kadar çıt çıkarmadan karanlıkta beklemeye karar vermişlerdi. Kadın saat altı ila yedi arasında geldi; neyse ki onların bulunduğu bölüme hiç yaklaşmadı bile, pencereleri kapattığını, sonra da kapıyı kilitleyip gittiğini işittiler. Clare panjuru birazcık araladı, loş ışıkta yemeklerini yediler. Sonra gecenin gölgeleri yavaş yavaş onları içine aldı. Çünkü yakacak mumları yoktu.

LVIII

Gece garip bir şekilde durgun ve ıssızdı. Gecenin ilerleyen saatlerinde Tess bir gece un değirmeninde kaldıkları sırada başlarından geçen tuhaf olayı, Clare'in gece yarısı odasına gelip onu kucakladığı gibi Froom Nehri'nden geçirip, manastıra götürmesini buradaki taş tabuta koyuşunu, ayrıntılarıyla anlattı. Clare o gece yaptığı hiçbir şeyin farkında değildi.

"Neden bana sabah olanları anlatmadın?" diye sordu, "Bu gereksiz üzüntülerin ve anlaşmazlıkların önüne geçebilirdik belki."

"Olan oldu, geçmişin üzerinde durma artık!" dedi. "Ben yalnızca şimdiyi düşünüyorum. Neden dünü düşünelim ki, hem yarın ne olacağını kim bilebilir?"

Ama yarının kederli olmayacağı belliydi. Yağmurlu ve sisli bir gündü, kadının yalnızca iyi havalarda geldiğini öğrenmiş olan Clare rahat rahat evi dolaştı. Tess hâlâ uyuyordu. Evde yiyecek yoktu ama su vardı. Clare sisten yararlanarak evden çıktı. Üç mil kadar ötedeki küçük bir dükkândan çay, ekmek, tereyağı, küçük teneke bir çaydanlık ve duman çıkarmadan yanan bir ispirto ocağı

aldı. Eve girerken Tess uyandı. Clare'in getirdikleriyle kahvaltı ettiler.

Hiç dışarı çıkmak istemiyorlardı. Gün geçti, onu gece izledi. Ertesi gün ve daha ertesi gün, tam bir yalnızlık içinde beş gün gelip geçti. Ne bir insan, ne de bir ses kaçırdı rahatlarını. Tanıklık ettikleri tek olay havadaki değişimler, tek arkadaşları ise New Forest kuşlarıydı. Aralarında bir anlaşma yapmışlardı; evlendikleri günden sonraki olaylardan hiç söz etmemeye, evlenmelerinden buluşmalarına kadar geçen o sıkıntılı zaman hiç olmamış gibi davranmaya karar vermişlerdi. Clare ne zaman sığındıkları bu evden ayrılıp artık Southampton'a ya da Londra'ya doğru gitmeleri gerektiğini söylese Tess isteksiz davranıyordu.

"Bütün bu tatlı ve güzel şeylere neden son verelim ki? Ne olacaksa olur; başımıza gelecekler den kaçamayız nasıl olsa," diyordu.

Bir gün yine bu konu üzerine konuşurlarken panjur aralığından dışarıya baktı ve, "Dışarısı üzüntü ve sıkıntıyla dolu, içerisi ise mutluluk," dedi Tess.

Clare de dışarıya bakınca Tess'in söylediklerin doğru olduğunu düşündü. İçeride sevgi ve birleşme vardı, kusurlar, hatalar artık affedilmişti; dışarıda ise merhametsizlik ve zulüm hüküm sürüyordu.

"Şu anda benim için düşündüklerinin ve hissettiklerinin dışında devam etmemesinden korkuyorum hem," dedi Tess yanağını Clare'inkine dayayarak. "Bana şimdi beslediğin duygulardan daha çok yaşamak istemiyorum. Yaşamayayım daha iyi. Benden nefret edeceğin zaman gelince ölüp gömülmüş olmalıyım. Ancak böyle olursa benden nefret ettiğini bilmemiş olurum."

"Asla senden nefret edemem ben!"

"Benden nefret ettiğin zamanlar oldu, yani öyle düşündüğüm

anlar. Hem hayatıma bakıyorum da, bir erkeğin benden nefret etmemesine şaşılır. Ne kadar kötüydüm! Oysa bir sineği bile incitmekten kaçınırdım. Kafeste bir kuş görmek yeterdi ağlamama."

Orada bir gün daha kaldılar. Geceleyin bulutlu gökyüzü açıldı, yaşlı bekçi kadın o sabah erkenden uyandı. Parlak güneş kadıncağızı şaşılacak kadar canlandırmıştı. Böyle güzel bir günde malikânenin pencerelerini hemen gidip açmalı, her yeri iyice havalandırmalıydı. Bu düşünceyle sabahın altısında konağa gitti. Alt kat pencerelerini açtıktan sonra üst kattaki yatak odalarına çıktı. Angel ile Tess'in bulundukları odanın kapı tokmağını çevirmek üzereydi. Tam o sırada içeriden soluk sesleri duyarak irkildi. Bir an yanılmış olabileceğini düşünerek uzanıp kapının tokmağını usulca çevirdi. Kapı kilitli değildi ama önüne bir mobilya konulmuştu. Öyle ki kadıncağız kapıyı zorlayarak yalnızca birazcık aralayabildi. Panjurun aralığından süzülen sabah güneşi uyuyan çiftin yüzlerine vuruyordu. Tess'in aralık dudakları, yarı açılmış bir çiçek gibi kocasının yanağına değiyordu. Yaşlı kadın bu iki gencin görünüşündeki masumiyet karşısında şaşkına döndü. Sonra bir sandalyenin üzerinde asılı duran Tess'in şık elbisesi, ipek çorapları, zarif şemsiyesi ilişti gözüne. Önce evi serserilerin işgal ettiğini sanmış olsa da, az önceki öfkesi uçup gitmişti şimdi. Bu zarif ve masum kaçaklar –öyle görünüyorlardı– geçici bir duygusallık yarattı kadıncağızda. Kapıyı usulca kapayıp geldiği gibi sessiz adımlarla dışarı çıktı. Bu tuhaf keşfini komşularına anlatıp onlardan akıl almak üzere köye doğru yola koyuldu.

Yaşlı kadın oradan ayrılalı daha bir dakika olmamıştı ki Tess uyandı. Onu Clare izledi. İkisi de bir şeyden dolayı tedirgin olmuştu ama neyin kendilerini tedirgin ettiğini bilmiyorlardı. Rahatsızlıkları gitgide arttı. Angel çabucak giyindi. Gidip kepenkteki ara-

liktan dışarıyı gözledi.

"Derhal çıkmalıyız buradan, uzaklaşmalıyız, Tess," dedi Clare. "Hava çok güzel. Evde birileri var sanki, kadın daha gelmediyse bile eli kulağındadır."

Tess itiraz etmedi. Odayı toparladılar. Eşyalarını yanlarına aldıktan sonra sessizce oradan ayrıldılar. Ormana ulaşınca Tess eve son bir kez bakmak için döndü.

"Ah, mutlu yuvam... elveda!" dedi. "Birkaç hafta daha kalabilirdim burada!"

"Böyle söylememelisin Tess! Yakında buralardan uzaklaşacağız. Dosdoğru kuzeye gideceğiz. Orada bizi aramak kimsenin aklına gelmez. Bizi olsa olsa Wessex limanlarında ararlar. Kuzeye varınca bir limana gider, buralardan uzaklaşırız!"

Clare, Tess'i ikna etti. Böylece planı uygulamaya başladılar. Kuzeye doğru yol almaya koyuldular, malikânedeki uzun dinlenme güçlerini tazelemişti; mola vermeden bir hayli yol yürüyebilirlerdi. Öğlene doğru Melchester'e yaklaştıklarını anladılar. İkindi vakti Angel, karısını sık ağaçların arasına sakladı, o dinlenirken kendisi şehre gitti ve alacakaranlıkta yiyeceklerle birlikte geri döndü. Karınlarını güzelce doyurduktan sonra gece yürüyüşüne koyuldular. Saat sekiz sularında Yukarı Wessex ile Orta Wessex sınırını geçtiler.

Yollara önem vermeden yürüyüp durmak Tess için yeni bir şey değildi. Yollarının üstündeki şehirden, antik Melchester'den geçmek zorundaydılar çünkü yollarını engelleyen büyük nehri geçebilmek için köprüyü kullanmaları gerekiyordu. Birkaç lambayla aydınlatılmış ıssız sokakta yürümeye başladıklarında vakit artık gece yarısı olmuştu. Ayak seslerinin yankılanmaması için kaldırımlardan uzak duruyorlardı. Sol taraflarında katedral binası zarafetle yükseliyordu. Kentten çıkınca paralı yola sapıp birkaç mil

sonra geniş bir düzlüğe ulaştılar.

Gökyüzü kara bulutlarla kaplıydı. O ana kadar arada bir yüzünü gösteren ay ışığı yollarını görmelerine yetmişti, ne var ki artık ay da kaybolmuş, geceyi bir mağara gibi ıssız ve karanlık bırakmıştı. Yine de yollarını kaybetmediler. Sert bir rüzgârın estiği geniş bir yalnızlık, kapkara bir ıssızlık içinde ilerlemeye devam ettiler.

El yordamıyla ilerlerlerken, Angel birden irkilerek çimenlerin üzerinde sanki ansızın yükselivermiş gibi bir yapının karşılarına çıktığını fark etmişti. Karanlıkta bir şey göremedikleri için ona neredeyse çarpacaklardı.

"Ne muazzam bir şey bu," dedi Angel Clare.

"Mırıldanıyor gibi, dinlesene," dedi Tess.

Clare kulak verdi. Yapının üstünden esen rüzgâr tek telli dev bir harpın sesi gibi uğultulu bir nağme çıkarıyordu. Başka da ses duyulmuyordu. Clare elini ileri uzatıp bir iki adım attı, eli yapının yüzeyine dokundu. Tekparça taştan gibiydi; ne eklem yerleri, ne de tirizleri vardı. Elleriyle yoklayarak çok geçmeden bina sandığı şeyin aslında dikdörtgen biçimindeki muazzam bir sütun olduğunu anladı. Sol elini yana uzatınca buna eş başka bir sütunun daha yükseldiğini gördü. Başlarının üzerinde, sütunları yatay olarak birleştiren, gökyüzünü daha da karanlıklaştıran kirişe benzer bir şey var gibiydi. Dikkatle yürüyerek sütunların arasından geçtiler. Yürürken çıkardıkları hafif hışırtı taşlarda yankılanıyordu. Bununla birlikte, sanki hâlâ açık havadaydılar. Damsız bir yapıydı bu. Tess korkuyla soluğunu tuttu.

"Ne olabilir ki bu?" dedi Clare şaşkınlıkla.

Kenarlara dokunarak kuleye benzeyen başka bir sütuna rastladılar; az ötede de bir başkasına, kimi belirsiz bir yükseklikte birbirlerine kirişlerle bağlanmış olan sütunlar ve kapılarla doluydu her yer.

"Rüzgâr Tapınağı," dedi Angel sonunda nerede olduklarını anlayarak.

Bir sonraki sütun diğerlerinden farklıydı. Ötekiler üç parçadan oluşuyordu ama bu tekti; kimi ise yerde yatay duruyordu, taşların arasında bir arabanın geçebileceği kadar genişlikte geçitler vardı ve çimenlik alanın ortasında bir anıt ormanı gibi yükseliyorlardı. Sütunların ortasına gelinceye dek yürüdüler.

"Stonehenge burası!" dedi tekrar Clare.

"Yani putperest tapınağı mı?"

"Evet. Çok eski, asırlardan da eski! D'Urberville'lerden bile eski! Evet, şimdi ne yapalım Tess'im? Belki ileride barınacak bir yer bulabiliriz."

Oysa Tess çok yorulmuştu. Kendini hemen yakındaki geniş yüzeyli bir taşın üstüne attı. Gün boyunca güneşin ısıttığı taş, eteklerini ayakkabılarını ıslatan çevredeki otların aksine sıcak, kuru ve rahatlatıcıydı.

"Çok yoruldum, devam etmek istemiyorum, Angel," dedi Tess. Clare'in elini tutmak için uzandı. "Burada kalamaz mıyız?"

"Ne yazık ki olmaz. Şimdi karanlık ama gün ışığında uzaktan görülebiliriz."

"Hatırladığıma göre annemin akrabalarından biri buralarda bir yerde çobanlık yapıyordu. Talbothays'dayken bana putperest derdin, yurdumu buldum işte!"

Clare, Tess'in yanına diz çöküp dudaklarını öptü.

"Uykun var sevgilim," değil mi? "Sanırım bir mihrabın üstünde yatıyorsun."

"Ama burası çok hoşuma gitti," diye mırıldandı Tess. "Issız, dingin! Burada yatmak... büyük mutluluğumdan sonra... başımın üstünde sadece gökyüzü. Sanki dünyada ikimizden başka kimse yokmuş gibi. Olmasın da isterdim. Tabii Liza-Lu hariç."

Clare hava aydınlanıncaya dek burada dinlenebileceklerini düşündü. Ceketini çıkarıp Tess'in üstüne örterek yanına oturdu.

Uzun süre konuşmadan rüzgârın sütunlarda çıkardığı sesi dinlediler.

"Angel," dedi sonra Tess, "bana bir şey olursa, hatırım için Liza-Lu'ya göz kulak olur musun?" diye sordu.

"Olurum tabii."

"Öyle saf, basit ve temiz bir varlık ki! Ah, Angel... beni kaybettiğin takdirde onunla evlenmeni ne kadar isterdim! Beni kısa bir süre sonra kaybedeceksin zaten. Ah, bir evlensen."

"Seni kaybedersem, her şeyimi kaybetmiş olurum. Hem o nasıl söz öyle, Liza-Lu benim baldızım."

"Hiç önemi yok, sevgilim. Marlott'ta baldızıyla evlenen çoktur. Sonra Liza-Lu çok tatlıdır, naziktir. Hem büyüdükçe de güzelleşiyor. Oh, seni onunla seve seve paylaşabilirim, Angel. Onu eğitsen, öğretsen, kendin için yetiştirsen! Benim en iyi yanlarım onda da vardır, kötü yanlarımı ise hiç almamış. O senin olabilirse, ölüm bizi hiç ayırmamış gibi olur. Eh, ne zamandır demek istediğimi söyledim. Bir daha sözünü etmeyeceğim artık bunun."

Tess sustu. Clare düşüncelere daldı. Uzakta, gökyüzünün kuzeydoğu yanında düz bir ışık çizgisi görülüyordu. Kara bulutların kavisi bir tencere kapağı gibi kalkarak ufkun kıyısından yeni günü davet ediyordu. Günün ilk ışıklarıyla birlikte devasa taşlar ve sütunlar kapkara karaltılar gibi görünmeye başlamıştı.

"Burada Tanrı'ya mı kurban verirlermiş?" diye sordu Tess.

"Hayır."

"Kime kurban verirlermiş peki?"

"Güneşe olsa gerek. Şu yüksekteki taşın yüzü güneşe dönük, güneş tam ardından doğacak."

"Aklıma bir şey getirdi bu," dedi Tess. "Hatırlar mısın, evlenmeden önce hiçbir inancıma karışmayacağını söylemiştin? Oysa

ben senin aklındakileri biliyordum, senin inançlarını benimsedim. Sırf sen öyle düşünüyorsun diye ben de aynını düşündüm. Düşüncelerimde bile senden ayrı olmak istemedim. Şimdi ne olur söyle bana, Angel, öldükten sonra tekrar buluşacak mıyız? Bunu bilmek istiyorum."

Angel bu soruya karşılık vermemek için uzanıp onu öptü.

"Ah Angel, korkarım ki bu hayır demek oluyor!" Tess boğazına dek yükselen bir hıçkırığı bastırmaya çalıştı. "Ama seni yine görmek isterdim. Öyle çok isterdim ki! Neden ama... birbirimizi böyle çok severken... yine de ölümden sonra karşılaşmayacağız öyle mi, Angel?"

Clare böyle bir anda böyle nazik bir soruya cevap vermek istemedi. Sustular. Biraz sonra Tess'in nefes alıp verişleri düzeldi. Clare'in elini tutan eli gevşedi. Uyuyakaldı.

Doğudaki ufuk boyunca gümüşü andıran ışık şeridi, Büyük Ova'nın en uzak köşelerini bile yakınlaşmış gibi gösteriyordu; günün başlamasından önce çekingen, sessiz ve kararsızdı manzara. Doğudaki sütunlar ve kirişler ışığa karşı kapkara duruyor, büyük, alev şeklindeki Güneş Taşı bunların gerisinden yükseliyordu, Kurban Taşı ise ortadaydı. Derken gece boyu esen rüzgâr kesildi. Taşların oyuklarındaki su birikintilerinin titremesi durdu. Aynı anda, doğudaki çukurun sınırında bir şey, belli belirsiz bir benek kıpırdanır gibi oldu. Güneş Taşı'nın arkasından onlara doğru yaklaşan bir adamın başıydı bu. Angel, oradan çoktan uzaklaşmış olmaları gerektiğini düşünerek iç çekti, artık ses etmeden durmaktan başka yapabilecekleri bir şey yoktu. Adam doğruca onların bulunduğu çember biçimli sütunlara yaklaştı.

Clare arkasında bir hışırtı duydu. Dönünce yatay duran sütunun üstünde başka birini gördü. Daha sonra üçgen şeklindeki sütunun altında, sağ tarafta, sol tarafta insanlar gördü. Doğan güneş batıda duran adamı iyice aydınlatınca Angel onu uzun boylu bir as-

kere benzetti. Adamların hepsi belli bir amaçla halkayı daraltarak yaklaşıyorlardı. Demek Tess'in anlattıktarı doğruydu! Angel birden ayağa fırladı, kaçmalarına yardım edebilecek herhangi bir şey, bir silah, bir taş arandı ancak o anda yakındaki adam tepesine dikiliverdi.

"Faydasız, efendim," dedi adam, "on altı kişiyiz. Etrafınız sarıldı."

"O halde bırakın da kendi uyansın, bölmeyin uykusunu," diye rica etti Clare.

O ana kadar Tess'i görmemişlerdi. Taşın üstünde yattığını fark edince karşı koymadılar. Çevrelerindeki sütunlar kadar suskun, kımıldamadan, dimdik Tess'in uyanmasını beklemeye koyuldular. Angel taşın yanına gitti, Tess'in minicik elini tuttu, üzerine kapandı. Şimdi kesik kesik, hızlı hızlı, bir çocuk gibi soluyordu. Hepsi gitgide artan aydınlıkta onu bekliyorlardı; elleriyle yüzleri gümüşe batırılıp çıkarılmış gibi parıldıyor, vücutlarının diğer yerleri karanlık görünüyordu. Taşlar yeşile çalan kurşuni bir renkle ışıldıyordu. Ovada hâlâ gölgeler dolaşıyordu. Çok geçmeden ışık kuvvetlendi. Işıktan bir ok, Tess'in bilinçsiz bedeninin üstüne düştü, gözkapaklarından içeri sızarak Tess'i uyandırdı.

"Ne oldu, Angel?" diye sordu Tess doğrulurken. "Beni almaya mı gelmişler?"

"Evet, sevgilim," dedi Clare. "Geldiler."

"Olması gerektiği gibi," diye mırıldandı Tess. "Memnunum Angel. İnan bana! Mutluluğumuz süremezdi zaten! Çünkü çok fazlaydı. Ben mutluluğu yeterince tattım. Benden nefret edeceğin günleri görmek için yaşamayacağım artık!"

Ayağa kalktı. Silkindi, dimdik bir halde adamlara doğru yürüdü. Askerlerden hiçbiri kıpırdamamıştı.

"Ben hazırım," dedi Tess yavaşça.

LIX

Bir zamanlar Wessex'in başkenti olan Wintoncester, o güzelim tarihi kent, bir temmuz sabahının parlaklığı ve sıcaklığında, alçak arazisinin aşağı yukarı dalgalanan engebeleri arasında uzanıyordu. Çatısı sivri, kiremit ya da kumtaşından evleri sarmış likenler mevsim yüzünden neredeyse tamamen kurumuş, derelerin suyu çekilmişti ve eğimli anayolda, batı kapısından ortaçağ geçidine, buradan da köprüye kadar, genellikle eski moda panayırın müjdecisi olan süpürme işi devam ediyordu.

Batı kapısından sözü edilen anayola, Wintoncester'lilerin bildiği üzere tam bir millik düzgün ve yorucu bir bayır yükselir. Kent sınırlarından bu yola doğru iki kişi, yorucu yokuşu tırmanmaya çalıştıklarının farkında değillermiş gibi hızla yürüyordu, ne var ki bu bilinçsizliğin nedeni moral değil kaygıydı. Bu yola, biraz aşağıdaki yüksek bir duvarın üstündeki dar, parmaklıklı bir kapıdan geçerek çıkmışlardı. Evlerden ve insanlardan bir an önce kaçıp uzaklaşmak istiyor gibi bir halleri vardı. Bu isteklerini yerine ge-

tirmenin en kolay yöntemi de bu yoldan geçmekmiş gibi görünüyordu. Genç olmalarına karşın başları önlerinde yürüyorlardı, güneşin ışıkları ıstıraplı ilerleyişlerini insafsızca aydınlatıyordu.

Biri Angel Clare'di. Diğeri ise uzun boylu, henüz gelişmekte olan, yarı çocuk, yarı kadın, Tess'in ruhsal ikizi, daha ince yapılı olmasına rağmen Tess'in güzel gözlerine sahip olan, Clare'in baldızı Liza-Lu'ydu. Solgun yüzleri öyle çökmüştü ki, normal boyutlarının yarısına inmişti adeta. Konuşmadan, el ele yürüyorlardı. Öne eğilmiş başlarının duruşunda Giotto'nun *İki Havari* tablosunu andıran bir hal vardı.

Yüksek Batı Tepesi'nin doruğuna varmak üzereyken kentin saatleri sekizi vurmaya başladı. İkisi de irkildi. Birkaç adım daha attıktan sonra zirveye ulaştılar; yeşil çimenlerin kıyısında bembeyaz yüzleriyle bir süre durdular. Ardından bayıra sırtlarını verip önlerindeki yolda yürümeye koyuldular. Sonra çimenlere yöneldiler ve onların iradesini aşan bir gücün etkisindeymiş gibi aniden durdular ve bir taşın yanında felç geçirmişçesine kıpırdamandan beklemeye koyuldular.

Bu zirveden görülen manzara neredeyse uçsuz bucaksızdı. Aşağıdaki vadide henüz ayrıldıkları kent uzanıyordu. Yapıların arasında Norman pencereleri, geniş geçitleri ile Büyük Katedral kulesi, St. Thomas'ın çan kuleleri, Kolej'in tepeli kulesi ve daha sağda ise bugüne dek yolcuların kısmetlerine düşen ekmekle şarabı buldukları tarihi misafirhanenin kulesi yükseliyordu. Kentin gerisinde St. Catherine Tepesi'nin yuvarlak doruğu yükseliyor, daha ileride ise birbirinin ardı sıra tarlalar ta ki üzerindeki güneş ışınları içinde ufukta gözden büsbütün kaybolana dek kır manzarası uzanıyordu.

Bu uçsuz bucaksız görünümde, kentin diğer yapılarının içinden büyük kırmızı tuğlalı, düz, gri çatılı ve sıra sıra, demir par-

maklıklı, tutsaklığı hatırlatan ve binanın Gotik mimari tarzıyla garip bir tezat oluşturan küçük pencereli büyük bir bina görünüyordu. Yüksek ağaçlarla çevrelenmiş bina yoldan görünmese de, bu tepeden açıkça görülebiliyordu. Çift, az önce bu binanın yüksek duvarlarındaki küçük bahçe kapısından çıkmışlardı. Binanın ortasından doğu ufkuna doğru çirkin görünüşlü, tepesi yassı, sekiz köşeli bir kule yükseliyordu. Bu noktadan bakıldığında gölgede kalan ve ışığa bakan yönüyle bu yapı şehrin güzelliğini bozan bir lekeye benziyordu. Yine de tepedeki çiftin ilgilendiği şehrin güzel manzarasından çok bu çirkin lekeydi.

Kulenin üzerinde uzun bir direk vardı, tepedekiler işte bu direkten gözlerini ayırmıyordu. Saat sekizi çaldıktan hemen sonra, bu direkten bir şey ağır ağır yukarı süzülmeye başladı. Tepeye varınca kendisini bıraktığı rüzgârda çırpınmaya başlayan bu şey, siyah bir bayraktı.

"Adalet" yerini bulmuş, Yunan Eshilos'un deyimiyle, *Ölümsüzlerin Başkanı* Tess'le olan müsabakasına son vermişti. D'Urberville şövalyeleri ve kadınları mezarlarında habersiz uyumaya devam ediyorlardı. Sessizce bakan iki kişi dua edermiş gibi yere eğildiler, uzun zaman öylece, hiç kıpırdamadan kaldılar. Bayrak sessiz sedasız dalgalanmaya devam etti. Tepedekiler kendilerinde yeniden güç bulur bulmaz doğruldular, elleri tekrar birleşti ve uzaklaştılar.

–SON–

1840 yılında İngiltere'nin Dorset şehrinde dünyaya gelen Thomas Hardy, on altı yaşında okuldan ayrılarak John Hicks adındaki bir mimarın yanında çıraklığa başlar. King's College London'da eğitim gören yazar, mimarlık alanında kazandığı birçok ödülden sonra Dorset'e geri dönerek kendini yazarlığa adar. 1870 yılında Cornwall'daki bir kilisenin restorasyon işini yaparken tanıştığı Emma Lavinia Gifford'la evlenen Thomas Hardy, eşinin 1912 yılındaki ani ölümüyle sarsılır ve bu dönemin etkileri yazarın eserleri üzerinde büyük ölçüde hissedilir. Thomas Hardy'nin edebiyat çevrelerinde tanınmasını sağlayan kitabı ise ***Çılgın Kalabalıktan Uzak*** (1874) olur.

Eserlerinde genellikle 19. yüzyıl İngiltere'sinin toplumsal analizini, bireysel tıkanıklıkları ve önyargıları başarıyla yansıtan Thomas Hardy, 1891 yılında yayımlanan romanı ***Tess***'le edebiyat dünyasında büyük ses getirir. İlgiyle okunan ***Tess***, 1979 yılında Roman Polanski tarafından senaryolaştırılarak sinemaya uyarlanır ve beğeni kazanır. Ömrünün son otuz yılını şiir yazarak geçiren Hardy, 1928 yılında akciğer iltihabı nedeniyle hayatını kaybeder.

MARTI